

1602

343638

Глядя в зеркало,
 Бошко, в престо-
 л и друг мой милый, будто
 ... душа в одной спор. ...
 ... образ дан и в конце ...
 Пускай, Пускай ...

... за сердце ха-
 ... слезы,
 ... и выводишь яича жалось-
 ... и ударился бы
 ... на своей доли...
 ... что музика быт-
 ... там грау
 ... струны, даваниц,
 ... гузниц и грана бу-
 ... ен и аяичи, ен народ. И люди
 ... пущенные голаны, и гиевам вы-
 ... их ноги,
 ... траскися, як у ли-
 ... ад страху, як тые га-
 ... роду. Многа их

... агубили м-
 ... чили самы
 ... Только
 ... не скавала.
 ... им, — длык
 ... мог растлуми
 ... так мощна би-
 ... недау, што м
 ... игру. Душа и
 ... шаву ен на дво-
 ... ца, гата яно в
 ... ниводили ситы
 ... народнае горя.
 ... Прайшло шм
 ... ка разбилась.
 ... агинула а им ра-
 ... катораму ен кат
 ... нонах музикоу и
 ... даиць людзей к с
 ... работам ...

... мое к мое ...
 ... пришла в ...
 ... Пускай ...
 ... Пускай ...
 ... что ...
 ... что ...
 ... что ...
 ... что ...
 ... что ...
 ... что ...

МАКСИМ ВОГДАНОВИЧ

НОК
 бранных вершой

Глыбы і сла...

... да найбольшай беларускай паэмаксіцы, маж-
 ... адно шчырнае і карыснае лянншчы. Не адна-
 ... і сотняў паэмаксіцаў, а паэмаксіцаў, куд-
 ... аднаго ці двух твораў.
 ... патроху дачынае сцяпяцца, і ім з'явіўся
 ... абразіўшых у сябе сэрце яго яркасць, і кожным го-
 ... і з сваім раўняць прыбываючых больш-
 ... колеры.

... в ...
 ... звязан ...
 ... іх з ...
 ... іх з ...

Максим Богданович

Год VI

М. Богдановіч

НАША Н...

... Гаворыць ...
 ... што ...
 ... не ...

... Гаворыць ...
 ... што ...
 ... не ...

16a
343638

Ба 150309-29

Дзяржаўная
ордэна Працоўнага
Чырвонага Сцяга
бібліятэка БССР
імя У. І. Леніна

Н. Ватацы

Максім Багдановіч

Паказальнік твораў,
аўтографаў
і крытычнай літаратуры

*Майне Камітэтарэвіне
Андрэй
в знак прызнаньня
за помочь и на память
о совместной работе.*

Мінск
1977

2/II 77

БІБЛІЯТЭ

Рэдактар Р. Бярозкін

Ватацы Н. Б.

В 21 Максім Багдановіч. Паказальнік выданняў, аўтографіў і крытычнай літаратуры. Склад.: Н. Б. Ватацы. [Пад рэд. Р. Бярозкіна]. Мн., [Дзяржбібліятэка БССР імя У. І. Леніна], 1976 ©

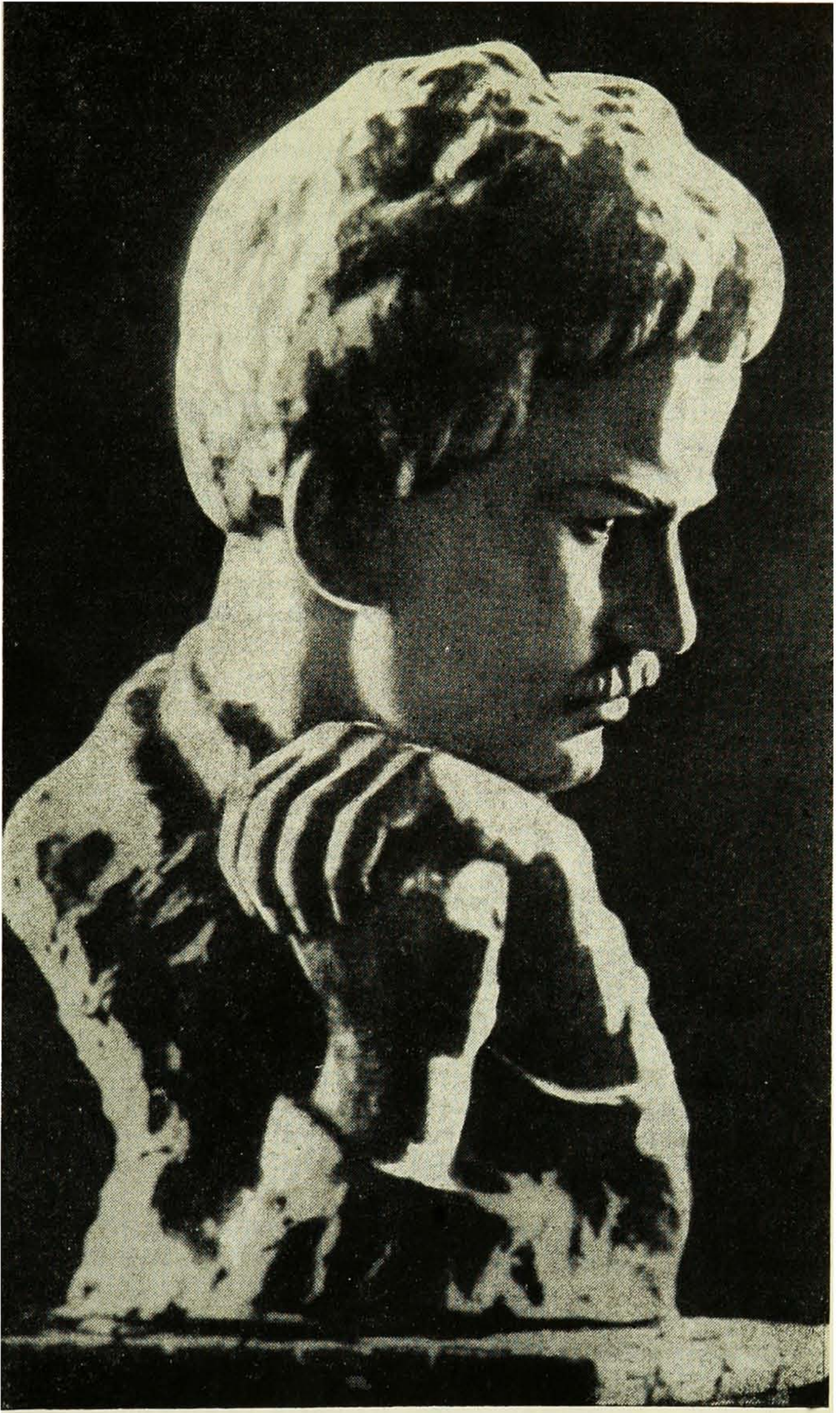
156 с. (Дзярж. б-ка БССР імя У. І. Леніна. Аддзел беларус. літаратуры і бібліяграфіі). 4500 экз. Ц. 37 к.

Літаратурная дзейнасць Максіма Багдановіча займае выдатнае месца ў гісторыі беларускай культуры. За гады Савецкай улады было шмат зроблена, каб сабраць, апублікаваць і вывучыць літаратурную спадчыну паэта. Але ніводнае з акадэмічных выданняў твораў М. Багдановіча не мела дагэтуль зводнага вопісу аўтографіў у розных архівах і кнігасховішчах. Задача гэтай кнігі — дапамагчы даследчыкам і літаратурным работнікам у пошуках і вывучэнні аўтографіў паэта, а таксама азнаёміць літаратуразнаўцаў і выкладчыкаў з выданнямі твораў Багдановіча і з біяграфічнай і крытычнай літаратурай пра яго, апублікаванай з 1908 па 1976 год. Адкрываецца кніга падрабязнымі датамі жыцця і творчасці М. Багдановіча.

016:8+8Бел1+Бел1

В $\frac{61005-2}{М 332-77}$ Доп 77

© Дзяржбібліятэка БССР імя У. І. Леніна, 1976
Госбиблиотека БССР им. В. И. Ленина, 1976

Максім Багдановіч
Скульптура А. Грубэ

*Мы павінны сабраць і выпусціць
у свет усю літаратурную спадчы-
ну Максіма Багдановіча, каб на ёй
раслі і гадаваліся нашыя маладыя
кадры літаратараў.*

Якуб Колас

ПРАДМОВА

Літаратурная дзейнасць Максіма Багдановіча займае выдатнае месца ў гісторыі беларускай культуры. Паэт вялікага таленту, Багдановіч пакінуў нам класічныя ўзоры грамадзянскай, філасофскай, інтымнай і пейзажнай лірыкі, эпічныя творы, напісаныя паводле народных матываў, наследаванні песням розных народаў. Багдановіч узбагаціў беларускую літаратуру мастацкімі перакладамі на родную мову твораў Пушкіна, Гарацыя, Авідзія, Шылера, Гейнэ і іншых класікаў рускай і сусветнай паэзіі. Выхаваны на яе лепшых узорах, Багдановіч пільна сачыў за ўсімі дасягненнямі сучаснай яму літаратуры і асвойваў родным словам новыя жанры і формы.

М. Багдановіч быў таксама таленавітым публіцыстам і літаратурным крытыкам, першым, па сутнасці, прафесіянальным беларускім літаратуразнаўцам і крытыкам, які сваімі артыкуламі і рэцэнзіямі адыграў вялікую ролю ў станаўленні маладой беларускай літаратуры.

Пры жыцці паэта былі выдадзены толькі адна яго паэтычная кніга і чатыры навукова-папулярныя брашуры. Астатнія творы друкаваліся ў розных беларускіх, рускіх і ўкраінскіх перыядычных выданнях. Многія творы паэта наогул пры яго жыцці не публікаваліся.

За гады Савецкай улады было шмат зроблена, каб сабраць, апублікаваць і вывучыць літаратурную спадчыну Багдановіча. Першае акадэмічнае выданне яго твораў, падрыхтаванае Інбелкультам (Інстытутам беларускай культуры), выйшла ў свет у 1927—1928 гг. (Творы. Т. 1. Мн., 1927; т. 2. Мн., 1928). Вялікую дапамогу складальнікам гэтага выдання аказаў бацька паэта Адам Ягоравіч: у 1923 годзе ён прывёз у Мінск усе аўтографы, якія захаваліся ў Яраслаўлі. Гэтыя рукапісы захоўваліся ў Інбелкульце, пасля — у Акадэміі навук БССР, але ў час вайны зніклі.

У 1957 годзе была выдадзена яшчэ адна кніга акадэмічнага тыпу (Творы. Вершы і апавяданні. Нарысы. Мн., АН БССР), але ў кнігу ўвайшлі толькі мастацкія творы пісьменніка.

У 1968 годзе выйшла найбольш поўнае акадэмічнае выданне твораў М. Багдановіча ў двух тамах. (Збор твораў. Т. 1-2. Мн., АН БССР).

Але ці поўнае і гэтае выданне? Наўрад, бо раз-пораз у друку з'яўляюцца новыя публікацыі невядомых тэкстаў Максіма Багдановіча. Асобныя аўтографы паэта выяўлены ў некаторых прыватных асоб у Горкім, Яраслаўлі і Ленінградзе, а таксама ў асобных архівах. Цяпер рукапісы Максіма Баг-

дановіча захоўваюцца ў фондах Цэнтральнага дзяржаўнага архіва літаратуры і мастацтва СССР, Цэнтральнай бібліятэкі АН Літоўскай ССР, Дзяржаўнай бібліятэкі СССР імя У. І. Леніна, Дзяржаўнай бібліятэкі БССР імя У. І. Леніна, навуковай бібліятэкі АН УССР, Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору АН БССР, Інстытута літаратуры імя Я. Купалы АН БССР, Літаратурнага музея Янкі Купалы.

У бібліятэцы Інстытута літаратуры імя Я. Купалы АН БССР захоўваецца таксама архіў бацькі М. Багдановіча, рукапісы яго навуковых прац, перапіска з жонкай Марыяй Апанасаўнай, з Якубам Коласам, Змітраком Бядулем, з супрацоўнікамі Інбелкульта і інш.

У некаторых архівах, музеях і кнігасховішчах¹ краіны сабраны іканаграфічныя матэрыялы: фотаздымкі сям'і Багдановічаў, у тым ліку і самога Максіма ў розным узросце.

Ніводнае з акадэмічных выданняў Багдановіча не мелі дагэтуль зводнага вопісу аўтографу ў розных архівах і кнігасховішчах. Задача гэтай кнігі дапамагчы даследчыкам у пошуках і вывучэнні аўтографу М. Багдановіча, а таксама азнаёміць літаратуразнаўцаў і выкладчыкаў з біяграфічнай і крытычнай літаратурай пра паэта.

Вялікую дапамогу складальніку аказалі звесткі, атрыманыя ад навуковага супрацоўніка ЦДАЛМ СССР І. У. Бармаш і загадчыцы экспазіцыйнага аддзела Літаратурнага музея Янкі Купалы (Мінск), Ж. Дапкюнас, а таксама публікацыі В. Вольскага, М. Барсток, І. Саламевіча і В. Рагойшы, выкарыстаныя ў тэксце вопісаў.

Вопіс яраслаўскага архіва рукапісаў М. Багдановіча, здадзенага ў свой час яго бацькам у Інстытут беларускай культуры, зроблены навуковым супрацоўнікам Інбелкульта В. Мачульскім².

Аўтографы, што знаходзяцца ў Цэнтральнай бібліятэцы АН Літоўскай ССР, апісаны спецыяльна для гэтага выдання бібліёграфам рукапіснага аддзела Н. А. Ляшковіч.

Укладальнік выказвае шчырую падзяку супрацоўнікам Цэнтральнага дзяржаўнага архіва літаратуры і мастацтва СССР, Цэнтральнага дзяржаўнага архіва літаратуры і мастацтва БССР, Інстытута літаратуры імя Я. Купалы АН БССР, Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору АН БССР, Фундаментальнай бібліятэкі АН БССР імя Я. Коласа, Цэнтральнай бібліятэкі АН Літоўскай ССР, Літаратурнага музея Янкі Купалы, якія далі магчымасць азнаёміцца з архіўнымі матэрыяламі і аказалі дапамогу ў працэсе іх вывучэння.

¹ У Цэнтральным дзяржаўным архіве літаратуры і мастацтва БССР, Дзяржаўнай бібліятэцы БССР імя У. І. Леніна, Дзяржаўным музеі БССР, Гродзенскім абласным музеі і інш.

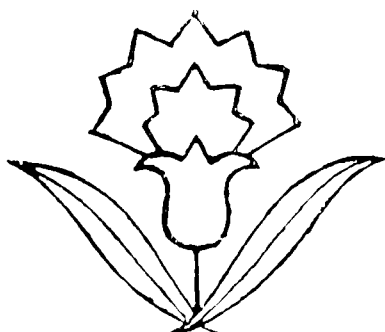
² Гэты вопіс быў упершыню апублікаваны у кн.: Багдановіч М. Творы. Т. 2. Мн., 1928, с. 386—399.

I

**Жыццё і творчасць.
Паэт і крытыка**

ДАТЫ ЖЫЦЦЯ І ТВОРЧАСЦІ М. БАГДАНОВІЧА

- 1891 9 снежня (27 лістапада ст. ст.) у горадзе Мінску ў сям'і Адама Ягоравіча і Марыі Апанасаўны Багдановічаў нарадзіўся другі сын — Максім (першы — Вадзім, нар. у 1890 г.)
Бацька паэта, Адам Ягоравіч, быў настаўнікам і досыць вядомым у свой час этнографам.¹
Маці мела педагагічную адукацыю і пісьменніцкі талент. Адам Ягоравіч лічыў, што Максім быў падобны на яе. «Складам свайго характару, мяккага і жаночкага, вясёласцю, спагадлівасцю і ўражлівасцю, паўнатою і трапнасцю і разам з тым маляўнічасцю прадуктаў яго творчасці ён больш за ўсё нагадаў сваю маці».²
- Жыла сям'я па Аляксандраўскай вуліцы (цяпер вуліца М. Горкага), дом 25, на другім паверсе са двара.
- 1892 У чэрвені сям'я Багдановічаў пераехала з Мінска ў Гродна, дзе Адам Ягоравіч служыў у Сялянскім банку.
- 1893 Марыя Апанасаўна апублікавала ў неафіцыйнай частцы «Гродненских губернских ведомостей» № 102 ад 29 снежня апавяданне «Накануне рождества» за подпісам «М. Б.»
- 1894 14 лістапада у Марыі Апанасаўны і Адама Ягоравіча нарадзіўся трэці сын — Леў. Ранняе дзяцінства Вадзіма, Максіма і Льва было шчаслівым. Маці была надзвычай вынаходлівая ў выдумках усякіх гуль-

---

¹ Адам Ягоравіч Багдановіч — аўтар некалькіх прац па беларускай этнаграфіі. Яго артыкулы і запісы фальклору змяшчаліся ў часопісе «Этнографическое обозрение» і ў «Материалах для изучения быта и языка русского населения Северо-Западного края» П. В. Шейна. Асобнымі выданнямі выйшлі яго працы «Пережитки древнего мирозерцания белорусов» (Гродно, 1895); «Про панщину. Рассказ из белорусской жизни времен крепостного права» (Гродно, 1894).

² Богданович А. Е. Материалы к биографии Максима Богдановича. — В кн.: Богданович А. Е. Страницы из жизни М. Горького. Мн., 1965, с. 99—100.

няў і забаў для дзяцей і сама аддавалася ім са шчырым захапленнем. «Вяртаючыся са службы, я ўжо чуў на двары, у садзе ці пакоі вясёлы дзіцячы смех, мітусню, бегатню».¹

1896 30 мая ў сям'і Багдановічаў нарадзілася дачка Ніна. А 4 кастрычніка •маленькага Максіма і яго братоў напаткала вялікае гора: памерла маці. Каб не пакінуць без догляду дзяцей, Адам Ягоравіч выпісаў з Адэсы сваю малодшую сястру, зусім яшчэ маладую дзяўчыну Марылю (Марыю Ягораўну), якая тры гады выхоўвала асірацелых дзяцей.

У палове лістапада Адам Ягоравіч пераехаў з дзецьмі і сястрой Марыяй на сталае жыхарства ў Ніжні Ноўгарад (г. Горкі). Перад ад'ездам з Беларусі ён атрымаў ад пісьменніка Я. М. Чырыкава рэкамендацыйнае пісьмо на імя А. М. Пешкава (М. Горкага). У другой палове лістапада адбылося знаёмства Адама і Ягоравіча з Максімам Горкім. З гэтай сустрэчы і пачалася сталая дружба паміж імі.²

1899 У пачатку года бацька Максіма ажаніўся з сястрой Кацярыны Паўлаўны Пешкавай (жонкі М. Горкага) — Аляксандрай Паўлаўнай Волжынай. У канцы года яна памерла ў час родаў, нарадзіўшы сына Аляксандра. Шурыка выхоўвалі Пешкавы. Ён памёр у Крыме ад дызентэрыі ў чатырохгадовым узросце.

Адам Ягоравіч аддаваў шмат увагі выхаванню дзяцей — Вадзіма, Максіма і Льва (малодшая Ніна памерла маленькай). Таварыш Максіма Багдановіча М. Р. Агурцоў прыводзіць у сваіх успамінах наступнае сведчанне паэта: «Мяне выхоўваў бацька. Неяк я паказваў Вам яго бібліятэку. У ёй усё ёсць істотнае, што паяўлялася калі б там ні было ў літаратуры ўсяго свету. Мы з маленства праходзілі гэту сусветную

---

¹ Богданович А. Е. Материалы к биографии Максима Богдановича.— В кн.: Богданович А. Е. Страницы из жизни М. Горького. Мн., 1965, с. 99—100.

² Гл. наступныя ўспаміны А. Я. Багдановіча: «Проводы М. Горького в Крым» (у кн.: М. Горький в Н.-Новгороде. Материал сборника собран и подготовлен к печати нижегородским науч. О-вом по изучению местного края. Нижний Новгород, 1928, с. 67—75); «Из жизни Алексея Максимовича Пешкова» (у кн.: М. Горький на родине. Сост. и подготовил к печати А. Елисеев. Горький, обл. изд-во, 1937, с. 34—100; «Воспоминания о Максиме Горьком» («Сов. Отчизна», 1959, №№ 3, 4); Страницы из жизни Максима Горького. Мн., 1965, с. 16—91. Захаваліся некаторыя пісьмы М. Горкага да А. Я. Багдановіча (Горький М. Собр. соч. в 30 т. Т. 30. М., ГИХЛ, 1955, с. 173). Аб сувязях М. Горкага з А. Я. Багдановічам пісаў таксама ўрач У. М. Залатніцкі «Из воспоминаний о Горьком» (у кн.: М. Горький в Н.-Новгороде. Нижний Новгород, 1928, с. 63).

школу. Бацька пачынаў, з чаго пачынае кожны народ у сваёй творчасці — з эпасу. Мы ўжо ў маленстве ведалі «Рустэма і Зараба», «Іліяду», «Калевалу», быліны і інш. Потым мы падыйшлі да лірыкі і драмы. Вядома, галоўная ўвага звярталася на славянскія літаратуры».¹

Добра ведалі Максім і яго браты беларускія народныя казкі, зборнікі якіх захоўваліся ў бацькавай бібліятэцы.

- 1900 Улетку сям'я Багдановічаў едзе «на кумыс» у вёску Караякупава Уфійскай губерні.²
- 1901 Сям'ю Багдановічаў у Ніжнім Ноўгарадзе наведала хросная маці Максіма — Вольга Епіфанаўна Сёмава, якая жыла ў той час у Пінску. Максім паказаў ёй свае першыя вершы на беларускай мове.
- 1902 М. Багдановіч паступае ў першы клас Ніжагародскай мужчынскай гімназіі.
- 1904 Летам М. Багдановіч са сваім старэйшым братам Вадзімам зноў едзе лячыцца ва Уфійскую губерню, у горад Белебей. Жылі яны там у доктара І. К. Сямакіна, добрага знаёмага Адама Ягоравіча.
- 1905 М. Багдановіч — сведка рэвалюцыйных падзей 1905 года ў Ніжнім Ноўгарадзе. У гімназіі праходзілі вучнёўскія мітынгі. Прымаў у іх удзел і Максім. Ён актыўна ўдзельнічаў ў байкоце гімназічных заняткаў у знак салідарнасці вучнёўскай моладзі з усеагульнай палітычнай забастоўкай рабочых Ніжняга Ноўгарада ў кастрычніку 1905 года. Брат Максіма Вадзім быў адным з важакоў вучнёўскага руху ў горадзе, перапісваўся з першым перакладчыкам «Капітала» К. Маркса на рускую мову — Германам Лапаціным.³
- 1906 Максім шмат чытае, займаецца самаадукацыяй, вывучае гуманітарныя навукі. Упершыню знаёміцца з сучаснымі яму перыядычнымі выданнямі на беларускай мове. Вольга Епіфанаўна Сёмава выпісвае яму газету «Наша доля», а пазней — «Нашу ніву».
- 1907 Максім Багдановіч дасылае ў газету «Наша ніва» свой першы твор — апавяданне «Музыка». Прызначэнне мастацтва малады паэт бачыць у тым, каб «грозна бу-

¹ Багдановіч М. Тв. Т. 2. Мн., 1928, с. XXXI; Шлях паэта. Зб. успамінаў і біягр. матэрыялаў пра М. Багдановіча. Мн., 1975, с. 64—65.

² Захавалася пісьмо, напісанае ў Караякупаве старэйшым братам Максіма Багдановіча — Вадзімам. Хлопчык падрабязна апісвае свае ўражанні ад новых мясцін і людзей. Пісьмо захоўваецца ў Дзяржаўнай бібліятэцы БССР імя У. І. Леніна.

³ Гл. ліст П. А. Багдановіча ад 19 сакавіка 1965 г. («Неман», 1971, № 4, с. 149—150; у кн.: Шлях паэта, Зб. успамінаў і біягр. матэрыялаў пра Максіма Багдановіча. Мн., 1975, с. 179).

дзіць ад сну» народ, узнімаць масы на барацьбу з «крыўдзіцелямі народу». Апавяданне было надрукавана ў газеце «Наша ніва», № 24 ад 6 ліпеня 1907 г.

1908 Ад сухотаў памёр старэйшы брат Максіма — Вадзім. Сям'я Багдановічаў пераязджае ў г. Яраслаўль, куды быў пераведзены па службе Адам Ягоравіч. Максім пераводзіцца ў шосты клас яраслаўскай гімназіі¹. У гэты час паэт з захапленнем вывучае класікаў рускай і замежнай літаратуры. Адначасова пільна сочыць за беларускім літаратурным жыццём, выпісвае з Вільні і з Пецярбурга ўсе новыя беларускія выданні, знаёміцца з творамі ранейшых і сучасных яму беларускіх пісьменнікаў, піша вершы па-беларуску. У 1908 г. напісаны дзве песні з цыкла «Мае песні», вершы «Ноч», «На чужыне», «Прыйдзе вясна» і інш.

Увосень паэт дасылае ў «Нашу ніву» вершы «Над магілай» і «Прыйдзе вясна», але надрукаваны яны былі не адразу.

У Львове выдаецца кніга ўкраінскага вучонага Іларыёна Святыцкага «Відроджэнне білоруськаго пісьменства», у якой упершыню ў крытычнай літаратуры сустракаецца імя Максіма Багдановіча. Аўтар цытуе ў сваёй кнізе апавяданне «Музыка», адзіны ў той час друкаваны твор маладога паэта.

1909 Вясной, праз год пасля смерці брата Вадзіма, Максім Адамавіч захварэў на сухоты. Бацька павёз сына ў Ялту. Жыў паэт у пансіёне на малочнай ферме «Шалаш» каля Ауткі, недалёка ад дачы Чэхава. Тут ён і напісаў вершы «Я бальны бескрылаты паэт» і «Цемень», прысвечаныя яго крымскай знаёмай М. А. Кіціцынай.

У пачатку года ў «Нашай ніве» (№№ 1 і 10 за 1909 г.) былі апублікаваны першыя вершы М. Багдановіча «Над магілай» і «Прыйдзе вясна». Сшытак вершаў, дасланы паэтам у рэдакцыю «Нашай нівы» у маі 1909 г., выклікаў сярод супрацоўнікаў рэдакцыі шмат спрэчак. Ядвігін Ш. і Альберт Паўловіч былі супроць змяшчэння іх у газеце. Рукою рэдактара газеты на сшытку было напісана: «У архіў». Але за вершы яраслаўскага карэспандэнта заступіўся Янка Купала, які адгадаў у творах маладога паэта сапраўдны талент,² і, дзякуючы актыўнай Купалавай падтрымцы, ўдалося, нарэшце, змясціць верш Святагора «Дзве песні» ў перакладзе М. Багдановіча

¹ Гл. успаміны Д. Дзявольскага «Старонкі ўспамінаў» у кн.: Шлях паэта. Мн., 1975, с. 85—91 і Ц. М. Годнева «Браты Багдановічы», тамсама, с. 99—103.

² Купала Я. З аўтабіяграфічных пісьмаў.— У кн.: Любімы паэт беларускага народа. Мн., 1960, с. 15.

на беларускую мову («Наша ніва», № 19 ад 7 мал 1909 г.)

У пачатку 1909 г. у Вільню прыедзе з Кіева беларускі паэт і крытык Сяргей Палуян. Вершы Багдановіча зрабілі на яго вялікае ўражанне. Янка Купала і Сяргей Палуян садзейнічалі таму, што вершы М. Багдановіча ўсё часцей пачынаюць друкавацца ў беларускай газеце: «Лясун», «Краю мой родны», «З песняў беларускага мужыка», «На чужыне», «Пугач», «Разрытая магіла» і інш.

У канцы года М. Багдановіч даслаў у рэдакцыю «Нашай нівы» яшчэ адзін сшытак вершаў, часткова ўжо апублікаваных у газеце, часткова новых, з просьбай выдаць іх асобнай кніжкай. Але толькі ў 1913 г. рэдакцыя набыла сродкі на выданне зборніка, значна дапоўненага новымі творами.

Два вершы М. Багдановіча «Над магілай» і «Прыйдзе вясна» былі перакладзены М. Шапавалам на ўкраінскую мову і апублікаваны ў часопісе «Літаратурна-навуковий вістник», 1909, № 9, с. 511.

1910 Паэт плённа працуе над новымі творами. Напісаны вершы «Дождж у полі і холад... Імгла...», «Халоднай ноччу я ў шырокім, цёмным полі...», «Рушымся, брацця, хутчэй...», «Зразаюць галіны таполі...», «Нашых дзедаў душылі абшары лясоў» і іншыя, у якіх значна ўзмацняюцца грамадскія матывы.

М. Багдановіч піша свой першы артыкул «І. Неслухоўскі», які пры жыцці аўтара не быў апублікаваны.

У газеце «Минский листок» № 153 за 1910 г. друкуецца верш М. Багдановіча «Мая душа» у перакладзе Кле. Гэта — першы пераклад яго твораў на рускую мову.

Да гэтага часу адносіцца знаёмства паэта з сям'ёй свайго аднакласніка Рафаіла Какуева. Максім Багдановіч часта наведваў сям'ю Какуевых, пасябраваўшы з братамі Мікалаем і Рафаілам, сёстрамі Ганнай і Варварай. Ганне Какуевай прысвяціў Максім паэтычны цыкл «Мадонны» і шмат вершаў 1911—1913 гг.¹

1911 М. Багдановіч скончыў гімназію. Улетку здзейснілася даўняя мара паэта наведаць Беларусь, каб бліжэй пазнаёміцца з жыццём, бытам і мовай роднага народа.

У чэрвені паэт прыехаў у Вільню, дзе прабыў два дні. Тут ён цікавіўся гісторыяй кнігадрукавання на Беларусі і беларускім народным мастацтвам. Пазнаёміўся са старажытнымі беларускімі рукапісамі і першадрукарамі у

¹ Гл. успаміны Д. Дзявольскага «Старонкі ўспамінаў» (у кн.: Шлях паэта. Мн., 1975, с. 88) і артыкул Н. Ватацы «Яна — выдумка маёй галавы» (тамсама, с. 276—288).

багатых віленскіх кніжных фондах, а таксама з каштоўнай прыватнай калекцыяй слуцкіх паясоў.

Каля двух месяцаў правёў Багдановіч у фальварку Ракуцёўшчына (непадалёку ад Маладзечна), дзе ўважліва прыслухоўваўся да жывой беларускай мовы, слухаў народныя песні і казкі.

Уражанні ад беларускай вёскі і ад горада Вільні паэт выказаў пазней у вершах «У вёсцы» і «Места», у пісьмы «Старая Беларусь» і іншых творах.

М. Багдановіч марыў паступіць на філалагічны факультэт Пецярбургскага ўніверсітэта. Адам Ягоравіч так расказвае аб гэтым: «Яшчэ перад паездкай у Вільню [чэрвень 1911 г.] Максім меў са мною гаворку адносна выбару факультэта. Ён заявіў мне, што хоча паступіць у Пецярбургскі ўніверсітэт на філалагічны факультэт. Справа была ясная: да славеснасці ён меў найбольшую схільнасць. Апроч таго ён дадаў, што прафесар Шахматаў звярнуўся ў Вільню ў рэдакцыю «Нашай нівы» з просьбай рэкамендаваць яму маладога чалавека, які б пад яго кіраўніцтвам прысвяціў сябе вывучэнню мовы, этнаграфіі і гісторыі Беларусі, каб падрыхтавацца заняць спецыяльную кафедру па беларусазнаўству; далей ён казаў, што рэкамендавалі менавіта яго і што ён гэтага хоча, да гэтага імкнецца».¹ Але мара Багдановіча не здзейснілася. Бацька не дазволіў Максіму паступіць у Пецярбургскі ўніверсітэт, бо дваіх сыноў паслаць на вучобу не меў магчымасці і лічыў больш мэтазгодным паслаць малодшага брата Максіма — Льва, які меў матэматычныя здольнасці. Паэту давялося паступіць у Яраслаўскі юрыдычны ліцэй.

Увесь вольны ад заняткаў час М. Багдановіч, як і раней, аддаваў паэтычнай творчасці і вывучэнню літаратуры і паэзіі славянскіх і іншых народаў. З вялікаю ўвагай перачытвае ён фальклорныя зборнікі і даследаванні Шэйна, Раманава, Насовіча, Радчанкі, Карскага, Доўнар-Запольскага, Сабалеўскага і інш. Настольнаю кнігай яго быў беларуска-рускі слоўнік Насовіча.

Паэт піша новыя творы. У гэты час ён пачынае паэму «Вераніка». Рэдакцыя «Нашай нівы» атрымала ад М. Багдановіча цыкл вершаў «Старая спадчына».² Ім напісаны вершы «Кінь вечны плач свой аб старонцы...», «Была калісь пара, гучэла завіруха...», «Разгарайся хутчэй, мой агонь, між імглы...», санет «Паміж пяскоў Егі-

¹ Богданович А. Е. Страницы из жизни Максима Горького. Мн., 1965, с. 121; Шлях паэта. Мн., 1975, с. 39—40.

² Гл. ліст М. Багдановіча ад 27 лістапада 1911 г. у рэдакцыю альманаха «Маладая Беларусь» (у кн.: Багдановіч М. 36. тв. Т. 2. Мн., 1968, с. 497—498, у кн.: Шлях паэта. Мн., 1975, с. 114—115).

пецкай зямлі...» і інш. У гэтых творах гучыць непахісная вера паэта ў сілы народа. Паэт шырока карыстаецца народнымі матывамі: ў вершы «Вечар» выкарыстана народная песня «А дзе ж тая крынічанька, што голуб купаўся?» — любімая песня Адама Ягоравіча і самога Максіма.¹

М. Багдановіч жыва цікавіцца грамадска-палітычнымі падзеямі свайго часу і актыўна ўдзельнічае ў перыядычным друку. У 1911 г. ён напісаў шэраг артыкулаў: аб беларускай пісьменнасці і літаратуры («Глыбы і слаі»), пра творчасць М. В. Ламаносава («Паэзія геніяльнага вучонага», на рускай мове), аб санеце («Санет»). У артыкуле «Глыбы і слаі» паэт выказаў думку, што дэмакратычная беларуская літаратура... «вялікім пачуццём напоўнена..., не на грашовых справах трымаецца яна і ніколі не пойдзе чысціць боты капіталу».²

27 лістапада 1911 г. паэт піша ліст у рэдакцыю альманаха «Маладая Беларусь» (Спб., выд-ва «Загляне сонца і ў наша ваконца») і высылае два вершы і артыкул «Санет».³

У часопісе «Вестник Европы», № 1 за 1911 г. быў апублікаваны артыкул А. Пагодзіна «Беларускія паэты», у якім дадзена ацэнка творчасці М. Багдановіча і змешчаны пераклад яго верша «Па-над белым пухам вішняў» («Как над белым пухом вишен...»). У чэшскім друку змяшчаюцца звесткі аб творчасці Максіма Багдановіча (гл.

артыкул Адольфа Чорнага ў часопісе „Slovanský přehled“, ročník XIII, s. 415).

1912 М. Багдановіч настойліва працуе, пашыраючы свае веды. «Ліцэй ён наведваў даволі акуратна, — пісаў Адам Ягоравіч, — залікі здаваў на «весьма», але лекцыі слухаў не часта: больш займаўся ў багатай ліцэйскай бібліятэцы... і ў чытальні».⁴

26 красавіка Максім піша ліст Валерыю Брусаву, у якім выказаў думку аб тым, што Пушкін у вершы «Подражание арабскому», выкарыстаў вобраз падвойнага арэшка паэта Саадзі.⁵

На старонках газеты «Наша ніва», № 26 за 1912 г. публікуецца цыкл вершаў М. Багдановіча аб гістарычным

¹ Гл. Богданович А. Е. Материалы к биографии Максима Богдановича. — В кн.: Богданович А. Е. Страницы из жизни М. Горького. Мн., 1965, с. 129.

² Багдановіч М. Зб. тв. Т. 2. Мн., 1968, с. 103.

³ Тамсама, с. 497—498; у кн.: Шлях паэта. Мн., 1975, с. 114—115.

⁴ Богданович А. Страницы из жизни Максима Горького. Мн., 1965, с. 122; у кн.: Шлях паэта. Мн., 1975, с. 40.

⁵ Письмо змешчана ў кн.: Шлях паэта. Мн., 1975, с. 116.

мінулым Беларусі («Летапісец», «Перапісчык», «Слуцкія ткачыкі» і інш.) Паэт піша цыкл сатырычных вершаў «Усмешкі» («Пан і мужык», «Чытаю я журнал сучасны...», «Гутарка»). Побач з творамі на грамадскія тэмы стварае пейзажныя вершы і вершы ў так званых цвёрдых формах: санет «Замерзла ноччу шпаркая крыніца...», трыялеты: «Калісь глядзеў на сонца я...», «Дзе раўлянае яечка...» і інш. У 1912 г. паэт працаваў над паэмай, якая павінна была складацца з асобных песень. Напісана была першая песня з 150 радкоў.¹ Але паэма да нас не дайшла.

Свае вершы М. Багдановіч дасылаў у рэдакцыю «Нашай нівы». У пісьме ад 14 лістапада 1912 г. (дата штэмпеля на канверце) чытаем: «Паслаў Вам гэтымі днямі колькі вершаў, а разам з лістом пасылаю яшчэ. Тэмы апошніх надта вострыя, але я, як ганаровы пісьменнік, не мог ад іх адступіцца. Вершы гэтыя я вельмі люблю, хоць даў у іх мені, чым бажаў».² Магчыма, гаворка ідзе аб цыкле вершаў «Қаханне і смерць», напісаным у жніўні — кастрычніку 1912 г.

Адначасова М. Багдановіч надае вялікую ўвагу прапагандзе беларускай літаратуры шляхам яе перакладаў на рускую мову. У тым самым пісьме ад 14 лістапада 1912 г. паэт піша: «У кастрычніку скончыў я пераклад, замоўлены М. Багацкім, і адаслаў у Кіеў. Усяго павінна выйсці каля 125 друкаваных старонак, у тым ліку стар. 15—16 маёй прадмовы».³ У рукапісе былі пераклады празаічных твораў Ф. Багушэвіча, Я. Коласа, Зм. Бядулі, С. Палуяна, Я. Журбы і інш.

Максім Багдановіч пераклаў 22 вершы французскага паэта Поля Верлена на беларускую мову і падрыхтаваў іх да друку. Некаторыя з іх і артыкул «Санет» паэт паслаў у рэдакцыю альманаха «Маладая Беларусь» яшчэ ў канцы 1911 г.⁴ Я. Хлябцэвіч адказаў М. Багдановічу, што яго «вершы і іншыя матэрыялы, [атрыманыя ў канцы 1911 і ў 1912 г.], будуць апублікаваны», але яны чамусьці не былі надрукаваны.⁵ Астатнія пераклады з П. Верлена

¹ Гл. другі ліст да рэдакцыі альманаха «Маладая Беларусь» (у кн.: Багдановіч М. Зб. тв. Т. 2. Мн., 1968, с. 498—499; у кн.: Шлях паэта. Мн., 1975, с. 115—116).

² Багдановіч М. Зб. тв. Т. 2. Мн., 1968, с. 503; у кн.: Шлях паэта. Мн., 1975, с. 120.

³ Багдановіч М. Збор тв. Т. 2. Мн., 1968, с. 502; у кн.: Шлях паэта. Мн., 1975, с. 502; 119.

⁴ Гл. першы і другі лісты М. Багдановіча ў рэдакцыю «Маладой Беларусі» (у кн.: Багдановіч М. Зб. тв. Т. 2. Мн., 1968, с. 497—499; у кн.: Шлях паэта. Мн., 1975, с. 114—116).

⁵ Гл. у кн.: Багдановіч М. Збор тв. Т. 2. Мн., 1928, с. XLVIII.

на працягу гэтага ж года паэт адаслаў у рэдакцыю «Нашай нівы»¹ з просьбаю змясціць іх у канцы зборніка «Вянок» асобным раздзелам «З чужой глебы». Але з невядомых нам прычын пераклады не былі змешчаны ў кнізе.

1913 М. Багдановіч напісаў вершы «С. Палуяну», «Ліст...», «Народ, беларускі народ...» і іншыя, апавяданні «Апокрыф» і «Мадонна» (на рускай мове). У сакавіку даслаў у рэдакцыю «Нашай нівы» эпілог паэмы «Вераніка» («Ізноў пабачыў я сялібы...»)², у кастрычніку — трыялет «Крытыку» («Чэліні статуі не рабіў...»)³ і ў лістападзе — апошнюю рэдакцыю (першая была згублена) верша «У вёсцы». У лісце ад 7 лістапада 1913 г. М. Багдановіч пісаў: «На рэдакцыю «Н[ашай] н[івы]» пасылаю паэмку «У вёсцы», першую з аддзела «Мадонны», гэты аддзел пасвячаю АРК [Анне Рафаілаўне Какуевай]. Так толькі буквы і пастаўце»⁴. У тым самым лісце паэт просіць прыслаць яму трэці аркуш свайго зборніка «Вянок»⁵.

У самым канцы года выдадзена адзіная прыжыццёвая кніга паэтычных твораў дваццацідвухгадовага М. Багдановіча «Вянок» (Вільна, друк. Марціна Кухты, 1913), у якую ў асноўным увайшлі вершы і пераклады паэта 1909—1912 гг.

Сябра паэта па яраслаўскай газеце «Голос» М. Р. Агурцоў прыводзіць цікавыя выказванні М. Багдановіча аб кнізе «Вянок»: «Аднойчы М. А. [Максім Адамавіч] прынёс мне вельмі кепска выдадзеную кніжачку сваіх вершаў на беларускай мове [«Вянок»], гэта быў падарунак з аўтографам. Я з цікавасцю праглядзеў зборнік... і між іншым, пры наступнай сустрэчы выказаў М. А. здзіўленне:

— Чаму вы, народны беларускі паэт, напоўнілі Вашу кніжачку санетамі, рандо, трыялетамі і іншымі чужымі народу формамі? Апроч таго, вы амаль да кожнага верша далі па эпіграфу ледзь не на ўсіх еўрапейскіх мовах. Навошта гэта?

¹ Гл. ліст М. Багдановіча ў рэдакцыю «Нашай нівы» ад 2 сакавіка 1913 г. (у кн.: Багдановіч М. Зб. тв. Т. 2. Мн., 1968, с. 504; у кн.: Шлях паэта. Мн., 1975, с. 121).

² Гл. ліст М. Багдановіча ў рэдакцыю «Нашай нівы» ад 2 сакавіка 1913 г. (у кн.: Багдановіч М. Зб. тв. Т. 2. Мн., 1968, с. 504; у кн.: Шлях паэта. Мн., 1975, с. 121).

³ Гл. ліст М. Багдановіча ў рэдакцыю «Нашай нівы» ад 21 кастрычніка 1913 г. (у кн.: Багдановіч М. Зб. тв. Т. 2. Мн., 1968, с. 507; у кн.: Шлях паэта. Мн., 1975, с. 123).

⁴ Гл. ліст М. Багдановіча ад 7 лістапада 1913 г. (тамсама, с. 508; с. 124).

⁵ Тамсама, с. 508; с. 124.

Максім Багдановіч пачаў, хвалюючыся, гораха даказваць, што гэта іменна і трэба было зрабіць:

— За беларускай мовай не хочучь прызнаваць самастойнасці і самабытнасці. Не хочучь дапусціць і думкі, што на гэтай мове можна выявіць усе рухі чалавечай душы і даць любую літаратурную форму. Я сваёй кніжачкай хацеў паказаць, што ўсё гэта можна. А дзеля гэтага трэба было беларускую мову паставіць побач з еўрапейскімі мовамі».¹

Гэтую ж думку выказаў М. Багдановіч і ў пісьме ў рэдакцыю «Маладой Беларусі» (лістапад 1911 г.): «Перш за ўсё — прывет нараджаючамуся журналу. Я прасіў «Нашу ніву» адаслаць да яго цыкл маіх вершаў «Старая спадчына». Ці атрымалі? Ён увесь склаўся з абразцоў розных даўнейшых форм верша, каторымі я зацікавіўся, маючы на ўвазе не толькі іх красу, не толькі паляпшэнне версіфікатарскай снaroўкі пры працы над імі, але і жаданне прышчапіць да беларускай пісьменнасці здабыткі чужаземнага паэтычнага труда, памагчы атрымаць ёй больш еўрапейскі выгляд. Апроч таго, фактам з'яўлення іх хацеў я давесці здатнасць нашай мовы да самых строгіх вымог вяршоўнай формы, бо я ім здавальняў нават у драбніцах, іншы раз вельмі цяжкіх. Напрыклад, ні адзін санет з цэлай расійскай пісьменнасці не вытрымлівае ўсіх тых правіл, якія спаўняліся мной, павэдлуг вымог тэарэтыкаў гэтай формы. (Напр., каб ні адно слова ў санеце не ўжывалася больш разу).

Я шчыра жадаў бы, каб гэтыя вершы мелі дзе які культурны ўплыў на нашых песняроў».²

«Вянок» выдаваўся з вялікімі цяжкасцямі. Пра гэта сведчыць перапіска Багдановіча з супрацоўнікамі «Нашай нівы». У пісьме 1913 г. (дакладнай даты не ведаем) моцна хворы ў той час паэт пісаў: «Што да выдання кніжкі, дык бачу, што яно спыняецца галоўным чынам праз недахват грошы, але ніяк не прыдумаю, як вам памагчы. Сам не зарабляю, у бацькі прасіць, дык ён многа даць не можа, бо жыве ад 20-га да 20-га, да таго ж і вінен шмат каму. Але вось што: калі я ачуняю, дык паспрабую заняць пад кніжку ў розных сваіх знаёмых грошы. Значыцца, прадасца колькі сот экзэмпляраў яе, Вы мне на-

---

¹ Успаміны М. Р. Агурцова поўнасьцю не апублікаваны ў друку. Урывак з успамінаў прыведзены з аўтографа ў дысертацыі Р. С. Жалезняка «Поэзия М. А. Богдановича» (Л., 1941), с. 205—206 (экзэмпляры дысертацыі захоўваюцца ў фондах фундаментальнай бібліятэкі Ленінградскага дзяржаўнага ўніверсітэта і ў Цэнтральным дзяржаўным архіве літаратуры і мастацтва БССР) і перадрукаваны у кн.: Шлях паэта. Мн., 1975, с. 64—65.

² Багдановіч М. Зб. тв. Т. 2. Мн., 1968, с. 497.

дашлеце тыя грошы. Другое, Вы мне не шліце аўтарскіх экзэмпляраў, я іх куплю і куплю шмат».¹

У канцы 1913 г. Багдановіч пераклаў 22 сваіх верша на рускую мову. Рукапісны сшытак гэтых перакладаў паэт назваў «Зеленя» і падарыў стрыечнай сястры Ньюце (Ганне Іванаўне Гапановіч).²

Максім Багдановіч любіў народную паэзію. З канца 1913 г. ён сур'ёзна вывучае беларускі фальклор. У гэты самы час паэт усё часцей выступае і як крытык і як публіцыст. У 1913 г. ім напісаны агляд беларускай літаратуры «За тры гады» і артыкулы «Селянін-паэт С. Д. Дрожжын» і «С. Д. Дрожжын» (абодва на рускай мове).

У польскім часопісе «*Więść ilustrowana*» за верасень месяц апублікаваны пераклад на польскую мову верша М. Багдановіча «Слуцкія ткачыкі». Перакладчык — Юзэф Вяжынскі.³

Вясной 1913 г. М. Багдановіч цяжка хварэў. У адным лісце (красавік) паэт пісаў: «Не дзівіцеся, што ў мяне літары выходзяць зусім дзіцячыя — пішу я лежачы, бо моцна хварэю — інфлюэнца ці воспаленне лёгкіх; тэмпература ў мяне падымаецца да 40°, а 39,5° бывае кожны дзень. Але чорт з ім!»⁴ У наступнай паштоўцы ад 27 красавіка чытаем: «Уставаць з ложка дасюль яшчэ няможна. Бацька атрымаў ад банка дапамогу на лячэнне, так што, напэўна, летам куды-небудзь паеду».⁵ У летнія месяцы паэт ездзіў «на кумыс».

1914 Максім піша вершы «Эміграцкая песня», «Мяжы», санет «Прынадна вочы ззяюць да мяне...» і інш. і апавяданні «Шаман», «Марына», «Апавяданне аб іконніку і залатару...»

Цікавая гісторыя публікацыі верша «Мяжы», у якім паэт выкрывае капіталістычнае грамадства. Верш быў надрукаваны ў газеце «Наша ніва», № 28 за 17 ліпеня 1915 года, але апошняя страфа яго была знята цэнзурай. У нумары газеты на месцы выкрасленай страфы пакінута белая пляма. Тэкст гэтай страфы застаецца невядомым.

М. Багдановіч піша артыкулы на грамадска-палітычныя тэмы, аб развіцці культуры славянскіх народаў, аб

¹ Багдановіч М. Зб. тв. Т. 2. Мн., 1968, с. 504; у кн.: Шлях паэта. Мн., 1975, с. 120—121.

² Уласны рукапіс М. Багдановіча «Зеленя» быў знойдзены ў г. Горкім у 1964 г. Яго захоўвала пляменніца Ганны Іванаўны Гапановіч Наталля Глебаўна Кунцэвіч. Зараз ён захоўваецца ў Дзяржаўнай бібліятэцы БССР імя У. І. Леніна.

³ Гл. артыкул І. Саламевіча «Невядомы пераклад «Слуцкіх ткачых». («Літ. і мастацтва», 1966, 25 студз.)

⁴ Багдановіч М. Зб. тв. Т. 2. Мн., 1968, с. 503—504; у кн.: Шлях паэта. Мн., 1975, с. 120.

⁵ Тамсама, с. 505; с. 122.

народнай творчасці. Пецярбургскі часопіс «Жизнь для всех» (№ 5—6) публікуе артыкул паэта «Новая інтэлігенцыя», у якім Багдановіч выказвае свой погляд на значэнне рэвалюцыі 1905—1907 гадоў для народаў Расіі, характарызуе працэс узнікнення новай «сялянскай і рабочай» інтэлігенцыі і маладога нацыянальна-вызваленчага руху народаў Расіі.¹

Паэт вывучае беларускі фальклор, піша артыкулы «Частушка» і «Пра казкі думаюць...» (на рускай мове). У тым самым годзе па-руску напісаны артыкулы «Булгарын у беларускай жартоўнай паэме», «М. К. Міхайлоўскі», «Безразважны» (пра Галілея), «Памяці Т. Р. Шаўчэнкі», «Галіцкая Русь», «Краса і сіла» (пра Т. Шаўчэнку), «Украінскае казацтва», «Львоў», «Самотны» (пра М. Ю. Лермантава), «Пра гуманізм і неасцярожнасць» і «Беларускае адраджэнне». Выдадзены брашуры М. Багдановіча «Браты-чэхі», «Угорская Русь», «Чырвоная Русь» (усе на рускай мове ў Маскве, у кніжным выдавецтве К. Ф. Някрасава).

М. Багдановіч піша супрацоўніку «Нашай нівы»: «Скончыўшы вясеннія экзамены, адразу хачу прыступіць да свайго даўняга жадання, а ўласна, хачу вывучыць польскую мову».² З гэтай мэтай ён просіць прыслаць яму польска-рускі слоўнік, польскую граматыку і кнігу Л. Васілеўскага на польскай мове «Літва і Беларусь».

М. Багдановіч прымаюць у правадзейныя члены «Усерасійскага таварыства дзеячаў перыядычнага друку і літаратуры»,³ ганаровымі членамі якога былі Ул. Г. Караленка і А. М. Горкі.

У 1914—1915 гадах паэт даваў урокі дзецям яраслаўскага тытунёвага фабрыканта Дунаева.

1915   Максім Багдановіч піша вершы «Ты не згаснеш, ясная зараначка» і «Беларусь, твой народ дачакаецца...», поўныя глыбокай любові да народа і веры ў яго будучыню. Усё шырэй паэт выкарыстоўвае ў сваёй творчасці традыцыі беларускага фальклору. Яго цікавяць не толькі народныя песні, але і казкі, легенды, паданні. Вопыт сваіх пошукаў ён падагульняе ў артыкуле «Забыты шлях». Паэт піша цыкл «Вершы беларускага складу» («Лявоніха», «Бяседная», «Як Базыль у паходзе канаў» і інш.), паэмы «Мушка-зелянуска» і камарык-насаты тварык», «Максім і Магдалена», якія мелі істотнае зна-

¹ Багдановіч М. Збор твораў. Т. 2. Мн., 1968, с. 202—210.

² Гл. пісьмо М. Багдановіча ад 23 мая 1914 г. (у кн.: Багдановіч М. 36. тв. Т. 2. Мн., 1968, с. 508—509; у кн.: Шлях паэта. Мн., 1975, с. 125.

³ Гл. кн.: Отчет о деятельности Общества деятелей периодической печати и литературы за 1914 год. М., 1915, с. 40.

чэнне ў развіцці нацыянальных форм беларускай літаратуры.

Як і раней, паэт цікавіцца ўкраінскай літаратурай, перакладае на рускую мову апавяданне Івана Франка «Муляр» і верш «На рацэ Вавілонскай». Піша артыкулы «Беларусы», «Хто мы такія?», «Вобразы Галіцыі ў мастацкай літаратуры» (апошні па-руску).

Улетку Максім Багдановіч едзе лячыцца ў Стары Крым.

У Яраслаўль эвакуіруецца Мінскі настаўніцкі інстытут. Студэнты інстытута, і сярод іх будучы драматург Васіль Савіч Гарбацэвіч, сустракаліся з паэтам, які неаднойчы выступаў перад беларускімі студэнтамі са сваімі вершамі.¹

1916 Напісаны апавяданне «Катыш», нарысы пра ўражанні ад леташняй паездкі ў Крым («З летніх уражанняў: 1. Феадосія. 2. Стары Крым. 3. Паездка ў Кактэбель»); артыкулы «На беларускія тэмы», «Мікалай Дзмітрыевіч Ножын», «В. Самійленка»; рэцэнзіі на кнігу «Пісьмы А. П. Чэхава» (1916), зборнік вершаў В. Брусава «Сем колераў вясёлкі» (1916) і інш. Вельмі цікавая рэцэнзія М. Багдановіча на кнігу Г. В. Пляханава «Дзённік сацыял-дэмакрата» была змешчана ў яраслаўскай газеце «Голос», № 138. У рэцэнзіі Багдановіч крытыкуе былую сацыял-дэмакратыю, якая ў гады першай сусветнай вайны здрадзіла прынцыпам пралетарскага інтэрнацыяналізму.

Асобнай брашурай быў выдадзены ў Маскве артыкул паэта «Беларускае адраджэнне» (на рус. мове).

Скончыўшы яраслаўскі ліцэй, Багдановіч прыязджае ў кастрычніку ў Мінск і працуе ў Губернскім харчовым камітэце. Актыўна ўдзельнічае ў працы Беларускага камітэта дапамогі ахвярам вайны. Аб гэтым сведчыць прашэнне Беларускага таварыства дапамогі ахвярам вайны, якое паступіла ў канцылярыю Мінскага губернатара 29 лістапада 1916 г. і захоўваецца зараз у Дзяржаўным гістарычным архіве БССР.

У тэксце прашэння чытаем: «На папаўненне сродкаў Мінскага аддзела Беларускага таварыства дапамогі ахвярам вайны Камітэт аддзела мяркуе 4 снежня бягучага года ў памяшканні Мінскай земскай управы наладзіць публічную лекцыю на тэму «Беларускае адраджэнне». З прычыны сказанага Камітэт аддзела мае гонар прасіць Вас дазволіць арганізацыю лекцыі, якая будзе прачытана па-беларуску Максімам Багдановічам».

¹ Гл. успаміны В. С. Гарбацэвіча «Чалавек чыстага сэрца». (У кн.: Шлях паэта. Мн., 1975, с. 79—82.)

Да прашэння даданы план лекцыі: «1) Уступ. Кароткі агляд нацыянальных рухаў у Заходняй Еўропе. 2) Гістарычны лёс Беларусі. Сфарміраванне беларускай народнасці. Літоўска-руская дзяржава. Беларуская культура ў XVI—XVII стагоддзях... Далейшыя моманты з гісторыі беларускай народнасці. 3) Нацыянальнае адраджэнне Беларусі. Пачатак яго ў XIX стагоддзі. Сучасны беларускі рух, характарыстыка беларускай літаратуры апошняга дзесяцігоддзя. 4) Заключэнне».

Дэпартамент паліцыі, якому было пераслана прашэнне, забараніў гэтую лекцыю.¹

Жыў Багдановіч у кватэры Змітрака Бядулі (Мала-Георгіеўская вул., д. 12, кв. 4, цяпер вул. Талстога, д. 14а). Нягледзячы на дрэнны стан здароўя, паэт ні на хвіліну не спыняў сваёй літаратурнай дзейнасці. Пасля працы Максім звычайна ішоў у Пушкінскую бібліятэку, а пасля працаваў да 3—4 гадзін ночы.²

У гэты час былі напісаны: паэма «Страцім-Лебедзь», верш «Пагоня», а таксама артыкулы «Аб веры нашых прашчураў», «Голас з Беларусі», «Беларускі бежанскі прытулак» і «Дзейнасць Мінскага беларускага камітэта» (тры апошнія артыкулы на рус. мове).

У гэты ж час Максім Багдановіч распачаў працу над літаратурнай хрэстаматыйяй для старэйшых класаў пачатковай школы, склаў праспект і напісаў для яе некалькі нарысаў («Гарадок» і інш.).

1917 Здароўе паэта значна пагоршылася. У лютым месяцы таварышы пасылаюць яго лячыцца ў Крым. Жыў ён у Ялце на Мікалаеўскай вуліцы (пасля — вуліца Камунараў, зараз — Набярэжная Леніна, д. 2) у доме № 8, недалёка ад мора. Аб сваёй апошняй паездцы ў Крым М. Багдановіч падрабязна раскажаў у пісьме да стрычнага брата П. І. Гапановіча (напісана па-руску): «Не вылечылі мяне і паслалі ў Крым. Моладзь наладзіла развітальны вечар, людзі больш блізкія праводзілі на вакзал — усё добра. Ехаў я доўга, чакаць пезда на перасадках (а іх 4) прыходзілася многімі гадзінамі — на ст. Бахмач 18 г. У Ялту прыехаў, выматаўшыся. Чатыры дні шукаў кватэру. Знайшоў добры пакой з асобным ходам, вокны на мора, цудоўны від, паўдня свеціць сонца, ёсць балкон, вакол дома сад і інш. Баюся аднаго — ці не шкодна тое, што блізка да мора: дом на гары, але да мора сажань трыццаць-сорак. Пакой, значыць, добры, а здароўе маё пайшло не ўгору, а пад гару. Макроты пайшло больш, тэмперату-

¹ Гл. артыкул: Воробьева Т. А. «Лекцию считать недействительной.. Архив рассказывает». («Сов. Белоруссия», 1974, 29 сент.)

² Бядуля Зм. Мае ўспаміны.— У кн.: Шлях паэта. Мн., 1975, с. 62

ра пагоршала, хадзіць стала цяжка — пойдзеш і засапешся. Схуднеў я. А пад канец пайшла кроў дні на чатыры. Заслаб я да таго часу вельмі. Думаю, справа ў тым, што гаспадыня на топцы эканомію наганяла. Цяпер патроху папраўляюся, хаця надвор'е агіднае — дождж, вецер, хладна. З-за хваробы і пісаць не хацелася. І гэта пісьмо пішу ў два прыёмы. Бацьку я пра хваробу пісаў без усякіх падрабязнасцей. Лячуся, маўляў, у Ялце — і ўсё тут. І ты не распісывай...»¹

У Ялце паэт напісаў вершы: «Набягае яно...», «Пралятайце вы, дні», «У краіне светлай, дзе я ўміраю...»

У Ялце Багдановіч зноў пераглядзеў кніжку «Вянок» і адабраў з яе вершы для наступных выданняў сваіх твораў.

У апошнія дні свайго жыцця Багдановіч складаў беларускі буквар. Сярод аўтографу паэта былі знойдзены тэксты для буквара і асобныя нататкі.²

Але з кожным днём здароўе паэта горшала. Ён адчуваў, што яму заставалася жыць лічаныя дні. У сваім апошнім пісьме да бацькі Багдановіч пісаў: «Добры дзень, стары верабей! Маладому вераб'ю блага. Доктар кажа так: працэс у правым лёгкім закончыўся; яно зарубцавалася і, калі ёсць у ім нямнога макроты, месцамі — жорсткае дыханне, то гэта справа трэцярадная. Але туберкулёз, як звычайна, перайшоў у левае лёгкае і развіваецца таксама, як звычайна, у больш вострай форме. Макроты ў мяне шмат, тэмпературы высокія, два разы ішла кроў, другі раз адплёўваў яе дзён дзесяць, але з гэтага кровацёку з ложка ўжо не ўстаю — заслаб канчаткова. Хутка пачнуцца спякоты, трэба будзе ехаць з Ялты, а як у такім стане паедзеш?...»³

Пісьмо засталася не закончаным. Паэт памёр 25 (12 ст. ст.) мая 1917 года і пахаваны на Ауцкіх (цяпер Брацкіх) могілках.

Максім Багдановіч памёр на 26-м годзе жыцця і панёс з сабой шмат планаў і задум. Але 10 год свайго свядомага жыцця ён аддаў літаратуры, пакінуўшы нашчадкам багатую паэтычную і крытычна-публіцыстычную спадчыну.

¹ Багдановіч М. Зб. тв. Т. 2. Мн., 1968, с. 509—510; у кн.: Шлях паэта. Мн., 1975, с. 126.

² Звесткі пра буквар — у спісе аўтографу. Гл. у кн.: Багдановіч М. Творы. Т. 2. Мн., 1928, с. 392, або ў гэтым бібліяграфічным паказальніку, с. 94.

³ Багдановіч М. Зб. тв. Т. 2. Мн., 1968, с. 510; Шлях паэта. Мн., 1975, с. 126.

КНІГІ М. БАГДАНОВІЧА

I. Прыжыццёвыя выданні

1. **Вянок.** Кніжка выбраных вершаў. Вільна, друк.
Марціна Ку[х]ты. 1913. 120 с. [2 000 экз. 50 к.]
Выданне 2-е: Вільна, 1927. 118 с. з партр.

Адзіны прыжыццёвы зборнік паэтычных твораў М. Багдановіча змяшчае ў асноўным вершы 1909—1912 гг.¹ Кніга прысвечана памяці беларускага паэта Сяргея Палуяна. Складаецца яна з некалькіх цыклаў вершаў: «У зачарованым царстве», «Згукі бацькаўшчыны», «Старая Беларусь», «Места», «Думы», «Вольныя думы», «Старая спадчына», «Мадонны», «Каханне і смерць».

М. Багдановіч дае ў кнізе таксама ўзоры перакладаў з украінскай паэзіі і пераклад некалькіх радкоў з паэтычнай кнігі Авідзія «Метамарфозы».

З прычыны адсутнасці сродкаў кніга друкавалася доўга і ўбачыла свет у канцы 1913 года. Аб цяжкасцях, з якімі выдавалася кніга, чытаем у пісьмах Багдановіча.² Захаваліся таксама цікавыя выказванні паэта аб задуме яго ўласнай паэтычнай кнігі.³

Рэц.: Г. Б. Пясняр чыстай красы.—«Наша ніва», Вільня, 1914, № 8.

2. **Червснная Русь.** (Австрийские украинцы). М., Книгоиздательство К. Ф. Некрасова, 1914. 31 с. (Б-ка войны, № 8—9).

3. **Угорская Русь.** М., Книгоиздательство К. Ф. Некрасова, 1914. 16 с. (Б-ка войны, № 24).

4. **Братья-чехи.** М., Книгоиздательство К. Ф. Некрасова, 1914. 16 с. (Б-ка войны, № 28).

---

¹ Некаторыя вершы паэт дасылаў для зборніка ў першай палове 1913 г., калі ўжо была карэктура першых аркушаў кнігі (гл. у кн.: Багдановіч М. Зб. тв. Т. 2. Мн., «Навука і тэхніка», 1968, с. 507, 508).

² Тамсама, с. 504.

³ Багдановіч М. Творы. Т. 1. 1927, с. 450; часоп. «Полымя», 1958, № 3, с. 178; Железняк Г. Поэзия М. А. Богдановича. Л., 1941, с. 205—206. (Тэкст дысертацыі захоўваецца ў Фундаментальнай бібліятэцы Ленінградскага ўніверсітэта імя Жданова і ў Цэнтральным дзяржаўным архіве літаратуры і мастацтва БССР); Шлях паэта. Мн., «Маст. літ.», 1975, с. 64.

5. **Белорусское возрождение.** М., изд. журн. «Украинская жизнь», 1916. 24 с. (отд. оттиск из журн. «Украинская жизнь», 1915, № 2).

6. **Білоруське відродженнє.** [Пер. з БЕЛ. мовы]. Відень, 1916. 30 с.

II. Пасмяротныя выданні твораў М. Багдановіча

Зборы твораў

7. **Творы М. Багдановіча.** Падрыхтавана Літаратурнай камісіяй Інбелкульта. Пад рэд. праф. І. Замоціна. Т. 1—2. Мн., Выд-ва Ін-та беларус. культуры, 1927—1928. 2 000 экз.

Т. 1. Вершы. Апавяданні. (Тэкст — увагі — варыянты). XV, 502 с. з партр. і іл. 3 р.

Т. 2. Пераічныя творы. (Тэкст — увагі — дадаткі). 3 уступ. арт. І. Замоціна. ХС, 418 с. з партр. 2 р.

Першае савецкае выданне твораў М. Багдановіча. Яно змяшчае ўсе мастацкія і публіцыстычныя творы паэта, якія былі вядомы ў той час.

У выданне ўвайшла кніга «Вянок» (1913), творы Багдановіча, змешчаныя ў перыядычным друку, а таксама творы, якія захаваліся ў аўтографіях і былі перададзены Інстытуту беларускай культуры ў 1923 годзе бацькам паэта Адамам Ягоравічам і іншымі асобамі.

У тэкст вершаў кнігі «Вянок» унесены праўкі, зробленыя М. Багдановічам у асабістым экзэмпляры зборніка.

У першым томе, у раздзеле арыгінальных вершаў М. Багдановіча, памылкова змешчаны пераклады верша Я. Купалы «Жніво» на рускую мову («Созревших хлебов золотые посевы...») і верша ўкраінскага паэта А. Алеся «Астры» у перакладзе на беларускую мову.¹

Верш «Credo», прапушчаны ў першым томе, змешчаны ў вопісу аўтографу ў другім томе на с. 390.

І ў першым і ў другім тамах да ўсіх тэкстаў маюцца каментарыі. У другім томе змешчаны наступныя дадаткі: І. Узоры прозы М. Багдановіча ў дакладных копіях.— Мачульскі В. Вопіс рукапісаў М. Багдановіча і матэрыялаў да яго біяграфіі.— Пятуховіч М. Бібліяграфія друкаваных твораў М. Багдановіча.— Барычэўскі А. Бібліяграфія літаратуры аб М. Багдановічу.— Паказнік імён да 1 і 2 тамоў «Твораў» М. Багдановіча

На гэтым двухтомніку грунтаваліся ўсе наступныя выданні выбраных твораў Багдановіча, якія выйшлі ў свет да 1957 года.

Рэц.: *Барычэўскі А.* Акадэмічнае выданне твораў Багдановіча. [т. 1].— «Звязда», Мн., 1927, № 237; *Крывіч.* Творы М. Багдановіча. Т. 1. Мн., 1927.—«Польмя», Мн., 1927, № 6, с. 219—221; *Аляхновіч Мік.* Творы М. Багдановіча [т. 1].—«Маладняк», Мн., 1928, № 3, с. 102—104. (Кнігапіс); *Барычэўскі А.* Аб акадэмічным выданні твораў М. Багдановіча [т. 2].—«Запіскі аддзела гуманіт. навук Ін-та беларус. культуры». Кн. 2. «Працы класа філалогіі». Т. 1. Мн., 1928, с. 382—384; «Slavische Rundschau», Берлін, 1929, № 6, S. 471—472; *Л. А.* Творы М. Багдановіча. Т. II.—«Польмя», Мн., 1929, № 7, с. 170—172; *Драй-Хмара М.*—«Україна», Київ, 1930, № 41, с. 195—199.

¹ Адносна верша А. А. Алеся выпраўлена рэдакцыяй у 2-м томе, с. 410.

8. Творы. Вершы і апаবাদанні. Нарысы. Уступ. артыкул Н. С. Перкіна. Рэд. калегія: В. В. Барысенка, В. В. Івашын, М. Ц. Лынькоў, Ю. С. Пшыркоў. Мн., АН БССР, 1957. 591 с. з партр. і іл. 8 000 экз. 12 р.

Дапоўненае, у параўнанні з першым, выданне мастацкіх твораў А. Багдановіча, падрыхтаванае Інстытутам літаратуры імя Я. Купалы АН БССР.

Як і двухтомнік 1927—1928 гадоў, гэта выданне акадэмічнага тыпу. Тэксты твораў нанова звераны ўкладальнікамі па першых публікацыях і пракаменціраваны. Выпраўлены асобныя памылкі і недакладнасці, дапушчаныя ўкладальнікамі першага выдання «Твораў» (1927—1928) у наступных творах: «Вераніка», «Вы, панове, пазіраеце далёка», «Д. Д. Дзявольскаму», «Дзесь у хмарах жывуць павукі», «Змяіны цар» («Цемень. Сосны...») «Купідон», «Летапісец», «Мне снілася», «Над возерам», «Над морам», «Падымі ўгару сваё вока...», «Пэўна, любіце вы, пане...», «У старым садзе», «Санет» («На цёмнай гладзі луж...»).

У кнізе змешчаны таксама вершы, якія былі апублікаваны ў апошнія гады ў перыядычным друку і не ўваходзілі ў папярэдняе выданне. Гэта вершы «Крытыку» (1910 г.), «Не бядуў», «Крытыку» (1913 г.), «Маці-Беларусь! Цяжка твайму сыну...», «Городская любовь», «В горячем споре», пераклад верша Янкі Купалы «Для тебя, Отчизна предков моих...» на рускую мову. Упершыню апублікаваны з аўтографа пераклад верша ўкраінскага паэта А. Крымскага «Тёплый гром. Цвета, черешня...»

Аднак і гэтае выданне мастацкіх твораў М. Багдановіча нельга лічыць поўным. У ім адсутнічае, напрыклад, верш «Беларусь, Беларусь! Агнём імя тваё мне гарыць...», арыгінал верша «Белым кветам адзета каліна...» (змешчаны толькі аўтарскі пераклад яго на рускую мову), уласны пераклад М. Багдановіча апаবাদання «Апокрыф» (пад назвай «Прытча о васильках»), верш «Credo» і некаторыя іншыя.

Верш украінскага паэта Алеся «Астры», нягледзячы на тое, што ў 2-м томе выдання 1927—1928 гг. памылка была выпраўлена (с. 410), зноў змешчаны ў якасці арыгінальнага верша М. Багдановіча.

Выданне каменціраванае. У канцы змешчаны алфавітны паказальнік мастацкіх твораў М. Багдановіча, вершы ў ім паказаны і па назве і па першаму радку.

Рэц.: *Крышталь В.* Поўны збор твораў.—«Літ. і мастацтва», Мн., 1957, 25 мая; *Ланідус Н.* Каментарыі да каментарыяў.—«Полымя», Мн., 1959, № 2, с. 189—190.

9. Збор твораў. У двух тамах. [Рэд. калегія: В. В. Барысенка, В. У. Івашын, М. Ц. Лынькоў, Ю. С. Пшыркоў. Падрыхтоўка тэкстаў і камент.: І. І. Гарэцкі, Л. Н. Гусева, Э. С. Гурэвіч, А. Ф. Харкевіч]. Мн., «Навука і тэхніка», 1968. (АН БССР. Ін-т літаратуры імя Я. Купалы). 7 000 экз.

Т. 1. Вершы, паэмы, пераклады. [Прадм.: «Ад рэдакцыі», с. 5—6. Уступ. артыкул: Лойка А. Максім Багдановіч, с. 7—24. Рэд. тома: В. В. Барысенка]. 552 с. з партр. і іл.

Т. 2. Проза, літаратурна-крытычныя і публіцыстычныя артыкулы, пісьмы. [Рэд. тома: М. Ц. Лынькоў, Ю. С. Пшыркоў]. 575 с. з партр. і іл.

Найбольш поўнае выданне літаратурнай спадчыны М. Багдановіча, падрыхтаванае Інстытутам літаратуры імя Я. Купалы АН БССР.

У двухтомнік уваходзяць мастацкія, крытычныя і публіцыстычныя творы. Некаторыя з іх уключаюцца ў выданне твораў паэта ўпершыню

(беларускі арыгінал верша «Белым кветам адзета каліна», верш «Беларусь», уласны пераклад аўтара апавядання «Апокрыф» на рускую мову пад назвай «Притча о васильках», артыкулы «Братья-чехи», «Новая интеллигенция», «Иван Франко», «Львов», асобныя рэцэнзіі). Арамя таго, у другі том упершыню ўключаны пісьмы, а таксама творы, якія прыпісваюцца М. Багдановічу.

Аднак і ў гэтым выданні адсутнічаюць некаторыя вершы (беларускія арыгіналы вядомых толькі ў аўтарскіх перакладах на рускую мову вершаў «Смех і гоман. Малпачка ля ганку...», «Касцёл св. Ганны ў Вільні» і «Заціхніце, мукі кахання», аўтографы якіх дагэтуль не знойдзены; два двухрадкавыя вершы: «Эпіграф да верша» і «Да дзяўчыны»; пісьмы паэта да Ф. Я. Корша і да В. Я. Брусава, якія былі выяўлены і апублікаваны ў перыядычным друку пасля выхаду «Збору твораў» (1968). Гэтыя тэксты змешчаны ў зборніку «Шлях паэта» (Мн., «Маст. літ.», 1975), пісьмы — у спецыяльным эпістальным раздзеле кнігі, двухрадкавыя вершы — у артыкуле «Пошукі спадчыны М. Багдановіча».

Не трапіла ў двухтомны «Збор твораў» і адна ранейшая публікацыя (1962 г.) невядомай да таго часу эпіграмы М. Багдановіча «Я. Купала — не малое, ды благое наравістае дзіця...»¹

Укладальнікі «Збору твораў» выкарысталі матэрыялы, звязаныя з творчасцю М. Багдановіча, нанова зверылі тэксты твораў з першакрыніцамі, у тым ліку і рукапіснымі, перагледзелі некаторыя тэксталагічныя прынцыпы, удакладнілі каментарыі, больш паслядоўна правялі храналагічны прынцып у размеркаванні матэрыялу. Вывучыўшы друкаваныя і рукапісныя крыніцы, укладальнікі ўнеслі тэксталагічныя папраўкі ў некаторыя творы паэта («Над морам», «Падымі угару сваё вока», пераклад верша Я. Купалы «Жніво» на рускую мову).

За асноўны тэкст твораў М. Багдановіча прыняты іх прыжыццёвыя публікацыі, пры іх адсутнасці — тэксты выдання «Твораў» 1927—1928 гг., а таксама аўтографы, якія захоўваюцца ў Цэнтральным дзяржаўным архіве літаратуры і мастацтва ССРСР, Дзяржаўнай бібліятэцы БССР імя У. І. Леніна, Цэнтральнай бібліятэцы АН Літоўскай ССР.

У 1-м і 2-м тамах да тэксту даны каментарыі. У 1-м томе змешчаны алфавітны паказальнік паэтычных твораў М. Багдановіча па назве і першаму радку твора. У 2-м томе — паказальнік імён, што сустракаюцца ў тэксце артыкулаў і пісьмаў паэта.

Рэц.: *Гилевич Н.* [Рэц. на кн.]: М. Багдановіч. Збор твораў. У 2-х т.: Т. 1—2. Мн., «Навука і тэхніка», 1968.—«Неман», Мн., 1970, № 1, с. 179—180.

В ы б р а н ы я т в о р ы

10. Выбраныя творы. [3 уступ. артыкулам М. Ларчанкі]. Пад рэд. М. Ларчанкі і М. Клімковіча. Мн., Дзяржвыд пры СНК БССР, 1940. 224 с. з партр. 5 000 экз.

У раздзеле «3 чарнавых накідаў» у кнізе змешчаны двухрадкавыя вершы «Спеў залунаў...», які не ўвайшоў у другія выданні твораў М. Багдановіча.

Тэкст верша:

«Спеў залунаў — і сама адгукнулася чула на ліры

Звонам ціхуткім струна...

Ці адзавецеся Вы?»

¹ Эпіграма апублікавана ва ўспамінах паэтэсы Канстанцыі Буйлы «Пра дні мінулыя» («Беларусь», 1962, № 7, с. 21—22). Тэкст не захаваўся, прыводзіцца паэтэсай па памяці і таму яго можна было памясціць у раздзеле «Творы, якія прыпісваюцца М. Багдановічу».

11. **Выбраныя творы.** [З уступ. артыкулам С. Майхровіча] Мн., Дзяржвыд БССР, 1946. 112 с. 10 000 экз.

Рэц.: Агіевіч Ул. Новае выданне твораў Максіма Багдановіча.—«Звязда», Мн., 1946, 2 крас.

12. **Выбраныя творы.** Вершы, аповяданні і артыкулы. [З уступ. артыкулам С. Майхровіча]. Мн., Дзяржвыд БССР 1952. 397 с.

13. **Вершы.** [Зб. выбр. вершаў. Уступ. артыкул: Гілевіч Н. Ты не згаснеш, ясная зараначка..., с. 3—18. Іл. М. Ц. Гуціева]. Мн., «Нар. асвета», 1967. 220 с. (Школьная б-ка). 15 000 экз.

14. **Маладзік.** Лірыка. [Склад.: А. Лойка. Мастак: Я. Кулік. Уступ. артыкул: Лойка А. Лірыка Максіма Багдановіча, с. 7—13]. Мн., «Беларусь», 1968. 292 с. з каляр. іл. 15000 экз.

У зборнік увайшлі лепшыя лірычныя творы М. Багдановіча, а таксама ўзоры яго перакладчыцкай дзейнасці.

15. **Вершы.** [Зборнік выбраных вершаў. Уступ. артыкул: Гілевіч Н. Ты не згаснеш, ясная зараначка ..., с. 3—17. Іл.: М. Ц. Гуціева. Выд. 2-е]. Мн., «Нар. асвета», 1973. 222 с. (Школьная б-ка). 25 000 экз.

III. Каляровыя выданні для дзяцей малодшага ўзросту

16. **Мушка-зеянушка і камарык-насаты тварык.** Мал. мастака М. Свяцкага. Мн., Дзяржвыд пры СНК БССР, 1940. 12 с. з каляр. іл. 10 000 экз.

17. **Мушка-зеянушка і камарык-насаты тварык.** Вельмі жаласная гісторыя, выкладзеная згодна з праўдай беларускім вершам. Мал. А. Волкава. Мн., Дзяржвыд БССР, рэд. дзіцяч. літ., 1947. [20] с. з каляр. іл. 20 000 экз.

18. **Мушка-зеянушка і камарык-насаты тварык.** Мал. А. Волкава. Мн., Дзяржвыд БССР, 1952. 13 с. з каляр. іл. 30 000 экз.

19. **Мушка-зеянушка і камарык-насаты тварык.** Вельмі жаласная гісторыя, выкладзеная згодна з праўдай беларускім вершам. Маст.: М. Гурло. Мн., Вучпедвыд БССР, 1961. 16 с. (Школьная б-ка). 20 000 экз.

20. **Мушка-зеянушка і камарык-насаты тварык.** Мал. Я. Куліка. Мн., «Маст. літ.», 1975. [16 с.] (Мая першая кніжка). 100 000 экз.

IV. Кнігі М. Багдановіча, выдадзеныя ў перакладзе на іншыя мовы

У перакладзе на рускую мову

21. **Избранные стихи.** Пер. с белорус. [авт.], М. Исаковского, Б. Иринаина, П. Семынина. Ред. и предисл. Е. Мозолькова. М., «Худож. лит.», 1940. 103 с. 10 000 экз.

Рэц.: *Галантер Б.* «Избранные стихи» М. Богдановича.—«Огонек», М., 1940, № 28, с. 23; *Иванов В.* Новые книги. [Инфармацыя, сярод іншых — пра кнігу М. Багдановіча «Избранные стихи»].—«Что читать», М., 1940, № 8, с. 54; *Малицкий А.* Стихи Максима Богдановича.—«Красная новь», М., 1941, № 1, с. 213—214.

22. **Избранные произведения.** Пер. с белорус. [Со вступит. статьей Е. Мозолькова]. М., Гослитиздат, 1953. 295 с. с портр. 10 000 экз.

Кніга мае два раздзелы: 1. Паэзія; 2. Проза.

Перакладчыкі: аўтар, М. Баннікаў, М. Браўн, М. Глазкоў, В. Гарадзецкая, І. Грушэцкая, В. Ірынін, М. Ісакоўскі, Т. Казмічова, М. Камісарава, У. Карчагін, А. Кочатаў, В. Любін, А. Пракоф'еў, В. Саянаў, П. Сямынін, А. Старасцін, М. Талаў, А. Цвярской, А. Цярноўскі, М. Шэхтэр, М. Шкаленка.

Рэц.: *Александрович С.* Три книги переводов.—«Сов. Отчизна», Мн., 1954, № 4, с. 152—153.

23. **Стихотворения.** Пер. с белорус. [Сост. и авт. вступит. статьи: Игорь Поступальский]. М., «Худож. лит.», 1971. 190 с.

Перакладчыкі: аўтар, М. Баннікаў, М. Браўн, М. Глазкоў, В. Гарадзецкая, Н. Горская, У. Дзяржавін, Б. Ірынін, М. Ісакоўскі, Т. Казмічова, М. Камісарава, У. Карчагін, А. Кочатаў, В. Любін, І. Паступальскі, А. Пракоф'еў, П. Сямынін, А. Старасцін, М. Талаў, А. Цвярской, А. Цярноўскі, М. Шэхтэр.

У перакладзе на ўкраінскую мову

24. **Вінок.** Переклады, вступна стаття [с. 3—36] й примітки Михайла Драй-Хмари. [Київ], Держ. вид-во України, 1929. 95 с. 2 000 экз.

Рэц.: *Мачульскі В.* На ўкраінскай мове.—«Сав. Беларусь», Мн., 1929, 14 снеж.; *Райд І.* Богданович М. «Вінок...»—«Молодняк», Харків, 1929, № 11 (35), с. 123—124; *Середні Ф. М.* Богданович «Вінок».—«Молодняк», Харків, 1930, № 1, с. 143; *Гаевський С.* Богданович М. «Вінок».—«Україна», Київ, 1930, кн. 41, с. 199—201.

25. **Лірика.** [Вступна стаття І. Денисюка]. Київ, «Дніпро», 1967. 171 с. з партр. (Перлини світової лірики). 6 000 экз.

Перакладчыкі: Е. Асечкін, В. Баравой, М. Валешук, М. Васіленка, І. Гнацюк, О. Доўгі, І. Калынец, Г. Качура, В. Лазарук, С. Літвін, Р. Лубкіўскі, Д. Паламарчук, О. Сенатовіч, Я. Січаўлюк, І. Стасаў, Б. Сцепанюк, В. Чабаненка, Л. Чэраваценка, М. Шудра.

Рэц.: *Лойка А.* Вянок сяброўства.—«Літ. і мастацтва», Мн., 1968, 23 студз.; *П'янов В.* Речник білоруськага відроджэння.—«Друг чытача», Кіў, 1968, 28 лют.; *Охріменко П.* У братньому аднанні.—«Деснянська правда», Чернігів, 1968, 5 бераз. (сак.); *Коптілов В.* Слово пра Богдановіча.—«Літаратурна Украіна», Кіў, 1968, 5 бераз. (сак.); *Кобржыцкая Т.* Богдановіч на Украіне.—«Неман», Мн., 1968, № 4, с. 181—183; *Рагойша В.* Любоў — за любоў.—«Полымя», Мн., 1968, № 4, с. 227—229; *Ільенко І.* Голас пабратыма.—«Вітчызна», Мн., 1968, № 6, с. 203—205.

У перакладзе на польскую мову

26. Poezje wybrane. Wybor wstęp i przypisy Jan Huszcza. Łódź, Wydawnictwo Łódzkie, 1973. 119 s.

Перакладчыкі: Ян Гушча, Віктар Варашыльскі, Тадэуш Хрусьцялеўскі і Ян Капроўскі.

Рэц.: *Максім Багдановіч* па-польску. [Паведамл. аб выданні кнігі].—«Ніва», Беласток, 1974, 27 студз.; *Рудчык В.* Творы Максіма Багдановіча ў польскіх перакладах.—«Ніва», Беласток, 1974, 12 мая; *Яновіч С.* «Творчасць» аб зборніку М. Багдановіча.—«Ніва», Беласток, 1974, 2 чэрв., с. 4; *Гардзіцкі А.* Я знаходзіў уласныя краявіды. [Пра польскага паэта Яна Гушчу і яго пераклады вершаў М. Багдановіча на польскую мову].—У кн.: *Дзень паэзіі.* 1973, Мн., 1973, с. 169—171.

ТВОРЫ М. БАГДАНОВІЧА, ПЕРАКЛАДЗЕННЫЯ НА МУЗЫКУ

27. Астры. («У поўначы астры ў саду расцвіталі...») Раманс. Словы А. Алеся. Пер. з укр. М. Багдановіча. Муз. А. Туранкова.

Рукапіс нотаў захоўвае ўдава кампазітара.

28. Ах, Лявоніха, Лявоніха мая!..— Ах, Левоніха, Левоніха мая!... Словы М. Багдановіча. Пер. І. Васілеўскага. Муз. А. Туранкова.

У нотах: Будзем жыць і весяліцца. [Зб. песень. Хоры, сола, дуэты — з ф-п, баянам і без суправадж.] Мн., «Беларусь», 1968. (Маст. самадзейнасці), с. 34—37.

29. Вечар. («Месяц круглы стаў на небе...»). Для змеш. хору і саліста. Словы М. Багдановіча. Муз. А. Туранкова. Рукапіс нотаў захоўвае ўдава кампазітара.

30. Вечар. («На небе месяц устаў зялёны...»).— **Вечер.** («На небе месяц всплыл зелены...»). Словы М. Багдановіча. Пер. І. Грушэцкай. Муз. Э. Тырманд.

У н о т а х: Песні Беларусі. Вакальныя творы беларус. кампазітараў. [Хоры і голас сола з ф-п і без суправадж.] Склад.: Р. Шырма. Кіеў, «Муз. Украіна», 1970. (Песні народаў СССР. Да 50-годдзя ўтварэння СССР), с. 44—46 (акрамя беларус. і рус., на ўкр. мове: «На небе місяц став зеленым...»). Пер. В. Морданя).

31. Глянь, як зорка ў цемні ляціць... Раманс. Словы М. Багдановіча. Муз. М. Аладава.

У н о т а х: Аладаў М. Глянь, як зорка ў цемні ляціць... Словы М. Багдановіча. Мн., Дзяржвыд БССР, [1931], с. 2—4.

32. Завіруха («У бубны дахаў вецер б'е...»). Словы М. Багдановіча. Муз. Э. Тырманд.

У н о т а х: Тырманд Э. Хоры (а саpella). Словы М. Багдановіча. Мн., Дзяржвыд БССР, 1956, с. 11—14.

Гл. таксама ў пер. на рус. мову пад назв. «Метель», № 46.

33. Зіmnяя дарога. («Мчатыся коні в чистом поле...»). Слова М. Богдановіча. Пер. с белорус. Г. Фере. Муз. Э. Тырманд.

У н о т а х: Краснов Г. Хоры советских композиторов без сопровождения. Л., «Сов. композитор», 1962, с. 37.

34. Зіmовая дарога. («Шпарка коні імчацца ў полі...»). Словы М. Багдановіча. Муз. Э. Тырманд.

У н о т а х: Тырманд Э. Хоры (а саpella). Словы М. Багдановіча. Мн., Дзяржвыд БССР, 1956, с. 16—23.

35. Зіmовая дарога. («Шпарка коні імчацца ў полі...»). Раманс. Словы М. Багдановіча. Муз. А. Туранкова.

Рукапіс нотаў захоўвае ўдава кампазітара.

36. Зімой. («Здароў, марозны, звонкі вечар!...»). Словы М. Багдановіча. Муз. Э. Тырманд.

У н о т а х: Тырманд Э. Хоры (а саpella). Словы М. Багдановіча. Мн., Дзяржвыд БССР, 1956, с. 3—10.

37. Зіmnий вечер. («Звенит морозный, звонкий вечер...») [У арыгінале: «Зімой»]. Романс. Слова М. Богдановіча. Пер. с белорус.: И. Френкель. Муз. Л. Абелиовича.

У н о т а х: Абелиович Л. Пять романсов на слова М. Богдановича. Для сред. голоса. М., «Сов. композитор», 1957, с. 18—23.

38. Зорка Венера. («Зорка Венера ўзышла над зямлёю...»). Раманс. Словы М. Багдановіча. Мелодыя народная.

У н о т а х: Беларускія народныя песні. У 4-х т. Запіс Р. Шырмы. Т. 1. Мн., Дзяржвыд БССР, 1959, с. 271—272; Белорусские народные песни. М., Гос. муз. изд-во, 1963, с. 77; Песні роднага краю. Спеўнік. Склад.: Г. Цітовіч, Л. Траскоўская. Мн., «Беларусь», 1972, с. 182—183; Нежность. Лирические песни. Сост.: Е. Петрашкевич. Мн., «Беларусь», 1975, с. 24—25.

39. Зорка Венера. («Зорка Венера ўзышла над зямлёю...»). Раманс. Словы М. Багдановіча. Мелодыя народная. Апрац. мелодыі А. Багатырова.

«Работніца і сялянка», 1956, № 3, на вокл.; «Ніва» (Беласток), 1956, 11 сак.; у нотах: Молодежные песни. Гомель, Гомел. обл. дом нар. творчества, 1956. (Навстречу I-му обл. фестивалю молодежи Гомельщины), с. 89—90; Багатыроў А. Зорка Венера. Беларус. нар. песня. Слова М. Багдановіча. Апрацоўка А. Багатырова. Мн., Дзяржвыд БССР, 1962, с. 3—11; Беларускія народныя песні (для хору). Т. I. Сабраў і ўпарадкаваў Р. Шырма. Мн., «Беларусь», 1971, с. 187—191.

40. Зорка Венера. («Зорка Венера ўзышла над зямлёю...») Слова М. Багдановіча. Мелодыя народная. Апрац. мелодыі С. Палонскага.

У нотах: Участнику фестиваля молодежи. Могилев, 1956. (Обл. упр. культуры. Могилев. обл. дом нар. творчества), с. 69—74; Здравствуй, молодость! Песни и хоровые произведения. Сост.: Г. Анчиков, В. Горячун. Мн., Гос. изд-во БССР, 1957, с. 129—133. (Тэкст на беларус. і рус. мовах, пер. К. Цітова); у зб.: Люблю наш край. Мн., 1966, с. 75—79.

41. Зорка Венера. («Зорка Венера ўзышла над зямлёю...»). Слова М. Багдановіча. Мелодыя народная. Запіс Р. Шырмы. Апрац. мелодыі А. Копасава.

У нотах: Избранные песни из репертуара Государственного хора Белорусской ССР. М., Гос. муз. изд-во, 1958, с. 16—17. (Тэкст на беларус. і рус. мовах: «В небе Венера взшла золотая...» Пер. А. Машыстава); Беларускія народныя песні (для хору). Т. 2. Сабраў і ўпарадкаваў Р. Шырма. Мн., 1973, с. 79—82.

42. Маёвая песня. («Па-над белым пухам вішняў...»). Слова М. Багдановіча. Муз. А. Туранкова.

У нотах: Песні. Зборнік для 5—6 кл. васьмігадозай школы. Склад.: У. Д. Каструлёў. Пад рэд. П. П. Падкавырава. Мн., Вучпедвыд БССР, 1963, с. 79—81.

43. Маладыя гады. («Маладыя гады, маладыя жаданні...»). Раманс. Слова М. Багдановіча. Муз. А. Багатырова.

У нотах: Багатыроў А. Пяць рамансаў. Для голаса з ф-п. На словы М. Багдановіча. Мн., Дзяржвыд БССР, 1949, с. 3—9.

44. Маладыя гады. («Маладыя гады, маладыя жаданні...»). Раманс. Слова М. Багдановіча. Муз. А. Туранкова.

Рукапіс нотаў захоўвае ўдава кампазітара.

45. Метель. («Как в бубны, ветер в крыши бьет...») [У арыгінале: «Завіруха»]. Раманс. Слова М. Богдановіча. Пер. і муз. Л. Абелиовіча.

У нотах: Абелиович Л. Пять романсов на слова М. Богдановіча. Для сред. голаса с супроводж. ф-п. М., «Сов. композитор», 1957, с. 9—13.

46. Метель. («В бубны крыши ветер бьет...»). [У арыгінале: «Завіруха»]. Слова М. Богдановіча. Пер. с беларус. Л. Хаустова. Муз. Э. М. Тырманд.

У нотах: Краснов Г. Хоры советских композиторов без супроводж. Л., «Сов. композитор», 1962, с. 51.

47. **Мушка-зеянушка.** («Блізка рэчкі Самацечкі камары таўкуцца...»). Словы М. Багдановіча. Муз. А. Туранкова.

Рукапіс нотаў захоўвае ўдава кампазітара.

48. **На чужыне.** («Вакол мяне кветкі прыгожа красуюць...»). Раманс. Словы М. Багдановіча. Муз. А. Багатырова.

У нотах: Багатыроў А. Пяць рамансаў. Для голасу з ф-п. На словы М. Багдановіча. Мн., Дзяржвыд БССР, 1949, с. 19—25.

49. **Набягае яно.** («Набягае яно вечарамі, начамі...»). Раманс. Словы М. Багдановіча. Муз. А. Багатырова.

У нотах: Багатыроў А. Пяць рамансаў. Для голасу з ф-п. На словы М. Багдановіча. Мн., Дзяржвыд БССР, 1949, с. 10—18.

50. **Над могілай.** («У дароги в чистом поле...») Романс. Слова М. Богдановича. Пер. И. Френкеля. Муз. А. Абелиовича.

У нотах: Абеліовіч Л. Пяць романсов на слова М. Богдановича. Для сред. голаса с суправажд. ф-п. М., «Сов. композитор», 1957, с. 2—4.

51. **Не кувай, ты шэрая зязюля...** Двухгалосы хор. Словы М. Багдановіча. Муз. А. Туранкова.

Рукапіс нотаў захоўвае ўдава кампазітара.

52. **Ноч.** («Ціха ўсё была на небе, зямлі і на сэрцы...»). Словы М. Багдановіча. Муз. А. Багатырова.

У нотах: Багатыроў А. Хоры (а capella). Мн., Дзяржвыд БССР, 1947, с. 9—12.

53. **Ноч.** («Усё была ціха на зямлі, на небе і на сэрцы...») [Правільна: «Ціха ўсё была на небе, зямлі і на сэрцы...»]—**Ночь.** («Все было тихо на земле, на небе и на сердце...») Раманс. Словы М. Багдановіча. Муз. і пер. Л. Абеліевіча.

У нотах: Абеліевіч Л. А. Ноч. Раманс для голасу з ф-п. Мн., Дзяржвыд БССР, 1957, с. 1—4; Абеліовіч Л. Пяць романсов на слова М. Богдановича. Для сред. голаса с суправажд. ф-п. М., «Сов. композитор», 1957, с. 14—17. (Толькі на рус. мове).

54. **Нявесела камару...** (Урывак з паэмы «Мушка-зеянушка»). Словы М. Багдановіча. Муз. А. Туранкова.

Рукапіс нотаў захоўвае ўдава кампазітара.

55. **Ой, лясы-бары ды лугі-разлогі!..** Раманс. Словы М. Багдановіча. Муз. А. Туранкова.

Рукапіс нотаў захоўвае ўдава кампазітара.

56. **Падвей.** («Разгулялася вясёлая мяцель...») Раманс. Словы М. Багдановіча. Муз. М. Аладава.

У нотах: Аладаў М. Падвей. Словы М. Багдановіча. Мн., Дзяржвыд БССР, 1931, с. 1—8.

57. **Падвей.** («Разгулялася вясёлая мяцель...») — **Подвей.** («Разгулялася веселая метель...»). Раманс. Словы М. Багдановіча. Пер. Ю. Палухіна. Муз. А. Туранкова.

У нотах: Туренков А. Хоры. [Смеш. и муж. четырехголос. хоры] без суправадж. и с суправадж. ф-п. М., «Сов. композитор», 1963, с. 16—17.

58. **Песня беларускага мужыка.** («Я хлеба ў багатых прасіў і маліў...»). Раманс. Словы М. Багдановіча. Муз. А. Багатырова.

У нотах: Багатыроў А. Пяць рамансаў. Для голасу з ф-п. На словы М. Багдановіча. Мн., Дзяржвыд БССР, 1949, с. 26—29.

59. **Пра Лявоніху.** [У аўтара: «Лявоніха»]. («Ах, Лявоніха, Лявоніха мая...»). Мужчын. дуэт. Словы М. Багдановіча. Муз. А. Туранкова.

Рукапіс нотаў захоўвае ўдава кампазітара.

60. **Скірпуся.** («Ой, пайшла сабе Скірпуся на кірмаш...»). Раманс. Словы М. Багдановіча. Муз. А. Туранкова.

Рукапіс нотаў захоўвае ўдава кампазітара.

61. **Слуцкія ткачыхі.** («Ад родных ніў, ад роднай хаты...»). Словы М. Багдановіча. Муз. А. Багатырова.

У нотах: Багатыроў А. Хоры (а сарелла), ор. 11. Мн., Дзяржвыд БССР, 1957, с. 3—9.

62. **Слуцкія ткачыхі.** («Ад родных ніў, ад роднай хаты...»). Словы М. Багдановіча. Муз. М. Мацісона.

У кн.: Люблю наш край. Рэпертуарны зборнік. [Літ. і муз. матэрыялы]. Мн., 1966. (Б-чка газ. «Голас Радзімы»), с. 81—82; у кн.: Песні роднага краю. Спеўнік. Склад.: Г. Цітовіч, Л. Траскоўская. Мн., «Беларусь», 1972, с. 89—90.

63. **Слуцкія ткачыхі.** («Ад родных ніў, ад роднай хаты...»). Словы М. Багдановіча. Муз. А. Туранкова.

Рукапіс нотаў захоўвае ўдава кампазітара.

64. **«Сумна мне, [а ў сэрцы смутак ціха запявае]...»** Словы М. Багдановіча. Муз. А. Туранкова.

Рукапіс нотаў захоўвае ўдава кампазітара.

65. **«Ты быў, як месяц, адзінокі...»** Раманс. Словы М. Багдановіча. Муз. М. Аладава.

Рукапіс нотаў захоўваецца ў сям'і кампазітара.

66. **«Ты быў, як месяц, адзінокі...»—«Ты был, как месяц, одинокий...»** Пер. с белорус. Г. Кобко.—«Ти був, як місяць, одинокий...» Пер. с белорус. О. Жылдака. Словы М. Багдановіча. Муз. Л. Абеліёвіча.

У нотах: Песні Беларусі. Вакальныя творы беларускіх кампазітараў. [Хоры і голас сола — з ф-п. і без суправадж. Склад.: Р. Шырма. Кіеў,

«Муз. Украйна», 1970. (Песні народаў СССР. Да 50-годдзя ўтварэння СССР), с. 58—62.

67. «Ты был, как месяц одинокий...» Романс. Словы М. Багдановіча. Пер. і муз. Л. Абеліёвіча.

У нотах: Абелиович Л. Пять романсов на слова М. Богдановича. Для сред. голоса с сопровожд. ф-п. Мн., «Сов. композитор», 1957, с. 5—8.

68. «Устань, навальніца, мкні нанова...» Раманс. Словы М. Багдановіча. Муз. А. Туранкова.

Рукапіс нотаў захоўвае ўдава кампазітара.

69. Як прыйшла я на ток малаціць... Песня. Словы М. Багдановіча. Муз. М. Аладава.

У нотах: Аладаў М. Як прыйшла я на ток малаціць. Словы М. Багдановіча. Мн., Дзяржвыд БССР, 1931, с. 1—4.

ЛІТАРАТУРА АБ ЖЫЦЦІ І ТВОРЧАСЦІ М. БАГДАНОВІЧА 1908—1976 гг.

Кнігі

70. Узнясенскі А. Паэтыка М. Багдановіча. Коўна, 1926. 50 с.

71. Каспяровіч М. Матывы барацьбы ў творчасці М. Багдановіча. Мн., друк. Інбелкульта, 1927. 8 с.

72. Мачульскі В. Апіс рукапісаў М. Багдановіча і матэрыялаў да яго біяграфіі. Мн., 1929. 385—400 с.

Паасобны адбітак з 2-га тома «Твораў» (Мн., 1928) М. Багдановіча.

73. Кучар А. Творчасць М. Багдановіча. (Матэрыялы для выкладчыка беларускай літаратуры). Мн., 1939. 12 с. (НКА БССР. Упр. сярэд. школы).

74. Ларчанка М. Творчасць Максіма Багдановіча. Стэнаграма публічнай лекцыі, прачытанай у гор. Мінску. Мн., Выд-ва АН БССР, 1949. 20 с. (Т-ва па распаўсюджванню паліт. і навук. ведаў Беларус. ССР).

75. Лапідус Н. І. Максім Багдановіч — паэт, крытык і перакладчык. Мн., 1957. 25 с. (Т-ва па распаўсюджванню паліт. і навук. ведаў Беларус. ССР).—Надрук. множ. апаратам.

76. Майхровіч С. Максім Багдановіч. Жыццё і творчасць. Мн., Дзяржвыд БССР, 1958. 202 с.; 1 л. партр. і іл.

Рэц.: *Грынчык М.* Манаграфія пра М. Багдановіча.—«Літ. і мастацтва», Мн., 1958, 6 верас.; *Макарэвіч А.* Кніга пра Максіма Багдановіча.—«Беларусь», Мн., 1958, № 9, с. 30.

77. Барсток М. Максім Багдановіч. Нарыс аб жыцці і творчасці. Мн., Вучпедвыд БССР, 1961. 55 с. з партр. і іл.

Рэц.: *Сайчанка Н.* Папулярна, але няпоўна.—«Літ. і мастацтва», Мн., 1962, 26 студз.

78. Грынчык М. Максім Багдановіч і народная паэзія. Мн., Дзяржвыд БССР, 1963. 211 с.; 1 л. партр.

Рэц.: *Лойка А.* Максім Багдановіч і народная паэзія.—«Полымя», Мн., 1963, № 7, с. 186—190; *Казбярук У.* Паэт і народная творчасць.—«Літ. і мастацтва», Мн., 1963, 11 кастр.

79. Лойка А. Максім Багдановіч. Мн., «Навука і тэхніка», 1966. 335 с.

Рэц.: *Пшыркоў Ю.* У вянок М. Багдановічу.—«Звязда», Мн., 1966, 12 мая; *Гнिलомедов В.* Поэт читает поэта.—«Вопр. литературы», Мн., 1967, № 5, с. 211—215; *Царанкоў Л.* Новае слова пра паэта.—«Літ. і мастацтва», Мн., 1966, 14 чэрв.; *Базарэвіч М.* Красу і светласць, і прастор шукаў...—«Мін. праўда», 1966, 3 жн.; *Бурлян Б.* Приближение поэта.—«Сов. Белоруссия», Мн., 1966, 7 сент.; *Макарэвіч А.* І з глыбінёй і з пачуццём.—«Магілёўск. праўда», 1966, 2 жн.; «Маладосць», Мн., 1966, № 12, с. 141—142; *Стральцоў М.* Ад імя любові да паэта.—«Беларусь», Мн., 1966, № 9, с. 27; *Юрэвіч У.* Раскрыццё самабытнага таленту.—«Полымя», Мн., 1966, № 9, с. 162—165; *Брыль Я.* Найти луч света...—«Дружба народов», Мн., 1967, № 4, с. 278—279.

80. Ватацы Н., Лойка А. Максім Багдановіч. Жыццё і творчасць. Матэрыялы выстаўкі ў школе. [Альбом]. Мн., «Нар. асвета», 1968. 48 л. іл. з тэкстам, 8 с. тэксту.

Рэц.: *Адамовіч Я., Мішчанчук М.* Альбом пра Максіма Багдановіча.—«Полымя», Мн., 1969, № 6, с. 243—244; *Базаревич Н.* В венок поэту.—«Сельск. газ.», Мн., 1969, 17 авг.

81. Стральцоў М. Загадка Багдановіча. Мн., «Беларусь», 1968. 120 с.

Рэц.: *Бярозкін Р.* Кніга пра Багдановіча.—«Беларусь», Мн., 1969, № 7, с. 26—27.

82. Березкин Г. Человек на заре. Рассказ о Максиме Богдановиче — белорусском поэте. М., «Худож. лит.», 1970. 135 с.

Рэц.: *Трэсман Г., Хадзееў К.* «...Калі разам ляцім да зор».—«Літ. і мастацтва», Мн., 1971, 23 ліп., с. 6—7; *Кудрайцаў І.* Пра зорку нашай паэзіі.—«Полымя», Мн., 1971, № 10, с. 229—231; *Адамовіч А.* Для ўсесоюзнага чытацеля.—«Вопр. литературы», Мн., 1972, № 1, с. 228—230.

83. Бачыла А. Дарогамі Максіма. [Жыццёвы і творчы шлях М. Багдановіча]. Мн., «Нар. асвета», 1971. 64 с. з партр. і іл.

Рэц.: *Жыгоцкі Н.* Дополнение к биографии поэта.—«Гродн. правда», 1971, 23 ноября; *Клышка А.* Галінка пальмы з багдановічаўскіх мясцін.—«Літ. і мастацтва», Мн., 1972, 17 сак.; *Злени Г.* Шляхамі Максіма Богдановіча.—«Літаратурна Украіна», Кіў, 1972, 11 січня (студз.); *Рагойша В.* Поэт открывает поэта.—«Дружба народов», М., 1972, № 6, с. 277—278.

84. Барсток М. Максім Багдановіч у школе. Выд. 2-е, перапрац. і дап. Мн., «Нар. асвета», 1974. 96 с. з партр.

85. Шлях паэта. Зборнік успамінаў і біяграфічных матэрыялаў пра Максіма Багдановіча. Склад.: Н. Б. Ватацы. Мн., «Маст. літ.», 1975. 320 с.

Змест: 1. Успаміны А. Багдановіча, М. Мачульскага, А. Цітова, З. Бядулі, М. Агурцова, А. Залатарова, Хв. Імшэніка, Л. Зайца, В. Гарбацэвіча, Д. Дзявольскага, Г. Валасовіч-Гразновай, Ц. Годнева, Зоські Верас.— 2. Письмы М. Багдановіча, А. Я. Багдановіча, П. А. Багдановіча, Я. Дылы, І. Замоціна, В. Мачульскага, Зм. Бядулі.— 3. Біягр. матэрыялы. (Аўт.: С. Александровіч, М. Бачыла, Н. Ватацы, М. Гарэцкі і М. Стральцоў).

Рэц.: *Саламевіч Я.* У вянок Максіму Багдановічу.—«Полымя», Мн., 1976, № 8, с. 228—232; *Ермаловіч М.* Агіісты шлях.—«Літ. і мастацтва», Мн., 1976, 17 верас.

Аўтарэфераты дысертацый

86. Железняк Г. Поэзия М. А. Богдановича. Тезисы к дис. на соиск. учен. степени канд. наук, Л., Изд-во ЛГУ, 1941. 7 с.

87. Корман Б. О. Поэзия Максима Богдановича. (Творческий путь). Автореф. дис. на соиск. учен. степени канд. филол. наук. Мн., 1951. 13 с. (Борисоглебский учит. ин-т). 100 экз.

88. Акулич А. Л. Мироззрение М. А. Богдановича. Автореф. дис. на соиск. учен. степени канд. филос. наук. Мн., 1954. 20 с. (Белорус. гос. ун-т им. В. И. Ленина). 100 экз.

89. Лapidус Н. И. Максим Богданович как критик и переводчик. Автореф. дис. на соиск. учен. степени канд. филол. наук. Мн., 1956. 14 с. (М-во высш. образования СССР. Белорус. гос. ун-т им. В. И. Ленина. Кафедра заруб. лит.) 100 экз.

90. Гринчик Н. М. М. Богданович и белорусский фольклор. Автореф. дис. на соиск. учен. степени канд. филол. наук.

Мн., 1958. 20 с. (Акад. наук Беларус. ССР. Ин-т литературы им. Я. Купалы). 150 экз.

91. Лойко О. А. Максим Богданович и проблемы развития белорусской литературы начала XX столетия. Автореф. дис. на соиск. учен. степени доктора филол. наук. Мн., 1969. 38 с. (М-во высш. и сред. спец. образования БССР. Беларус. гос. ун-т им. В. И. Ленина). 250 экз.

92. Кислицина А. К. Диалектика рационального и эмоционального в поэзии Максима Богдановича. Автореф. дис. на соиск. учен. степени канд. филол. наук. Мн., 1975. 21 с. (Акад. наук Беларус. ССР. Ин-т литературы им. Я. Купалы). 150 экз.

Артыкулы з перыёдыкі і зборнікаў,
раздзелы з кніг¹

1908

93. Святыцкі І. Відроджэнне білоруськага пісьменства. Львiв, 1908. 58 с.

На с. 9 аўтар цытуе першае апавяданне Максіма Багдановіча «Музыка» (1907).

1910

94. Полуян С. Білоруська паэзія в її типовых представителях.—«Українська хата», Київ, 1910, № 31.

95. Ясеновіч С. [Сяргей Палуян]. Беларуская літаратура у 1909 г.—«Наша ніва», Вільня, 1910, № 7.

96. Погодин А. Белорусские поэты.—«Вестник Европы», Спб., 1911, № 1, с. 326—334.

На с. 329—330 і 333 звесткі аб жыцці і творчасці М. Багдановіча.

97. Сёрпу А. Běloruské snahy narodni a literarni v l. 1909—10.—„Slovanský Prěhled“, Praha, 1911, ročník XIII, červenec, číslo 10, s. 401—416.

Аб першых літаратурных спробах М. Багдановіча гл. на с. 415.

---

¹ З прычыны таго, што некаторыя дарэвалюцыйныя і даваенныя крыніцы не ўдалося праверыць і некаторыя запісы зроблены па бібліяграфіі, пры апісанні перыядычных выданняў за гэты час называюцца не даты выхаду газет, а іх нумары.

1912

98. **Энциклопедический словарь т-ва.** «Бр. А. и И. Гранат и К°», 7-е, совершенно перераб. изд. Т. 7. М., 1912, с. 365.

Лаканічныя біяграфічныя звесткі пра М. Багдановіча.

99. **Янчук Н.** Несколько слов о новейшей белорусской литературе.—«Известия о-ва славянской культуры», М., 1912, т. 1, кн. 1, с. 81—91.

Разгляд вершаў М. Багдановіча на с. 87—88, 89.

1914

100. **Rogowski Wt., dr.** Białoruś w piesni.—„Echo literacko-artystyczne“, Warszawa, 1914, zsz. 11, 1 czerwca; zsz. 12, 15 czerwca.

101. **Г. Б. Пясняр** чыстай красы. [Рэц. на кн.: Багдановіч М. Вянок. Вільня, 1913],—«Наша ніва», Вільня, 1914, № 8,

102. **Сивков К.** Обзор популярной литературы на современные темы.—«Вестник воспитания», М., 1914, № 8, раздел «Критика и библиография», с. 13—21.

На с. 19 гл. ацэнку брашур М. Багдановіча «Чырвоная Русь» (М., 1914) і «Браты-чэхі». (М., 1914).

103. **Новости литературы.**—«Русская школа». Общепедagogический журнал для учителей и деятелей по народному образованию. Пгр., 1914, № 9—10, с. 125—128.

У кароткай рэцэнзіі на брашуры, выпушчаныя выдавецтвам К. Ф. Някрасава ў серыі «Бібліятэка вайны», згадваюцца (на с. 125) брашуры М. Багдановіча «Чырвоная Русь» і «Браты-чэхі».

1915

104. **Рубакин Н. А.** Среди книг. Опыт обзора русских книжных богатств в связи с историей научно-философских и литературно-общественных идей. Справочное пособие для самообразования и для систематизации и комплектования общеобразовательных библиотек, а также книжных магазинов. Т. 3, ч. 1. М., 1915.

На с. 147 у аглядзе «Беларускае нацыянальнае адраджэнне»— кароткія звесткі аб М. Багдановічу.

105. **Обзор главнейшей литературы, появившейся в связи с интересом к войне.**—«Что и как читать детям», М., 1915, № 1, с. 21—28.

На с. 22— ацэнка брашур М. Багдановіча «Браты-чэхі» і «Чырвоная Русь».

106. **Литературная летопись.**—«Украинская жизнь. Ежемесяч. науч.-лит. и обществ.-полит. журн.», М., 1915, № 2, с. 107—109.

На с. 108—109—водгук на брашуру М. Багдановіча «Чырвоная Русь».

107. **Славинский М.** [Рэцэнзія на кнігі, прысвечаныя Галіцыі, Букавіне і Угорскай Русі, сярод іх на кн. М. Багдановіча «Чырвоная Русь»].—«Вестн. Европы», Спб., 1915, кн. 4, с. 421—425.

1917

108. **Могульский Н.** Некролог о М. Богдановиче.—«Голос», Ярославль, 1917, № 124.

109. **Титов А.** Памяти друга. [Некролог].—«Голос», Ярославль, 1917, № 128.

110. **Жылуновіч Зм.** Беларуская літаратура. Лекцыя, чытаная ў Беларускам народным універсітэце ў Маскве.— У кн.: Зажынкi. М., 1918, с.100—135. (Аб М. Багдановічу на с. 130—131); у кн.: Курс белорусоведения. Лекции, читанные в Белорусском народном университете в Москве летом 1918 года. М., 1918—1920, с. 258—288. (Аб М. Багдановічу на с. 281—284).

1920

111. **Бядуля Зм.** Натхненне і гармонія. К 3-й гадаўшчыне смерці М. Багдановіча.—«Рунь», Мн., 1920, № 5—6, с. 9—10.

112. **Очерки белорусской литературы.** Под ред. Н. А. Янчука. Вып. 1: Новейшая литература. М., 1920. 84 с. (Белорусский п/отдел Отдела просвещения национальных меньшинств НКП).

Аб творах М. Багдановіча на с. 63 і 66—67.

1921

113. **Булат С.** Памяці Багдановіча.—«Сав. Беларусь», Мн., 1921, № 123.

114. **Мсціславец Г.** Свята памяці М. Багдановіча.—«Сав. Беларусь», Мн., 1921, № 123.

1922

115. **Карский Е. Ф.** Белорусы. Т. 3. Очерки словесности белорусского племени. Ч. 3. Художественная литература на народном языке. Пгр., 1922. 454 с.

На с. 313—321—нарыс жыцця і творчасці М. Багдановіча.

116. Пічэта У. М. Багдановіч як гісторык беларускага адраджэння.—«Вестник народного комиссариата просвещения ССРБ», Мн., 1922, № 5—6 (7—8), с. 8—12.

117. Ганчарык М. Максім Багдановіч. (К пятай гадаўшчыне яго смерці).—«Дни нашей жизни», Горки Могилев. обл., 1922, № 1.

118. Івашын І. [Янка Журба]. Вечар беларускага песняра М. Багдановіча [3.XII.1922 г. у Беларус. дзярж. ун-це].—«Сав. Беларусь», Мн., 1922, № 270.

1923

119. Бываеўскі Н. [Язэп Дыла]. Знойдзеныя скарбы. (К творчасці Максіма Багдановіча).—«Сав. Беларусь», Мн., 1923, № 87.

120. Бядуля Зм. Мае ўспаміны. (К вечару памяці М. Багдановіча).—«Сав. Беларусь», Мн., 1923, № 134.

121. Бываеўскі Н. [Язэп Дыла]. Скарбы творчасці Максіма Багдановіча. [Аб атрыманых рукапісах паэта].—«Сав. Беларусь», Мн., 1923, № 134.

122. Дыла Я. Гарачае сэрца. (З жыцця М. Багдановіча).—«Сав. Беларусь», Мн., 1923, № 134.

123. Грамыка М. Пясняр сноў і чараў.—«Полымя», Мн., 1923, № 3—4, с. 109—111.

124. А. Б. Вечар памяці Максіма Багдановіча [16 чэрвеня 1923 г.].—«Сав. Беларусь», Мн., 1923, № 137.

125. Б-ка А. Вечар памяці Максіма Багдановіча [16 чэрвеня 1923 г.].—«Полымя», Мн., 1923, № 5—6, с. 156—158. (Хроніка беларускай культуры).

126. Пятуховіч М. Максім Багдановіч, як паэт-імпрэсіяніст.—«Полымя», Мн., 1923, № 7—8, с. 92—99.

1924

127. Жылуновіч Зм. Беларускае пісьменства. Гіст.-крытыч. нарыс.— У кн.: Беларусь. Нарысы гісторыі, эканомікі, культуры і рэвалюцыйнага руху. Мн., 1924.

Аб жыцці і літаратурнай дзейнасці М. Багдановіча гл. с. 313—315.

128. Гарэцкі М. Гісторыя беларускай літаратуры. Выд. 3-е, перапрац. і дап. разглядам вуснай народнай паэзіі. М.—Л., Дзяржвыд, 1924. 382 с.

Пра М. Багдановіча гл. на с. 324—328.

1925

129. **Ганчарык М.** Аб творчасці М. Багдановіча. (Да 8-й гадавіны з дня смерці. 25.V.1917—25.V.1925)—«Аршанскі маладняк», Орша, 1925, № 1, с. 16—18.

130. **Багдановіч А. В.** Новая беларуская літаратура. Віцебск, Віцеб. акруговае т-ва краязнаўства, 1925. 25 с.
Творчасць М. Багдановіча разглядаецца на с. 19.

1926

131. **Karsky E.** Geschichte der weisrussischen Volksdichtung und Literatur. Berlin und Leipzig, 1926.

Аб жыцці і творчасці М. Багдановіча на с. 186—187.

1927

132. **Барычэўскі А. І.** Паэтыка літаратурных жанраў. Мн., Белдзяржвыд, 1927. 167 с.

На с. 9, 12, 13, 34, 40, 41 і 52—разгляд паэтыкі М. Багдановіча.

133. **Барычэўскі А. І.** Тэорыя санету. Мн., выд. ЦБ «Маладняка», 1927. 54 с.

Пра артыкул М. Багдановіча «Санет» і яго санеты гл. на с. 47—51.

134. **Замоцін І. І.** Прамова да 1-га тома твораў М. Багдановіча.—У кн.: Багдановіч М. Тв. Т. 1. Мн., Ін-т беларус. культуры, 1927, с. V—XV.

135. **Друк Симон.** Этапы развития белорусской литературы.—У кн.: Просторы. Избранные произведения белорусской литературы, переводы с белорусского языка. Под ред. Ив. Осьмова. Мн., Белгосиздат, 1927.

Пра М. Багдановіча на с. 145—146.

136. **Плашчынскі Я. [Язэп Пушча].** Кніга лірыкі, як мастацкае цэлае. («Вянок» М. Багдановіча).—«Узвышша», Мн., 1927, № 1, с. 117—127.

137. **Бабарэка А.** Максім Багдановіч у літаратурных ацэнках.—«Узвышша», Мн., 1927, № 2, с. 131—156.

138. **Дубоўка У.** На Багдановічавай магілцы.—«Узвышша», Мн., 1927, № 2, с. 157—159.

139. **Замоцін І. І.** Літаратурная спадчына М. Багдановіча. (Да 10-й гадавіны ад дня смерці паэта).—«Полымя», Мн., 1927, № 3, с. 207—214.

140. **Пятуховіч М.** Цені і святло ў творчасці М. Багдановіча.—«Полымя», Мн., 1927, № 3, с. 215—222.

141. **Замбржыцкі С.** Нацягванне чужога халата. [Разгляд

артыкула праф. Пятуховіча «Цені і святло ў творчасці М. Багдановіча»].—«Узвышша», Мн., 1927, № 3, с. 181—188.

142. **Дварчанін І.** Максім Багдановіч, жыццё і творчасць. Да дзесятых угодкаў смерці.—«Родныя гоні», Вільня, 1927, № 3.

143. **Замоцін І. І.** М. А. Багдановіч. Крытыка-біяграфічны нарыс.—«Узвышша», Мн., 1927, № 2, с. 102—130; № 3, с. 129—136; № 5, с. 147—157.

144. **Каспяровіч М.** Матывы барацьбы ў творчасці М. Багдановіча.—«Маладняк», Мн., 1927, № 5, с. 50—64.

145. **Кнігаспіс.** [Рэц. на кн.: Багдановіч М. Творы. Т. 1. Мн., 1927].—«Полымя», Мн., 1927, № 6, с. 219—220.

146. **Вольмар М.** [Рэц. на часопіс «Полымя», №№ 3 і 4 за 1927 г., у тым ліку на артыкул М. Пятуховіча «Цені і святло ў творчасці М. Багдановіча»].—«Маладняк», Мн., 1927, № 7—8, с. 93—94.

147. **Шамардзіна З.** Памяці Максіма Багдановіча.—«Чырв. сейбіт». Літ. дадат. да газ. «Беларуская вёска», Мн., 1927, № 13, с. 12.

148. **Грашчанка М.** Аб Максіму Багдановічу.—«Чырв. Полаччына», 1927, № 42.

149. **Вольскі Ф.** Святкаванне 10-х узгодкаў смерці М. Багдановіча.—«Сялянская ніва», Вільня, 1927, № 45.

150. **Да 10-й гадавіны смерці Максіма Багдановіча.**—«Чырв. змена», Мн., 1927, № 59.

151. **Шамардзіна З.** Памяці Максіма Багдановіча.—«Звязда», Мн., 1927, № 102.

152. **Замоцін І. І.** Максім Багдановіч.—«Сав. Беларусь», Мн., 1927, № 116.

153. **Неклепаев И. Я.** Певец беларускага возроджэння. (Памяти М. Богдановича).—«Заря Запада», Витебск, 1927, № 117.

154. **Чарнецкі Я.** Памяці Максіма Багдановіча.—«Заря Запада», Витебск, 1927, № 117.

155. **Памяці Максіма Багдановіча.** Хроніка. [Інфармацыя аб урачыстым пасяджэнні ў Доме асветы, прысвечаным 10-годдзю з дня смерці М. Багдановіча; аб выхадзе з друку 1-га тома твораў (т. 1, 1927); аб устанаўленні мемарыяльнай дошкі, якое павінна адбыцца 29 мая].—«Сав. Беларусь», Мн., 1927, № 118.

156. **Замоцін І. І.** **Максім Багдановіч.**—«Сав. Беларусь», Мн., 1927, № 120.

157. **Піятуховіч М.** Далёкі і блізкі. (Памяці беларускага паэта М. Багдановіча з поваду 10-х угодкаў з дня смерці).—«Звязда», Мн., 1927, № 121.

158. **К. І.** Ушанаванне памяці **Максіма Багдановіча.** (10-я гадавіна з дня смерці паэта).—«Сав. Беларусь», Мн., 1927, № 121.

159. **Залесский Т.** **Максим Богданович.** (К 10-летию со дня смерти).—«Полесская правда», Гомель, 1927, № 121.

160. [**Дубоўка У.**] **Памяці Максіма Багдановіча.**—«Гудок», М., 1927, 8 мая. (Артыкул змешчаны на штотыднёвай старонцы «На Беларусі» Цэнтральнай чыгуначнай газеты «Гудок»).
Артыкул змешчаны без подпісу, але, па сведчанню паэта Ул. Дубоўкі, напісаны ім

160а. **М. К.** Да 10-й гадавіны смерці М. Багдановіча.—«Сав. Беларусь», Мн., 1927, 22 мая.

161. **Барычэўскі А.** **Акадэмічнае выданне твораў Багдановіча.**—«Звязда», Мн., 1927, № 237.

1928

162. **Жылуновіч Зм.** **Этапы развіцця беларускай літаратуры.** (Нарыс).— У кн.: **Жылуновіч З.** Узгоркі і нізіны. Крытычныя нарысы. Мн., Белдзяржвыд, 1928.

Пра М. Багдановіча гл. на с. 28—29.

163. **Піятуховіч М. М.** **Нарысы гісторыі беларускай літаратуры.** Ч. 1. Агляд літаратурна-ідэалагічных плыняў XIX і пачатку XX ст. Мн., Белдзяржвыд, 1928. 221 с.

Аб творчасці М. Багдановіча на с. 181—209.

164. **Дрэйзін Ю.** **Антычныя матывы ў творчасці М. Багдановіча.**—«Узвышша», Мн., 1928, № 2, с. 184—194.

165. **Драй-Хмара М.** **Максим Богданович.**—«Глобус», Київ, 1928, № 11.

166. **Клейнборт Л. М.** **Молодая Белоруссия.** Очерк современной белорусской литературы 1905—1928 гг. Мн., Белгосиздат, 1928. 508 с.

Сярод іншых пісьменнікаў пра М. Багдановіча.

167. **Аляхновіч М.** [Рэцэнзія на кн.: **Багдановіч М.** Творы. Т. 1. Мн., выд. Інбелкульта, 1927. (Акадэмічная б-ка беларускіх пісьменнікаў, кн. 1)].—«Маладняк», Мн., 1928, № 3, с. 102—104.

168. **Барычэўскі А.** Аб акадэмічным выданні твораў М. Багдановіча.—«Запіскі аддз. гуманіт. навук Ін-та беларус. культуры», кн. 2. «Працы класа філалогіі», Мн., 1928, с. 382—384.

169. **Замоцін І. І.** М. Багдановіч. Крыт.-біягр. нарыс. [Уступ. артыкул].— У кн.: Багдановіч М. Тв. Т. 2. Мн., Ін-т беларус. культуры, 1928, с. VII—LXXXIX.

170. **Мачульскі В.** Апіс рукапісаў М. Багдановіча і матэрыялаў да яго біяграфіі.— У кн.: Багдановіч М. Тв. Т. 2. Мн., Выд. Інбелкульта, 1928, с. 385—400.

171. **Liackiy E.** Un poeta Biancorosso.— „Rivista di letterature slave“, Roma, 1928, aprill.

1929

172. **Л. П.** Творы М. Багдановіча. Т. 2. Мн., 1928. (Кнігапіс).—«Полымя», Мн., 1929, № 7, с. 170—172.

173. **Цыганоў М.** Да біяграфіі М. Багдановіча. (Па матэрыялах губ. архіва Н.-Ноўгарада).—«Полымя», Мн., 1929, № 8-9, с. 162-166.

174. **Драй-Хмара М.** Жыццё і творчасць Максіма Багдановіча. [Уступ. крытыка-біягр. артыкул].— У кн.: Багдановіч М. Вінок. Кіў, 1929, с. 9—36.

175. **Мачульскі В.** На ўкраінскай мове. [Рэц. на кн.: Багдановіч М. Вінок. Кіў, 1929].—«Сав. Беларусь», Мн., 1929, № 284.

1930

176. **Сярэдні Ф.** [Рэцэнзія на кн.:] Багдановіч М. Вінок. Кіў, 1929.—«Маладняк», Мн., 1930, № 1, с. 143.

1933

177. **Бэнде Л.** Гісторыка-літаратурныя нататкі М. Багдановіча.—«Полымя рэвалюцыі», Мн., 1933, № 7, с. 142—151.

1939

178. **Колас Я.** Шаўчэнка і беларуская паэзія.—«Літ. і мастацтва», Мн., 1939, 3 сак.; «Полымя рэвалюцыі», Мн., 1939, № 3, с. 178—188; у кн.: У вянок Т. Г. Шаўчэнку. Мн., АН БССР, 1939, с. 94—116; у кн.: Колас Я. Публіцыстычныя і крытычныя артыкулы. Мн., Дзяржвыд БССР, 1957, с. 174—188; Колас Я. Збор твораў. Т. 11. Мн., «Беларусь», 1964, с. 197—211.

Пра артыкулы М. Багдановіча, прысвечаныя вялікаму ўкраінскаму песняру, гл. на с. 112—114. («Публіцыстычныя і крытычныя артыкулы») н с. 208—210 («Зб. тв.»).

179. Ларчанка М. Творчасць Максіма Багдановіча.—«Літ і мастацтва», Мн., 1939, 11 жн.

180. Мозольков Е. Замечательный белорусский поэт.—«Лит газ.», М., 1939, 30 сент.

181. Замечательный поэт Белоруссии.—«Лит. газ.», М. 1939, 31 дек.

1940

182. Ларчанка М. Творчасць Максіма Багдановіча. [Уступ артыкул].—У кн.: Багдановіч М. Выбр. тв. Мн., Дзяржвыд БССР, 1940, с. 5—24.

183. Мозольков Е. Максим Богданович. [1940].—У кн.: Богданович М. Избранные стихи. М., Госиздат, 1940, с. 3-9; у кн.: Мозольков Е. Поющая земля. М., «Сов. писатель», 1972, с. 317—321.

184. Жалязняк Г. Максім Багдановіч.—«Літ. і мастацтва» Мн., 1940, 1 мая.

185. Садовский Е. Однотомник М. Богдановича. [Рэц. на кн.: Багдановіч М. Выбр. тв. Мн., 1940].—«Лит. газ.», М., 1940, 14 июля.

186. Жалязняк Г. Аб новым выданні М. Багдановіча.—«Літ. і мастацтва», Мн., 1940, 14 снеж.

187. Галантер Б. [Рэц. на кн.: Богданович М. Избр. стихи. М., Гослитиздат, 1940].—«Огонек», М., 1940, № 28, с. 23.

188. Иванов В. Новые книги. [Инфармацыя, сярод іншых пра кн. М. Багдановіча «Избр. стихи». М., Гослитиздат, 1940].—«Что читать», М., 1940, № 8, с. 54.

1941

189. Огурцов Н. Г. Воспоминания о Максиме Богдановиче.—У дысертацыі: Железняк Г. С. Поэзия М. А. Богдановича. Л., 1941, с. 181.

190. Виноградов В. В. Стиль Пушкина. М., «Худож. лит.» 1941. 618 с.

Пра артыкул М. Багдановіча «Две заметки о стихотворениях Пушкина», у якім беларускі паэт піша аб выкарыстанні А. С. Пушкіным во бразы падвойнага арэшка з паэзіі персідскага паэта Саадзі Шыразскага гл. на с. 503.

191. Малинкин А. Стихи Максима Богдановича. [Рэц. на кн.: Богданович М. Избранные стихи. Пер. с белорус. М. Иса

ковского, Б. Ирнина и П. Семынина. М., Гослитиздат, 1940],—«Красная новь», М., 1941, № 1, с. 213—214.

192. Садоўскі Я. Маладосць паэта. Новыя матэрыялы к біяграфіі М. Багдановіча.—«Літ. і мастацтва», Мн., 1941, 4 студз.

193. Рос А. «Выбраныя творы» М. Багдановіча.—«Чырв. змена», Мн., 1941, 5 студз.

194. Бовдей Л. [Рэцэнзія на кн.: Багдановіч М. Выбраныя творы. Мн., Дзяржвыд пры СНК БССР, 1940].—«Сов. Белоруссия», Мн., 1941, 16 янв.

195. Савановіч Д. «Старая Беларусь» М. Багдановіча.—«Літ. і мастацтва», Мн., 1941, 8 лют.

196. Бядуля Зм. Страцім-Лебедзь. Апавяданне-успаміны пра М. Багдановіча.—«Літ. і мастацтва», Мн., 1941, 5 сак.

197. Савановіч Д. Фальклор у творчасці М. Багдановіча.—«Літ. і мастацтва», Мн., 1941, 19 крас.

1942

198. Крапіва К. Прэч крываваыя лапы ад Максіма Багдановіча. [Выступленне па радыё 3 лютага 1942 г. з поваду абвешчэння нямецкіх акупантаў па радыё аб тым, што яны рыхтуюцца да святкавання 25-гадовага юбілею з дня смерці М. Багдановіча].—«Сав. Беларусь», 1942, 6 крас. (Пад назв.: «Фашысцкія махінацыі з юбіляямі»).

Машынапісны рукапіс. Захоўваецца ў Цэнтральным Дзяржаўным архіве Кастрычніцкай рэвалюцыі і сацыялістычнага будаўніцтва БССР, фонд 871, вопіс 1, адзінка захавання 8, аркушы 104—106.

199. Барысенка В. В. Паэт-патрыёт. (Да 25 гадавіны з дня смерці Максіма Багдановіча). [Выступленне па радыё 3 лютага 1942 г.]

Машынапісны рукапіс. Захоўваецца ў Цэнтральным Дзяржаўным архіве Кастрычніцкай рэвалюцыі і сацыялістычнага будаўніцтва БССР, фонд 871, вопіс 1, адзінка захавання 9, аркушы 41—47.

200. Чорны К. Паэт народа. [Да 25-годдзя з дня смерці Максіма Багдановіча].—«Сав. Беларусь», Мн., 1942, 30 мая; у кн.: Чорны К. Збор твораў. Т. 6. Мн., 1955, с. 380—382.

201. Борисенко В. Поэт-патриот.—«Лит. и искусство», М., 1942, 30 мая.

1944

202. Агіевіч У. Славуты пясняр.—«Сав. Беларусь», Мн., 1944, 6 чэрв.

1945

203. **Майхровіч С.** Максім Адамавіч Багдановіч. (Літ. крытыч. нарыс).—«Полымя», Мн., 1945, № 4, с. 63—89.

204. **Майхровіч С.** Максім Багдановіч.—«Беларусь», Мн., 1945, № 5, с. 33—38.

205. **Майхровіч С.** Гражданские мотивы в поэзии Максима Богдановича.—«Сов. Белоруссия», Мн., 1945, 12 авг.

206. **М. Багдановіч у Мінску.** [Кароткая гіст. даведка].—«Беларусь», Мн., 1945, № 9, с. 61.

1946

207. **Майхровіч С.** Максім Адамавіч Багдановіч. (Літ.-крытыч. нарыс).—«У дапамогу настаўніку», Мн., 1946, № 1—2, с. 59—87.

208. **Агіевіч Ул.** Новае выданне твораў Максіма Багдановіча. [Багдановіч М. Выбр. тв. Мн., Дзяржвыд БССР, 1946].—«Звязда», Мн., 1946, 2 крас.

209. **Сагараў Л.** Багдановіч і фальклор.—«Беларусь», Мн. 1946, № 10, с. 47—49.

210. **Майхровіч С.** Эстэтычныя погляды М. А. Багдановіча (У дапамогу настаўніку).—«Настаўн. газ.», Мн., 1946, 21 лістап.

211. **Майхровіч С.** Максім Адамавіч Багдановіч. (Літ. крытыч. нарыс).— У кн.: Багдановіч М. А. Выбр. тв. Мн. Дзяржвыд БССР, 1946, с. 3—29.

1947

212. **Карпаў У.** Сталасць.—«Полымя», Мн., 1947, № 4, с. 93—113.

Ацэнку творчасці М. Багдановіча гл. на с. 96—97.

213. **Колас Я.** Выдатны ^{БІШ} паэт і крытык. [Да 30-годдзя з дня смерці М. Багдановіча].—«Літ. і мастацтва», Мн., 1947, 24 мая; у кн.: Колас Я. Публіцыстычныя і крытычныя артыкулы. Мн., 1957, с. 241—242; Колас Я. Зб. тв. Т. XI. Публіцыстычныя артыкулы. 1906—1956. Мн., 1964, с. 321—322.

214. **Васілёнак С.** Палымяны пясняр. [Да 30-годдзя з дня смерці М. Багдановіча].—«Літ. і мастацтва», Мн., 1947, 24 мая.

215. **Перкін Н. М.** Багдановіч і культура славянскіх народаў. [Да 30-годдзя з дня смерці М. Багдановіча].—«Літ. і мастацтва», Мн., 1947, 24 мая.

216. **Агіевіч У.** Вечна жывы. [Да 30-годдзя з дня смерці М. Багдановіча].—«Літ. і мастацтва», Мн., 1947, 24 мая; «Сав. селянін», Мн., 1947, 25 мая.

217. **Василёнок С.** Поэт-новатор. [К 30-летию со дня смерти М. Богдановича].—«Комс. правда», М., 1947, 25 мая.

218. **Ларченко М.** Максим Богданович. [К 30-летию со дня смерти].—«Сов. Белоруссия», Мн., 1947, 25 мая.

219. **Перкін Н.** Максім Багдановіч. [Да 30-годдзя з дня смерці].—«Звязда», Мн., 1947, 25 мая.

220. **Перкин Н.** Поэт большого таланта. (К 30-летию со дня смерти Максима Богдановича).—«Сталинская молодежь», Мн., 1947, 25 мая.

221. **Казека Я.** Максім Багдановіч. (Да 30-й гадавіны з дня смерці).—«Чырв. змена», Мн., 1947, 27 мая.

222. **Майхровіч С.** Максім Багдановіч. [Да 30-годдзя з дня смерці].—«Настаўн. газ.», Мн., 1947, 29 мая.

223. **Василенок С.** Певец белорусского народа. [К 30-летию со дня смерти М. Богдановича].—«Славяне», М., 1947, № 5, с. 48—49.

224. **Вольскі В.** Новыя аўтографы М. Багдановіча.—«Беларусь», Мн., 1947, № 5, с. 32.

225. **Майхровіч С.** Максім Багдановіч. [Да 30-годдзя з дня смерці паэта].—«Беларусь», Мн., 1947, № 5, с. 6—7.

226. **Шарахоўскі Я.** Максім Багдановіч. [Крыт.-біягр. артыкул].—«Полымя», Мн., 1947, № 5, с. 5—9.

227. **Іваноў М.** Паэт і яго крытыкі. [Агляд літаратуразнаўчых артыкулаў пра М. Багдановіча].—«Літ. і мастацтва», Мн., 1947, 21 чэрв.

1948

228. **Барысенка В.** Супраць нізкапаклонства перад буржуазнай культурай.—«Полымя», Мн., 1948, № 4, с. 85—95.

Аб дэмакратычных імкненнях М. Багдановіча гл. на с. 89, 94—95.

229. **Казека Я.** Байка ў беларускай літаратуры.—«Полымя», 1948, № 4, с. 102—109.

На с. 106, побач з байкамі друпіх аўтараў, разглядаецца байка М. Багдановіча «Варона і чыж».

230. **Перкін Н.** Эстэтычныя погляды Максіма Багдановіча.—«Полымя», Мн., 1948, № 11, с. 101—107.

231. **Барысенка В., Гутараў І.** Тэзісы па асноўных пытаннях развіцця беларускай літаратуры і мастацтва. Ч. 1. Дарэвалюцыйная беларуская літаратура.—«Весці АН БССР», Мн., 1948, № 6, с. 199—219.

Пра М. Багдановіча гл. на с. 217—218.

1949

232. **Ступак Ю.** Нотаткі про ўкраінсько-білоруські літаратурні звязкі.—«Дніпро», Київ, 1949, № 5, с. 115—119.

Пра выказванні М. Багдановіча аб Т. Шаўчэнку гл. на с. 116.

233. **Перкін Н.** За правільную ацэнку творчай спадчыны М. Багдановіча.—«Літ. і мастацтва», Мн., 1949, 20 жн.

234. **Вольскі В.** Невядомыя рускія тэксты Максіма Багдановіча.—«Літ. і мастацтва», Мн., 1949, 10 верас.

235. **Клімковіч М.** Аб жыватворчым уплыве рускай літаратуры на беларускую.—«Полымя», Мн., 1949, № 11, с. 127—137.

Аб уплыве рускай літаратуры на творчасць М. Багдановіча гл. на с. 128—132, 135.

1950

236. **Шумаковіч С.** Невядомыя тэксты твораў Максіма Багдановіча.—«Літ. і мастацтва», Мн., 1950, 8 крас.

237. **Шумаковіч С.** Максім Багдановіч аб рускай літаратуры.—«Полымя», Мн., 1950, № 8, с. 111—118.

238. **Богданович Максим Адамович.** (1891—1917).—Большая Советская Энциклопедия. 2-е изд. М., 1950, т. 5, с. 348.

1951

239. **Царанкоў Л.** Максім Багдановіч. [Да 60-годдзя з дня нараджэння].—«Зара», Брэст, 1951, 27 лістап.

240. **Корман Б.** Палпечнік па барацьбе. (Да 60-годдзя з дня нараджэння М. Багдановіча).—«Літ. і мастацтва», Мн., 1951, 8 снеж.

241. **Наваселец А.** Максім Багдановіч. (Да 60-годдзя з дня нараджэння).—«Сталінскі шлях», Маладзечна, 1951, 9 снеж.

242. **Ларчанка М.** З гісторыі руска-беларускіх літаратурных сувязей. («Слова аб палку Ігаравым» і беларуская літа-

ратура).—«Учен. зап. Белорус. гос. ун-та им. В. И. Ленина», Мн., 1951, (юбил. вып.), с. 153—164.

Аб паэтычным перакладзе ўрыўка са «Слова аб палку Ігаравым», выкананым М. Багдановічам, гл. на с. 158—159.

243. Ларчанка М. Г. А. М. Горкі і беларуская літаратура. Стэнаграма лекцыі, прачытанай 18 чэрвеня 1951 г. у г. Мінску. Мн., Выд-ва АН БССР, 1951. (Т-ва па распаўсюджваньню паліт. і навук. ведаў Беларус. ССР).

Аб уплыве М. Горкага на творчасць М. Багдановіча на с. 14.

1952

243. Охріменко П. Пераклады М. Богдановіча з украінскай літаратуры. До 35-річча з дня смерці білоруськага пісьменніка.—«Літаратурна газета», Київ, 1952, 22 трав. (мая).

244. Охріменко П. Максим Богданович и Т. Г. Шевченко.—«Сов. Белоруссия», Мн., 1952, 23 мая.

245. Барсток М. Максім Багдановіч. (Да 35-годдзя з дня смерці).—«Літ. і мастацтва», Мн., 1952, 24 мая.

246. Бежык І., Зысман Г. Максім Багдановіч. (Да 35-годдзя з дня смерці).—«Мін. праўда», 1952, 25 мая.

247. Бурьян Б. Выдающийся белорусский поэт. (К 35-летию со дня смерти Максима Богдановича).—«Сов. Белоруссия», Мн., 1952, 25 мая.

248. Кавалёў Н. Максім Багдановіч. (Да 35-годдзя з дня смерці).—«Бальшавік Палесся», Мазыр, 1952, 25 мая.

249. Кіркевіч А. Выдатны майстра беларускай паэзіі. (Да 35-годдзя з дня смерці Максіма Багдановіча).—«Гродзен. праўда», 1952, 25 мая.

250. Ларчанка М. Класік беларускай літаратуры. (Да 35-годдзя з дня смерці Максіма Багдановіча).—«Калгас. праўда», Мн., 1952, 25 мая.

251. Майхровіч С. Максім Багдановіч. (Да 35-годдзя з дня смерці).—«Звязда», Мн., 1952, 25 мая.

252. Міхалап Я. Класік беларускай літаратуры. (Да 35-годдзя з дня смерці М. Багдановіча).—«Сав. Радзіма», Магілёў, 1952, 25 мая.

253. Клімковіч М. Максім Багдановіч. (Да 35-годдзя з дня смерці).—«Настаўн. газ.», Мн., 1952, 29 мая.

254. Шкраба Р. Пясняр беларускага народа.—«Беларусь», Мн., 1952, № 5, с. 16.

255. Ступак Ю. П. Т. Г. Шевченко в білоруськай літаратуры.—«Радянське літаратурознаўство», Київ, АН УРСР, 1952, т. 16, с. 95—103.

М. Багдановіч і Т. Шаўчэнка — с. 100.

256. **Ахрыменка П. Т. Р.** Шаўчэнка і беларуская літаратура. Мн., Выд-ва АН БССР, 1952. 32 с. (Т-ва па распаўсюджанню паліт. і навук. ведаў Беларус. ССР).

Аналіз артыкулаў М. Багдановіча «Краса і сіла» і «Памяти Т. Г. Шевченко» на с. 14—17; пра багдановічавы пераклады вершаў Т. Шаўчэнкі на рус. мову на с. 17; аб уплыве паэзіі Т. Шаўчэнкі на творчасць М. Багдановіча — с. 17—18.

257. **Охрименко П. П.** Т. Г. Шевченко и белорусская литература. Мн., Изд-во АН БССР, 1952. 32 с. (О-во по распространению полит. и науч. знаний Белорус. ССР).

Аналіз артыкулаў М. Багдановіча «Краса и сила» і «Памяти Т. Г. Шевченко» на с. 14—18; пра багдановічавы пераклады вершаў Т. Шаўчэнкі і ўплыў украінскага паэта на творчасць М. Багдановіча — с. 17—18.

258. **Барсток М.** Пятро Глебка. Паэтычная творчасць. Мн., Выд-ва АН БССР, 1952. 164 с. (АН БССР. Ін-т літаратуры і мастацтва).

На с. 20—21, спыняючыся на эстэтычных поглядах П. Глебкі, аўтар напамінае, што праблему прыроды мастацтва ўзнімаў яшчэ Максім Багдановіч, і разглядае ў гэтай сувязі апавяданне Багдановіча «Сон-трава».

259. **Майхровіч С.** Паэтычная творчасць Максіма Багдановіча. [Уступ. крытыка-біягр. артыкул]. — У кн.: Багдановіч М. Выбр. тв. Вершы, апавяданні і артыкулы. Мн., Дзяржвыд БССР, 1952, с. 3—20.

1953

260. **Лукашэвіч В.** Вялікі майстар паэтычнага слова. [Да 36-й гадавіны з дня смерці Максіма Багдановіча]. — «Чырв. звязда», Баранавічы, 1953, 24 мая.

261. **Барсток М.** Новыя матэрыялы М. Багдановіча. — «Беларусь», Мн., 1953, № 6, с. 21—22.

262. **Майхровіч С.** Максим Богданович. [Вступит. критико-биограф. статья]. — В кн.: Богданович М. Избр. произведения. Пер. с белорус. М., Гослитиздат, 1953, с. 3—13.

263. **Богданович Максим Адамович.** (1891—1917). — В кн.: Энциклопедический словарь. В 3-х т. Т. 1. М., 1953, с. 196.

264. **Клімковіч М.** Аб жыватворчым уплыве рускай літаратуры на беларускую літаратуру. Мн., Дзяржвыд БССР, 1953. 203 с.

Аб горкаўскіх матывах у творчасці М. Багдановіча гл. на с. 83—95.

1954

265. **Охрименко П.** Максим Богданович и украинская литература. — «Учен. зап. [Гомел. гос. ин-т им. В. П. Чкалова]», Мн., 1954, вып. 1, с. 91—99.

266. **Машинский С.** Украинские классики в русских переводах.—«Новый мир», М., 1954, № 3, с. 223—231.

Пра пераклады апавяданняў І. Франка, зробленых М. Багдановічам, гл. на с. 228.

267. **Александрович С.** Три книги переводов. [Богданович М. Избр. произведения. Пер. с белорус. М., 1953 и др.]—«Сов. Отчизна», Мн., 1954, № 4, с. 152—153.

268. **Івашын В.** Максім Багдановіч аб украінскай літаратуры.—«Полымя», Мн., 1954, № 4, с. 118—124.

269. **Назаренко Ю.** Пам'яті М. Богдановича.—«Літературна газета», Київ, 1954, 31 трав. (мая).

270. **Чайковський Б. И. Т. Г.** Шевченко і білоруська література.—«Література в школі», Київ, 1954, № 5, с. 15—23.

Пра артыкулы М. Багдановіча, прысвечаныя Т. Шаўчэнку, гл. на с. 21—22.

1955

271. **Івашын В.** Невядомыя пераклады твораў Янкі Купалы.—«Беларусь», Мн., 1955, № 5, с. 12.

Сярод іншых, пра верш Я. Купалы «Жніво», перакладзены на рускую мову М. Багдановічам.

272. **Івашын В. В.** Творчэсць Шевченкі в оцінці Богдановича.— У кн.: Збірнік прац трэцяй навуковай шевченківскай канферэнцыі.— Київ, АН УРСР, с. 138—150.

273. **Клімковіч М.** Аб жыватворчым уплыве рускай літаратуры на беларускую літаратуру. Мн., Дзяржвыд БССР, 1955. 184 с.

Пра жыватворчы ўплыў рускай літаратуры на фарміраванне светапогляду і творчасці М. Багдановіча гл. на с. 82—94, 100—101.

1956

274. **Лапідус Н., Садоўскі Я.** Увекавечыць памяць Максіма Багдановіча.—«Літ. і мастацтва», Мн., 1956, 26 мая.

275. **Ахрыменка П.** Іван Франко і беларуская культура.—«Полымя», Мн., 1956, № 8, с. 118—123.

Аб прадмове М. Багдановіча да ўласнага перакладу на рускую мову апавядання І. Франка «Муляр» гл. на с. 123.

276. **Карабан С.** Ля вытокаў беларускай дэмакратычнай крытыкі. (1906—1916 гг.)—«Полымя», Мн., 1956, № 10, с. 143—152.

Пра літ.-крытыч. артыкулы М. Багдановіча гл. на с. 144—152.

277. **Александровіч С.** Творчая спадчына паэта. [Аб да-
следаванні і вывучэнні творчасці М. Багдановіча].—«Літ. і
мастацтва», Мн., 1956, 8 снеж.

278. **Майхрович С.** Замечательный белорусский поэт.
[К 65-летию со дня рождения М. Богдановича].—«Сов. Бело-
руссия», Мн., 1956, 11 дэц.

279. **Макарэвіч А.** Максім Багдановіч.—«Беларусь», Мн.,
1956, № 12, с. 24; «Магілёўск. праўда», 1956, 12 снеж.

280. **Лapidус Н. И. М.** Богданович и Т. Шевченко.—«Учен.
зап. [Белорус. гос. ун-та им. В. И. Ленина]», Мн., 1956,
вып. 27, с. 200—212.

281. **Ивашин В. М.** Горький и белорусская литература на-
чала XX века. Мн., Изд-во АН БССР, 1956. 199 с. (АН
БССР. Ин-т литературы и искусства).

На с. 46—55 пра асабістыя сувязі М. Горкага з сям'ёй М. Багданові-
ча; на с. 110—112, 119—122, 137—138, 156—162, 171—172, 178—179, 192
пра ўплыў М. Горкага на творчасць М. Багдановіча.

282. **Максим Богданович в Минске.** У кн.: Минск. Справоч-
ник-путеводитель. Сост.: Е. Садовский. Мн., 1956, с. 242—
244.

283. **Перкін Н. С.** Максім Багдановіч.— У кн.: Нарысы па
гісторыі беларускай літаратуры. Мн., Вучпедвыд БССР, 1956,
с. 223—246.

284. **Акулич А.** О мировоззрении М. А. Богдановича.—
«Учен. зап. [Мин. гос. пед. ин-та им. А. М. Горького]», Мн.,
1956 [1957], вып. 6, юбилейный, с. 121—132.

1957

285. **Смолкин М.** О традициях Пушкина.—«Сов. Отчизна»,
Мн., 1957, № 1, с. 114—123.

Пра пушкінскія традыцыі ў творчасці М. Багдановіча гл. на с. 114—
117.

286. **Барсток М.** Максім Багдановіч. Да 40-годдзя з дня
смерці.—«Сав. школа», Мн., 1957, № 3, с. 8—23.

287. **Помнік М. А. Багдановічу.**—«Літ. і мастацтва», Мн.,
1957, 8 мая.

288. **Майхрович С.** Максім Багдановіч.—«Мін. праўда»,
1957, 25 мая; «Настаўн. газ.», Мн., 1957, 23 мая.

289. **Калеснік У.** Максім Багдановіч.—«Зара», Брэст, 1957,
24 мая.

290. **Александровіч С.** Сцежкамі песняра. (Да 40-годдзя з дня смерці **Максіма Багдановіча**).—«Літ. і мастацтва», Мн., 1957, 25 мая.
291. **Барадулін Р.** З яго песняй.—«Літ. і мастацтва», Мн., 1957, 25 мая.
292. **Бэндэ Л.** З неапублікаванага. [Уступ. артыкул і публікацыя вершаў **М. Багдановіча**].—«Літ. і мастацтва», Мн., 1957, 25 мая.
293. **Грынчык М.** Паэт і творчасць народа.—«Літ. і мастацтва», Мн., 1957, 25 мая.
294. **Гурьянова Н.** Максим Богданович.—«Курортная газ.», Ялта, 1957, 25 мая.
295. **Дрозд С.** Максим Багдановіч.—«Гродзен. праўда», 1957, 25 мая. (Газ. выд. на беларус. і рус. мовах).
296. **Дрозд С.** Максим Багдановіч.—«Магілёўск. праўда», 1957, 25 мая.
297. **Ермаловіч М.** Максим Багдановіч.—«Калгаснае жыццё», Мн., 1957, 25 мая.
298. **Жыдовіч І.** З верай у светлае будучае. [Пра паездку **М. Багдановіча** ў Вільню і наладжванне сувязі з Я. Купалам і Я. Коласам, З. Бядулем і іншымі пісьменнікамі].—«Чырв. змена», Мн., 1957, 25 мая.
299. **Кавалёў Н.** Максим Багдановіч.—«Гомел. праўда», 1957, 25 мая.
300. **Клышка А.** Вялікая любоў і пашана.—«Літ. і мастацтва», Мн., 1957, 25 мая.
301. **Крышталь В.** Поўны збор твораў [М. Багдановіча. «Творы». Мн., 1957].—«Літ. і мастацтва», Мн., 1957, 25 мая.
302. **Лapidус Н.** Там, дзе вучыўся паэт.—«Мін. праўда», 1957, 25 мая.
303. **Лойка А.** Паэт глыбокіх дум і пачуццяў—«Калгас. праўда», Мн., 1957, 25 мая.
304. **Майхровіч С.** Максим Багдановіч. Да 40-годдзя з дня смерці.—«Мін. праўда», 1957, 25 мая.
305. **Міхалап Я.** Заўжды жывы вянок паэта.—«Звязда», Мн., 1957, 25 мая.

306. Міцютэ О. Беларускі паэт М. Багдановіч.—«Literatūra ir menas». («Літ. і мастацтва»), Вільнюс, 1957, 25 мая.— На літ. мове.

307. Несцяровіч В. Здзейсненыя мары. [Да 40-годдзя з дня смерці Максіма Багдановіча].—«Літ. і мастацтва», Мн., 1957, 25 мая.

308. Нісневіч С. Удумлівы знаўца музыкі. [Пра муз.-крытыч. артыкулы М. Багдановіча].—«Літ. і мастацтва», Мн., 1957, 25 мая.

309. Перкин Н. Многогранный поэтический талант.—«Сов. Белоруссия», Мн., 1957, 25 мая.

310. Перкін Н. Наш жывы сучаснік.—«Літ. і мастацтва», Мн., 1957, 25 мая.

311. Яфімава М. Максім Багдановіч.—«Магілёўск. праўда», 1957, 25 мая.

312. Леанёнак Ю. Майстар беларускай паэзіі. Да 40-годдзя з дня смерці Максіма Багдановіча.—«Віцеб. рабочы», 1957, 26 мая.

313. Бойко В. Певец народных дум.—«Знамя юности», Мн., 1957, 26 мая.

314. В Минск доставлены библиотека и архив семьи Богдановичей.—«Сов. Белоруссия», Мн., 1957, 28 мая.

315. Відкрыцця пам'ятніка поету М. Богдановічу.—«Радянський Крим», Сімферополь, 1957, 28 трав. (мая).

316. Памятник Максиму Богдановичу в Мисхоре.—«Курортная газ.», Ялта, 1957, 28 мая.

317. Памятник Максиму Богдановичу в Крыму.—«Сов. Белоруссия», Мн., 1957, 28 мая.

318. Памяти Максима Богдановича.—«Лит. газ.», М., 1957, 28 мая.

319. Майхровіч С. Выдатны майстар перакладаў.—«Літ. і мастацтва», Мн., 1957, 29 мая.

320. Варановіч С. Максім Багдановіч і ўкраінская літаратура.—«Беларусь», Мн., 1957, № 5, с. 14.

321. Ватацы Н., Лапідус Н. Невядомыя творы Максіма Багдановіча. [Уступ. артыкул і публікацыя].—«Полымя», Мн., 1957, № 5, с. 155—162.

322. **Ватацы Н., Лapidус Н.** Юнацкія гады Максіма Багдановіча.—«Маладосць», Мн., 1957, № 5, с. 19—20.

323. **Ватацы Н., Лapidус Н.** Максім Багдановіч аб чэшскім народзе.—«Літ. і мастацтва», Мн., 1957, 15 чэрв.

324. **Яфімаў С.** Каштоўны набытак. [Кнігі і рукапісы А. Я. Багдановіча].—«Маладосць», Мн., 1957, № 8, с. 144.

325. **Гарбацэвіч В.** Чалавек чыстага сэрца. [Успаміны].—«Літ. і мастацтва», Мн., 1957, 28 верас.

326. **Перкін Н. С.** Максім Багдановіч. [Уступ. артыкул].—У кн.: Багдановіч М. Творы. Вершы, апавяданні, нарысы. Мн., Выд-ва АН БССР, 1957, с. 5—22.

327. **Лapidус Н.** Максим Богданович — критик зарубежных литератур.—«Учен. зап. [Белорус. гос. ун-та им. В. И. Ленина]», вып. 39, серия филол., Мн., 1957, с. 97—120.

1958

328. **Дзявольскі Д.** Старонкі ўспамінаў.—«Літ. і мастацтва», Мн., 1958, 5 лют.

329. **Смолкін М.** З рукапіснай спадчыны Максіма Багдановіча. [Публікацыя, уступ. артыкул і заўвагі].—«Полымя», Мн., 1958, № 3, с. 175—182.

330. **Гурэвіч Э., Фралова Н.** Архіў А. Я. Багдановіча.—«Літ. і мастацтва», Мн., 1958, 7 мая.

331. **Ушанаванне памяці паэта** [М. Багдановіча ў Яраслаўлі ў сувязі з 41-й гадавінай з дня яго смерці].—«Літ. і мастацтва», Мн., 1958, 4 чэрв.

332. **Ватацы Н. Б.** Невядомы тэкст Максіма Багдановіча.—«Літ. і мастацтва», Мн., 1958, 7 чэрв.

333. **Грынчык М. М.** Народна-песенныя матывы ў творчасці М. Багдановіча.—«Весці АН БССР», Мн., 1958, № 4 (ліп.-жн.), с. 149—156.

334. **Чарнецкі М.** Памяці паэта. [Аб устанаўленні мемарыяльнай дошкі на будынку тэхналагічнага інстытута, дзе да рэвалюцыі была яраслаўская гімназія, у якой вучыўся М. Багдановіч].—«Беларусь», Мн., 1958, № 9, с. 23.

335. **Лapidус Н. И.** Максим Богданович — критик и переводчик зарубежных литератур.—«Учен. зап. [Белорус. гос. ун-та им. В. И. Ленина]», серия филол. Мн., 1958, вып. 39, с. 97—120.

336. Шкраба Р. Пясняр беларускага народа.— У к Шкраба Р. Сіла слова. Літ.-крытыч. артыкулы і рэцэнзіі. М Дзяржвыд БССР, 1958, с. 61—68.

337. Фактаровіч Д., Цімафеева В., Лапідус Н. Беларуск літаратура за мяжой. Мн., 1958. 43 с. з іл. (Т-ва па распа сюджванню паліт. і навуц. ведаў Беларус. ССР).

На с. 5, 9, 13—16 характарызуецца перакладчыцкая дзейнасць М. Багдановіча, падкрэсліваецца значэнне паэта як папулярызатара лепш узораў замежнай літаратуры, асабліва паэтычнай творчасці славянскі народаў.

1959

338. Лапідус Н. Каментарыі да каментарыяў. [Рэц. на кн Багдановіч М. Творы. Вершы, аповяданні, нарысы. Мн., Выд-ва АН БССР, 1957].—«Полымя», Мн., 1959, № 2, с. 189—19

339. Лапідус Н. Максім Багдановіч — перакладчык.—«Полымя», Мн., 1959, № 7, с. 130—138.

340. Адамовіч А. Культура творчасці. Літ.-крытыч. артыкулы. Мн., Дзяржвыд БССР, 1959. 237 с.

Аб эстэтычных поглядах М. Багдановіча гл. на с. 203—204.

341. Александровіч С. Над Волгай.— У кн.: Александровіч С. Незабыўнымі сцежкамі. Мн., 1959, с. 49—59; Незабыўнымі сцежкамі. Выд. 2-е, дап. Мн., 1962. (Школьная б-ка с. 97—114. (Пад назв. «Пуцявіна паэта»).

342. Ахрыменка П. П. Фальклорна-літаратурныя сувязі ўкраінскага і беларускага народаў. Мн., Дзяржвыд БССР, 1959. 204 с.

Аб уплыве ўкраінскай літаратуры на творчасць М. Багдановіча гл. на с. 111—112; аб перакладах твораў М. Багдановіча на ўкраінскую мову на с. 131—136; аб творах ўкраінскай літаратуры, перакладзеных М. Багдановічам на беларус. і рус. мовы — с. 137—140; пра літаратуразнаўчыя працы М. Багдановіча, прысвечаныя ўкраінскай літаратуры — с. 153—159.

343. Грынчык М. М. Народная паэзія ў ранняй творчасці М. Багдановіча. (1908—1910 гг.)— У кн.: Беларуская літаратура. Даследаванні і публікацыі. [Вып.] 2. Мн., Выд-ва АН БССР, 1959. (АН БССР. Ін-т літаратуры імя Я. Купалы), с. 61—69.

344. Лапідус Н. И. Максим Горький и белорусский поэт Максим Богданович.— В кн.: Тезисы докладов и сообщения 2-ой конференции горьковедов Поволжья. (Июнь 1959 г.) Горький, 1959, с. 12—15.

1960

345. **Михайлик И.** Домик на Грузинской улице, [у якім жыў М. Багдановіч. Ніжні Ноўгарад]. Из блокнота краеведа.—«Горьк. рабочий», 1960, 4 апр.

346. **Стрельцов М.** От Максима Книжника начало. Пер. с белорус. А. Белова и П. Кобзаревского.—«Неман», Мн., 1960, № 5, с. 79—109.

347. **Лapidус Н.** Паэма пра селяніна Паво. [Аб пераказе М. Багдановічам паэмы фінскага паэта Іагана Людвіга Рунеберга «Паво з Сырыярві»].—«Мін. праўда», 1960, 15 лістап.

348. **Богданович А. Е.** Материалы к биографии Максима Адамовича Богдановича.— У кн.: Беларуская літаратура. Даследаванні і публікацыі. [Вып.] 3. Мн., Выд-ва АН БССР, 1960. (АН БССР. Ін-т літаратуры імя Я. Купалы), с. 172—209; у кн.: Богданович А. Е. Страницы из жизни М. Горького.— Материалы к биографии Максима Богдановича.— Мои воспоминания. Мн., «Наука и техника», 1965, с. 92—135.

349. **Залеская Л.** Об истоках социалистического реализма в белорусской литературе. (Образ положительного героя).— «Известия АН БССР. Отд-ние литературы и языка», 1960, т. 19, вып. 4, с. 316—328.

На с. 326-327 выказванні М. Багдановіча пра значэнне народнай творчасці для развіцця беларускай літаратуры, народныя матывы ў творчасці паэта.

350. **Охріменко П. П.** Шевченко і Білорусія. Кіў, 1960, 46 с. Т-во для поширення політичных і навуковых знань Украінскай РСР).

Пра багдановічавы пераклады вершаў Т. Шаўчэнкі на рускую мову і артыкулы «Краса і сіла» і «Памяці Т. Г. Шаўчэнкі» на с. 29—31.

1961

351. **Лapidус Н.** Максім Багдановіч і Тарас Шаўчэнка.— «Літ. і мастацтва», Мн., 1961, 7 сак.

352. **Горецкий И.** «...Это был сам народ». [Уступ. артыкул да публікацыі артыкула М. Багдановіча «Краса і сіла» пра паэзію Тараса Шаўчэнкі].—«Дружба народов», М., 1961, № 5, с. 218—219.

353. **Бурьян Б.** Пятьдесят и семьдесят. [К 70-летию со дня рождения М. Богдановича].—«Знамя юности», 1961, 10 сент.

354. **Александрович С.** Ля сіняй бухты. Да 70-годдзя М. Багдановіча.—«Беларусь», 1961, № 11, с. 16.

355. Барсток М. Неўміручая песня.—«Беларусь», 1961, № 11, с. 15.

356. Грынчык М. З крыніц жыватворных. Да 70-годдзя з дня нараджэння М. Багдановіча.—«Літ. і мастацтва», Мн., 1961, 5 снеж.

357. Бярозкін Р. Разам ляцім да зор.—«Літ. і мастацтва», Мн., 1961, 8 снеж.

358. Ватацы Н. У газетах, часопісах, кнігах. [Пра выданні і асобныя публікацыі літаратурнай спадчыны М. Багдановіча].—«Літ. і мастацтва», Мн., 1961, 8 снеж.

359. Лапідус Н. Пяром журналіста. [Да 70-годдзя з дня нараджэння М. Багдановіча].—«Літ. і мастацтва», Мн., 1961, 8 снеж.

360. Паўлаў Ул. Крылы для ўзлёту. (Да 70-годдзя з дня нараджэння М. Багдановіча).—«Магілёўск. праўда», 1961, 8 снеж.

361. Акулич А. Выдаюцца поэт-демократ и литературный критик. К 70-летию со дня рождения М. А. Богдановича.—«Сов. Белоруссия», Мн., 1961, 9 дек.

362. Васільеў Б. Лірык і змагар.—«Звязда», Мн., 1961, 9 снеж.

363. Ганчароў У. З думкай аб долі роднага краю. Да 70-годдзя з дня нараджэння М. Багдановіча.—«Віцеб. рабочы», 1961, 9 снеж.

364. Кіркевіч А. Максім Багдановіч.—«Гродзен. праўда», 1961, 9 снеж.— Газ. выд. на беларус. і рус. мовах.

365. Проварава З. [Супрацоўнік Ялцінскага краязнаўчага музея]. Ля сіняй бухты.—«Гомел. праўда», 1961, 9 снеж.

366. Ранін Б. Паэт, чалавек, грамадзянін. Да 70-годдзя з дня нараджэння М. Багдановіча.—«Чырв. змена», Мн., 1961, 9 снеж.

367. Садоўскі Я. Бессмяротнасць паэта. Да 70-годдзя з дня нараджэння М. Багдановіча.—«Настаўн. газ.», Мн., 1961, 9 снеж.

368. Семяноўская Л. Гонар беларускай літаратуры. (Да 70-годдзя з дня нараджэння М. Багдановіча).—«Гомел. праўда», 1961, 9 снеж.

369. Базарэвіч М. Заўсёды малады. Да 70-годдзя з дня нараджэння М. А. Багдановіча.—«Калгас. праўда», Мн., 1961, 10 снеж.

370. **Бойко В.** Каждый из вас поэт... (К 70-летию со дня рождения М. Богдановича).—«Знамя юности», Мн., 1961, 14 дек.

371. **Охріменко П.** Глибоке пачуття дружби. Да 70-річча з дня народження М. А. Богдановича.—«Літературна газета», Кіїв, 1961, 15 груд. (снеж.).

372. **Бур'ян Б.** Ён глядзеў на сонца. [Да 70-годдзя з дня нараджэння М. Багдановіча].—«Полымя», Мн., 1961, № 12, с. 153—165.

372а. **Неўміручыя песні.** Да 70-годдзя з дня нараджэння Максіма Багдановіча.—«Голас Радзімы», Мн., 1961, снеж., № 94, с. 4.

373. **Гілевіч Н.** Яркая зорка нашай паэзіі.—«Полымя», Мн., 1961, № 12, с. 151—152.

374. **Лapidус Н.** Максим Богданович — литературный критик. (К 70-летию со дня рождения).—«Неман», Мн., 1961, № 6 (ноябрь — дек.), с. 138—143.

375. **Майхровіч С.** Максім Багдановіч.—«Нар. асвета», Мн., 1961, № 12, с. 74—79.

376. **Рыльскі М.** Вянок любові.—«Полымя», Мн., 1961, № 12, с. 151.

377. **Ларченко М. Г.** Тарас Шевченко и Максим Богданович.— В кн. Т. Р. Шевченко и славянские народы. Киев, 1961, с. 19—21.

378. **Колас Я.** Благотворный вплив великого співця [Т. Шаўчэнкі]. Кіїв, АН УРСР, 1961. 19 с.

На с. 16—17 пра артыкул М. Багдановіча «Краса і сіла», прысвечаны паэзіі Т. Шаўчэнкі.

1962

379. **Лapidус Н.** Першая баразна. [Пушкінскія традыцыі ў творчасці М. Багдановіча].—«Літ. і мастацтва», Мн., 1962, 9 лют.

380. **Буйла К.** Пра дні мінулыя. [Успаміны пра сустрэчы з Янкам Купалам].—«Беларусь», Мн., 1962, № 7, с. 21—22.

Гл. аб наведванні М. Багдановічам Вільні ў 1911 г. У тэксце змешчана невядомая раней эпіграма М. Багдановіча «Я. Купала — не малое, ды благое, наравістае дзіця...»

381. **Адкрыццё мемарыяльнай дошкі паэту Максіму Багдановічу [у Ялце].**—«Звязда», Мн., 1962, 26 кастр.; «Сов. Белоруссия», Мн., 1962, 26 окт.; «Літ. і мастацтва», Мн., 1962, 30 кастр.

382. **Ахрыменка П. П.** Беларуская літаратура і фальклор Мн., Выд-ва М-ва выш., сярэд. спец. і праф. адукацыі БССР 1962. 142 с.

Раздз. «Максім Багдановіч і фальклор» на с. 50—59.

383. **Богданович Максим Адамович.**— Краткая литературная энциклопедия, т. 1. М., 1962, с. 656.

1963

384. **Ларчанка М.** Пясняр яднання народаў.—«Полымя», Мн., 1963, № 6, с. 164—172.

385. **Лойка А.** Максім Багдановіч і народная паэзія.—«Полымя», Мн., 1963, № 7, с. 187—190.

386. **Лужанін М.** Месца ў паэтычным страі. Па старонках першых кніг.—«Літ. і мастацтва», Мн., 1963, 11 чэрв.

М. Лужанін называе «Вянок» М. Багдановіча як узор цэльнасці лірычнай кнігі, характарызуе яе структуру.

387. **Бас І.** Упершыню на рускай мове. [Пра верш М. Багдановіча «Мая душа», апублікаваны ў перакладзе Кле на рускую мову ў газ. «Мин. голос», 1910, № 153].—«Беларусь», Мн., 1963, № 12, с. 29.

388. **Барысенка В., Івашын В.** Роля рускай класічнай літаратуры ў развіцці рэалізму беларускай літаратуры ХХ стагоддзя. Мн., Выд-ва АН БССР, 1963. 36 с. (АН БССР. Беларускі камітэт славістаў. V Міжнародны з'езд славістаў).

М. Багдановіч і руская літаратура гл. на с. 14—16, 22—25.

389. **Белорусские поэты.** (XIX— — нач. XX века). Вступит. статья, сост. и примеч. Р. И. Файнберг. М.—Л., «Сов. писатель», 1963. (Б-ка поэта. Большая серия., 2-е изд.).

Пра творчы шлях М. Багдановіча гл. у прадмове на с. 44—70, а таксама ў біяграфічнай даведцы на с. 257—260.

390. **Ларчанка М.** Славянская супольнасць. Мн., Выд-ва М-ва выш., сярэд. спец. і праф. адукацыі БССР, 1963. 238 с.

Аб паэтычным перакладзе М. Багдановічам урыўка са «Слова аб палку Ігаравым» — с. 193—194; уплыў М. Горкага на творчасць М. Багдановіча — с. 229—230.

391. **Ивашин В. В.** У истоков социалистического реализма. Мн., Изд-во АН БССР, 1963. 331 с.

Пра М. Багдановіча гл. на с. 6, 10, 11, 28—30, 50, 58, 59, 65, 83, 85—86, 98, 109—115, 117, 127—129, 131, 135, 140, 146, 157—158, 166, 171—185, 189, 192—193, 204, 219, 294, 295, 324, 327.

1964

392. **Базарэвіч М.** У сэрцы — песня Тараса. [М. Багдановіч і Т. Шаўчэнка].—«Чырв. змена», Мн., 1964, 8 сак.

393. Ларченко М. Г. Тарас Шевченко і білоруська літаратура.—«Українська мова і літаратура в школі», Київ, 1964, № 3, с. 31—35.

На с. 34—35 аб артыкулах М. Багдановіча пра Т. Шаўчэнку.

394. Ліс А. Хто напісаў музыку «Зоркі Венеры»?—«Маладосць», Мн., 1964, № 5, с. 136.

Аўтар артыкула на аснове гутаркі з былым членам Кампартыі Заходняй Беларусі Клаўдыяй Гоцка (Бурай) сцвярджае, што аўтарам раманса «Зорка Венера» на словы М. Багдановіча быў барацьбіт за справу працоўных Заходняй Беларусі Сымон Рак-Міхайлоўскі.

395. Пігуляк М. Д. Максим Богданович і Західна Украіна.—«Радянська літаратурознаўство», Київ, 1964, № 6, с. 121—124.

396. Садоўская М. Лермантаў і Багдановіч.—«Нар. асвета», Мн., 1964, № 10, с. 83—87.

397. Лужанін М. Колас расказвае пра сябе. Мн., «Беларусь», 1964. 324 с.

На с. 281—282 прыведзена выказванне Я. Коласа пра М. Багдановіча.

398. Лужанин М. Якуб Колас рассказывает... Авториз. пер. с белорус. Е. Мозолькова. М., «Сов. писатель», 1964. 400 с.
На с. 345—346—выказванне Я. Коласа пра М. Багдановіча.

1965

399. Нольман М. Пушкин и Саади. (К истолкованию стихотворения «В прохладе сладостной фонтанов»).—«Рус. лит.», М., 1965, № 1, с. 123—134.

На с. 133 аўтар спасылаецца на артыкул М. Багдановіча «Дзве нататкі аб вершах Пушкіна» (на рус. мове).

400. Ватацы Н. У пошуках спадчыны.—«Маладосць», Мн., 1965, № 2, с. 124—135.

401. Ватацы Н. З сямейнага альбома Максіма Багдановіча.—«Беларусь», Мн., 1965, № 8, с. 27.

402. Стральцоў М. На пачатку ўсіх пачаткаў. [Аб ролі Я. Купалы, Я. Коласа і М. Багдановіча ў развіцці беларускай літаратуры].— У кн. Стральцоў М. Жыццё ў слове. Літ.-крытыч. артыкулы. Мн., «Беларусь», 1965, с. 14—31.

1966

403. Саламевіч І. Невядомы пераклад «Слуцкіх ткачых» [М. Багдановіча на польскую мову].—«Літ. і мастацтва», Мн., 1966, 25 студз.

404. **Клышка А.** Цвяток радзімы васілька. [Пра верш М. Багдановіча «Слуцкія ткачыхі»].—«Полымя», Мн., 1966, № 3, с. 171—178; у кн.: Клышка А. Права на верш. Мн., «Беларусь», 1967, с. 5—29.

405. **Каханоўскі Г.** Тут гасціў Максім Багдановіч. [в. Краснае Маладзеч. р-на].—«Літ. і мастацтва», Мн., 1966, 26 ліп.

406. **Мурнеў А.** Паэт і грамадзянін. Насустрэч 75-годдзю з дня нараджэння М. Багдановіча.—«Звязда», Мн., 1966, 28 верас.

407. **Чабаненко В.** Гордість братньої Білорусі. До 75-річчя від дня народжэння Максима Богдановіча.—«Запорізька правда», 1966, 2 лістоп. (лістап.).

408. **Лойка А.** Слова пра паэта.—«Чырв. змена», Мн., 1966, 8 снеж.

410. **Айзенштадт Г.** Твой сын, Беларуссия!—«Знамя юности», Мн., 1966, 9 дек.

411. **Багатыроў А.** На ўсё жыццё [палюбіліся вершы М. Багдановіча. Пра ўплыў лірыкі паэта на творчасць беларускіх кампазітараў].—«Літ. і мастацтва», Мн., 1966, 9 снеж.

412. **Ватацы Н.** Певец родной земли.—«Сельск. газ.», Мн., 1966, 9 дек.

413. **Гілевіч Н.** Народу аддаў ён «апошні свой скарб».—«Літ. і мастацтва», Мн., 1966, 9 снеж.

414. **Дзеля славы і шчасця бацькаўшчыны.** [Да 75-годдзя з дня нараджэння М. Багдановіча. Перадавы].—«Літ. і мастацтва», Мн., 1966, 9 снеж.

415. **Лойка А.** Пясняр народа.—«Звязда», Мн., 1966, 9 снеж.

416. **Ляшук В.** Певец синеокой Беларуссии.—«Заря», Брест, 1966, 9 дек.

417. **Макарэвіч А.** Гуманіст, асветнік, патрыёт. Да 75-годдзя з дня нараджэння М. Багдановіча.—«Магілёўск. праўда», 1966, 9 снеж.

418. **Олешківський А. М.** Богданович у Криму.—«Крымська правда», Сімферопаль, 1966, 9 груд. (снеж.)

419. **Посевцова М.** Немеркнущая звезда поэзии.—«Гродн. правда», 1966, 9 дек.

420. **Разумаў Г.** «Я не самотны, я кнігу маю...» [Аб прапагандзе твораў М. Багдановіча ў Смалявіцкай раённай бібліятэцы імя паэта].—«Літ. і мастацтва», Мн., 1966, 9 снеж.

421. **Сніцарава Н.** Пясняр свайго народа.—«Мін. праўда», 1966, 9 снеж.

422. **Чабаненка В.** На спільній ніві. [М. Багдановіч і ўкраінская літаратура].—«Літаратурна Украіна», Київ, 1966, 9 груд. (снеж.)

423. **Чабаненка В.** Над сівым Дняпром, над гаманлівым Чарамошам... [гучаць песні Максіма Багдановіча. Аб гіст.-этнагр. нарысах паэта пра Украіну і аб украінскай крытыцы пра М. Багдановіча].—«Літ. і мастацтва», Мн., 1966, 9 снеж.

424. **Чабаненко В.** Співець братэрства.—«Вільна Украіна», Львів, 1966, 9 груд. (снеж.)

425. **Шаўчэнка Д., Рымша М.** Зорка нашай паэзіі.—«Гомел. праўда», 1966, 9 снеж.

426. **Нисневич И.** Поэт и музыка.—«Сов. Белоруссия», Мн., 1966, 10 дек.

427. **Нисневич И.** Слово, живущее в песне.—«Сельск. газ.», Мн., 1966, 10 дек.

428. **Баратинський П.** Співець народної долі.—«Радянська Житомирщина», 1966, 11 груд. (снеж.)

429. **Панизник С.** «Білим каменем відзначу...» (До 75-річчя від дня народження Максима Богдановича).—«Ленінська молодь», 1966, 11 груд. (снеж.)

429а. **Майхровіч С.** Непаўторны талент.—«Голас Радзімы», Мн., 1966, снеж., № 48, с. 6.

429б. **Мажэйка А.** Вершы гучныя, як зvon.—«Голас Радзімы», Мн., 1966, снеж., № 48, с. 6.

Чэшскі, нямецкі, французскі і італьянскі друк пра М. Багдановіча. Тэндэнцыйнасць выдання твораў М. Багдановіча ў перакладзе на нямецкую мову ў Заходняй Германіі (1949).

430. **Ахрыменка В.** Багдановіч і сусветная літаратура.—«Беларусь», Мн., 1966, № 12, с. 28.

431. **Валасовіч-Гразнова Г.** Успаміны пра брата.—«Полымя», Мн., 1966, № 12, с. 126—130.

432. **Гілевiч Н.** «З друкарнi пана Марціна Кухты». Да 75 годдзя з дня нараджэння Максіма Багдановіча.—«Полымя» Мн., 1966, № 12, с. 123—125.

433. **Годнеў Ц.** Браты Багдановічы. Успаміны таварыша па гімназіі. Літ. запіс Н. Ватацы.—«Маладосць», Мн., 1966, № 12, с. 106—108.

434. **Железняк Г.** Он совершил все, что мог. [Фрагменты з дысертацыі Р. Жалезняка, абароненай у пачатку 1941 г. Праз некалькі месяцаў аўтар загінуў на фронце].—«Неман», 1966, № 12, с. 160—169.

435. **Караткевіч У.** Летапісец. 75 гадоў з дня нараджэння Максіма Багдановіча.—«Маладосць», Мн., 1966, № 12, с. 101—106.

436. **Макарэвіч А.** Гуманіст, асветнік, патрыёт.—«Беларусь», Мн., 1966, № 12, с. 26—27.

437. **Лубкiвскiй Р.** Речник приречених. До 75-рiччя з дня народження М. Богдановича.—«Днiпро», Киiв, 1966, № 12, с. 112.

438. **Майхровiч С.** Максім Багдановiч.—«Нар. асвета», Мн., 1966, № 12, с. 82—89.

439. **Пiгуляк М. Д.** Максим Богданович. (До 75-рiччя з дня народження).—«Український гiсторичнi журнал», Киiв, 1966, № 12, с. 129—130.

440. **Смолкiн М.** Школа паэтаў. Да 75-годдзя з дня нараджэння Максіма Багдановіча.—«Полымя», Мн., 1966, № 12, с. 131—140.

441. **Барадулiн Р.** Геній роднага слова.— У кн.: Дзень паэзіі. 1966. Мн., «Беларусь», 1966, с. 13—16.

442. **Мiхайлаў М. Р.** Максім Багдановiч.— У кн.: Беларуская дзiцячая лiтаратура. Пад агульн. рэд. М. Б. Яфімавай i М. М. Барсток. Мн., «Выш. школа», 1966, с. 61—69.

443. **Янкоўскi Ф. М.** З нататкаў пра афарызмы. (Багдановiчава слова).— У кн.: Материалы научно-теоретической конференции. (Тезисы докл.). Секция филол. наук. (16—17 марта). Мн., 1966. (Мин. гос. пед. ин-т им. А. М. Горького), с. 40—41.— Отпеч. множит. аппаратом.

1967

444. **Ватацы Н.** Там, дзе жыў Максім Багдановiч. [Инфарм. нататка пра пасяджэнне членаў Т-ва старых нiжагародцаў,

якое адбылося ў Горкаўскім дзяржаўным музеі А. М. Горкага з прычыны 75-годдзя з дня нараджэння М. Багдановіча].— «Літ. і мастацтва», Мн., 1967, 20 студз.

445. Денисюк І. Світло высокай зорі. (Із скарбніцы сусветнай паэзіі).— «Жовтень», Львів, 1967, № 2, с. 115—123.

446. Барахович А. Класік беларускай паэзіі з берагоў Волгі.— «Волга», Саратов, 1967, № 3, с. 173—176.

447. Бядуля З. Вясной — на вясне жыцця свайго. [Некраслог, напісаны на смерць М. Багдановіча Бядулем у маі 1917 г.].— «Літ. і мастацтва», Мн., 1967, 23 мая.

448. Яскевіч А. Запаветы майстра. Перачытваючы М. Багдановіча. [Аб адносінах паэта да фальклора].— «Літ. і мастацтва», Мн., 1967, 23 мая.

449. Чабаненко В. Нязгасна зорка паэзіі. 25 травня — 50-річчя з дня смерці М. Багдановіча.— «Комсомолец Запоріжжя», 1967, 24 травня (мая).

450. Охріменко П. З сінівскаю любов'ю. [М. Багдановіч і Украіна].— «Культура і жыцця», Кіев, 1967, 25 травня (мая).

451. Охріменко П. Максим Богдановіч і Украіна.— «Деснянська правда», Чернігів, 1967, 27 травня (мая).

452. Добрянський А. Він клікаў бурю.— «Радянська Буковина», Черновці, 1967, 6 чэрв.

453. Березкин Г. Страничка дружбы. [Рэц. на артыкул А. Бараховіча «Класік беларускай паэзіі з берагоў Волгі» і на пераклады вершаў М. Багдановіча з беларус. на рус. мову, змешчаныя ў часопісе «Волга», 1967, № 3].— «Неман», Мн., 1967, № 6, с. 171—173.

454. Чабаненко В. А. Максим Богдановіч. (До 50-річчя з дня смерці).— «Українська мова і літаратура в школі», Кіев, 1967, № 6, с. 90—91.

455. Брыль Я. Жменя сонечных промняў. Лірычныя нататкі.— «Малодосць», Мн., 1967, № 8, с. 7—25. (Выказванне пра М. Багдановіча на с. 11—12).

456. Бярозкін Р. Персідскі ўзор і «цвяток радзімы васілька». [Цыкл вершаў П. Панчанкі «Іранскі дзённік»].— «Малодосць», Мн., 1967, № 8, с. 83—92.

На с. 84—85 аўтар выказвае свае думкі пра «персідскія» матывы ў паэзіі М. Багдановіча.

457. Верас З. Пяць месяцаў у Мінску. З жыцця М. Багдановіча.— «Літ. і мастацтва», Мн., 1967, 29 верас.

458. Стральцоў М. «Маладому вераб'ю блага...» [Раздзел з кнігі аўтара «Загадка Багдановіча»].—«Літ. і мастацтва», Мн., 1967, 17 лістап.; у кн.: Стральцоў М. Загадка Багдановіча. Мн., «Беларусь», 1969, с. 3—14.

459. Симоненко П. Співець синьоокого краю. Вірші білоруського поета М. Богдановіча ў перакладах В. Чабаненко.—«Запорізька правда», 1967, 29 груд. (снеж.)

460. Андриенко О. К. М. Богданович и русская литература.— У кн.: Матэрыялы XV навучна-теарэтычнай канферэнцыі. (22—24 марта). Тэзісы докл. Обществ. науки и литературоведение. Мн., 1967. (Мин. гос. пед. ин-т иностр. яз.), с. 109—113.— Ратапр. выд.

461. Андриенко О. К. М. Богданович и русская литература.— У кн.: Тыпалогія і гісторыя славянскіх моў і ўзаемасувязі славянскіх літаратур. (Тэзісы дакл. і паведамл.) Мн., 1967. (Беларус. дзярж. ун-т імя У. І. Леніна), с. 46—49.

462. Охрименко П. П. Максим Богданович и Крым.— У кн.: Материалы к XV научно-методической конференции. (Тезисы докл.) Гомель, 1967. (Гомел. гос. пед. ин-т им. В. П. Чкалова), с. 14—16.— Ратапр. выд.

463. Охрименко О. Г. Максим Богданович и античная литература.— У кн.: Материалы к XV научно-методической конференции. (Тезисы докл.). Конференция состоится 5—6 октября 1967 г. Гомель, 1967. (Гомел. гос. пед. ин-т им. В. П. Чкалова), с. 7—9.— Ратапр. выд.

464. Охрименко О. Г. Максим Богданович и античность.— У кн.: Материалы межвузовской научной конференции по проблемам теории и истории белорусской и русской литератур. (Докл.). 20—21 октября. Мн., 1967. (Мин. гос. пед. ин-т им. А. М. Горького), с. 55—56.— Ратапр. выд.

465. Гілевіч Н. Ты не згаснеш, ясная зараначка... [Уступ. артыкул].— У кн.: Багдановіч М. Вершы. Мн., «Нар. асвета», 1967. (Школьная б-ка), с. 3—18.

466. Денисюк І. Речник білоруського відродження. [Уступ. артыкул].— У кн.: Богдановіч М. Лірика. Київ, «Дніпро», 1967, с. 5—17.

467. Лapidус Н. Традиции М. Богдановича в области художественного перевода.— У кн.: Актуальные проблемы теории художественного перевода. Материалы Всесоюз. симпозиума. (25 февр.—2 марта 1966 г.). Т. 1. М., 1967, с. 335—340.— Ратапр. выд.

468. Яскевіч А. Пошукі стылю.— У кн.: Яскевіч А. Карані маладога дрэва. [Літ.-крытыч. артыкулы]. Мн., «Беларусь», 1967, с. 35—61.

Пра пошукі М. Багдановіча ў выпрацоўцы стылю беларус. літаратуры гл. на с. 35—40.

469. Стральцоў М. У рабочым парадку. [Аб прызванні паэтаў і іх грамадскім абавязку].— У кн.: Дзень паэзіі. 1966. Мн., 1967, с. 25—33.

Аб адносінах большасці нашаніўцаў да паэзіі М. Багдановіча гл. на с. 32—33.

1968

470. Замерфельд Я. Чаму я купіў кнігу. [Заўвагі чытача аб афармленні кн.: Багдановіч М. Вершы. Мастак М. Ц. Гуціеў. Мн., «Нар. асвета», 1967. 220 с. (Школьная б-ка)].— «Літ. і мастацтва», Мн., 1968, 5 студз.

471. Лойка А. Вянок сяброўства. [Рэц. на кн.: Богданович М. Лірика. Кіў, «Дніпро», 1967. (Перлини світової лірики)].— «Літ. і мастацтва», Мн., 1968, 23 студз.

472. Ватаці Н. «В 1917 году, вдали от родной Белоруссии, в Крыму...» — «В мире книг», М., 1968, № 1, с. 46. (Факты, находки, сообщения).

473. П'янов В. Речник білоруського відродження. [Рэц. на кн.: Богданович М. Лірика. Кіў, «Дніпро», 1967. (Перлини світової лірики)].— «Друг чытача», Кіў, 1968, 28 лют.

474. Охріменко П. У братньому еднанні. [Рэц. на кн.: Богданович М. Лірика. Кіў, «Дніпро», 1967. (Перлини світової лірики)].— «Деснянська правда», Чернігів, 1968, 5 безраз. (сак).

476. Лапідус Н. Шчодрасць вялікага сэрца. [Аб дружбе М. Горкага і А. Я. Багдановіча, пра ўплыў М. Горкага на творчасць М. Багдановіча].— «Беларусь», Мн., 1968, № 3, с. 12.

477. Кобржицкая Т. Богданович на Украине. [Рэц. на кн.: Богданович М. Лірика. Пер. з білорус. Кіў, «Дніпро», 1967. (Перлини світової лірики)].— «Неман», Мн., 1968, № 4, с. 181—183.

478. Рагойша В. Любоў — за любоў. [Рэц. на кн.: Богданович М. Лірика. Кіў, «Дніпро», 1967. (Перлини світової лірики)].— «Полымя», Мн., 1968, № 4, с. 227—229.

479. Ільенко І. Голос пабратима. [Рэц. на кн.: Богданович М. А. Лірика. Пер. з білорус. Кіў, «Дніпро», 1967. (Пер-

лини світової лірики)].—«Вітчизна», Київ, 1968, № 6, с. 203—205.

480. Яскевіч А. Перачытваючы Багдановіча.— «Магілёўск. праўда», 1968, 2 жн.

481. Стральцоў М. Ад Максіма Кніжніка пачатак.— «Полымя», Мн., 1968, № 9, с. 126—167.

482. Бачыла А. Максімавымі сцэжкамi. Жыццё. Гарэнне. Творчасць.— «Маладосць», Мн., 1968, № 11, с. 149—158.

483. Лapidус Н. И. Максим Горький и Максим Богданович.— В кн.: М. Горький и вопросы литературы. Тезисы докл. науч.-теорет. конф., посвящ. 100-летию со дня рождения А. М. Горького. 21—23 марта. Мн., 1968. (Белорус. гос. ун-т им. В. И. Ленина. Филол. фак.), с. 18—19.

484. Лойка А. Лірыка Максіма Багдановіча. [Уступ. артыкул].— У кн.: Багдановіч М. Маладзік. Лірыка. Мн., «Беларусь», 1968, с. 7—13.

485. Лойка А. Максім Багдановіч. [Уступ. артыкул].— У кн.: Багдановіч М. Зб. тв. У 2-х т. Т. 1. Мн., «Навука і тэхніка», 1968, с. 7—24.

486. Лойка А. Слова пра паэта. [Уступ. артыкул].— У кн.: Максім Багдановіч. Альбом-выстаўка ў школе. Склад.: Н. Ватацы, А. Лойка. Мн., «Нар. асвета», 1968, с. 2—5.

487. Поступальский И. С. Валерий Брюсов и Максим Богданович.— У кн.: Брюсовские чтения 1966 года. Ереван, «Айастан», 1968. (Ереван. гос. пед. ин-т им. В. Я. Брюсова), с. 430—451.

488. Мішчанчук М. І. Да пытання беларуска-рускіх літаратурных сувязей. (М. Багдановіч і Я. Баратынскі).— У кн.: Праблемы беларускай філалогіі. Тэзісы дакладаў рэспубліканскай канферэнцыі, прысвечанай 50-годдзю БССР і КПБ. Мн., 1968. (Беларус. дзярж. ун-т імя У. І. Леніна), с. 83—85.

489. Чабаненко В. А. Видатний поет і слов'янознавец М. Богданович. [Літ.-крытыч. артыкул].— У кн.: Слов'янське літературознавство і фольклористика. Республіканський міжвідомчий збірник. Вып. 4. «Навукова думка», Київ, 1968, с. 119—130.

490. Майхровіч С. Слова аб палку Ігаравым. Мн., «Навука і тэхніка», 1968.

Аб творчым наследаванні М. Багдановіча «Слову аб палку Ігаравым» гл. на с. 153—156.

491. Грынчык М. М. Максім Багдановіч. (1891—1917).— У кн.: Гісторыя беларускай дакастрычніцкай літаратуры. У 2-х т. Т. 2. Мн., 1969, с. 429—465.

492. Бярозкін Р. Па законах красы. [Дыскусія на старонках «Нашай нівы» аб шляхах развіцця беларускай паэзіі і эстэтычныя погляды М. Багдановіча].— «Полымя», Мн., 1969, № 4, с. 214—232; У кн.: Бярозкін Р. Постаці. Артыкулы пра паэтаў. Мн., «Беларусь», 1971, с. 58—103; у кн.: Бярозкін Р. Кніга пра паэзію. Выбранае. Мн., «Маст. літ.», 1974, с. 154—192.

493. Ватацы Н. Брусаў і Максім Багдановіч. [Рэц. на артыкул І. С. Паступальскага «Валерій Брюсов и Максим Богданович», апублікаваны ў кн.: Брюсовские чтения 1966 года. Ереван, 1968].—«Літ. і мастацтва», Мн., 1969, 4 крас.

494. Брандабоўскі Ул. Таленавіты паэт і даследчык. (Вывучэнне творчасці М. Багдановіча ў 8 класе).— «Нар. асвета», Мн., 1969, № 5, с. 62—69.

495. Стрельцов М. От Максима Книжника начало. Пер. с белорус.: А. Белов, П. Кобзаревский.— «Неман», Мн., 1969, № 5, с. 97—109.

496. Грынчык М. М. Фальклорныя традыцыі ў беларускай дакастрычніцкай паэзіі. Мн., «Навука і тэхніка», 1969. 295 с. (АН БССР. Ін-т літаратуры імя Я. Купалы).

Аб праблеме фальклору ў творчасці М. Багдановіча гл. на с. 190—198.

497. Ахрыменка П. П. Тарас Шаўчэнка і Беларусь. Мн., «Выш. школа», 1969. 126 с.

На с. 48—49 гл. пра ўплыў Т. Шаўчэнкі на паэтычную творчасць М. Багдановіча.

498. Нісневіч І. Паэт і музыка.— У кн.: Музыка наших дзён. Мн., «Беларусь», 1969, с. 47-59.

499. Ралько І. Д. Беларускі верш. Старонкі гісторыі і тэорыі. Мн., «Выш. школа», 1969. 231 с.

Пра погляды М. Багдановіча на вершаскладанне гл. на с. 104, 106, 109—113, 133, 159—162, 186, 208—220.

500. Гилевич Н. [Рэц. на кн.: Багдановіч М. Збор твораў. У 2-х т. Т. 1—2, Мн., «Навука і тэхніка», 1968].—«Неман», Мн., 1970, № 1, с. 179—180.

501. Бачыла А. Пасля дарогі. Штрыхі да партрэта [М. Багдановіча].— «Маладосць», Мн., 1970, № 9, с. 141—148.

502. Лойка А. Багдановіч Максім Адамавіч.— Беларуска-Савецкая Энцыклапедыя. Т. 2. Мн., 1970, с. 60—61.

502а. Лапідус Н. Паэма пра селяніна Паво. [Пра пераклад М. Багдановічам паэмы фін. паэта Іагана Людвіга Рунеберга «Паво з Сырыярві»].— «Мін. праўда», 1970, 15 лістап.

1971

503. Мухарынская Л. У вянок Максіму Багдановічу. Яшчэ раз пра оперу «Зорка Венера».— «Літ. і мастацтва», Мн., 1971, 23 крас., с. 10—11.

504. Богданович П. А. Слово о старшем брате. [Пісьмы П. А. Багдановіча пра М. Багдановіча. Публікацыя, прадм. і камент. Н. Ватацы].— «Неман», Мн., 1971, № 4, с. 146—156.

505. Войцікава Л. Пяць месяцаў у Мінску. Успаміны [з жыцця М. Багдановіча].— «Белавежа». Літ. альманах, Беласток, 1971, № 2, с. 191—196.

506. Рагойша В. На шляху да рускага чытання. [Рэц. на кн.: Богданович М. А. Стихотворения. Пер. с белорус. М., «Худож. лит.», 1971].— «Літ. і мастацтва», Мн., 1971, 17 верас., с. 10—11.

507. Вершы Багдановіча па-польску. [Інфармацыя пра пераклады, зробленыя Тадэвушам Хрусьцялеўскім і Янам Гушчам і апублікаваныя ў варшаўскім часопісе «Literatura swiata. («Літ. свету»)].— «Літ. і мастацтва», Мн., 1971, 15 кастр.

508. Чабаненко В. Братнія обіймы. [М. Багдановіч і ўкраінская літаратура].— «Запоризька правда», 1971, 29 жовт. (кастр.)

509. Лужанін М. Новым святлом у новым часе. [Пра патрабавальнасць М. Багдановіча да сваіх твораў. Да 80-годдзя з дня нараджэння М. Багдановіча].— «Літ. і мастацтва», Мн., 1971, 3 снеж., с. 4; іл.: «Максім Багдановіч». Фрагмент скульптуры С. Вакара.

510. Сіпакоў Я. У родным краі ёсць крыніца.. [Пра паэтычнае майстэрства М. Багдановіча, аб кампазіцыі яго кнігі «Вянок»].— «Літ. і мастацтва», Мн., 1971, 3 снеж., с. 4—5.

511. Ярош М. Максіму Багдановічу было б 80...— «Літ. і мастацтва», Мн., 1971, 3 снеж., с. 4—5, з партр.

512. Ахрыменка П. З павагай і любов'ю. [Да 80-годдзя з дня нараджэння Максіма Багдановіча].— «Деснянська правда», Чернігів, 1971, 8 груд. (снеж.)

513. **Брандабоўскі У.** Светлы талент.— «Настаўн. газ.», Мн., 1971, 8 снеж.
514. **Ларчанка М.** Выдатны паэт і грамадзянін.—«Мін. праўда», 1971, 8 снеж.; «Віцеб. рабочы», 1971, 8 снеж.
515. **Майхровіч С.** Пра народ, для народу. [Да 80-годдзя М. Багдановіча].—«Настаўн. газ.», Мн., 1971, 8 снеж.
516. **Барсток М.** Натхненняя жывая крыніца. [Да 80-годдзя з дня нараджэння М. Багдановіча].— «Звязда», Мн., 1971, 9 снеж.
517. **Базарэвіч М.** Талент шматгранны.— «Звязда», Мн., 1971, 9 снеж.
518. **Бойка В.** «Як дар прыроды..» [Да 80-годдзя з дня нараджэння М. Багдановіча].—«Звязда», Мн., 1971, 9 снеж.
519. **Борт А.** Любоў шчырая, бязмежная. [М. Багдановіч і Украіна].— «Звязда», Мн., 1971, 9 снеж.
520. **Бурьян Б.** Неугасимый свет. [К 80-летию М. Богдановича].— «Сов. Белоруссия», Мн., 1971, 9 дек.
521. **Дрозд С.** Он дней грядущих видел свет.— «Гродн. правда», 1971, 9 дек.
522. **Звонак А.** Подвиг поэта.— «Сельск. газ.», Мн., 1971, 9 дек.
523. **Лapidус Н.** Высокія берагі юнацтва. [Да 80-годдзя з дня нараджэння М. Багдановіча].— «Вяч. Мінск», 1971, 9 снеж.
524. **Пясняр роднага краю.** [Да 80-годдзя з дня нараджэння М. Багдановіча. 3 партр.].— «Звязда», 1971, 9 снеж.
525. **Моисейчик А.** Чародей родного слова.— «Заря», Брест, 1971, 9 дек.
526. **Святлова Н.** Зорка паэта.— «Чырв. змена», Мн., 1971, 9 снеж.
527. **Чабаненко В.** Трибун вільносі і братерства.— «Комсомолец Запоріжжя», 1971, 9 грудн. (снеж.)
528. **Лapidус Н.** У яраслаўскай газеце «Голос». [Артыкулы М. Багдановіча пра М. А. Някрасава].— «Літ. і мастацтва», 1971, 10 снеж., с. 4—5.
529. **Абола М.** Нязгасны свет кароткага мігу жыцця. [Да 80-годдзя з дня нараджэння М. Багдановіча].— «Literatūra un

Максла» («Літ. і мастацтва»), Рыга, 1971, 11 снеж., с. 4.—
На латыш. мове.

530. **Гайдук М.** Неўміручы талент.— «Ніва», Беласток, 1971,
12 снеж., с. 1,6.

531. **Базарэвіч М.** Він любив сестру Украіну.— «Запорізька
правда», 1971, 14 грудн. (снеж.).

532. **Каханоўскі Г.** Пуцявінамі роднага слова. [Да 80-год-
дзя з дня нараджэння М. Багдановіча].— «Мін. праўда», 1971,
15 снеж.

533. **Колас В.** Вранішня зорка білоруськоі поезіі.—«Літера-
турна Украіна», Кіў, 1971, 17 грудн. (снеж.)

534. **Грынчык М.** Паэт светлай надзеі.—«Голас Радзімы»,
Мн., 1971, снеж., № 50.

535. **Ватацы Н.** Лёгкіх шляхоў не шукаў. Публікацыя пісь-
маў А. Я. Багдановіча пра творы сына.—«Маладосць», Мн.,
1971, № 12, с. 114—116.

536. **Лойка А.** Паперадзе часу. [Да 80-годдзя з дня нара-
джэння М. Багдановіча].— «Полымя», Мн., 1971, № 12,
с. 182—192.

537. **Лойка А.** Зорка Венера.— «Работніца і сялянка», Мн.,
1971, № 12, с. 18—19.

538. **Майхровіч С.** Максім Багдановіч.—«Беларусь», Мн.,
1971, № 12, с. 11.

539. **Мішчанчук М.** Яго след будзе вечна жывым.—«Нар.
асвета», Мн., 1971, № 12, с. 82—86.

540. **У братняй сям'і.** [Па старонках друку братніх рэспуб-
лік. Артыкулы]: Пра Максіма Багдановіча [і інш.].—«Ка-
вогс» («Сцяг»), Рыга, 1971, № 12, с. 167—176.— На латыш.
мове.

541. **Щербакова Т.** Опера о белорусском поэте [«Зорка Ве-
нера» Ю. Семянякі. Лібрэта А. Бачылы].—«Сов. музыка», М.,
1971, № 12, с. 51—53.

542. **Поступальский И.** О поэзии Максима Богдановича.
[Уступ. артыкул].— У кн.: Богданович М. Стихотворения. Пер.
с белорус. М., «Худож. лит», 1971, с. 3—13.

543. **Перкін Н. С.** Нацыянальнае і інтэрнацыянальнае ў лі-
таратуры. Вопыт тэарэтычнага даследавання. Мн., «На-
вука і тэхніка», 1971. 199 с. (АН БССР. Ін-т літаратуры імя
Я. Купалы).

Пра выказванні М. Багдановіча аб нацыянальным і інтэрнацыянальным ў літаратуры гл. на с. 53, 55—62.

544. **Конон В. М.** Демократическая эстетика Белоруссии. (1905—1917 гг.) Мн., «Наука и техника», 1971. 150 с. (АН БССР. Ин-т философии и права).

Пра эстэтычныя погляды М. Багдановіча гл. на с. 17, 31—32, 34, 97, 103—104, 112—128, 132—137, 139.

545. **Ярош М. Р.** Янка Купала і беларуская паэзія. Мн., «Навука і тэхніка», 1971. 255 с. з іл.

Пра М. Багдановіча гл. на с. 14, 16, 23, 47, 49, 50, 52, 69—71, 74, 81—84, 97, 102—105, 111, 115, 117, 122—126, 128, 130, 131, 134, 142, 148, 149, 184, 185, 187—189, 223, 244, 246, 248, 249.

1972

546. **Чабаненко В.** Шанувальнік Стефаникового таленту.— «Літаратурна Украіна», Київ, 1972, 25 січня (студз.)

547. **Бярозкін Р.** Купала, Багдановіч, руская паэзія.— «Полымя», Мн., 1972, № 2, с. 169—191; у кн.: На арбіце часу. Зб. літ.-крытыч. артыкулаў. Мн., «Маст. літ.», 1974, с. 5—44.

548. **Стральцоў М.** У вянок паэта. [Рэц. на дакум. кіна-фільм «Максім Багдановіч» па сцэнарыю А. Бачылы].— «Літ. і мастацтва», 1972, 10 сак.

549. **Гарачун А.** Максім Багдановіч ў 6-м класе. [Метад. парады выкладчыку].— «Нар. асвета», Мн., 1972, № 12, с. 79—84.

550. **Панізік С.** Вечна сіняе неба пабрацімства. [Творы М. Багдановіча і літаратура пра яго на ўкраінскай мове].— «Звязда», 1972, 29 лістап.

551. **Лойка А. А.** Беларуская паэзія пачатку ХХ стагоддзя. Некаторыя заканамернасці. Мн., Выд-ва БДУ, 1972. 240 с.

Пра М. Багдановіча на с. 86—159, 178—234.

1973

552. **Бярозкін Р.** Купала, Багдановіч, руская паэзія. Артыкул другі.— «Полымя», Мн., 1973, № 1, с. 203—224.

553. **Ватацы Н.** Яна — выдумка маёй галавы... [Пра цыкл М. Багдановіча «Мадонны» і аўтабіяграфічны яго характар].— «Маладосць», Мн., 1973, № 8, с. 146—152.

554. **Семеженов И.** О передаче национальной специфики.— У кн.: Художественный перевод. Взаимодействие и взаимообо-

гащение литератур. Ереван, Изд-во Ереван. ун-та, 1973, с. 189—195.

На с. 190—193 аўтар разглядае М. Багдановіча як заснавальніка школы беларускага паэтычнага перакладу, аналізуе верш М. Багдановіча «Слуцкія ткачыкі» у перакладзе М. Ісакоўскага.

555. **Гардзіцкі А.** Я знаходзіў уласныя краявіды. [Пра польскага паэта Яна Гушчу].— У кн.: Дзень паэзіі. 1973. Мн., «Маст. літ.», 1973, с. 166—172.

Пра выказванні Яна Гушчы аб працы над перакладам вершаў М. Багдановіча на польскую мову гл. на с. 169—171.

556. **Ахрыменка П.** Летапіс братэрства. Аб беларус.-укр. фальклорна-літ. і тэатр. сувязях. Мн., «Маст. літ.», 1973. 303 с.

Гл. раздзел «Максім Багдановіч і Украіна» на с. 161—174.

557. **Грынчык М. М.** Шляхі беларускага вершаскладання. Мн., Выд-ва БДУ імя У. І. Леніна, 1973. 263 с.

Пра рытміку вершаў М. Багдановіча, пра шляхі, якімі ён ішоў у распрацоўцы беларускага верша гл. на с. 228—236, 240—255.

558. **Баршчэўскі А.** Нашаніўская пара. К. Каганец. Цётка. М. Багдановіч.—«Ніва», Беласток, 1973, 2—30 снеж.; 1974, 13 студз.; 23, 30 чэрв.; 7, 14, 21, 28 ліп.; 4, 11, 18, 25 жн., 1 верас.

1974

559. **Кісліцына А. К.** Аб праблеме рацыянальнага і эмацыянальнага ў паэзіі Максіма Багдановіча.—«Весці АН БССР. Серыя грамад. навук», 1974, № 3, с. 132—140.

560. **Рагойша В.** Прыгожа літары выводзіў ён пяром. [Пра аўтограф артыкула М. Багдановіча «Краса і сіла»].—«Малодосць», Мн., 1974, № 5, с. 183—184.

561. **Мухарынская Л.** Манументальныя хоры.—«Полымя», Мн., 1974, № 5, с. 209—214.

На с. 209—210 пра фа-мажорны хор А. Багатырова «Ноч» і хор «Слуцкія ткачыкі» на словы М. Багдановіча.

562. **Садоўскі Я.** «Лебядзіная песня». [Карціна М. Манасзона пра М. Багдановіча і З. Бядулю].—«Мін. праўда», 1974, 26 мая.

Кароткія звесткі пра дзейнасць М. Багдановіча ў Мінску ў 1916 г.; апісанне карціны М. Манасзона: М. Багдановіч чытае Зм. Бядулю сваю паэму «Страцім-лебедзь».

563. **Яновіч С.** «Twórczość» аб зборніку М. Багдановіча [Poezje wybrane. Wybór, wstęp i przypisy Jan Husza. Łódź, 1974]—«Ніва», Беласток, 1974, 2 чэрв., с. 4.

564. **Барсток М.** Які варыянт [верша М. Багдановіча «Слуцкія ткачыхі»] больш дасканалы? [Адказ на пісьмо Р. В. Родчанкі].—«Літ. і мастацтва», 1974, 20 верас.

565. **Воробьева Т. А.** «Лекцію считать нежелательной...» [Пра неадбыўшуюся лекцыю М. Багдановіча, забароненую ў 1916 г. мінскай паліцыяй. Па матэрыялах Цэнтр. гіст. архіва БССР].—«Сов. Белоруссия», Мн., 1974, 29 сент.

566. **Садовская М. К.** Лермонтов в белорусской литературе.—В кн.: Лермонтов и литература народов Советского Союза. Ереван, Изд-во Ереван. ун-та, 1974, с. 233—239.

Пра ўплыў Лермантава на паэзію М. Багдановіча — с. 235—236. У прыватнасці разглядаюцца паэмы «Максім і Магдалена» і «Страцім-лебедзь».

567. **Ларчанка М.** Яднанне братніх літаратур. Мн., «Выш. школа», 1974. 255 с.

Пушкінскія традыцыі ў творчасці М. Багдановіча — с. 31—32; Лермантаўскія матывы ў паэзіі М. Багдановіча — с. 41—43; М. Багдановіч аб рускай літаратуры — с. 92—102; М. Багдановіч і ўкраінская літаратура — с. 149—156; М. Багдановіч пра польскую літаратуру — с. 186—189; М. Багдановіч пра чэшскі народ і яго літаратуру — с. 201—205.

568. **Казбярук У. М.** Ступені росту. Беларускае літаратура канца XIX — пачатку XX ст. і традыцыі польскіх пісьменнікаў. Мн., «Навука і тэхніка», 1974. 191 с. (АН БССР. Ін-т літаратуры імя Я. Купалы).

Адносіны М. Багдановіча да рамантычнага напрамку ў літаратуры гл. на с. 128—129, 154—158.

1975

569. **Ватацы Н.** Максім Багдановіч — Валерыю Брусаву.— «Помнікі гісторыі і культуры Беларусі», Мн., 1975, № 1 (21), с. 41—42.

570. **Бярозкін Р.** Багдановіч і Пушкін.—«Беларусь», Мн., 1975, № 6, с. 28—29.

571. **Піскун У. Ц.** (Мазыр. пед. ін-т). Верш Максіма Багдановіча «Слуцкія ткачыхі». [Лінгвістычны аналіз тэксту].— У кн.: Лінгвістычны аналіз тэксту. Матэрыялы семінара. Мн., 1975. (Мін. дзярж. пед. ін-т імя А. М. Горкага), с. 64—67.

572. **Паўловіч-Кліменка Т.** Успаміны пра бацьку [Альберта Паўловіча].— У кн.: Паўловіч А. Выбранае. Мн., «Маст. літ.», 1975, с. 120—125.

На с. 123— кароткія сустрэчы з М. Багдановічам.

573. **Мушынскі М. І.** Беларускае крытыка і літаратуразнаўства. 20—30-я гады. Мн., «Навука і тэхніка», 1975. 376 с.

Аб адносінах літаратурнага згуртавання «Узвышша» да творчасці М. Багдановіча гл. на с. 6, 27, 62, 71, 84, 86, 90, 92—

94, 98, 103—104, 126—128, 130, 144, 153—154, 156, 168, 174, 197, 200—223, 232—237, 256—257, 260, 305, 344, 357, 364, 367.

574. Каваленка В. А. Вытокі, уплывы, паскоранасць. Развіццё беларускай літаратуры XIX—XX стагоддзяў. Мн. «Навука і тэхніка», 1975. 335 с.

Пра М. Багдановіча на с. 221, 223—224, 231—233, 276—286, 301—302, 308—309, 324.

1976

575. Кабржыцкая Т. В., Рагойша В. П. Карані дружбы. Беларуска-украінскія літаратурныя ўзаемасувязі пачатку XX ст. Мн., Выд-ва БДУ імя У. І. Леніна, 1976. 255 с.

Пра сувязі М. Багдановіча з украінскай літаратурай гл. на с. 74, 77, 105—115, 117—147.

576. Юрэвіч У. Таямніца Максіма Кніжніка.— У кн.: Юрэвіч У. Абрывы. Выбранае з літаратурнай крытыкі. Мн., «Маст. літ.», 1976, с. 313—321.

576а. Кандрусевіч А. З крыніц глыбокіх народных. [Фальклорныя матывы ў творчасці М. Багдановіча]. Да 85-годдзя з дня нараджэння М. Багдановіча.—«Магілёўск. праўда», 1976, 30 кастр.

576б. Бярозкін Р. Скарына, пісар і неба. [Аб праблеме мастацкага гістарызму ў творчасці М. Багдановіча. Урывак з кнігі Р. Бярозкіна «Звенні», якая друкуецца ў выдавецтве «Маст. літаратура»].—«Літ. і мастацтва», Мн., 1976, 12 лістап.

576в. Жыгоцкі М. Паэт — грамадзянін. Да 85-годдзя з дня нараджэння Максіма Багдановіча.—«Чырвоная змена», 1976, 9 снеж.

576г. Мацяш Н. З горкіх кветак. Да 85-годдзя з дня нараджэння Максіма Багдановіча. (Эсэ).—«Полымя», 1976, № 12, с. 203—205.

576д. Лойка А. Запрашэнне ў свет паэзіі. Да 85-годдзя з дня нараджэння Максіма Багдановіча.—«Літ. і мастацтва» 1976, 10 снеж.

576е. Рагойша В. Лекі Багдановіча. [Пра аўтограф М. Багдановіча, што захоўваецца ў Цэнтр. дзярж. архіве літ і мастацтва БССР].—«Літ. і мастацтва», 1976, 10 снеж., с. 16

576ж. Бярозкін Р. Купала, Багдановіч і руская паэзія.— У кн.: Бярозкін Р. Звенні. Творчая індывідуальнасць і ўзаемадзеянне літаратур. Нарывы. Мн., «Маст. літ.», 1976, с. 3—338

Тэма працы — узаемадзеянне беларус. і рус. паэзіі, фарміраванне індывідуальных стыляў Янкі Купалы і Максіма Багдановіча ва ўзаемадзеянні з рус. літаратурай [Пушкін, Лермантаў, Някрасаў, Фет, Блок, Брусаў і інш.]

Бібліяграфічныя публікацыі

577. **Піотуховіч М.** Бібліяграфія друкаваных твораў М. Багдановіча. [1907—1924].— У кн.: Багдановіч М. Творы. Т. 2. Мн., 1928, с. 400—405.

578. **Барычэўскі А. І.** Бібліяграфія літаратуры аб М. Багдановічу. 1. Артыкулы. 2. Вершы. [1917—1927].— У кн.: Багдановіч М. Творы. Т. 2. Мн., 1928, с. 406—409.

579. **Ватацы Н.** Максім Багдановіч Да 70-годдзя з дня нараджэння. Бібліягр. даведнік. Мн., Выд-ва газ. «Мін. праўда», 1961. 77 с. з іл., 1 партр. (Дзярж. б-ка БССР імя У. І. Леніна. Аддз. беларус. літаратуры і бібліяграфіі).

Змест: Прадмова.—Максім Багдановіч. (Біягр. даведка).—Кнігі М. Багдановіча [1913—1957].—Творы М. Багдановіча, якія не ўвайшлі ў выданні збораў яго твораў [1913—1958].—Творы М. Багдановіча, пакладзеныя на музыку [1931—1957].—Літаратура аб жыцці і творчасці М. Багдановіча. [1923—1960].—Максім Багдановіч у мастацкай літаратуры. [1918—1960].—Ілюстрацыі, звязаныя з жыццём і творчасцю М. Багдановіча.—Выданні, у якіх друкаваліся творы М. Багдановіча пры жыцці аўтара.—Імяны паказальнік.

Рэц.: *Аўгусціновіч М.* З якога разліку [вызначаны тыраж выдання].—«Літ. і мастацтва», Мн., 1961, 24 лістап.

580. **Барсток М.** 1. Некаторыя працы і артыкулы аб творчасці М. Багдановіча. 2. Асноўныя выданні твораў М. Багдановіча.—У кн.: Барсток М. Максім Багдановіч. Нарыс аб жыцці і творчасці. Мн., Вучпедвыд БССР, 1961, с. 54.

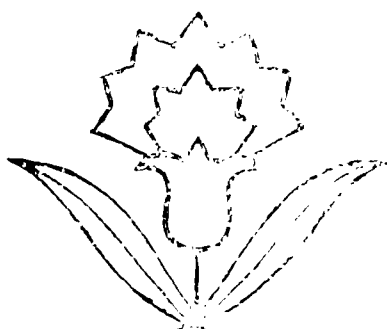
581. **Ватацы Н. Б., Лойка А. А.** 1. Некаторыя працы і артыкулы аб жыцці і творчасці М. Багдановіча. 2. Максім Багдановіч у мастацкай літаратуры.—У кн.: Ватацы Н., Лойка А. Максім Багдановіч. Жыццё і творчасць. Матэрыялы для выстаўкі ў школе. Мн., «Нар. асвета», 1968, с. 8.

582. **Барсток М.** 1. Асноўныя выданні твораў М. Багдановіча. 2. Кнігі аб творчасці М. Багдановіча. 3. Некаторыя артыкулы аб творчасці М. Багдановіча.—У кн.: Барсток М. Максім Багдановіч у школе. Выд. 2-е, перапрац. і дап. Мн., «Нар. асвета», 1974, с. 95—96.

II
Па архівах
і бібліятэках

ВОПІС АЎТОГРАФАЎ МАКСІМА БАГДАНОВІЧА, ВЫЯЎЛЕННЫХ У АРХІВАХ І БІБЛІЯТЭКАХ СССР

У АРХІВЕ ІНБЕЛКУЛЬТА¹

У схове рукапісаў пры кафедры гісторыі беларускай літаратуры Інстытута беларускай культуры архіў М. Багдановіча займае XIV папак. Большая частка архіву (XIII папак) была перададзена ІБК бацькам пісьменніка А. Ю. Багдановічам, які выратаваў рукапісы сына ад пажару. З яго слоў Я. Л. Дыла аб гэтым здарэнні перадае наступнае ў сваім артыкуле «Знойдзеныя скарбы» («Сав. Беларусь», 1923 г. № 87): «У часы яраслаўскага белага паўстання, калі пры штурме места загарэўся і пачаў палыхаць Яраслаўль, бацька паэта, маючы на руках неапублікаваныя яшчэ рукапісы свайго сына, зразумеў, што яму трэба перш за ўсё захаваць для працоўных мас Беларусі гэтыя скарбы. Не ратуючы рэчаў сваёй малоў рухомасці, пакідаючы ў небяспецы сваю значную бібліятэку, якая дашчэнт, на жаль, згарэла, ён паклаў у скрынку рукапісы і перапіску пісьменніка-сына і выскачыў з гэтым на двор. Не было ўжо калі закапаць скрынку ў зямлю, як рабілі гэта іншыя. Стары Багдановіч успомніў аб склепе, залітым вадою, і затапіў у ім скрынку. Вярнуўшыся на пажарышча праз некалькі дзён, ён сунуўся да склепу. Сіла гарачыні пры пажары была такая, што згарэў і склеп, выварылася ўся ў ім вада, але толькі верх скрынкі абгарэў. Усё іншае захавалася ў цэласці, толькі верхнія матэрыялы крыху былі апалены».

Як урэшце выявілася, частка рукапісаў значна абгарэла (напр. папка XI), некаторыя аўтографы папсаваліся ад вады (напр. паасобныя аркушы папкі IV і інш.)

У часе атрымання рукапісаў ад А. Ю. Багдановіча Інстытутам беларускай культуры быў укладзены вопіс, які камісіяй для выдання твораў пісьменнікаў у асноўным захаваны пры

---

¹ Вопіс рукапісаў, што захоўваліся да Вялікай Айчыннай вайны спачатку ў Інстытуце беларускай культуры, пасля ў Акадэміі навук БССР. У час вайны архіў знік і дагэтуль не знойдзены. Вопіс апублікаваны у кн.: Багдановіч М. Творы. Т. 2. Мн., 1928, с. 386—399.

размеркаванні ўсіх матэрыялаў па папках і іх распрацоўцы да акадэмічнага выдання твораў М. Багдановіча.

Рукапісы паэта — галоўным чынам на паасобных, разрозненых старонках памерам у палову і чвэртку аркуша, сярод іх параўнальна рэдка пападаюцца цэльныя сшыткі.

Усяго ў акадэмічным выданні з аўтографам выдрукавана 156 вершаў, 6 апавяданняў і 16 артыкулаў. Апрача таго, значная колькасць іх выкарыстана ва ўвагах [каментарыях] да 1-га тома як варыянты да вершаў, якія перадрукаваны з «Вянка» і розных перыядычных выданняў.

Частка расчытаных аўтографам не надрукавана, бо ўяўляе сабою вельмі нязначныя ўрыўкі вершаў і артыкулаў. Магчыма, што да іх будуць знойдзены дадаткі, і тады яны могуць быць выдрукаваны. У камісіі ёсць падстава думаць, што ў некаторых асоб яшчэ захаваліся невядомыя камісіі аўтографы паэта. Так, напрыклад, ужо пасля таго, калі тэкст 1-га тома быў надрукаваны, у камісію даслалі аўтограф верша на беларускай мове «Ты ночкаю каляднай варажыла», які быў выдрукаваны ва ўвагах да раздзела «Зеленя» (гл. т. 1, с. 489).

Нявыкарыстанымі засталіся таксама некаторыя пераважна алоўкавыя, нечытальныя накіды і нататкі паэта. Наогул трэба заўважыць, што почырк М. Багдановіча вельмі прыгожы і выразны ў чыставіках, у чарнавых накідах пераходзіць ў надзвычайна дробны і нечытальны, дзякуючы чаму часам нават праз лупу немагчыма было разабраць напісанае. Па загалоўках і некаторых прачытаных радках нечытальнай часткі рукапісаў можна лічыць, што гэтыя аўтографы паэта, што засталіся нявыкарыстанымі, складаюцца пераважна з чарнавых вершаваных спроб і розных нататкаў, якія маюць пэўнае значэнне для высвятлення некаторых фактаў біяграфіі паэта і характару яго творчасці.

Вопіс складаецца з двух раздзелаў: вопісу рукапісаў М. Багдановіча (папкі I, III, IV, V, VI, IX, X, XI і XIV) і вопісу матэрыялаў да яго біяграфіі і сшытку вершаў «Зеленя» (II, VIII, XII).

Не ўвайшлі ў вопіс дзве папкі: VII, у якой змяшчаюцца пераданыя бацькам пісьменніка брашуры і перыядычныя выданні з друкаванымі творамі М. Багдановіча, і XIII, з рознымі атрыманымі ад А. Ю. Багдановіча, кнігамі з асабістай бібліятэкі паэта.

У вопісу зазначаны шыфр, паводле якога даная рукапісная адзінка захоўваецца ў зборы рукапісаў кафедры гісторыі беларускай літаратуры ІБК, г. зн. нумар папкі, раздзел і месца данай рукапіснай адзінкі ў раздзеле.

Правапіс вынятак з твораў М. Багдановіча перакладзены на сучасны.

Пры ўкладанні вопісу прынята наступнае азначэнне паме

ру рукапісаў: 2° — палова звычайнага аркуша, прыблізна 36×22 сантыметра, 4° — прыблізна 22×18 сантыметраў і 8° — прыблізна 18×11 сантыметраў.

Папка I

змяшчае ў сабе аўтографы з праяічнымі накідамі і артыкуламі М. Багдановіча.

1. Праяічныя ўрыўкі, тры нумары: 1) апісанне герба Беларусі, «элементы для рамана», аб славянах — 6 с. 2°. 2) Некалькі адноснаў і сярод іх у Барысаўскую гарадскую ўправу — 4 с. 2°. 3) Урывак з апавядання «Як шанавалі русічы сваіх бацькоў», апісанне горада і іншыя нечытэльна напісаныя накіды — 10 с. 4°.

2. Паасобныя старонкі артыкулаў, два нумары: 1) «Ив. Франко в галицкой литературе», аб газеце «Наша ніва» — 6 с. 4°. 2) Кароткія ўрыўкі розных артыкулаў, сярод якіх «Об белорусском национальном движении», адна чытэльна напісаная старонка апавядання «Шаман» — 9 с. 4°.

3. Чарнавікі артыкулаў, восем нумароў: 1) Артыкул «Новый период в истории белорусской литературы» (т. II, № 5) — 5 с. 2°. 2) Аб Ратамскім прытулку «Белорусский беженский приют» (т. II, № 24) — 6 с. 4°. 3) «Ив. Неслухоўскі» (т. II, № 1) — 2 с. 4°. 4) Урывак артыкула «Я ведаю край зруйнаваны» — 2 с. 4°. 5) «Праз год маўчанья», зварот да чытачоў беларускае газеты — 4 с. 4°. 6) «Сталецце руху беларускага народа» (т. II, № 18) — 3 с. 4°. 7) «Частушка» — 4 с. 8°. 8) «За сто лет. Нарыс гісторыі беларускай пісьменнасці. Ля істокаў» (т. II, № 4) — 4 с. 4°.

4. Урыўкі з артыкулаў па сацыяльных пытаннях, 9 нумароў; сярод іх знаходзяцца чарнавыя накіды аб «Зародышах общины», «К вопросу об переделах», «Об коллективных работах», «Об аграрном вопросе», «Об анархизме в Америке» і інш., а таксама спіс розных расійскіх і замежных выданняў аб рэвалюцыйным руху «як легальных так і нелегальных» — 30 с. рознага фармату, пераважна 8°.

5. Накіды артыкулаў: 1) «Бібліяграфія». Рэцэнзія на кніжку Пагодзіна «Славянский мир» (т. II, № 48) — 4 с. 4°. 2) «Сонтрава. Как повелись сказочники на Руси» — (т. I, раздз. VII, № 10) — 8 с. 4°. 3) Чарнавы ўрывак артыкула «Да пытання аб аўтары паэмы «Тарас на Парнасе» — 2 с. 4°.

6. Чарнавы накід і чыставы ўрывак артыкула «Этнографическая Польша». Адказ на брашуру Курнатоўскага пад гэткім жа загалоўкам — 7 с. 4°.

7. Няскончаны накід артыкула «Образы Галиции в художе-

ственной литературе», які быў выдрукаваны ў «Русском эскурсанте» 1915 г. (т. II, № 31)—7 с. 4°.

8. Артыкул аб Ламаносаве пад назваю «Поэзия гениального ученого» (т. II, № 14)—10 с. 4°.

9. Сшытак у цыратавай вокладцы, 124 с., 4°. Большас старонак белыя; на 24—77 с. нататкі па паэтыцы, сярод якіх — прыклады алітэрацый, асанансаў і параўнанняў.

10. Сшытак без вокладкі, 18 с. 4°, у якім змешчаны артыкул «Короткая гісторыя беларускай пісьменнасці да XVI ст.» (т. II, № 3).

11. Вельмі нечытэльны рукапіс пачатку перакладу на рускую мову апавядання Васілія Стэфанька «Синья книжка»—2 с. 4°.

12. «К генеалогии одного стихотворения» [А. Толстого] (т. II, № 16) — 6 с. 4°.

13. «Забутый шлях», пачатак артыкула аб нацыянальных элементах ў украінскай паэзіі, на ўкраінскай мове (т. I, № 11) — 4 с. 4°.

14. «Голос из Белоруссии. К вопросу о белорусской и великорусской речи в местной школе» (т. II, № 25)—11 с. 4°.

15. Аб Галіцыі. Няскончаны артыкул на рускай мове без загаловка (т. II, № 28)—6 с. 4°.

16. «Булгарин в белорусской шуточной поэме». Закончаны артыкул (т. II, № 7)—7 с. 4°.

17. Бібліяграфія. Урыўкі рэцэнзіі аб зборы твораў Віннічэнка (т. II, № 45) і інш.

18. Пачатак чыставага артыкула аб Францішку Скарыні і чарнавы накід аб ім жа — 13 с. 2°.

19. «Украинское казачество». Закончаны артыкул-чыстава на 29 с., 4° і некалькі да яго чарнавых варыянтаў (т. I, № 27)—10 с. 4°.

20. Урыўкі з розных артыкулаў, большаю часткаю нечытэльныя, усяго 50 аркушаў рознага фармату (8°, 4° і 2°). Сярод іх пра «Страшное», няскончанае апавяданне на 1 старонку (т. I, раздз. VII, № 11), урывак нарыса па гісторыі Беларусі (з барацьбы Полаччыны з Кіеўшчынай) — на 2 с. урывак аб адраджэнні беларускай пісьменнасці — на 2 с. аб «Літоўскай Пагоні» — на 3 с. На адной старонцы іп 8 знаходзіцца радок верша А. Пушкіна «Цветы осенние милей» які быў узяты М. Багдановічам як эпіграф (т. I, № 106), і да піска да яго: «Размер стихотворения — обычный пушкински четырехстопный ямб, но зато совсем уж необычна комбинация рифм: а а в с с в». Тут жа надрукаваны паасобнік праграмы «по русскому языку учеников VIII класса Ярославской гимназии на испытаниях зрелости в 1911-м году» з характэрным нататкамі паэта: «Беларуская пісьменнасць мае свой пачатак».

яшчэ ў XIII-м сталецці», або — «Пачатак беларускай пісьменнасці належыць да XIII ст., а расцвет да XVI—XVII стст.: за гэты час на беларускай мове з'явілася шмат усякіх кніг...»

Папка III

*змяшчае дзесяць нумароў з праяічнымі накідамі
М. Багдановіча*

1. 2 поўаркушы з напісаным дробным почыркам аўтографам апавядання «Марына» (т. 1, раздз. VII, № 5). Адзін аўтограф з'яўляецца чарнавым накідам, другі — больш чысты.

2. 4 с. 4° з чыставым аўтографам «миннатуры «Страшное» (т. 1, раздз. VII, № 11).

3. Аркуш, на першай старонцы якога начыста перапісаны пачатак апавядання «Смех», які канчаецца словамі «Сямён... сёрбае гарбату і заўзята кажа...»

4. 2 аркушы. На першым — чарнавы накід «Сярод глухой пушчы» (т. 1, раздз. VII, № 7), на другім аркушы нечытэльныя алоўкавыя накіды.

5. 12 с. у чвэртку. На 2-х с. чыставы накід апавядання «Вясной» (т. 1, р. VII, № 8), чарнавы накід аб «Самойле» і іншыя нечытэльныя алоўкавыя нататкі.

6. 3 радкі з загалоўкам «Остров св. Фомы» на чвэртцы аркуша.

7. Чвэртка аркуша, панумараваная лічбаю 13, з напісаным дробным почыркам урыўкам, які пачынаецца словамі «Вясёла шагаў акрэпшы Яныш...» (т. I, раздз. VII, № 8).

8. Аркуш паштовага фармату. Чарнавы пераклад на беларускую мову ўрыўкаў тэксту са стараславянскай мовы.

9. Пяць старонак у чвэртку аркуша з чыставым аўтографам апавядання «Гарадок» (т. 1, раздз. VII, № 6).

10. Аўтограф артыкула «Аб веры нашых прашчураў» (т. II, № 32) — 6 с. 4°.

Папка IV

*змяшчае ў сабе пераважна аўтографы з чарнавымі накідамі
вершаў і прозы М. Багдановіча. Рукапісы вельмі нечытэльныя.
Некаторыя старонкі тэксту да таго ж папсаваліся ад вады*

1. Сшытак у цыратавай вокладцы памерам у чвэртку аркуша з 96 старонкамі накідаў розных вершаў, сярод якіх «Мушка-зелянуска» (т. 1, № 62), «Максім і Магдалена» (т. 1, № 63), «Ой лясы-бары ды лугі-разлогі!..» (т. 1, № 64), «Сярод вуліцы ў нас карагод...» (т. 1, № 65), «Цёмнай ноччу лучына дагарала...» (т. 1, № 67), «Ой, скацілася зорачка, скацілася...» (т. 1, № 254), «Аня, Анечка...» (т. 1, № 255).

2. 16 паасобных лісткоў з рознымі нататкамі і накідамі вершаў, сярод якіх чарнавы накід вершаў «Исполненное обещание» (т. 1, № 50), два варыянты перакладаў з Верлена — «Нуда, нуда ў душы маёй» (т. 1, № 213) і «Раяль бліскучую нямоцная рука...» (т. 1, № 220). Большасць накідаў нечытэльна.

3. 31 лісток дрэнна чытэльных накідаў вершаў; сярод іх «Жниво» (т. 1, № 278).

4. 51 аркуш з чарнавікамі вершаў памерам прыблізна 8°. Сярод іх «Успывае грамада сіфонафора» (т. 1, № 261), «Ёсць гэткая японская забаўка...» (т. 1, № 246), урывак верша «Мушка-зеянушка» (т. 1, № 62), «Рака срэдзь вулкі...» (№ 225), «Бяз сіл, уся ў пату...» (№ 194), «Істужку сінюю ўплятаю...» (№ 256), «Хаўтуры» (№ 34), «Трэ нам, бачыш, усё між сабой дараваць...» (№ 211), «У старым садзе» (№ 54), «Народ, беларускі народ...» (№ 47), пераклад з Гарацыя «Памятнік» (№ 199).

Чарнавыя, пераважна алоўкавыя, накіды на 13 аркушах зусім нечытэльныя.

5. Вучнёўскі сшытак у папяровай сіняй вокладцы з чарнавымі накідамі вершаў, 26 с. 4°. На 14 і 15 с. верш «Ікар і Дзедал» (т. 1, № 200), рэшта — чарнавыя, дрэнна чытэльныя ўрыўкі, часткова выкарыстаныя камісіяй як варыянты да вершаў 1-га тома (гл. увагі да вершаў №№ 144, 150 і інш.).

6. 29 падвойных старонак 4° з чарнавымі накідамі пераважна вершаў. Большасць расчытаных вершаў была выдрукавана ў III-ім раздзеле 1-га тома («Пераклады і наследаванні») і як варыянты да II-га раздзела — «Вянок» (гл. т. 1, увагі да вершаў №№ 132, 162, 171, 172, 184). Рукапісы вельмі нечытэльныя, некаторыя з іх прачытаць было немажліва нават праз лупу. 1. Нечытэльныя накіды, сярод якіх дзве страфы верша «Трэ нам, бачыш, усё між сабой дараваць...» (т. 1, № 211). 2. На адной старонцы ўрывак дрэнна чытэльнага праяічнага накіду, на другой — аўтограф санета «Паміж пяскоў Егіпецкай зямлі...» (т. 1, № 171). 3. Дрэнна чытэльныя накіды верша «Сchedo»:

Ёсць адна толькі мудрасць жыцця і яе я шаную;
Вось што кажа яна:
Калі хочаш праўдзіва ты жыць, дык пей чару любую,
Але толькі да дна.

4. Нечытэльныя вершаваныя накіды. 5. Два пераклады з Верлена: «Пакуль, зорка уранні твой...» (т. 1, № 219) і «Гул вулічных шынкоў...» (т. 1, № 227). 6. Пераклады з Верлена: «Глянь: месяц бледны...» (т. 1, № 218) і «Ноч, дождж. Нябёс імгла...» (т. 1, № 229). 7. Санет «На цёмнай гладзі сонных вод балота...» (т. 1, № 172). 8. Алоўкавыя нечытэльныя накіды і ўрывак перакладу «Ікар і Дзедал» (т. 1, № 200). 9. Не чы-

тэльныя вершаваныя накіды і ўрывак з верша «Вулкі Вільні зіяюць і гулка грымяць...» (т. 1, № 131). 10. Чарнавыя накіды пентаметру «З нізкага берагу дно акіяну вачам недаступна...» (т. 1, № 169). 11. Чарнавы ўрывак з «Веранікі» пачынаецца са слоў: «Смех гэтка маюць толькі дзеці...» (т. 1, № 184) і інш. нечытэльныя накіды. 12. Нечытэльныя вершаваныя ўрыўкі, сярод іх некалькі радкоў верша «Калі снег чырвоназобы...» 13. Вершы: «Рыцар Няшчасце, што скрозь ездзіць пад маскай...» (т. 1, № 210) і «У полі мрок...» (т. 1, № 221). 14. Чарнавыя аўтографы вершаў «Трэск дроў...» (т. 1, № 228) і «Ціхі і сіні...» (т. 1, № 212). 15. Накід верша «Ліецца па бары шырокі поўны шум...» (т. 1, № 259). 16. Чыставы аўтограф санета «На цёмнай гладзі сонных луж балота...» (т. 1, № 172) і ўрывак артыкула «Кароткая гісторыя беларускай пісьменнасці да XVI ст.» (т. II, № 3). 17. Нечытэльныя накіды вершаў, сярод якіх «Ноч. Дождж. Нябёс імгла...» (т. 1, № 229). 18. На адной старонцы шэсць радкоў верша «Бриллиант дорогой на дороге лежал» з надпісам «памяти Т. Шевченко»; на другой старонцы чарнавы накід верша Самійленкі ў перакладзе на рус. мову:

Пышно, весело и гордо
Там живет счастливо всякий
Держиморда, Держиморда...

(гл. т. II, увагу да артыкула № 12). 19. Чарнавы накід верша «Ноч, дождж...» (т. 1, № 229). Дрэнна чытэльныя рукапісы вершаў: «Ліецца па бары шырокі, поўны шум...» (т. 1, № 259) і «Была калісь пара: гучэла завіруха...» (т. 1, № 166). 21. Тры пераклады з Верлена: «Трэск дроў» (т. 1, № 228), «Захад» (т. 1, № 217) і «Сантыментальная бяседа» (т. 1, № 223). 22. Чарнавік верша «Вільня» (т. 1, № 132). 23. Дрэнна чытэльныя алоўкавыя і атрамантныя ўрыўкі з «Веранікі» пачынаюцца са слоў «І мела дзеўча выгляд маткі», «І прад высокую красою» (т. 1, № 184). 24. Нечытэльныя вершаваныя алоўкавыя накіды. 25. Нечытэльныя накіды вершам і прозаю. 26. Нечытэльныя алоўкавыя накіды. 27. На адной старонцы — нечытэльныя нататкі, на другой паэт дае 8 назваў рэцэнзій на яго творы і пералік перакладаў сваіх вершаў на іншыя мовы: 1) Пераклад верша «Прыйдзе вясна» М. Вдавічэнка ў «Раде» 1909 г. 2) Пераклад верша «Прыйдзе вясна» М. Шапавала ў «Літер[атурно]-Науков[ый] Вісти[ик]». 1909 г. № 9. 3) Верш «Над магілай» у тым жа часопісе. 4) Крытычная ацэнка з біяграфічнымі вядамасцямі [звесткамі] і пераклад верша «Маёвым ранкам» у часоп. «Вестник Европы», 1911, № 1, артыкул А. Пагодзіна «Белорусские поэты». 5) «Успамінанне ў заметцы Варанога аб вышэйназванай стацыі», «Рада», 1911 г. 6) Крытычная ацэнка А. Чорнага ў часоп.

«Пшэгляд Славінскі», 1911 г. 7) Успамін[анне] у «Большой Энциклопедии» [«Энциклопедический словарь»] т-ва Гранат. выд. 7 [М., 1912], с. 365. 8) Рэцэнзія на артыкул «Глыбы і слаі» у «Минским Слове», 1911 г. 28) Дрэнна чытэльныя алоўкавыя і атрамантныя накіды вершаў, між іншымі — санет А. Пагодзіну («Среди пёсков Египецкой земли» — т. 1, № 171). 29. Чарнавыя накіды верша «Ах, как уютно, чисто, мило...» (гл. т. 1, увагу да верша «Гутарка з паненкамі», № 162).

7. Вучнёўскі сшытак у папяровай сіняй вокладцы з 28 с. 4°, на першай — верш «Цёплы вечар, ціхі вецер» (т. 1, № 101). на другой — пачатак верша «Добра ў вышу нябесную глянуць...» [Варыянт верша «Падымі ўгару сваё вока...»] (т. 1, № 113).

8. 35 паасобных аркушаў рознага памеру (2°, 4°, 8°) з чарнавымі накідамі. 1. Пачатак артыкула «Санет» (т. II, № 33), чарнавік верша «На цёмнай гладзі сонных луж балота...» (т. 1, № 172) 2. Артыкул «Санет» (т. II, № 33). 3. Пачатак артыкула «Кароткая гісторыя беларускай пісьменнасці да XVI ст.» (т. 1, № 3), пераклады з Верлена «Асенняя песня» (т. 1, № 215) і «Плач сэрца майго...» (т. 1, № 216). 4. Урывак з верша «Ой, грыві, грыві, труба, уранку рана...» (т. 1, № 253). 5. Дрэнна чытэльныя накіды вершаў, сярод іх трыялет «Калісь глядзеў на сонца я...» (т. 1, № 174). 6. Дрэнна чытэльныя нататкі. 7. Аўтографы вершаў «За дахамі места...» (т. 1, № 133), «Пад ценню цёмных ліп...» (т. 1, № 38), «Сеў хлопчык з блюзечкам...» (т. 1, № 136), «Першая любоў» (т. 1, № 36), «На глухіх вулках — ноч глухая» (т. 1, № 134), «Маркотна я чакаю, для чаго ты...» (т. 1, № 167), «Звярнуў калісь Пегас на вулкі...» (т. 1, № 130), «Ад спекі пышуць дахі і асфальт...» (т. 1, № 137), «Завіруха» (т. 1, № 135), «Белым снегам укрылася вуліца...» (т. 1, № 134) «Дзесь у хмарах жывуць павукі...» (т. 1, № 107), 8. Аркуш звычайнага памеру, увесь спісаны дрэнна чытэльнымі, вершаванымі алоўкавымі накідамі. 9. Чвэртка аркуша з чарнавымі вершаванымі накідамі і нататкамі паэта. 10. Чарнавы накід верша «Санет Арвера» (т. 1, № 209) і іншыя нечытэльныя нататкі і накіды. 11. Аркуш з папсаванымі ад вады накідамі вершаў. 12. Накіды верша «Восстание» (т. 1, № 231). 13. Дрэнна чытэльныя накіды вершаў — «Усё, аб чым калісь мы снілі...», «Слушайте песню» і інш. 14. Верш «Залюбоваўся солнцем я...» (т. 1, № 300) і іншыя нечытэльныя накіды. 15. Нечытэльныя нататкі паэта. 16. Нечытэльныя вершаваныя алоўкавыя накіды. 17. Аркуш 2° увесь дробна спісаны дрэнна чытэльнымі накідамі вершаў, сярод якіх «Пачуццю цёмнаму падлеглая...» (т. 1, № 186), «Усё за дзіцёнка...» (як відаць, варыянт да аднаго з вершаў цыкла «Каханне і смерць», т. 1, № 186—198) і інш. 18. Чарнавы накід верша «Смерць шэршня» (т. 1,

№ 238). 19. Верш «Молодытнік», выдрукаваны ў 1-м томе за № 279 пад назваю «Зеленая любовь». 20. Нечытэльныя нататкі. 21. Чарнавы накід верша «Ой, грымі, грымі, труба, ўранку рана...» (т. 1, № 253). 22. Чарнавы дрэнна чытэльны вершаваны накід «Буду сцежкаю-дарожкаю ісці» (8 радкоў). 23. Нечытэльныя накіды вершаў. 24. Алоўкавыя нечытэльныя вершаваныя накіды. 25. Крыху абгарэлы па краях аркуш з накідамі верша «Летапісец» (т. 1, № 123). 26. Нечытэльныя вершаваныя накіды, якія пачынаюцца словамі «Шчыра любіў...», «Шчыра каханне адно...» 27. Крыху абгарэлы аркуш з чыставым аўтографам верша «Дзед» (т. 1, № 51). 28. Аркуш 2° са спісам вершаў для зборніка «Вянок» і выбранымі для гэтага зборніка эпіграфамі. Пералічаны наступныя нізкі вершаў: «У зачарованым царстве», «Згукі бацькаўшчыны», «Старая Беларусь», «На бруку места», «Старая спадчына», «З чужой глебы» і «Вольныя думы». 29. Спіс вершаў для зборніка «Красавік». 30. Чыставы ўрывак на абгарэлай паперы верша «Была Інгеборг, як сасонка, страйна...» (т. 1, № 236). 31. Чыставы аўтограф верша «Вышаў з хаты. Ціха спіць надворак...» (т. 1, № 77). 32. Чарнавы аўтограф перакладу з Верхарна верша «Паўстанне» (т. 1, № 231). 33. Чарнавікі перакладаў з Верлена: «Малюнак мора» (т. 1, № 222), «Рака срэдзь вулкі...» (т. 1, № 225), «Сон цёмны ўсё мацнее...» (т. 1, № 214). 34. Чарнавыя накіды вершаў «Усё праходзе — і радасць і мукі» (т. 1, № 83) і «Сцюжа, мрок...» (т. 1, № 78). 35. Чарнавыя дрэнна чытэльныя вершаваныя накіды, сярод якіх тры радкі верша «Ах, как уютно, чисто, мило...» (т. 1, увага да в. № 162).

9. Сшытак памерам 8° з 46 с. накідаў вершаў. Алоўкавыя нататкі на лістках 1—7, 10—12 і 18—20 нечытэльныя. На іншых старонках — урыўкі з «Максіма і Магдалены» (т. 1, № 63), «Як Рыгор у паходзе канаў...» (т. 1, № 68).

10. Сшытак 8° з 22 паасобнымі аркушамі аднастайнай паперы. На першай старонцы надпіс: «Максім Богдановіч. Польшынь-травы» і ў якасці эпіграфа наступныя радкі з украінскіх паэтаў:

Друже любіў мій,
 Що читаеш се.
 Ты хоч зрозумій
 Біль, що сердце ссе.

М. Вороний

Одну сльозу з очей карых
 І — пап над панами!

Т. Шевченко

На іншых старонках — вершаваныя накіды. Большасць накідаў з'яўляецца чарнавымі ўрыўкамі і выдрукаваны ў IV-м раздзеле 1-га тома (№№ 244, 245, 262, 263, 265, 266, 269, 271).

11. Чарнавік «Веранікі» (т. 1, № 184) — 4 с. 4°.

12. Сшытак у 26 с., 4°, без вокладкі з загатоўкам «Белорусские поэты, перевод М. Богдановича», змяшчае ў сабе пераклады на рускую мову вершаў Я. Коласа, Я. Купалы Я. Лучыны і інш.

13. 38 паасобных аркушаў і паўаркушаў, сагнутых удоўжкі з вельмі нечытальнымі чарнавымі накідамі вершаў. Пераважная большасць іх не расчытана.

Папка V

змяшчае ў сабе матэрыялы М. Багдановіча да беларускага лемантара

1. Вучнёўскі сшытак у папяровай сіняй вокладцы, 24 с. 4°, з выбранымі прыкладамі для лемантара на літары «У, А, М, Р, Ж, Х, Д, Ш, С, К, В, Н».

2. 3½ паасобныя лісткі 4° з нататкамі да таго ж лемантара.

3. Аркуш паперы паштовага фармату і лісток 4° з прыкладамі паасобных слоў для лемантара.

4. Аркуш 2° і 10 старонак 4° з алоўкавымі нататкамі і прыкладамі для лемантара.

Папка VI

змяшчае ў сабе паасобныя аркушы з чыста напісанымі вершамі

Чыставы выгляд аўтографу і зробленая на некаторых аркушах прыпіска адрасу паэта даюць падставу думаць, што захаваныя ў гэтай папцы паасобнікі вершаў былі падрыхтаваны паэтам для адсылкі ў рэдакцыю да надрукавання. Некаторыя з іх былі ўжо раней выдрукаваны ў «Вянку» і «Нашай ніве». Большасць аркушаў з бакоў крыху прыпалена, але тэкст ад агню не папсаваўся.

У папцы змяшчаюцца наступныя рукапісы:

1. Аркуш у 4 с. 2° з перакладамі з украінскай на рускую мову наступных вершаў Т. Шаўчэнкі: «В Украине ли, в Сибири ль будут...» (т. 1, № 291), «И серое небо и сонные воды» (т. 1, № 294), «Готово! Парус распустили...» (т. 1, № 295).

2. Аркуш 2° з перакладамі двух вершаў Т. Шаўчэнкі на рускую мову — «Н. П. Костомарову» (т. 1, № 290) і «А. О. Козачковскому» (т. 1, № 293).

Крыху абгарэлы аркуш 2° з чыставымі аўтографамі трох вершаў на першай старонцы: «Изящный сад, совсем как у

латто» (т. 1, № 302), триолет — «Мне долгое забвенье Ва-
и...» (т. 1, № 301) і «Четверной акrostих» (т. 1, № 285).

3. Паўаркуша памерам 2° з вершамі «В старом саду» (т. 1, № 202) і «Триолет XVIII века» (т. 1, № 301). Пад загалоўка-
лі абодвух вершаў аўтарская прыпіска: «Пер. авт. с белорус.
ю рук.»

4. Адна старонка з вершам «Маладыя гады» (т. 1, № 76).

5. Старонка з вершам «Мы гаворым удвух...» (т. 1, № 81).

6. Паўаркуша з вершам «На Лявонавай кашулі вышыты
чалубкі» (т. 1, № 72).

7. Паўаркуша з вершам «Калі паласу агнявую» (т. 1, № 75).

8. Старонка з вершам «Скірпуся» (т. 1, № 73).

9. 8 с. 4° з вершам «Хто там едзе па Касову полю?»
(т. 1, № 238).

10. Аркуш паштовага фармату з вершам «Тая крыніца,
што раньш к акіяну нясла свае хвалі...» (т. 1, № 248). Пад
гэкстам верша дапіска: «Перевод некоторых, плохо понятных
для великорусов слов».

11. Паўаркуша з вучнёўскага сшытка 4° з вершамі «Шы-
нок» (т. 1, № 226) і «Зіянне месяца» (№ 224).

12. Моцна апалены па краях паўаркуша паштовага фар-
мату з верша «Мае песні» (т. 1, № 1).

13—23. Нумары уяўляюць сабою паўаркуша малога фар-
мата (16°) з наступнымі вершамі на кожным паўаркушы:
13) верш «Змяіны цар» (т. 1, № 95). 14) «Лясун» («Пры-
вольная цёмная пушча...» (т. 1, № 11). 15) «Асенняй ноччу»
(т. 1, № 14). 16) «Лес. Пугач» (т. 1, № 13). 17) «Поле. Пад-
вей» (т. 1, № 15). 18) «Русалка» (т. 1, «Увагі», с. 449).
19) «Лясун» (т. 1, № 10). 20) «Старасць» (т. 1, № 12).
21) «Хмурныя, цёмныя гудзяць і шэпчуць елі...» (т. 1, «Увагі»,
с. 448). 22) «Ноч» (т. 1, № 2). 23) «На чужыне» (т. 1, № 3).

24. Чвэртка аркуша паштовага фармату з вершам «Вось
і ноч. Нада мной заліліся слязамі нябёсы...» (т. 1, № 27).

25. Значна абгарэлы паўаркуш 4° з вершамі «Ціхія мае
ўсе песні...» (т. 1, № 29) і «Не знайсці мне спакою ні цёмнаю
ноччу ні днём...» (т. 1, № 30).

26—28. Нумары складаюцца з паасобных паўаркушаў ма-
лога фармату (8°) з аўтографамі вершаў: 26) «У небе ля
хмары грымотнай...» (т. 1, № 97). 27) Пераклад з Гейне
«Калі каханне ізмучыць...» (т. 1, № 206). 28) З Гейне — «Ген-
рых» (т. 1, № 208). 29) «Дзве песні» з Ю. Святагора (т. 1,
№ 30). 30) З цыкла «Эрас» — «Зірнуў, як між валос, між
хмар...» (т. 1, № 5). 31) «Д. Д. Дзябольскаму» (т. 1, № 40).
32) «Агата» (т. 1, № 74). 33) З А. Пушкіна — «Сяжу я ў тур-
ме...» (т. 1, № 233); З М. Разенгейма — «Цяжкая дарога» (т. 1,
№ 235); З А. Майкава — «Золата, золата падае з неба...»

(т. 1, № 234). 34) «Лясун», «Пугач» (т. 1, № 13) і 4 радкі верша «Смерць змяінага цара». 35) «Край мой радзімы» (т. 1, № 142). 36) Эпіграма «За арыфметыку бяруся...» (т. 1, увага да № 43). 37) «В неволе цяжко... хочь и воли...», пераклад з Т. Шаўчэнкі (т. 1, № 292), 38) «Варона і чыж», байка (т. 1, № 70).

39—40 аркушы звычайнага фармату з вершамі «Из А. Крымского» — «Пальмы гордые и лавры» (т. 1, № 298), Из Ів. Франко.—«На реке вавилонской» (т. 1, № 297); Из В. Самійленкі — «Те, что в холодных сердцах».

41. Паўаркуша звычайнага фармату з вершам «Зеленая любовь» (т. 1, № 279).

42—48. Нумары складаюць паасобныя паўаркушы малога фармату (4° і 8°) з аўтографамі вершаў. 42) Верш «Пан і мужык» (т. 1, № 431). 43) «Ікар і Дзедал» (т. 1, № 200). 44) Эпіграмы «Чытаю я журнал сучасны...», «Чаму у нас акамянеласці...» і «Гутарка» (т. 1, № 43—II-IV). 45) «Осенью» (т. 1, № 287). З Гейне — «Калі маеш шмат чаго...» (т. 1, № 207). 47) «Хто там гаворыць у цёмнай вадзе?». 48) З цыкла «Эрас», «У космах схаваліся кветы чырвоныя...» (т. 1, № 4).

П а п к а I X

змяшчае лісты М. Багдановіча.

Першыя трынаццаць лістоў, пераданыя ў Камісію бацькам паэта, засталіся неадасланымі і знойдзены ў паперах нябожчыка. Рэшта атрымана ад Я. Купалы, Б. І. Эпімах-Шыпілы і інш.

Неадасланыя лісты: 1. В. Лявіцкай без даты 2 старонкі паштовага фармату. 2. У рэдакцыю часопіса «Нов. Сатирикон» паведамленне аб надрукаванні ў часопісе верша «Кругом 16», які раней быў выдрукаваны ў зборніку «В защиту слова». Тэксту паўстаронкі паштовага фармату. 3. Ліст[...]з заяваю «в участковое присутствие по подоходному налогу», задаваны 28 лютага 1917 г. Аркуш паштовага фармату. 4. Паштовая картка[...]з пералікам вершаў, адасланых у рэдакцыю «Нашай нівы». Напісаны прыблізна ў 1910 годзе. (Аўтарам дата не прастаўлена). 5. Ліст у рэдакцыю «Нашае нівы», без даты. Напісаны быў, як відаць, у пачатку навучання паэта ў ліцэі, г. зн. увосень 1911 года. Старонка паштовага фармату. 6. Ліст да стрычнага брата П. І. Гапановіча. 3 старонкі, 4°, пачынаецца словамі: «Сегодня уже три месяца, как я живу в Минске...» 7. Ліст на 3 с. паштовай паперы да К. И. Л. Дата не прастаўлена. 8. Пачатак ліста да К. П. на паўстаронцы паштовага фармату. 9. Урывак з ліста з 6-ці радкоў на паштовай паперы з наступнымі словамі: «скандинавских, серб-

их и т. д. и т. д. Так я хочу... пройтi поэзи всех времен и родов...» 10. Перадсмяротны ліст з Ялты да стрычнага брата П. І. Гапановіча, напісаны алоўкам на 6 с. паштовага фармату. 11. Перадсмяротны ліст да бацькі, пачынаецца словамі: «Здравствуй, старый воробей! Молодому воробью юхо...» Пісаны алоўкам на лісце паштовага фармату. 12. Ліст да[...] 4 с. паштовага фармату. 13. Чысты аркуш паштовага фармату са словамі «Дабрыдзень, паночкі!..» 14. Ліст у рэдакцыю «Нашай нівы» адносна выдання «Вянка», без даты, 4 с. паштовага фармату. 15. Паштовая картка ад Я. Луцэвіча [Я. Купалы] 1916 г. Перадана ў Камісію па Купалам. 16. Паштоўка ў «Беларускую кнігарню»... —18. Дзве паштоўкі А. Бурбісу. Абедзьве 1915 г. Атрыманы з бібліятэкі ІБК. 19. Паштоўка А. А. Залатарову 1911 г. атрымана ад бацькі пісьменніка. 20. Паштоўкі з відамі радасіі і з алоўкавымі нечытэльнымі надпісамі паэта. — 25. Пяць паштовак да суполкі «Загляне сонца і ў наша аконца». Усе 1912 года. Пераданы ў Камісію праф. Б. І. Эпімах-Шыпілам. 26. Паштоўка з партрэтам Янкі Лучыны і з яго ж вершам «Роднай старонцы», адрасавана да Янкі Купалы ад 13 мая 1913 года. Перадана ў Камісію праф. Б. І. Эпімах-Шыпілам.

Папка X

змяшчае ў сабе 4 паасобнікі «Вянка» М. Багдановіча, з якіх першыя два (№№ 1 і 2)— аўтарскія. На іх паэт рабіў свае нататкі.

На паасобніку № 1 паэтам адзначаны пад кожным вершам яго памер, прычым, да трох першых вершаў ім, апроч памеру, адзначана таксама і строфіка. На экзэмпляры № 2, які знаходзіўся ў Ялце ў часе апошняга падарожжа туды паэта, яго рую зроблена шмат паправак чарнілам і алоўкам. Некаторыя з гэтых паправак былі прыняты Камісіяй і ўведзены ў тэксты перадруку «Вянка» ў акадэмічным выданні (гл. т. 1, заўвагі да №№ 91, 93, 95, 101, 123, 177, 184). Іншыя аўтарскія папраўкі азначаны ва ўвагах да адпаведных вершаў II-га раздзела I-га тома (№№ 113, 123 і інш.) На падставе гэтых жа паправак Камісіяю была ўстаноўлена новая рэдакцыя верша «Слуцкія ткачыкі», выдрукаванага ў I-м томе за нумарам 26-б (гл. т. 1, увагі да II раздзела і да верша № 126).

Папка XI

змяшчае ў сабе паасобныя абгарэлыя аркушы памерам 8° і 4° вершаванымі накідамі і рознымі нататкамі паэта.

Папера счарнела ад агню, краі рукапісу зусім абвугліліся і паадломваліся.

1. Абгарэлая восьмая частка з чарнавымі алоўкавымі накідамі вершаў: «Досі ўжо, браты, чужынцам мы служылі» (т. 1, № 252) і «Ты скажы мне, мужык...» (т. 1, № 251).

2. Абгарэлы аркуш 8° з пералікам вершаў. Можна прачытаць наступныя назвы: «Дзед», «Вечар», «Марына», «Мне доўгае расстанне з Вамі», «Рондэль», «Скірпуся», «Лявоніха», «Добрай ночы, зара-зараніца...», «Бура», «Упалі з грудзей...» Як відаць, паэт дае спіс вершаў аднаго з задуманых ім зборнікаў (гл. заўвагу да II-га раздзела тома), выдаць які, аднак, ён не паспеў.

3. Абгарэлая чвэртка аркуша з чарнавымі накідамі вершаў: «Ой, пайшла сабе Скірпуся...» (т. 1, № 73) і «Ты не згаснеш, ясная зараначка...» (т. 1, № 249).

4. Значна абгарэлая, як і іншыя рукапісы гэтай папкі, чвэртка аркуша з дрэнна чытэльнымі алоўкавымі накідамі паэта, сярод якіх 6 радкоў верша «Я ухаджу у цёмны сад...», дзве апошнія страфы верша «Калі паласу агнявую...» (т. 1, № 75).

5. Абгарэлая частка аркуша памерам прыблізна 8° з чарнавым накідам верша «Ты не згаснеш, ясная зараначка...» (т. 1, № 249) і іншымі ўрыўкамі, сярод якіх тры радкі:

Бач, агністым блескам засьве...
Шыбы цёмныя вясковых хат.
Туманы расою рассыпаюцца...

6. 2 абгарэлыя часткі аркуша 4° з чарнавым накідам артыкула на тэму пра беларускую народную творчасць і вершаў «А чалом, чалом, мае госцейкі...» (т. 1, № 86), «Страцім-лебедзь» (т. 1, № 85).

7. 3 паасобныя лісткі з чарнавікамі вершаў «У мясцечку Церасцечку» (т. 1, № 66) і «Агата» (т. 1, № 74).

8. 2 абгарэлыя часткі аркуша 4° з чарнавым накідам верша «Прыдзеца, бачу, пазайздрыць бяздольнаму Марку» (т. 1, № 79) і іншымі вершаванымі нечытэльнымі накідамі.

9. 2 абгарэлыя чвэрткі аркуша з чыставым аўтографам верша «Пагоня» (т. 1, № 84).

10. 2 чвэрткі аркуша з чыставымі аўтографамі вершаў «Ужо пара мне дадому збірацца...» (т. 1, № 82), і «Непагодны вечар» (т. 1, № 80).

11. 50 абгарэлых старонак 8°, 28— з тэкстам, рэшта— белыя. Сярод дрэнна чытэльных алоўкавых нататак знаходзяцца аўтографы наступных вершаў: «Яснавокая Аніта...», «Гішпанская» (т. 1, № 237), «Танкі» («Ах, як спявае», «Мілая, згадай», «Дзіўна кволя», «Усё знікае», т. 1, № 242), «Сёння дзень у нас светлы, радасны» (т. 1, № 240), «Я ўсё забыў на свеце і ведаю адно...» (т. 1, № 241), «Празрыстым пакрываю я агарнула твар...» (т. 1, № 241), «Украінскія» (т. 1, № 239), «Інгеборг» (т. 1, № 236). На 4-х старонках — спіс вершаў і з боку

дапіска: «Маладзік», «Шыпшына» (гл. увагу да II-га раздзела 1-га тома).

12. Абгарэлы чытэльны аўтограф верша «Смерць шэршня» (т. 1, № 238).

13. Абгарэлы чытэльны аўтограф верша «Бяседная» (т. 1, № 86).

14. Чыставы аўтограф верша «Лявоніха» (т. 1, № 71).

15. Частка абгарэлага чытэльнага рукапісу верша «Інгеборг» (т. 1, № 236).

16. 5 абгарэлых аркушаў 4° і 8° з накідамі вершаў: «На нас томительно, угрюмо наплываает» (т. 1, № 311), «Кніга» (т. 1, № 125), «Касцёл св. Анны ў Вільні» (т. 1, № 280), «Трыялет XVIII в.» (т. 1, №№ 55 і 301); іншыя папсаваныя ад агню нататкі, дрэнна чытэльныя. Сярод іх: пералік беларускіх пісьменнікаў (13 с.), некалькі радкоў верша «На захадзе сонца згасала...», «Ты вечером крещенским ворожила...» (т. 1, № 313).

17. 4 с. 8° дрэнна чытэльнага накіду артыкула пра «Нашу ніву», «Беларускую сацыялістычную грамаду» і інш.

18. 12 абгарэлых с. 8° з чытэльнымі аўтографамі вершаў на рускай мове: «Прочтите с участием правдивую эту...» (т. 1, № 307), «Озеро» (т. 1, № 309), «Мне долгое забвенье Вами...» (т. 1, № 301), «Дед» (т. 1, № 314), «На солнце загляделся я...» (т. 1, № 300), «Теплый вечер, тихий ветер, мягкий стог...» (т. 1, № 315), «Я все выше и выше на гору подымался...» (т. 1, № 167), «Бледный, хилый, все ж люблю я...» (т. 1, № 154), «Скоро вечер в прошедшее канет...» (т. 1, № 310).

19. 8 абгарэлых с. 8° чарнавых урыўкаў перакладаў з Шаўчэнкі: «Огни горят, оркестр играет...», «Когда б вы знали, барчуки...», «В Украине ли, в Сибири ль будут...» (т. 1, № 291).

20. 2 абгарэлыя с. 8° з нечытэльнымі вершаванымі алоўкавымі накідамі і пачаткам артыкула аб Ножыне (т. II, № 60).

21. Аркуш 4° з чытэльнымі алоўкавымі накідамі вершаў «Учора шчасце толькі глянула нясмела...» (т. 1, № 42), «Усё адна цяпер мне думка сэрца сушыць...» (т. 1, № 267).

22. 6 абгарэлых лісткаў 8° з чарнавымі накідамі, сярод якіх спіс беларускіх пісьменнікаў і інш. Нечытэльныя нататкі.

Папка XIV

змяшчае ў сабе аўтографы М. Багдановіча, дадаткова атрыманыя ад А. Ю. Багдановіча, Я. Л. Дылы, С. М. Некрашэвіча, М. Каспяровіча і інш.

1. Чыставы аўтограф артыкула «Забыты шлях» (т. II, № 8)—11 с. 4°. Пераданы ў Камісію М. Каспяровічам.

2. 2 с. 4° чыставаго тэксту артыкула «Хто мы такія» (т. II, № 21) [...]

3. Чыставы аўтограф апавядання «Гарадок» (т. 1, раздз. VII, № 6) [...]

4. Аўтограф артыкула «Аб веры вашых прашчураў» (т. II, № 32)—6 с. 4° ...

5. Аркуш, задатаваны 1917-м годам, з апошнімі, перадсмяротнымі накідамі паэта, сярод якіх ўрыўкі вершаў «Набягае яно вечарамі..», «Пралятайце вы, дні..», «У краіне светлай, дзе я ўміраю...» (т. 1, №№ 87, 88, 89). Пераданы ў Камісію Я. Дылам.

6. Чыставы аўтограф верша «Паво» (т. 1, № 201)—3 с. і 4°.

7. Чыставы аўтограф верша «Слушай, Рона, эту сказочку про Гагу» (т. 1, № 228)—1 с. 8°. Дасланы А. Ю. Багдановічам.

8. Сшытак у 20 старонак памерам 8°. На першай старонцы надпіс: «Максім Багдановіч, нанізка вершаў «Каханне і смерць». Яраслаў. Серпень-кастрычнік 1912 р.» У сшытку 14 чыставых аўтографаў з папраўкамі рэдактарскага характару. Усе вершы выдрукаваны ў I томе (№№ 185—198). Пераданы ў Камісію С. Некрашэвічам.

9. Аркуш паштовага фармату з чыставым аўтографам верша «Страцім-лебедзь» (т. 1, № 85). Пераданы ў Камісію М. Каспяровічам.

10. 6 с. 4° з чыставымі аўтографамі вершаў «Бяседная» (т. 1, № 86—1), «У Максіма на кашулі вышыты галубкі...» (т. 1, № 72). «Як прыйшла я на ток малаціць...» (т. 1, № 86—2), «Хоць і зорачка — ды не вячэрняя» (т. 1, № 86—3), «А як смерцю Максіма скаралі...» [Канец верша «Максім і Магдалена»] (т. 1, № 63). Пераданы ў Камісію М. Каспяровічам.

Папка II

змяшчае ў сабе матэрыялы, дасланыя бацькам пісьменніка ў верасні 1923 г. і ў жніўні 1924 г., і ўспаміны аб М. Багдановічу, атрыманыя Камісіяй на працягу 1925—1927 гг.

1. Уласнаручны рукапіс Адама Юравіча Багдановіча пад назваю «Матэрыялы к біяграфіі Максіма Адамовіча Богдановіча»—93 с. 2°.

2. Сшытак: 32 с. памерам 4° з дваццацю двума вершамі паэта.

На загалоўнай старонцы падпісана: «Зеленя. Стихи. Перевод с белорусского автора.— Переводы стихов — словно женщины: если красивы, то не верны, если верны, то некрасивы. Нем. писат. поговорка.— Ярославль. 1909—1913 г.» На трэцяй

старонцы — адно слова: «Нюте». Тут жа прыпіска бацькі пісьменніка аб паходжанні перакладаў. «У 1913 ці 1914 годзе, гаворыцца ў прыпісцы, была ў гасцях у Яраслаўлі стрыечная сястра Максіма Багдановіча — Ганна Іванаўна Гапановіч. Ёй паэт падараваў кніжку сваіх вершаў на беларускай мове. Яна сказала, што не зможа ацаніць паэтычных вартасцей яго твораў, бо дрэнна разумее беларускую мову. Тады Максім Багдановіч, уласнаручна перапісаўшы, падараваў ёй сшытак перакладаў у рускай мове, які ў яе і захоўваецца. З гэтага сшытку знята копія стрыечным братам паэта Андрэем Пятровічам Галаванам».¹

У зборнічку «Зеленя» 22 вершы: 1. «Соннет». 2. «Триолет» («На солнце загляделся я...»). 3. «Триолет XVIII века». 4. «В старом саду». 5. «Скерцо». 6. «Смех и говор. В пестрой юбке обезьянка...» 7. «Подыми к небесам свои взоры». 8. «Уж синее небо темнеет». 9. «Прочтите с участием правдивую эту...» 10. «Слышишь гул? Это дико-печальный лесун...» 11. «Озеро». 12. «Скоро вечер в прошедшее канет...» 13. «На нас томительно, угрюмо наплывает...» 14. «Белым цветом одета калина...» 15. «Ты вечером крещенским ворожила...» 16. «Дед». 17. «Теплый вечер, тихий ветер...» 18. «Переписчик». 19. «Книга». 20. «Мне снилось». 21. «Бледный, хилый, все ж люблю я...» 22. «Давно завянули цветы...»

3. 4 рукапісныя с. 4° «Из воспоминаний о М. А. Богдановиче» Аляксандра Цітова.

4. Успамін аб М. Багдановічу А. Залатарова. 8 рукапісных старонак 2°.

5. «Максим Адамович Богданович» (К 10-летию со дня его кончины). Успамін Сяргея Каныгіна.—3 рукапісныя с. 2°.

6. Успамін аб М. Багдановічу... 9 с. (друк. на машынцы) 2°.

7. «Из воспоминаний о М. А. Богдановиче» М. Г. Агурцова. 9 с. (друк. на машынцы) 2°.

8. «Да біяграфіі М. Багдановіча». Са слоў бацькі запісаў Я. Дыла. 3 рукапіс. с. 2°.

9. «Аўтабіяграфічная записка» А. Е. Багдановіча. 8 с. (друк. на машынцы) 2°.

10. «Из воспоминаний о М. А. Богдановиче» І. Я. Некляпаева. 5 с. (друк. на машынцы) 2°.

11. «Успамін аб Максіме Багдановічу» Хв. Імшэніка. 10 рукапіс. с. у палову 2°.

12. Весткі аб М. Багдановічу [...] 1 с. 2°.

13. Весткі аб М. Багдановічу Зм. Бядулі. 1 с. 2°.

---

¹ Памылкова, сапраўднае імя Андрэй Трыфанавіч. (Па сведчанню стрыечнай пляменніцы Максіма Багдановіча Наталлі Глебаўны Кунцэвіч).

Папка VIII

змяшчае ў сабе лісты розных асоб да М. Багдановіча, напісаныя ў перыяд з 1908 да 1917 года

Паводле адрасатаў лісты размяркоўваюцца наступным чынам: ад Агурцова —4, ад Ашукіна —4, А. Ю. Багдановіча —9, І. Бахонка —2, Белавусава —5, А. І. Грыневіча —1, Дзябольскага —4, Рамуальда Зямкевіча —1, Я. Купалы —2..., Манькоўскага —3, С. Палуяна —8, Халімона з-пад пушчы (Аўгена Хлябцэвіча) —4, Цёткі —1, Б. І. Эпімах-Шыпілы —2 і інш.

Папка XII

У гэтай папцы захоўваюцца фатаграфічныя здымкі, часткова выкарыстаныя Камісіяй у I-м і II-м тамах збору твораў М. Багдановіча

Большасць здымкаў атрымана ад бацькі пісьменніка. №№ 14, 15 і 16 перададзены ў Камісію А. Александровічам.

1. Фатаграфічная картка бацькі пісьменніка А. Ю. Багдановіча 1887-га года (т. II, с. LII).

2. Фатаграфічная картка А. Ю. Багдановіча 1907 года.

3. Фатаграфічная картка маці пісьменніка М. А. Багдановіч, ураджонае Мякоты, 1890 года.

4. Фатаграфічная картка яе ж 1893 года (т. II, с. LXXXVI).

5. Фатаграфічная картка 1893-га года, на якой зняты М. Багдановіч, калі яму было 2 гады, са сваім старэйшым братам Вадзімам.

6. Фатаграфічная картка, на якой зняты пісьменнік ў 1909-м годзе (т. I, с. 9). На адвароце карткі верш «Я бальны — бескрыдлаты паэт...» (т. I, № 6).

7. Фатаграфічная картка яго ж 1911 года (т. I, с. 185). На адвароце карткі — верш «Я вспоминаю дом старинный...» (т. I, № 281).

8. Фатаграфічная група 1914 года. М. Багдановіч сярод таварышаў-студэнтаў (т. I, с. 273).

9. М. Багдановіч сярод рэдакцыі газеты «Голос». Здымак зроблены ў канцы 1915 года або ў пачатку 1916 года (т. I, с. V і с. 216).

10. Л. А. Багдановіч, малодшы родны брат пісьменніка. Здымак 1918 года.

11. Фатаграфічны здымак гаспадыні, у якой пісьменнік жыў у 1915 годзе ў Старым Крыме.

12. Пісьменнік, калі яму было 6 гадоў, з сваёю цёткаю М. Ю. Багдановіч (у замужстве Галаван) і з двума братамі — Вадзімам і Лёваю (т. II, с. XXI). Фота.

13. Маці пісьменніка Марыля Апанасаўна з старэйшым сынам Вадзімам. Здымак 1893 года.

14—15. Фатаграфічныя паштоўкі, на якіх зазняты дом у Ялце, дзе памёр пісьменнік (т. II, с. 324).

16. Здымак магілы М. Багдановіча ў Ялце (т. I, с. 429).

17. А. Ю. Багдановіч. Здымак 1927 года.

18. Магіла М. Багдановіча ў Ялце. Каля магілы — пісьменнікі А. Вольны, У. Дубоўка і А. Александровіч. Фота.

19. Дом у Мінску (Камунальная вул., № 25), дзе нарадзіўся пісьменнік 27 лістапада (10 снежня) 1891-га года. Фатаграфічны здымак 1928 года.

20. Фатаграфічная група 1915 года. М. Багдановіч сярод гуртка знаёмых.

21. Партрэт М. Багдановіча, зроблены мастаком Бацюковым паводле фатаграфічнага здымка № 20.

[1928 г.]

В. Мачульскі

У ДЗЯЖАЎНАЙ БІБЛІЯТЭЦЫ БССР імя У. І. ЛЕНІНА

Аўтографы М. Багдановіча былі атрыманы бібліёграфам Н. Б. Ватацкі з дзвюх крыніц: у верасні 1964 года ад стрыечнай пляменніцы Максіма Багдановіча — Наталлі Глебайны Кунцэвіч (г. Горкі) і ў 1971 годзе ад пляменніка гімназічнага таварыша Багдановіча — Мікалая Іванавіча Лілеева (Ленінград).

Наталля Глебайна Кунцэвіч, унучка Магдаліны Ягораўны Багдановіч (старэйшай цёткі Максіма Багдановіча), зараз пенсіянерка, жыве ў горадзе Горкім.

Мікалай Іванавіч Лілееў — выкладчык сярэдняй тэхнічнай навучальнай установы, жыве ў Ленінградзе.

1. Аўтографы, атрыманыя ад Н. Г. Кунцэвіч

Ф 09

Фонд М. Багдановіча

Крыніца атрымання: Н. Г. Кунцэвіч

Адзінка захавання: 1

Максим Богданович. Зеленыя. Стихи. Пер. с белорус. авт. Ярославль, 1909—1913 гг. 32 с. (26 с. тэксту і 6 с. чыстых).

Сшытак з паштовай паперы ў лінейку, прашыты скрэпкамі ад школьнага сшытка. Папера трошкі пацямнела ад часу. Тэкст напісаны па старому (дарэвалюцыйнаму) правапісу чорным чарнілам, прыгожым выразным дробным почыткам без памарак. Старонкі не пранумараваны.

Памер паперы сшытка: 20,8×13 см.

Першая старонка рукапісу — тытульны ліст зборніка з тэкстам: «Максим Богданович. Зелены. Стихи. Перевод с белорусского автора. Ярославль, 1909—1913 гг». Пасля «падзагалоўка справа тэкст: «Переводы стихов — словно женщины: если красивы, то неверны; если верны, то некрасивы. Нем. писат. поговорка».

Другая старонка сшытка без тэксту.

На трэцяй старонцы ўверсе справа — прысвячэнне: «Нюте» [Ганне Іванаўне Гапановіч].

Чацвёртая старонка зноў без тэксту.

Пачынаючы з пятай старонкі — 24 старонкі тэксту вершаў (22 вершы) Максіма Багдановіча ва ўласных перакладах на рускую мову.

Кожны верш пачынаецца з паловы старонкі. Калі працягваецца на наступнай, — запаўняе ўсю старонку. Толькі на старонцы 17 верш «Белым цветом одета калина...» напісаны ад пачатку старонкі.

П а с т а р о н к а в ы в о п і с :

Вопіс с. 5

Из цикла «Старинное наследство».

Сонет. («Что из того, что стих в душе кипит?..»)

Эпіграф: «Суровый Дант не презирал сонета... А. Пушкин».

Колькасць радкоў: 17.

Памер тэксту: 15,5×11 см.

Слова «сонет» напісана праз два «Н» з цвёрдым знакам і падкрэслена.

Раўналежнага тэксту на беларускай мове не захавалася.

У выданні «Твораў» (т. 1, 1927) М. Багдановіча цыкл «Старинное наследство» не паказаны, у «Зборы твораў» (т. 1, 1968) гэта недакладнасць выпраўлена.

Вопіс с. 6

Триолет. («На солнце загляделся я...») Аўт. пер. верша «Трыялет» («Калісь глядзеў на сонца я...»)

Эпіграф: «Красавец, юный Триолет... К. Фофанов».

Назва верша «Триолет» падкрэслена.

Колькасць радкоў: 10.

Памер тэксту: 8,2×5,5 см.

У эпіграфе рукапісу коска стаіць пасля слова «Красавец», у выданнях «Творы» (1927) і «Збор твораў» (1968) яна стаіць пасля слова «юный».

Вопіс с. 7

Триолет XVIII века. («Мне долгое забвенье Вами...»)

Аўт. пер. верша «Трыялет» («Мне доўгае растанне з Вамі...»)

Колькасць радкоў: 9.

Памер тэксту: 7,5×7,5 см.

В старом саду. («Изящный сад — такой, как у Ватто...»).

Аўт. пер. верша «У старым садзе» («Прыгожы сад, які любіў Вато...»)

Колькасць радкоў: 9.

Памер тэксту: 8,8×11 см.

Скерцо. («От впечатлений детских лет...»)

Аўт. пер. верша «Купідон» («Ад спомінаў дзіцячых лет...»).

Розначытанні: На с. 9 аўтографа, у канцы сёмага радка зверху, стаіць знак прыпынку «;» у выданні «Твораў» (1927)—«:». У «Зборы твораў» (1968) гэта недакладнасць выпраўлена.

На с. 10, радок першы і другі зверху «И встанешь ты передо мной с крылатой, острою стрелой», надрукаваны ў выданні «Твораў» (1927) у поўнай форме «мною», «стралою». У выданні «Збор твораў» (1968) гэта недакладнасць у тэксе выпраўлена. У радку дзевятым зверху рукапісу чытаем: «...немало дней...», у «Творах» (1927)—«...не мало дней...»; у «Зборы твораў» (1968)—выпраўлена. У пятым радку знізу ў словах «...Вопрос забытый с силой новой встает, тревожный и суровый», пасля слова «встаёт» стаіць коска. У «Творах» (1927)—яе няма, у «Зборы твораў» (1968)—выпраўлена.

Колькасць радкоў: 33.

Памер тэксту с. 9: 15,5×8,3 см.

Памер тэксту с.: 10: 14,5×8,5 см.

«Смех и говор. В пестрой юбке обезьянка...»

Тэкст беларускага арыгінала не захаваўся.

Розначытанні: У трэцім радку знізу, пасля слоў «Что душа невольно верить ей желает» у рукапісе стаіць кропка, у «Творах» (1927) і «Зборы твораў» (1968) заменена на двухкроп'е. У другім радку знізу «Не обманешь? Нет!» у выданнях 1927 і 1968 гг. пасля слова «обманешь» пастаўлен працяжнік.

Колькасць радкоў: 9.

Памер тэксту: 7,3×11,5 см.

«Подыми к небесам свои взоры...»

Аўт. пер. верша «Падымі угару сваё вока...»

Колькасць радкоў: 8.

Памер тэксту: 7,5×9,5 см.

«Из цикла «Полынь-трава». «Уж синее небо темнеет...»

Розначытанні: У «Творах» (1927) цыкл «Полынь-трава» не паказаны, у «Зборы твораў» (1968) выпраўлена па аўтографу.

Колькасць радкоў: 9.

Памер тэксту: 9,2×12 см.

«Прочтите с участием правдивую эту...»

Рускі варыянт верша «Чыстыя слёзы з вачэй пакаціліся нізкай парванай...» з цыклу «Пентаметры».

Розначытанні: У страфе «Сверкали дрожащие чистые слёзы срываюсь, катясь, но в душной и серой пыли обратились в холодную грязь», пасля слова «катясь» стаіць коска. У «Творах» (1927) і «Зборы твораў» (1968) пастаўлена кропка.

Колькасць радкоў: 8.

Памер тэксту: 7,5×10 см.

«Слышишь гул? Это дико-печальный лесун...»

Аўт. пер. верша «Чуеш гул?— гэта сумны, маркотны лясун...» з цыкла «У зачараваным царстве».

Колькасць радкоў: 10.

Памер тэксту: 9,2×11,5 см.

Озеро. («Тут рос густой, суровый бор...»)

Аўт. пер. верша «Возера». («Стаяў калісь тут бор стары...») з цыкла «У зачараваным царстве».

Назва верша «Озеро» падкрэслена.

Колькасць радкоў: 10.

Памер тэксту: 10,×8,7 см.

«Скоро вечер в прошедшее канет...»

Аўт. пер. верша «Над возерам» («Сонца ціха скацілася з горкі...») з цыкла «У зачараваным царстве».

Розначытанні: У трэцім радку знізу ў сказе «В них русалки запутали косы,— рвут и путают влажные нити...», пасля слова «нищи» стаіць шматкроп'е. У «Творах» (1927)— кропка, у «Зборы твораў» (1968) выпраўлена на шматкроп'е.

Колькасць радкоў: 8.

Памер тэксту: 7,8×8,8 см.

«На нас, томительно, угрюмо наплывает...»

Аўт. пер. верша «Бура» («Панурая, вялізная жывёла...»)

Колькасць радкоў: 8.

Памер тэксту: 9×11 см.

«Белым цветом одета калина...»

Аўт. пер. верша «Белым кветам адзета каліна...»

У трэцім радку зверху—«Отчего ты, как месяц, ясна?», словы «как месяц» не ўзяты ў коскі.

Колькасць радкоў: 16.
Памер тэксту: 16,5×9,5 см.

Вопіс с. 20

«Ты вечером крещенским ворожила...»

Аўт. пер. верша «Ты ночкаю каляднай варажыла...»
У першым радку ў сказе «В моих руках, как воск, погнется он» словы «как воск» не ўзяты ў коскі.
Колькасць радкоў: 10.
Памер тэксту: 9,3×10,5 см.

Вопіс с. 21

Дед. («Сегодня было так тепло...»)

Аўт. пер. верша «Дзед» («Так цёпла цэлы дзень было...»)
Назва верша «Дед» у рукапісу падкрэслена.
Колькасць радкоў: 8.
Памер тэксту: 8,3×8,4 см.

Вопіс с. 22

«Теплый вечер, тихий ветер, мягкий стог...»

Аўт. пер. верша «Цёплы вечар, ціхі вецер, свежы стог...»
Розначытанні: у радках пятым і трэцім знізу «Убаюканый вечерней тишиною...» і «Вижу я, с природой слившись душою»—поўныя канчаткі слоў «тишиною», «душою». У «Творах» (1927)—«тишиной», «душой». У «Зборы твораў» (1968) выпраўлена па аўтографу.
Колькасць радкоў: 10.
Памер тэксту: 9,2×10,2 см.

Вопіс с. 23—24

«Из цикла «Старая Беларусь».

Переписчик. («На кожаном листе пред узеньким окном...»)

Аўт. пер. верша «Перапісчык» («На чыстым аркушы, прад вузенькім вакном...»)
Назва верша «Переписчик» падкрэслена.
Розначытанні: У «Творах» (1927) цыкл «Старая Беларусь» не паказаны, у «Зборы твораў» (1968)—выпраўлена па аўтографу.
Колькасць радкоў на с. 23: 16.
Колькасць радкоў на с. 24: 9.
Памер тэксту на с. 23: 13,7×12 см.
Памер тэксту на с. 24: 8,3×11,5 см.

Вопіс с. 25

«Из цикла «Старая Беларусь».

Книга. («Псалтырь, покрытую нежесткой бурой кожей...»).

Аўт. пер. верша «Кніга» («Псалтырь, пакрытую няжорсткай бурай кожей...»)
Назва верша падкрэслена.
Розначытанні: У «Творах» (1927) цыкл «Старая Беларусь» не паказаны, у «Зборы твораў» (1968)—выпраўлена па аўтографу.

Колькасць радкоў: 14.
Памер тэксту: 13,7×12,4 см.

Вопіс с. 26

«Мне снилось...» («Я все выше и выше на гору подымался...»).

Аўт. пер. верша «Мне снілася» («Усё вышэй і вышэй я на гору ўзбі-ўзбіраўся...»)

Назва верша падкрэслена.

Колькасць радкоў: 9.

Памер тэксту: 8,2×12 см.

Вопіс с. 27

«Бледный, хилый, всё ж люблю я...»

Аўт. пер. верша «Бледны, хілы, усё ж люблю я...»

Розначытанні: У чацвёртым радку рукапісу знізу «Стих такой, как дар природы...» у «Творах» (1927) пасля слоў «стих такой» пастаўлены працяжнік, у «Зборы твораў» (1968) выпраўлена па аўтографу на коску.

Колькасць радкоў: 8.

Памер тэксту: 7,3×11 см.

Вопіс с. 28

«Давно завянули цветы...»

Аўт. пер. верша «Дзе вы, лясоў, палёў цвяты?...»

Колькасць радкоў: 8.

Памер тэксту: 7,3×7,3 см.

с. 29—32— без тэксту.

У першым томе «Твораў» (1927) зборнік вершаў «Зеленя» быў апублікаваны не з аўтографу, а з копіі, зробленай стрыечным братам Максіма Багдановіча — А. Т. Галаванам. У рукапісе М. Багдановіча ёсць некаторыя невялікія розначытанні ў параўнанні з публікацыяй 1927 года. У «Зборы твораў» (1968) публікацыя ўпершыню зроблена па аўтографу паэта.

Сшытак «Зеленя» Максім Багдановіч падарыў ў канцы 1913 г. стрыечнай сястры Ньюце (Ганне Іванаўне Гапановіч), якая жыла ў Ніжнім Ноўгарадзе. У Ганны Іванаўны Гапановіч ён і захоўваўся да самай яе смерці (24 мая 1941 г.). З гэтага часу рукапісны сшытак паэта захоўваўся ў роднай сястры Ганны Іванаўны — Веры Іванаўны Кунцэвіч, а пасля яе смерці (10 лютага 1949 г.) — у яе дачкі Наталлі Глебаўны Кунцэвіч.

Ф 09

Фонд М. Багдановіча

Крыніца атрымання: Н. Г. Кунцэвіч (г. Горкі)

Адзінка захавання: 2

«Тетке Магдаліне на памяць от автора. М. Богданович.
19 $\frac{2}{III}$ 14 г.»

Аўтограф-прысвячэнне на экзэмпляры кнігі: Багдановіч М.
Вянок. Вільня, 1913.

Колькасць радкоў: 4.

Памер тэксту: 2,3×3,5 см.

На с. 64 гэтага ж экзэмпляра «Вянка», пад тэкстам верша «Халоднай
ноччу я ў шырокім цёмным полі...», простым алоўкам запісаны пераклад
на рускую мову апошняй страфы верша.

Вось тэкст гэтай страфы:

«Хай чарада гадзін панурых, нудных, шэрых
Як попел, на душу мне клалася ўвесь час,
Хаваючы сабой агонь гарачай веры,—
Хай не відаць яго... а ўсё ж-ткі ён не згас!»

Тэкст пераклада:

«Пусть время чередой тяжелой, нудной, серой
Как пепел, на душу ложится каждый час,
Скрывая под собой огонь горячей веры,
Пусть не видать его,— а все ж он не угас!»

Ці аўтарскі гэта пераклад? Цяжка сказаць. Запісаны тэкст рукою стры-
ечнай сястры М. Багдановіча Веры Іванаўны Кунцэвіч. Аб гэтым сведчыць
почырк пісьмаў Веры Іванаўны, якія захоўваюцца ў Дзяржаўнай біблія-
тэцы БССР імя У. І. Леніна, а таксама сцвярджэнне дачкі Веры Іванаўны—
Наталлі Глебаўны Кунцэвіч. Запіс зроблены пасля смерці паэта, бо ў ім
ужыты новы правапіс. Наталля Глебаўна не ведае, калі паявіўся гэты
запіс.

Ф 09

Фонд М. Багдановіча

Крыніца атрымання: Н. Г. Кунцэвіч (г. Горкі)

Адзінка захавання: 3

«Тете Маше от любящего ее автора. М. Богданович.
19 $\frac{22}{I}$ 14 г.»

Аўтограф-прысвячэнне на экзэмпляры кнігі: Багдановіч М.
Вянок. Вільня, 1913.

Колькасць радкоў: 4.

Памер тэксту: 2,3×5,2 см.

Прысвячэнні Магдаліне Ягораўне і Марыі Ягораўне зроблены ў адзін
дзень. Ці не сведчыць гэта аб тым, што ў сакавіку 1914 года Максім Багда-
новіч атрымаў аўтарскія экзэмпляры сваёй кнігі?

Ф 09

Фонд М. Багдановіча

Крыніца атрымання: Н. Г. Кунцэвіч (г. Горкі)

Адзінка захавання: 4

«Старой тетке Магдалине любящий ее автор. М. Богданович».

Аўтограф-прысвячэнне змешчаны на першай старонцы (справа) адбітка артыкула М. Багдановіча «Краса и сила» з часопіса «Украинская жизнь», 1914, № 2. (Выдаваўся на рус. мове ў Маскве).

Колькасць радкоў: 3.

Памер тэксту: 5,7×1,5 см.

2. Аўтографы, атрыманыя ад М. І. Лілеева

У 1971 годзе ў Дзяржаўную бібліятэку БССР імя У. І. Леніна паступілі з Ленінграда два аўтографы Максіма Багдановіча ад Мікалая Іванавіча Лілеева.

М. І. Лілееў — пляменнік гімназічных таварышаў Максіма Багдановіча — Мікалая Рафаілавіча і Рафаіла Рафаілавіча Кукуевых і сын іх сястры Ганны Рафаілаўны Кукуевай. Гэта ёй Максім прысвяціў цыкл паэм «Мадонны» і некалькі вершаў, адрасаваных Ані.

Ф 09

Фонд М. Багдановіча

Крыніца атрымання: М. І. Лілееў (Ленінград)

Адзінка захавання: 5

Тэкст аўтографа:

«Я вспоминаю дом старинный,
На тихой улице фасад,
И небольшой уютный сад,
И двор просторный и пустынный.
На нем кипели игры наши:
При общем шуме взмах руки
Вдруг «брал на вынос» городки,
И смех звучал при виде «каши»
и т. д. и т. д.,

Конец остается за мной.

Не поминай лихом!

Ярославль 19²⁴_{VIII} 11 г.

Аўтограф М. Багдановіча на адвароце ўласнай фотакарткі 1911 года, падараванай пасля заканчэння гімназіі гімназічнаму таварышу Мікалаю Рафаілавічу Какуеву. Напісаны дробным каліграфічным почыркам, чорным чарнілам.

Колькасць радкоў: 13.

Памер тэксту: 6,3×5 см.

Верш з'яўляецца рускім варыянтам пачатку паэмы «Вераніка».

Першая страфа аўтографа была дагэтуль вядома як асобны верш «Я вспоминаю дом старинный...» Яна змешчана ў «Зборы твораў» М. Багдановіча (т. 1. Мн., 1968, с. 281).

Другая страфа «На нем кипели игры наши...» да прысылкі М. І. Лілеевым (1971 г.) фотакарткі М. Багдановіча 1911 года з аўтографам паэта была невядома. Яна апублікавана ў артыкуле Н. Ватацы «Яна — выдумка маёй галавы...» («Маладосць», 1973, № 8, с. 147), але ў «Збор твораў» М. Багдановіча яшчэ не ўключалася.

Ф 09, № 6081

Фонд М. Багдановіча

Крыніца атрымання: М. І. Лілееў (Ленінград)

Адзінка захавання: 6

Тэкст аўтографа:

«Николаю Рафаиловичу Кокуеву от автора. М. Богданович. Ярославль. 1914 г.»

Аўтограф-прысвячэнне гімназічнаму таварышу-яраслаўцу М. Р. Какуеву на падараванай яму кнізе М. Багдановіча «Вянок» (Вільня, 1913).

Напісаны на загалоўнай старонцы зверху справа чорным чарнілам.

Колькасць радкоў: 5.

Памер тэксту: 4×6,5 см.

**У РУКАПІСНЫМ ФОНДЗЕ ІНСТЫТУТА ЛІТАРАТУРЫ
імя ЯНКІ КУПАЛЫ АН БССР**

Ін-т літаратуры АН БССР. (Мінск)

Рукапісны фонд

Фонд М. Багдановіча

[Уласнаручны спіс вершаў, апавяданняў і артыкулаў М. Багдановіча, апублікаваных у рускім друку 1912—1914 гадоў].

Аўтограф уяўляе сабой вузкі і доўгі ліст старой пажоўклай паперы, на якім рукой паэта чорным чарнілам напісаны перанумараваныя назвы яго твораў на рускай мове з адзначэннем жанру і подпісу, а таксама месца і часу публікацыі ў рускіх перыядычных выданнях. У канцы спіса — подпіс: *М. Багдановіч*. Аркуш пранумараваны чырвоным алоўкам: 5.

Памер паперы: 11×35 см.

Тэкст аўтографа:

- 1) Народное образование. М. Б. «Сев. кален.», 1912, статья.
- 2) *** «Ах, как уютно...» М. Б-вич. «Сатирикон», 1912 г., № 30. Стихотворение.
- 3) Городская любовь. М. Б-вич. «Сатирикон», 1912 г., № 46. Стихотворение.
- 4) *** «В горячем споре...» М. Б-ч. «Сатирикон», 1912 г., № 49. Стихотв.
- 5) Купидон. М. Б. «Сев. газета», 1913 г., № 36. Стихот.
- 6) С. Д. Дрожжин. М. Богданович. «Голос», 1913 г. № 284. Статья.
- 7) Крестьянин-поэт С. Д. Дрожжин. М. Б. «Сев. газета», 1913 г. № 42. Заметка.
- 8) Роман Тристана и Изольды. М. Богданович. «Голос», 1913 г. № [292 за 21 снежня]. Рецензия.
- 9) Мадонна. М. Богданович. «Голос», 1913 г. № [295 за 25 снежня]. Рассказ.
- 10) Соврем [?].
- 11) Притча о васильках. [Аўт. пер. апавядання «Апокрыф» на рус. мову — «Северная газета», Ярославль, 1914, № 1].
- 12) Древний Вавилон. М. Богданович. «Голос», 1914 г. № 3. Рецензия.

Аўтограф атрыманы супрацоўнікамі АН БССР у 1946 г. разам з кнігамі Фундаментальнай бібліятэкі Акадэміі навук БССР, захопленымі нямецкімі фашыстамі і прывезенымі пасля вайны з Германіі. Тэкст апублікаваны В. Вольскім у артыкулах «Новыя аўтографы М. Багдановіча» («Беларусь», 1947, № 5, с. 32) і «Невядомыя рускія тэксты Максіма Багдановіча» («Літ. і мастацтва», 1949, 10 верас.)

Ин-т літаратуры АН БССР (Мінск)

Рукапісны фонд

Фонд М. Багдановіча

[Уласнаручны запіс М. Багдановічам афарызмаў і асобных моўных выразаў].

Частка выпісаных афарызмаў належыць самаму аўтару, астатнія — цытаты з Горкага, Маякоўскага, Брусава, Хлебнікава, Баратынскага і іншых аўтараў, некаторыя афарызмы не падпісаны. Напісаны не зусім выразным почыркам на трох лістках у лінейку, чорным чарнілам, з двух бакоў (6 старонак). Папера, відаць, вырвана з запіснай кніжкі. Лісткі пранумараваны чырвоным алоўкам: 6, 7, 8 лісты.

Колькасць радкоў у шасці старонках аўтографа афарызмаў: 107.

Памер паперы: 11×17,5 см.

Тэкст аўтографа:

Прислониться к чужому мнению (*мое*).

Лакей, похожий на румынского министра (*Б. Садовский*).

Рассказывает особым достолюбезным тоном (*Б. Садовский*).

Но критика — не геральдика (*Ю. Энгель*, дав очерк предшеств. композитора).

Говоря между нами, я парень не глупый (*Б. Садовский*).

Стрелы посыпались, как апрельский дождь («*Тристан и Изольда*»).

Ваше сердце поступает правильно: оно бьется и любит (*М. Кузьмин*).

Мой стакан мал., но я пью из чужого стакана (*О. Л. Д'ор*).

Женатый рад лишь в день своей свадьбы и похорон жены.

Попросите вашу маму, чтобы она не давала вам денег на почтовые марки (*А. Аверченко*).

Жребий, отмеченный черной чертой.

Я белым камнем отмечу этот день (*Катулл*).

Я заперла вас в своем сердце, а ключик от него потеряла, и вам оттуда не выйти (*нем. поэзия*).

Брови чернее, чем разлука с вами (*М. Богданович*).

[Нечытэльна], белее февральского снега («*Тристан и Изольда*»).

Здравствуй, богиня с густыми ресницами, милой улыбкой (*Гимн. Гом. Ленер*).

Мажорно настроенный ребенок (*мое*).

Лежачего не бьют,— а вы бьете — и не краснеете (*М. Богдан.*).

Старые мысли — словно остывшее позавчерашнее кушанье.

Мысли [закрэслена]. Женщины, словно пирожки, хороши горячими (*мое*).

Переводы стихов — словно женщины; если красивы — то неверны; если верны — то некрасивы (*нем. пословица*).

Горяченькая моя.

[Нечытэльна]— словно плод, переполненный соком, надтреснул.

Глаза остановились, как незаведенные часы.

Пробило не то час, не то — половину второго (*Кузьмин*).

Было все очень просто, было все очень мило (*И. Северянин*).

Новаторы до Вержболова:

Что ново тут — то там не ново
(*Хлебников*).

Вот как борются страх божий со страхом перед Михайловским.

Генеральное размежевание.

Неправильности украшают речь, как плевки мостовую.

Выкормленный старческий смешок (*Маяковский*).

Калоши и полит. споры — оставляйте за дверями.

Лицемерие — это дань, которую порок платит добродетели.

Черта можно прогнать только чернилами.

Но только страстное прекрасно

В тебе, мгновенный человек!

(*Брюсов*).

Стратегическое озорство (*Оглин*).

Паспорт это, или книжка ссудо-сберегательной кассы? (*Жаботинский*).

Ноту «тянет-потянет, вытянуть не может» (*М. Богданович*).

Алаберный человек (см. безалаберный, Михай).

Вы ляжете, и Ваши ангелы закроют себе глаза белыми крыльями.

Ночное солнце — страсть (*Брюсов*).

Предрассудок — он обломок давней правды (*Баратынский*).

Микроструктура (*Горенфельд*).

Этикетка, ярлык, штамп, клеймо.

Проходимец, сволочь, бродяга.

Когда вы перебираете четки, то молитесь, конечно, за человека, убитого вашими взорами или за самого убийцу (*Ист. поэт XVII стол.*)

Она прошла вдали — бесстрастная,
Но возбуждающая страсть.

(*Брюсов*).

Женщина без ребенка — словно колос без зерна; велика ли цена такому добру — знаете сами (*М. Богданович*).

Словесный орнамент.

Дамское рукоделье (о произведениях женщин). *Мое*.

Нерукотворный (о ребенке). *Мое*.

Библиофаг

Жучок-книгоед.

Абевегия (наука). (*Михайловский*).

Гамлетизированный поросенок.

Завинить.

Человек, у которого вся душа — на кончике языка (*М. Горький*).

Рыцарь из-под черной звезды.

Вошло в железный инвентарь науки (*Пешехонов*).

Живет без заранее обдуманного намерения (*М. Горький*).

Не твое дело! — Неделикатно говорить о своих делах (*О. Уальд*).

Некоторые вещи как дыни (антоновские).

—————

Аўтограф атрыманы АН БССР у 1946 г. разам з папярэднім аўтографам. Паведамленне аб ім зроблена ў артыкулах В. Вольскага «Новыя аўтографы М. Багдановіча» («Беларусь», 1947, № 5, с. 32) і «Невядомыя рускія тэксты Максіма Багдановіча» («Літ. і мастацтва», 1949, 10 верас.), але тэкст аўтографа публікуецца тут упершыню).

Некаторыя з запісаных у аўтографе афарызмаў былі выкарыстаны Максімам Багдановічам у яго паэтычнай творчасці. Так, напрыклад, нямецкая пісьменніцкая прымаўка «Переводы стихов — словно женщины: если красивы — то неверны; если верны — то некрасивы» змешчана пад загалоўкам у зборніку вершаў «Зеляня» (ва ўласным перакладзе на рускую мову). Выразам Катула «Я белым камнем адзначу гэты дзень» М. Багдановіч пачынае свой верш «Успамін» (1913):

«Дзень гэты, — так пісаў Катул, —
Я белым камнем адзначу».

Параўнанне самога М. Багдановіча, запісанае ў аўтографе: «Брови чернее, чем разлука с вами» з некаторымі зменамі выкарыстана ў вершы на рускай мове «Триолет XVIII века»:

Мне долгое забвеньё Вами
Чернее Ваших черных кос.

Ин-т літаратуры АН БССР (Мінск)
Рукапісны фонд
Фонд М. Багдановіча
Крыніца атрымання: А. Д. Цітоў (г. Яраслаўль)

М. Богданович. «Николай Иваныч! Вы ли?..» [Эпіграма, напісаная ў форме трыялета. Экспромт. 1916 г.]

Аўтограф напісаны алоўкам.
Колькасць радкоў: 8.

Верш напісаны экспромтам, як прыклад трыялету, у час гутаркі М. Багдановіча з яраслаўскім паэтам Аляксандрам Дзмітрыевічам Цітовым.¹ Эпіграма адрасавана гандляру-бакалейшчыку Мікалаю Масленікаву.

Аўтограф атрыманы навуковым супрацоўнікам Ін-та літаратуры АН БССР Марыяй Мікітаўнай Барсток ад А. Д. Цітова ў Яраслаўлі і ўпершыню апублікаваны ёю ў артыкуле «Новыя матэрыялы М. Багдановіча» ў часопісе «Беларусь», 1953, № 6, с. 21.

У РУКАПІСНЫМ ФОНДЗЕ ІНСТЫТУТА МАСТАЦТВАЗНАЎСТВА, ЭТНАГРАФІІ І ФАЛЬКЛОРУ АН БССР

Ин-т мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору АН БССР
(Мінск)

Рукапісны фонд сектара тэатра і кіно.

Фонд 1

Вопіс: «Агульны раздзел»

Справа: 13 («Рукапіс М. Багдановіча»)

Крыніца атрымання: Язэп Дыла (г. Саратаў)

[Дзённік Максіма Багдановіча, прысвечаны ўзаемаадносінам паэта з крымскай сяброўкай Клавай. Стары Крым, лета 1915 г.]

Вельмі нечытэльны рукапіс, напісаны дробна алоўкам. Без подпісу. Папера шэраватая, тоўстая, стандартная, машынапісныя лісты складзены напалам, адзін ліст даўгі. Усяго 12 старонак. 4 старонкі пранумараваны рымскімі лічбамі і 8—арабскімі. Ёсць аўтарскія праўкі. Лісты злёгка падпалены ў абрэзы.

У тэксце дзённіка ёсць дата «7 июня» (або «июля», нечытэльна).

Імя Клавы сустракаецца і ў творчасці паэта. Ёй прысвечаны верш «Забудется многое, Клава...» (гл. кн.: Багдановіч М. Збор твораў. Т. 1. Мн., 1968, с. 289).

Звесткі пра асабісты дзённік М. Багдановіча гл. ў кн.: Бачыла А. Дарогамі Максіма. Мн., 1971, с. 52—54.

¹ Гл.: Титов А. Из воспоминаний о Максиме Богдановиче.— У кн.: Шлях паэта. Мн., 1975, с. 60.

У ФОНДЗЕ ЛІТАРАТУРНАГА МУЗЕЯ ЯНКІ КУПАЛЫ

Літ. музей Я. Купалы (Мінск)

Фотаархіў музея

Фонд 1

Адзінка захавання: 3319

Крыніца атрымання: У. Ф. Баханко (г. Ленінабад)

М. Багдановіч. «Я, нядужны, бязскрыдлы паэт...»

Тэкст верша напісаны чорным чарнілам рукою паэта на другім баку фотаздымка М. Багдановіча 1909 года. Подпіс злева: «З шчырым паважаннем М. Багдановіч. Яраслаў 19 $\frac{3}{II}$ 10 г. [Прозвішча Багдановіч напісана: «Богдановіч»]. Уверсе злева штамп: «Художественная типография П. И. Иваницкого». У нізе справа — штамп з адрасам фатаграфіі: «Ярославль, Рождественка, д. № 52.»

Колькасць радкоў аўтографа: 11.

Фармат фотаздымка: 8,7×5,5 см; разам з картонам: 11×6,5 см.

У архіве АН БССР да вайны існаваў другі аўтограф верша, датаваны 1909 годам, таксама напісаны на адвароце фотакарткі паэта 1909 года, і прысвечаны, па словах А. Я. Багдановіча, М. А. Кіціцынай.

Аўтограф Літаратурнага музея Янкі Купалы атрыманы Музеям у 1951 годзе з Ленінабада (Таджыкская ССР). У архіве Музея захоўваецца ліст Уладзіміра Фёдаравіча Баханко. Ён піша: «Як сямейныя рэліквіі ў мяне захоўваюцца фатаграфіі Янкі Купалы і Максіма Багдановіча, якія належылі Сяргею Палуяну. Лічу, што гэтыя фотакарткі могуць мець цікавасць для Музея...»¹

Як трапілі да У. Ф. Баханко фотаздымкі, што належылі Сяргею Палуяну, кім даводзіўся яму Сяргей Палуян,—невядома, але фота сапраўды былі адрасаваны Палуяну. На другім баку фотаздымка Я. Купалы чытаем: «На добрую памятку С. Палуяну з удзячнасцю ад шчырага сэрца. Я. Купала. Вільня, 29/XI.09 г.»

На фота М. Багдановіча не напісаны адрасат, якому яно адаслана. Але захоўвалася яно ў С. Палуяна і, відаць, было падаравана яму.

Аўтограф верша «Я, нядужны, бязскрыдлы паэт...» 1910 года адрозніваецца ад аўтографа 1909 года, прысвечанага М. А. Кіціцынай. Дасылаючы свой трыялет С. Палуяну, аўтар некалькі змяніў яго змест.

Тэкст аўтографа, датаванага 1909-м годам. (Адрасаваны М. А. Кіціцынай):

Я, бальны, безскрыдлаты паэт,
Помню, раз пазабыў сваё гора,—
Гэта чуда зрабіў Ваш прывет.

Тэкст аўтографа, датаванага 1910-м годам, адасланага С. Палуяну:

Я, нядужны, бязскрыдлы паэт,
Помню, раз пазабыў сваё гора,

¹ Звесткі аб тым, як трапілі ў Музей фотаздымкі з аўтографамі Я. Купалы і М. Багдановіча, атрыманы ад загадчыцы экспазіцыйнага аддзела Літаратурнага музея Янкі Купалы Ж. Дапкюнас.

Я — бальны, безкрыдлаты паэт!
Мо жыцця майго верш ужо спет,—
Дык няхай Вам хоць песня
гавора,
Як бальны, безкрыдлаты паэт
На гадзіну забыў сваё гора.

Бо ў той час атрымаў ваш прывет.
Я — нядужны, бязкрыдлы паэт:
Мо не выскажа вам трыялет,
Дык хоч гэты партрэт хай гавора,
Як нядужны бязкрыдлы паэт
На гадзіну забыў сваё гора.

З шчырым паважаннем
М. Багдановіч.
Яраслаў 19 $\frac{9}{II}$ 10 г.

*Літ. музей Я. Купалы (Мінск)
Рукапісны фонд*

«Из Я. Купалы. «Созревших хлебов золотые посевы...»

Пераклад верша Я. Купалы «Жніво». («Наспелая постаць шчаслівых пасеваў...») Подпіс: «С белорусского перевел. М. Б-вич». Напісаны чорным чарнілам.

Колькасць радкоў аўтографа: 16.

У сёмым радку верша, у тэксце: «Задвигались быстро серпы, как ножи...» у аўтографе густа закрэслена слова перад словам «быстро».

Да Вялікай Айчыннай вайны існавалі яшэ два аўтографы гэтага перакладу. Адзін з іх захоўваецца і зараз у Цэнтральным Дзяржаўным архіве літаратуры і мастацтва СССР, другі захоўваўся да вайны ў рукапісным архіве М. Багдановіча ў АН БССР і з яго зроблена публікацыя ў «Творах» (т. 1, 1927) М. Багдановіча. У гэтым аўтографе, відаць, не было указання на тое, што гэта пераклад верша Я. Купалы, бо ўкладальнікамі «Твораў» ён аднесены да арыгінальных вершаў паэта.

Розначытанні: У аўтографе Літ. музея Я. Купалы радок 10: «Средь шелеста белого колоса нивы...»

У публікацыі з аўтографа ў «Творах» (1927) радкі 10—11: «В колосьях склснившихся шепчущей нивы И в пуще теряет свои переливы».

У аўтографе ЦДАЛМ¹ СССР радок 10: «Средь зрелых колосьев лепечущей нивы...»

**У ЦЭНТРАЛЬНЫМ ДЗЯРЖАЎНЫМ АРХІВЕ ЛІТАРАТУРЫ І
МАСТАЦТВА СССР. (МАСКВА)**

ЦДАЛМ¹ СССР (Масква)

Фонд 76. вопіс 2

Адзінка захавання: 48, ліст 1

М. Багдановіч. [Паштовая картка з Яраслаўля ад 26 красавіка 1912 года, адрасаваная В. Брусаву].

¹ Цэнтральны дзяржаўны архіў літаратуры і мастацтва СССР.

Пачатак тэксту:

«Многоуважаемый Валерий Яковлевич! Читая «Гюлистан» Саади Ширазского...»

Тэкст пісьма напісаны чорным чарнілам дробным почыркам на адным баку паштоўкі з подпісам паэта: «С почтением неизвестный Вам М. Богданович».

Пасля подпісу пастскрыптам: «P.S. М[ожет] б[ыть], этот образ т[аким] о[бразом] превра[тился] в коллективную собственность вост[очных] поэтов. Но до Саади...»

Колькасць радкоў пісьма з подпісам: 22 (да пастскрыптам'а).

Колькасць радкоў пастскрыптам'а: 6.

У верхнім правым кутку абазначана адзінка захавання ў фондзе: 1.

На адваротным баку паштоўкі адрас: «Москва, Ваганьковскій пер. д. № 3. Редакция журнала «Русская Мысль» для Е. В. Б.¹ Валерия Яковлевича Брюсова».

Зверху над адрасам чатыры вялікія паштовыя штэмпелі: два Яраслаўскіх ад 26 красавіка і два маскоўскіх ад 27 красавіка 1912 г.

У пісьме М. Багдановіч выказвае думку аб тым, што ў вершы «Подражание арабскому» Пушкін выкарыстаў паэтычны вобраз славутага персідскага паэта Саадзі і даводзіць сваю думку тэксталагічнымі прыкладамі.

З пісьма відаць, што М. Багдановіч не быў знаёмы з В. Брусавым і што гэта першае яго пісьмо да рускага паэта. Можна, аднак, зразумець, чаму менавіта Брусаву Багдановіч вырашыў паведаміць пра свае назіранні над пушкінскім вершам: Брусаў у той час — не толькі адзін з найбольш значных рускіх паэтаў, а яшчэ і энцыклапедычна адукаваны даследчык літаратуры, айчыннай і сусветнай, аўтар шмат якіх прац аб рускай паэзіі XIX стагоддзя, «самы культурны пісьменнік на Русі», паводле слоў М. Горкага.

Адказ В. Брусава М. Багдановічу не захаваўся, але багдановічавы меркаванні на тэму Пушкін — Саадзі маглі зацікавіць Брусава, і можна думаць, што іменна Брусаў параіў беларускаму паэту напісаць артыкул і паслаць яго ў рэдакцыю перыядычнага зборніка «Пушкин и его современники». Артыкул Максіма Багдановіча «Две заметки о стихах Пушкина» надрукаваны ў кнізе: Пушкин и его современники. Материалы и исследования. Вып. 28. Пгр., 1917 (февр.), с. 108—110.

Аўтограф пісьма М. Багдановіча да Валерыя Брусава выяўлены старшым навуковым супрацоўнікам ЦДАЛМ І. У. Бармаш.

Публікацыя тэкста пісьма ўпершыню зроблена ў артыкуле Н. Ватацы «Максім Багдановіч — Валерыю Брусаву», апублікаваным у часопісе «Помнікі гісторыі і культуры Беларусі», 1975, № 1.

ЦДАЛМ СССР (Масква)

Фонд 66, вопіс 1

Адзінка захавання: 1378, ліст 1

«Из Я. Купалы «Созревших хлебов золотые посевы...» [Перверша Я. Купалы «Жніво» на рус. мову].²

Колькасць радкоў: 15.

Пасля тэксту верша аўтарская паметка: «С белорусского перевел М. Богданович. Адрес мой: Ярославль. Демидовский лицей, Максиму Адамовичу Богдановичу».

¹ ЕВБ — его высокоблагородие.

² Другі аўтограф гэтага верша ў перакладзе М. Багдановіча захоўваецца ў фондах Літаратурнага музея Янкі Купалы (Мінск).

Белавы аўтограф, напісаны чорным чарнілам.

Даты напісання няма.

На наступным аркушы (арк. 2) змешчаны аўтографы перакладаў з украінскай мовы вершаў А. Крымскага.

Аўтографы выяўлены навуковым супрацоўнікам Інстытута літаратуры АН БССР Р. Гульман.¹

ЦДАЛМ СССР (Масква)

Фонд 66, вопіс 1

Адзінка захавання: 1378, ліст 2

«Из Крымского. «Пальмы гордые и лавры...»

Колькасць радкоў верша (без загал. «Из Крымского»): 12.

«Теплый гром. Цветя черешня...»

Колькасць радкоў: 8.

Пераклады двух вершаў украінскага пісьменніка А. Крымскага (1871—1941).

Белавыя аўтографы, напісаны чорным чарнілам. Без даты. Мяркуючы па тым, што папярэдні пераклад верша Я. Купалы зроблены ў ліцэйскі перыяд жыцця паэта, можна думаць, што гэтыя пераклады зроблены адначасова.

Аўтографы выяўлены навуковым супрацоўнікам Інстытута літаратуры АН БССР Р. Гульман.²

**У АДДЗЕЛЕ РУКАПІСАЎ ДЗЯРЖАЎНАЙ БІБЛІЯТЭКІ
СССР імя У. І. ЛЕНІНА**

Дзярж. б-ка СССР імя У. І. Леніна (Масква)

Аддзел рукапісаў

Фонд 465

Крыніца атрымання: Архіў АН СССР (Маскоўскае аддзяленне)

М. Багдановіч. [Пісьмо, адрасаванае да вядомага рускага філолага Фёдара Яўгеньевіча Корша].

Тэкст пісьма:

«22 красавіка 1913 рока.

¹ Гл. у кн.: Багдановіч М. Творы. Вершы, апавяданні, нарысы. Мн., 1957, с. 557.

² Тамсама, с. 558.

Я белым каменем адзначу...
Дзень гэты,— так пісаў Катул,—

Шчыра віншую Вас, вельмі, шаноўны Фёдар Еўгеньевіч, і жычу, каб як мага даўжэй Вы — жылі, а мы — любаваліся Вашым жыццём.

Незнаёмы Вам беларус Максім Багдановіч».

Аўтограф напісаны чорным чарнілам, прыгожым роўным почыркам.

Аўтограф выяўлены даследчыкам І. У. Саламевічам.

Асабісты архіў Ф. Я. Корша захоўваецца ў Архіве Акадэміі навук СССР (Маскоўскае аддзяленне). Там знаходзіцца і вялікая колькасць матэрыялаў 70-гадовага юбілею Ф. Я. Корша.

Некалькі гадоў назад частка матэрыялаў з архіва Я. Ф. і Ф. Я. Коршаў была перададзена ў аддзел рукапісаў Дзяржаўнай бібліятэкі СССР імя У. І. Леніна ў Маскве. Там і захоўваецца пісьмо М. Багдановіча да Ф. Я. Корша.

Аўтограф апісаны І. Саламевічам у артыкуле «Невядомы аўтограф Максіма Багдановіча» («Літ. і мастацтва», 1973, 2 лют.).

У ЦЭНТРАЛЬНАЙ БІБЛІЯТЭЦЫ АН ЛІТОЎСКАЙ ССР

У 30-х гадах у Беларускаму музей (Вільня, 1921—1941) з кніжнага магазіна «Беларуская кнігарня» (Вільня, Завальная, 7) паступілі тры скрыні розных архіўных матэрыялаў. Быў гэты ў асноўным архіў «Беларускай кнігарні» і рэдакцыі газеты «Наша ніва», якая некалькі гадоў знаходзілася ў памяшканні «Беларускай кнігарні».

У час разбора і сартыроўкі гэтых матэрыялаў былі знойдзены наступныя аўтографы пісьмаў і твораў М. А. Багдановіча:

а) 9 пісьмаў (1912—1914 гг.) у рэдакцыю газеты «Наша ніва» і 2 (1911) у рэдакцыю альманаха «Маладая Беларусь»;

б) 6 арыгіналаў вершаў (1913—1917 гг.): 1. «Максім і Магдалена»; 2. «Крытыку» (Трыялет); 3. «Спамін»; 4. «На могілках» (Рандэль); 5. «Трыялет»; 6. «Ліст...»

в) 9 перакладаў вершаў П. Верлена (1909—1915 гг.): 1. «Млоснасць»; 2. «Ракаўкі»; 3. «Як раньш пье...»; 4. «Плач сэрца майго...»; 5. «Трэ нам, бачыш, усё між сабой дараваць»; 6. «Раяль цалуе тонкая рука...»; 7. «О сум, усні ў душы маёй...»; «Зіяне месяца»; 9. «Покуль, зорка, уранці твой бледны блеск яшчэ зіе...»

г) «Postscriptum» — заканчэнне крытычнага артыкула па беларускай літаратуры «Глыбы і слаі» (1911 г.), які пачынаецца словамі: «Р. С. Мы казалі толькі аб тых творах, каторыя (калі не лічыць кнігі ды 2—3 вершы Паўловіча) з'яўляліся або ў «Нашай ніве», або ў «Маладой Беларусі...»

У 1945 г. усе рукапісныя, кніжныя і іншыя зборы (XI—XX стст.) Беларускага музея, дзе знаходзіліся і аўтографы М. Багдановіча, увайшлі ў фонды Цэнтральнай бібліятэкі АН Літоўскай ССР. (Заснавана аднача-

слова з АН у 1941 г., 16-га студзеня). Рукапісныя зборы былога Беларускага музея ў адзеле рукапісаў Цэнтральнай бібліятэкі АН Літ. ССР захоўваюцца пад шыфрам: F 21. VBF (фонд 21. Віленскі беларускі фонд), а аўтографы пісьмаў і вершаў М. Багдановіча пад шыфрам: F 21—38 (VBF) і F 21—39 (VBF). (У публікацыі М. Смолкіна ў часопісе «Полымя», № 3 за 1958 г. першыя літары шыфра паказаны няправільна).

Аднаго пісьма з датай на штампце яраслаўскай пошты «1.8.12», тэкст якога падаецца ў «Гадавіку Беларускага навуковага таварыства», кн. 1. (Вільня, 1933, с. 165—168), у адзеле рукапісаў Цэнтральнай бібліятэкі АН Літоўскай ССР не аказалася. Магчыма, ён быў згублены ў час пераносу захаванняў былога Беларускага музея ў Цэнтральную бібліятэку АН Літ. ССР. А можа трапіў у другі фонд? І ці поўнасьцю апублікаваны тэкст пісьма ў «Гадавіку»? На гэтыя пытанні можна будзе адказаць толькі, калі будзе знойдзены аўтограф пісьма.

Нумарацыя пісьмаў дана па «Зб. тв.» (1968) М. Багдановіча.

1. Пісьмы

F 21-38 (VBF)
Вопіс ліста 1

1-е пісьмо
ад 27.XI.11

М. А. Багдановіч. «Да рэдакцыі «Маладой Беларусі».
Пачатак тэксту:

«Паважаныя паночки!

Перш за ўсё — прывет нараджаючамуся Журналу...»

Пісьмо з Яраслаўля ў рэдакцыю «Маладая Беларусь» (Спб).

Тэкст пісьма напісаны чорным чарнілам, роўным, дробным, выразным, прыгожым почыркам на адным лістку з двух бакоў паштовай паперы ў лінейку. У канцы тэксту пісьма подпіс паэта «М. Багдановіч» і дата — «Яр. 19²⁷/_{XI} 11 р.» Пад першым *postscriptum*'ам ініцыялы паэта «М. Б.», пад другім — «Максім Б-віч».

У публікацыі М. Смолкіна («Полымя», 1958, № 3, с. 178) у канцы тэксту пісьма прапушчана дата, а пад другім *postscriptum*'ам прозвішча аўтара надрукавана поўнасьцю.

У верхнім левым кутку паперы на 1-й старонцы шыфр адзінкі захавання адзела рукапісаў бібліятэкі АН Літ. ССР — VBF 38.

Памер тэксту пісьма:

с. 1: 17,2×12,7 см.

с. 2: 13,5×12,8 см.

Памер паперы: 20,6×13,3 см.

F 21-39 (VBF)
Вопіс лістоў 11—12

2-е пісьмо
[канец 1911 г.]
і 3 вершы

М. А. Багдановіч. Пісьмо з Яраслаўля ў рэдакцыю альманаха «Маладая Беларусь» (Пецярбург].

Пачатак тэксту:

¹ Тэкст гэтага пісьма ўключаны ў апошняе выданне збору твораў паэта (Багдановіч М. Зб. тв. Т. 2, Мн., 1968, с. 500) пад № 4, а таксама ў кн.: Шлях паэта. Мн. 1975, с. 118.

«Паважаныя паночки!»

Пасылаю 3 пераклады з Верлена, а раней паслаў стацейку аб санеце і 2 вершы...»

Пісьмо напісана на паштовай паперы ў два лісты ў лінейку. Тэкст пісьма напісаны чорным чарнілам, дробным, роўным, выразным і прыгожым почыркам на першай старонцы. Пад тэкстам пісьма поўны подпіс паэта без даты [канец 1911 г.]¹, у postscriptum'е адрас: Яраслаўль, Ваздвіжанская, д. № 18, кв. 3. Максіму Адамавічу Багдановічу, а ў канцы ініцыялы — «М. Б.».

1-я і частка 4-й старонкі запэцканы клеём, тэкст пісьма перакрэслены алоўкам з той прычыны, што на наступных трох старонках змешчаны пераклады трох вершаў П. Верлена, прызначаныя для друку. Верхняя частка першага лістка трохі разарвана. Усе тры вершы (1. «Як раньш пье...»; 2. «Плач сэрца майго...»; 3. «Трэ нам, бачыш, усё між сабой дараваць...») напісаны таксама чорным чарнілам, роўна, выразна. У канцы — поўнаасцю імя і прозвішча паэта, без дат. Пад двума апошнімі — «Яраслаўль».

Памер тэксту пісьма: 11,8×12 см.

Памер тэксту вершаў:

1-га: 18×4 см.

2-га: 17×5,3 см.

3-га: 15,5×10 см.

Памер паперы: 20×13 см.

F 21-38 (VBF)
Вопіс ліста 7

3-е пісьмо
ад 29.7.12

М. А. Багдановіч. Паштовая картка з Яраслаўля ў рэдакцыю газеты «Наша ніва».

Пачатак тэксту:

«Паночки!»

Надумаўся я памясціць у зборнічак і пераклады з Верлена...»

Тэкст паштоўкі напісаны чорным чарнілам, вельмі дробным почыркам на адным баку паштовай карткі з подпісам паэта (толькі імя), без даты. На адваротным баку паштоўкі адрас: «Вільна, Завальная ул., д. 7, рэдакцыя газеты «Наша ніва» і тры паштовыя штампы: два яраслаўскай пошты з датай 29.7.12 і адзін віленскай пошты з датай 31.7.12.

Памер тэксту: 13,6×8,8 см.

Памер паштоўкі: 14×9 см.

F 21-38 (VBF)
Вопіс лістоў 2—3

5-е пісьмо
ад [14.XI.12]

М. А. Багдановіч. Пісьмо з Яраслаўля ў рэдакцыю газеты «Наша ніва»

Пачатак тэксту:

«З шасцю гадамі, паночки!»

Пад час выбараў у «Рус[ских] вед[омостях]» з'явілася звестка, быццам узяты ў турму сакратар «Сахі»...

¹ Датуецца прыблізна па зместу 1-га пісьма ў рэдакцыю альманаха «Маладая Беларусь» ад 27.XI.1911 г.

Тэкст пісьма напісаны чорным чарнілам, дробным почыркам на паштовай паперы ў лінейку ў два лісты на ўсіх чатырох старонках. На 2-ой с. рукой паэта закрэслены чорным чарнілам апошні радок і адно слова перадапошняга радка, на 3-й с. зверху — шэсць радкоў. З гэтых сямі закрэсленых радкоў толькі 3-ці, 4-ты, 5-ты і 6-ты на 3-й с. расшыфраваны: «Т. Гушча — пісьменнік з художэсцвеннага боку даволі не важкі, але чытаецца лёгка. Што да Змітрака Бядулі, то тэмы ў яго заўсёды цікавыя, але спосабы для выкладу іх заўсёды кульгаюць на абедзье пагі». У публікацыі М. Смолкіна ў «Полымі» 1958 г., № 3 гэтыя радкі расшыфраваны недакладна.

На с. 4-й у канцы тэксту подпіс паэта (толькі імя), без даты. [Яраслаўль, 14.XI.12]¹.

На с. 1-й у верхнім правым кутку пісьма чыясь рука зрабіла паметку алоўкам: «1912».

Памер тэксту:

с. 1: 18,7×13 см.

с. 2: 17,2×12,9 см.

с. 3: 17,2×12,9 см.

с. 4: 19×13 см.

Памер паперы: 21,1×13,3 см.

F 21-38 (VBF)

Вопіс ліста 4

ад [IV.1913 г.]

6-е пісьмо

М. А. Багдановіч. Пісьмо з Яраслаўля ў рэдакцыю газеты «Наша ніва» на паштовай паперы ў два лісты ў лінейку.

Пачатак тэксту:

«Дабрыдзень, паночки!

Дзякую Вам за клопаты аб зборнічку...»

Тэкст пісьма займае першую старонку, напісаны чорным чарнілам, няроўным почыркам — паэт быў цяжка хворы. У канцы тэксту подпіс паэта (толькі імя), без даты [IV.1913]²

У верхнім правым кутку пісьма чыясь рука зрабіла паметку хімічным алоўкам — «1912».

Памер тэксту: 20,7×13,3 см.

Памер паперы: 22×14 см.

F 21-38 (VBF)

Вопіс ліста 12

7-е пісьмо

ад 2.III.1913 г.

М. Багдановіч. [Паштовая картка з Яраслаўля ў рэдакцыю газеты «Наша ніва»].

Пачатак тэксту:

«Добры дзень, паночки!

Сягоння ранкам надаслаў Вам колькі вершаў...»

¹ У часопісе «Гадавік Беларускага навуковага таварыства», кн. 1. Вільня, 1933, с. 165 сказана, што на паштовым штампі на канверце гэтага пісьма была дата: «Яраслаўль, 14.XI.12». У адзеле рукапісаў бібліятэкі АН Літоўскай ССР пад шыфрам «F 2-38», дзе захоўваюцца пісьмы М. Багдановіча, гэтага канверта няма.

² Датуецца згодна наступнаму пісьму-паштоўцы ад 27/IV-1913 г., тэкст якога з'яўляецца як бы працягам гэтага пісьма.

Тэкст напісаны чорным чарнілам, дробным, выразным, роўным, прыгожым почыркам на адным баку паштоўкі з надпісам паэта (толькі імя). Дата ў канцы тэксту «19 $\frac{2}{III}$ 13 р.» напісана алоўкам рукой паэта.

На другім баку паштоўкі адрас: «Вильна, Завальная ул. 7, редакции газеты «Наша ніва» і тры паштовыя штампы: два яраслаўскіх з датай 3.3.13, адзін віленскай пошты з датай 5.3.13.

Памер тэксту: 12×8,7 см.

Памер паштоўкі: 14×9 см.

F 21-38 (VBF)
Вопіс лістоў 5—6

9-е пісьмо
ад 21.X.13

М. А. Багдановіч. [Пісьмо з Яраслаўля ў рэдакцыю «Нашай нівы»]

Пачатак тэксту:

«Паночки!

У № 42 «Н. н.» бачу стацыю Сцяпана Зенчанкі...»

Тэкст пісьма напісаны чорным чарнілам, дробным, роўным почыркам на паштовай у лінейку паперы ў два лістка на ўсіх чатырох старонках, без подпісу аўтара і даты [21.X.13]¹

На 4-й с. пісьма апошнія 3 $\frac{1}{4}$ радкі закрэслены чорным чарнілам рукой паэта. Павярнуўшы пісьмо закрэсленымі радкамі ўверх, чытаем: «Аўтабіяграфія. Я, Максім Багдановіч, нарадзіўся ў гор. Мінску... Бацька мой быў з народнай сям'і... настаўнік у народным вучылішчы». Гэтыя словы не датычацца да тэксту пісьма, відаць, паэт выкарыстаў гэтую паперу для пісьма.

На 1-й с. пісьма ў верхнім правым кутку чыясь рука зрабіла хімічным алоўкам паметку: «1913».

У публікацыі М. Смолкіна ў часопісе «Полымя», 1958, № 3, с. 181 у 12-м радку пасля слоў: «...беларускіх кніжак...» прапушчаны словы: «Нашу долю», а ў 49-м радку пасля слоў: «...дзе што з...» прапушчана слова «ужо». У публікацыі ў «Зборы твораў» (1968) М. Багдановіча яны ўзноўлены (у арыгінале пісьма гэтыя словы на 1-й с. радок 10-ы і на 3-й — радок 2-гі).

Памер тэксту:

с. 1: 17×12,5 см.

с. 2: 17×12,3 см.

с. 3: 17×12,3 см.

с. 4: 17×12 см. (разам з закрэсленымі радкамі).

Памер паперы: 20,8×12,9 см.

F 21-38 (VBF)
Вопіс ліста 9

10-е пісьмо
ад 7.11.13

М. Багдановіч. [Паштоўка з Яраслаўля ў «Беларускую кнігарню» (Вільня)].

Пачатак тэксту:

«Дабрыдзень, пане...

Разам з лістом пасылаю Вам у прэзент кніжку бацькі...»

¹ У часопісе «Гадавік Беларускага навуковага таварыства», кн. 1. Вільна, 1933, с. 163 сказана, што на паштовым штампе канверта гэтага пісьма была дата: «21.X.13». У аддзеле рукапісаў бібліятэкі АН Літоўскай ССР пад шыфрам F 21-38, дзе захоўваецца гэта пісьмо, гэтага канверта няма.

Тэкст пісьма напісаны чорным чарнілам, вельмі дробным почырмам на адным баку паштоўкі з подпісам паэта (толькі імя) без даты. На адваротным баку паштоўкі адрас: «Вильна, Завальная, 7, книжному магазину «Беларуская кнігарня»... і тры паштовыя штампы: два яраслаўскай пошты з датай 7.11.13 г. і адзін віленскай пошты з датай 9.11.13 г.

У верхнім і ніжнім левых кутках паштоўкі побач з адрасам чыёйсь рукой (відаць, работніка кніжнага магазіна) напісаны чорным чарнілам нейкі рахунак.

Памер тэксту: 13,3×8,5 см.

Памер паштоўкі: 14×9 см.

F 21-38 (VBF)

Вопіс ліста 11

11-е пісьмо

ад 23.5.14.

М. А. Багдановіч. [Паштоўка з Яраслаўля ў рэдакцыю газеты «Наша ніва»].

Пачатак тэксту:

«Пане...

Скончыўшы вясеннія экзамены, адразу хачу прыступіць да свайго даўняга жадання, а ўласна хачу вывучыць польскую мову...»

Тэкст пісьма напісаны чорным чарнілам, вельмі дробным почырмам на адным баку паштоўкі з подпісам паэта («М. Багдановіч»), без даты.

У канцы тэксту рукой паэта закрэслены чорным чарнілам 2¹/₂ прад-апошнія радкі. У іх чытаем: «...калі б я напісаў гэты раздзел літарамі беларускай пісьменнасці, што б заспявалі мне». (Першае слова ў першым закрэсленым радку не расшыфравана).

На адваротным баку паштоўкі адрас: «Вильна, Виленская ул. 29, ред. газ. «Наша ніва» ..., а ў ніжнім правым кутку рэдакцыяй «Нашай нівы» чорным алоўкам напісаны рахунак за кнігі, якія былі высланы па просьбе паэта.¹

Слоўнік — 1,65

Самаук — 1,40

Літ. бел. — 2,40

+ 5.45
+ 82

6,27[»]

Зверху над адрасам паштовыя штэмпелі: два яраслаўскай пошты з датай 23.5.14 г. і адзін віленскай пошты з датай 25.5.14 г.

Паміж радкамі адраса — круглы штамп з надпісам: «Бібліятэка Акадэміі навук» (на літ. мове) і ніжэй шыфр адзінкі захавання адрэла рукапісаў бібліятэкі АН Літ. ССР — «38.VBF-11».

У публікацыі М. Смолкіна ў часопісе «Полымя», 1958, № 3, с. 182 у 22-м радку пасля слова «Столькі» прапушчана літара «ж».

Памер тэксту: 13,7×8,5 см.

Памер паперы: 14×9 см.

F 21-38 (VBF)

Вопіс ліста 8

«Postscriptum» да артыкула М. Багдановіча «Глыбы і слаі».

Максім Багдановіч вядомы не толькі як паэт, але і як першы прафесіянальны беларускі крытык. Упершыню ў якасці крытыка М. Багдано-

¹ Гл. тэкст гэтага пісьма.

віч выступіў у газеце «Наша ніва», №№ 3, 4, 5 за 1911 год з аглядам беларускай літаратуры «Глыбы і слаі», у якіх заявіў, што дэмакратычная беларуская літаратура «... не на грашовых справах трымаецца... і ніколі не пойдзе чысціць боты капіталу» («Творы», т. 2, 1928, с. 12).

Артыкул быў уключаны ў 2-гі том «Твораў» (1928, с. 5—12) і ў 2-гі том «Збору твораў» (1968, с. 460). Тэкст артыкула да гэтага часу лічыўся поўным. Але на самой справе зараз на аснове аўтографу высветлена, што ў тэксце артыкула «Глыбы і слаі» было яшчэ заканчэнне — «Postscriptum».

У свой час тэкст гэтага «Postscriptum'a» быў апублікаваны М. Смолкіным у часопісе «Полымя», № 3 за 1958 г. (с. 182), але М. Смолкін, відаць, не заўважыў сувязі «Postscriptum'a» з артыкулам «Глыбы і слаі» і азаглавіў яго «Урывак з невядомага крытычнага артыкула М. Багдановіча». Па публікацыі М. Смолкіна, гэты ўрывак быў уключаны ў «Збор твораў» (1968, т. 2, с. 460), але таксама ў якасці ўрыўка з невядомага артыкула М. Багдановіча.

Няправільна таксама сцвярджаецца («Зб. тв.», 1968, т. 2, с. 556), што ўрывак «Postscriptum'a» надрукаваны ўпершыню ў «Полымі» (1958, № 3). Яшчэ ў 1933 г. у «Гадавіку Беларускага навуковага таварыства», кн. 1, с. 168 (Вільня) гэты ўрывак быў апублікаваны. І там былы рэдактар «Нашай нівы», а пазней — дырэктар Беларускага музея (Вільня, 1921—1941)... каменціруючы публікацыю артыкула М. Багдановіча, паведамляў, што гэты ўрывак «Postscriptum'a» быў выкрэслены сакратаром рэдакцыі «Нашай нівы»..., і ў друк разам з усім артыкулам «Глыбы і слаі» не трапіў па той прычыне, што М. Багдановіч востра крытыкаваў двух аўтараў «Нашай нівы» і клерыкальнай газеты «Bielagus» А. Зязюлю (А. Астравіча) і паэта, які схаваўся за крыптанімам «Антон Б.»

Такім чынам, гэта дапаўненне аўтара да асноўнага тэксту артыкула «Глыбы і слаі» характарызуе не толькі погляды Максіма Багдановіча, але і пазіцыю работнікаў газеты «Наша ніва» у адносінах да твораў паэта.

Тэкст «Postscriptum'a» напісаны чорным чарнілам, роўным, выразным, прыгожым почыркам на адным баку аркуша канцылярскай паперы ў лінейку. У канцы — ініцыялы аўтара, без даты [1911]¹.

У верхнім правым кутку аркуша пад тэкстам невядомай рукой зроблена чорным чарнілам паметка: «За 1910 год?», а ніжэй, справа тэксту хімічным алоўкам напісана: «Ясное, дер. Юхневичи. ЕВВ² полковнику Юхневичу».

Памер тэксту: 21,4×10,5 см.

Памер паперы: 35,5×22,2 см.

2. Вершы³

F 21-39 (VBF)

Вопіс ліста 1

Верш 1913 г.

М. А. Багдановіч. Крытыку («Чэліні статуі не рабіў...» Трыялет).

¹ Датуецца па газеце «Наша ніва», №№ 3, 4, 5 за 1911 г.

² Е. В. Б — яго высокаблагородне.

³ Яшчэ тры вершы змешчаны на старонках пісьма 1911 г., якое пачынаецца словамі: «Пасылаю тры пераклады з Верлена...» (F 21-38), гл. с. 122.

Тэкст верша напісаны чорным чарнілам, роўным, выразным, прыгожым почыркам на адным баку аркуша паштовай паперы ў лінейку без подпісу паэта і даты [Яраслаўль, 1913].¹

У верхнім левым кутку аркуша над тэкстам верша рукой супрацоўніка Беларускага музея (Вільня) у 1931 г. зроблена чорным чарнілам заўвага: «Нідзе не друкаваны. 26/X.31».

У верхнім правым кутку аркуша — круглы штамп: «Бібліятэка Акадэміі навук» (на літ. мове) і шыфр адзінкі захавання Аддзела рукапісаў бібліятэкі АН ЛітССР: 39.VBF—II

Памер тэксту: 8×7,7 см.

Памер паперы: 20,7×13 см.

G 21-39 (VBF)
Вопіс лістоў 2—6

Верш 1915—1917 гг.

М. А. Багдановіч. *Максім і Магдалена* («Гэй, пайдуй-ка я па вуліцы...»)

Тэкст верша напісаны чорным чарнілам, роўным, выразным прыгожым почыркам на пяці асобных вузкіх аркушах (на кожным на адным баку) канцелярскай паперы ў лінейку, без даты.

На 3-й с. у 8-м радку (зверху) рукой самага паэта закрэслена чорным чарнілам слова: «пярэдсьмертны», а над ім напісана: «смяротны».

Пасля тэксту верша подпіс (Максім Багдановіч), ніжэй — адрас: «Ярославль. Б. Даниловская, д. 246, Максиму Адамовичу Богдановичу».

Памер тэксту:

с. 1: 29,4×8,8 см.

с. 2: 30,5×9 см.

с. 3: 30,5×9,5 см.

с. 4: 30,5×9,8 см.

с. 5: 23,8×9,3 см.

Памер паперы: 35,4×11 см.

F 21-39 (VBF)
Вопіс ліста 7

Пераклады вершаў
П. Верлена [1912]

М. А. Багдановіч. 1. *Млоснасць* [Langueur] («Я — падупаўшы Рым, каторы пазірае...») 2. *Ракаўкі* («У кожнай з ракавак, пакрасіўшых сабой...»)²

Тэкст гэтых двух вершаў напісаны на адным баку вузкага аркуша канцелярскай паперы ў лінейку роўным, выразным, прыгожым почыркам, чорным чарнілам, без подпісу і даты [1912]³.

¹ Верш упершыню быў надрукаваны ў часопісе «Гадавік Беларускага навуковага таварыства», кн. 1. Вільня, 1933, с. 169, дзе пад тэкстам верша стаіць паметка: «Яраслаўль, 1913». У выданні твораў М. Багдановіча ўпершыню ўключана ў 1957 г. (Творы. Мн., АН БССР, 1957).

² Верш «Ракаўкі» упершыню быў надрукаваны ў «Гадавіку Беларускага навуковага таварыства», кн. 1. Вільня, 1933, с. 168—169. Па тэксту «Гадавіка» упершыню ўключана ў выданне твораў М. Багдановіча ў 1957 г. (Творы. Мн., АН БССР, 1957).

³ Датуецца па пісьму М. Багдановіча ад 29.7.12, дзе паэт піша пра пераклады вершаў Верлена.

У правым кутку пад тэкстам верша «Ракаўкі» супрацоўнікам Беларускага музея (Вільня) зроблена чорным алоўкам заўвага: «Нідзе не друкаваны пераклад з Верлена. 26.X.31 г.»

Памер тэксту:

1-га верша — 14,5×9,5 см.

2-га верша — 16×9,6 см.

Памер паперы: 33,3×10,5 см.

F 21-39 (VBF)

Вопіс ліста 8

Верш 1913 г.

М. А. Багдановіч. Спомін [Успамін] («Дзень гэты — так пісаў Катул...»)

Тэкст верша напісаны чорным чарнілам, роўным, выразным, прыгожым почыркам на адным баку 1/4 аркуша канцылярскай паперы ў лінейку. У канцы тэксту подпіс паэта (М. Багдановіч), без даты [датуецца тут па першай публікацыі ў газеце «Наша ніва», 1913, 31 мая, № 29].

Памер тэксту: 8,2×7 см.

Памер паперы: 17,8×10,8 см.

F 21-39 (VBF)

Вопіс лістоў 9—10

Два вершы 1913 г.

М. Багдановіч. 1. На могілках («Амур і сумны і прыгожы...» Рандэль). 2. Трыялет («Мне доўгае разстанне з Вамі...»)

Вершы напісаны чорным чарнілам, роўным, выразным, прыгожым почыркам на 1/4 аркуша канцылярскай паперы ў два аркушы ў лінейку. Першы верш на 1-й с., другі — на 3-й с. з подпісамі паэта (пад першым — Максім Багдановіч, пад другім — М. Багдановіч), без дат. Датуюцца па першай публікацыі ў «Нашай ніве», 1913, № 22, 31 мая.

Памер тэксту:

1-га верша — 14,5×8 см.

2-га верша — 8,5×8 см.

Памер паперы: 17,8×11 см.

F 21-39 (VBF)

Вопіс лістоў 13—14

Пераклады 4-х вершаў

П. Верлена. 1909—1915 гг.

М. А. Багдановіч. [Вершы].

Тэксты вершаў напісаны чорным чарнілам, роўным, выразным, прыгожым почыркам на чатырох старонках двухаркушняй паштовай паперы ў лінейку без дат. Пад тэкстам кожнага верша падпісаны поўнасьцю імя і прозвішча паэта.

На 1-й с. верш «Раяль цалуе тонкая рука...»

У першым радку ў слове «раяль» рэдакцыяй «Нашай нівы» прапраўлена чорным чарнілам літара «о» на «а» («раяль»), у слове «цэлуе» літара «э» на «а» («цалуе»).

У верхнім правым кутку над вершам хімічным алоўкам напісаны эпіграф французскага паэта П'ера Барэля (1809—1859): „Son joyeux

importun, d'un clavicin sonore". Зроблена гэта рэдакцыяй «Нашай нівы» па просьбе паэта, выказанай у пісьме ад 2.III.1913 г.

Памер тэксту: 14×8,6 см.

Памер паперы: 21×13 см.

На 2-й і 3-й старонках напісаны верш «О, сум, усні ў душы маёй...»

У 2-м, 11-м і 16-м радках верша рэдакцыяй «Нашай нівы» унесены праўкі чорным чарнілам:

радок 2-гі: у слове «адной» літара «о» папраўлена на «э» («аднэй»);

радок 11-ы: слова «разлукі» па просьбе аўтара (пісьмо ад 29.7.1912 г.) заменена словам «разстання», а ў 12-м радку не заменена;

радок 16-ы: слова «разлуцэ» заменена словам «разстанні».

Памер тэксту: 18,9×6,5 см.

Памер паперы: 21×13 см.

На 3-й с.—верш «Зіяне месяца»

У 2-м, 4-м, 7-м, 8-м, 9-м і 11-м радках рэдакцыяй «Нашай нівы» унесены праўкі чорным чарнілам:

радок 2-гі: слова «люцень» заменена словам «лютнеў»;

радок 4-ты: у слове «надзее» апошняя літара «е» выпраўлена на «і»;

радок 7-мы: слова «ня» папраўлена на «ні»;

радок 8-мы: у слове «сьліты» літара «с» выпраўлена на «з» («зьліты»);

радок 9-ты: у слове «прыгожэ-смутнам» літара «а» выпраўлена на «ы» («прыгожэ-смутным»);

радок 11-ты: у слове «плачэ» літара «э» выпраўлена на «ы» («плачы»), у слове «чутнам»—«а» на «ы» («чутным»).

Памер тэксту: 13,5×10,5 см.

Памер паперы: 21×13 см.

На с. 4-й: верш «Покуль, зорка, ўранці твой бледны блеск яшчэ зіе...»

Ніякіх выпраўленняў у тэксце няма.

Памер тэксту: 18×6,5 см.

Памер паперы: 21×13 см.

F 21-39 (VBF)

Верш 1913 г.

Боніс лістоў 15—16

М. А. Багдановіч. Ліст... («Хоць значыць гэтае несць у Афіны совы...»)

Тэкст верша напісаны чорным чарнілам, роўным, выразным, прыгожым почыркам на 4-х аркушах (на кожным на адным баку) паштовай паперы ў лінейку.

У 39-м радку ў слове «пярэрабіла» літара «я» выпраўлена рэдакцыяй «Нашай нівы» на «е».

Пасля тэксту верша — подпіс: «Максім Багдановіч» і дата: «1913 р.»

На с. 4-й ў ніжнім левым кутку, пад вершам круглы штамп з тэкстам: «Бібліятэка Акадэміі навук» (на літ. мове) і шыфр адзінкі захавання аддзела рукапісаў бібліятэкі АН Літ. ССР: F 39. VBF-II.

Памер тэксту:

с. 1: 16,5×11,5 см.

с. 2: 17,3×12 см.

с. 3: 17,3×12 см.

с. 4: 12,7×11 см.

Памер паперы: 21,3×13,4 см.

Н. А. Ляшковіч

У РУКАПІСНЫМ АДДЗЕЛЕ НАВУҚОВАЙ БІБЛІЯТЭКІ
АН УССР (КІЕЎ)

Навук. б-ка АН УССР (Кіеў)
Рукапісны аддзел

М. Богданович. Краса и сила. Опыт исследования стиха
Т. Г. Шевченко. [Артыкул 1914 г.]

Тэкст першага радка артыкула ў аўтографе: «Есть звезды,
которые так близки друг к другу...»

Подпіс: М. Богданович. [Прозвішча падкрэслена]. Пасля
подпісу: «Адрес мой: Ярославль, Любимская ул. 57, кв. 1.
Максиму Адамовичу Богдановичу».

Папера: 13 даўгіх лістоў-палос, даўжынёй у дзве старонкі школьнага
сшытка, правая палавіна іх спісана прыгожымі, дакладна выведзенымі лі-
тарамі чорным чарнілам.

На тытульным лісце — надпіс алоўкам: «2 книжка «Украинской жи-
зни», 1914 г.» Гэта рэдактарская паметка. Артыкул быў апублікаваны ў со-
тую гадавіну з дня нараджэння Т. Шаўчэнкі ў часопісе «Украинская
жизнь», М., 1914, № 2. Тым самым алоўкам і почырмам зроблена і раз-
метка шрыфтоў: «Широкий корпус», «Мелкий корпус» (на супраць падза-
лоўка артыкула і вершаваных цытат).

Рэдактарскія паметкі сведчаць аб тым, што гэта чыставы аўтограф,
з якога артыкул набіраўся ў друкарні. Значыць, гэта апошняя аўтарская
рэдакцыя артыкула, якая і павінна быць узорам для далейшых публіка-
цый.

Калі параўнаць гэты кананічны тэкст з тэкстам самага аўтарытэтнага
сучаснага выдання М. Багдановіча «Збор твораў», т. 2 (Мн., 1968, с. 139—
150), то ўбачым, што ў іх ёсць разыходжанні.

М. Багдановіч любіў поўную форму назоўніка ў творным склоне: судь
бою, красотою, цезурою... Чамусьці ў пазнейшых публікацыях артыкул
сталі ўжывацца назоўнікі з кароткімі канчаткамі: судьбой, цезурой...

Цытуючы вершы Т. Шаўчэнкі, Багдановіч заўсёды графічна выдзяляў
рукапісныя ці рытмалагічныя з'явы. Так, напрыклад, падкрэслены алітэра-
цыі («гармидэр, галас, гам у гаі», «неначе ляля в льолі білій»), паказані
націскі на састаўных рыфмах (ледащо — на́що, злидні — трі́ дні), а таксама
месцы цэзур у вершаваных радках (Не лякайся, // подивися) і г. д. Багдано-
вічавы графічныя выдзяленні і падкрэсленні ў сучасных выданнях не заў-
сёды ўлічваюцца.

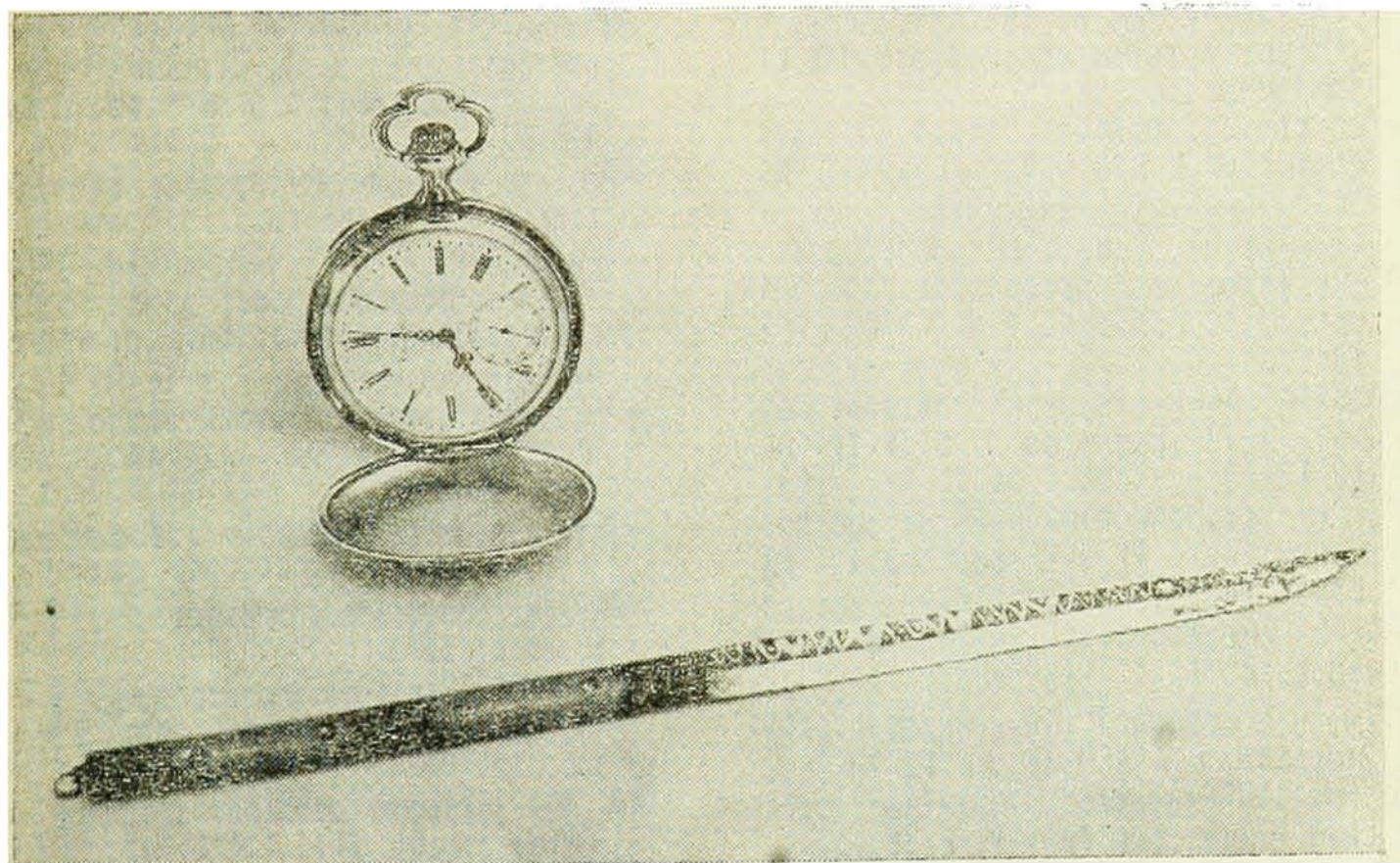
Але ёсць у «Зборы твораў» (1968) і істотныя тэксталагічныя адхілен-
ні ад аўтографа, якія скажаюць думку аўтара. Так, падкрэсліваючы «вы-
трыманасць» чатырохстопнага ямба ў некаторых вершах Тараса Шаўчэнкі

М. Багдановіч сцвярджаў: «...таким образом, пользуясь метрами искусственной поэзии, Шевченко исполнял все ее искусственные правила». У «Зборы твораў» (1968) чытаем: «...таким образом, пользуясь методами искусственной поэзии, Шевченко исполнял и все ее искусственные правила» (с. 141). Гэта памылка ўпершыню была зроблена ў часопісе «Украинская жизнь», 1914, № 2, на с. 2, а адтуль і была перадрукавана ў першае выданне «Твораў» (т. 2, 1928, с. 46), а з яго і ў «Збор твораў» (т. 2, 1968, с. 141).

Цікавае назіранне М. Багдановіча аб тым, што ў Тараса Шаўчэнкі сустракаюцца радкі, «в которых даже каждая стопа снабжена цезурой («Перед//ними//море//синє...»). У «Зборы твораў» (1968) гэта думка скажаецца, бо замест слова «стопа» надрукавана «строка». Чытаем: «... хотя встречаются строки, в которых даже каждая строка снабжена цезурой («Перед ними (море) синє...»)» (с. 149). Гэта памылка, дапушчаная таксама ў часопісе «Украинская жизнь», перайшла і ў выданні твораў Максіма Багдановіча.

Ёсць у аўтографе і некаторыя праўкі. Так, спачатку аўтар напісаў: «А именно всегда и неизменно с исключительной любовью держался он [Т. Шаўчэнка] утвержденного Пушкиным в русской поэзии четырехстопного ямба...» Пасля паэт закрэслівае словы «утвержденного Пушкиным в русской поэзии» і замяняе кароткім «пушкинского».

Аўтограф выяўлены, прааналізаваны і апісаны Вечаславам Рагойшам у артыкуле «Прыгожа літары выводзіў ён пяром...» («Маладосць», 1974, № 5, с. 183—184).

Гадзіннік і ножык М. Багдановіча
Экспануюцца ў Дзяржаўным музеі БССР

АЛФАВІТНЫ ПАКАЗАЛЬНІК ТВОРАЎ

(Лічбы адсылаюць да парадкавых нумароў апісання кніг
М. Багдановіча)

- Аб веры нашых прашчураў (артыкул) 7 9
Агата («Помню — йшла я да рагушы хутка...») 7 8 9 10 11 12 14
«Ад родных ніў, ад роднай хаты...» (Слуцкія ткачыхі) 1 7 8 9 10 11 12 13 14 15
«Ад спекі пышуць дахі і асфальт...» 1 7 8 9 10 11 12 13 15
«Ад спомінаў дзіцячых лет...» (Купідон) 7 8 9 10 11 12
Азра («Кожны вечар ля крыніцы...»), з Г. Гейнэ 7 8 9 10 11 12 14
«Акіян дрыжыць...» (Малюнак мора), з П. Верлена 7 8 9 10 11 12 13 15
Актава («Як моцны рэактыў, каторы выклікае...») 1 7 8 9 10 11 12 13 14 15
А. Л. Погодин. Славянский мир (рэц.) 7 9
«Амур і сумны і прыгожы...» (На могілках) 7 8 9 10 11 12 14
А. Н. Афанасьев. Народные русские легенды (рэц.) 7 9
«Аня, Анечка...» 7 8 9 10 12
А. О. Козачковскому («Давно всё это было...»), з Т. Шаўчэнкі 7 8 9
Апавяданне аб іконніку і залатару... (апав.) 7 9 10 11 12
Апокрыф (апав.) 7 8 9 11
«Апусціўшы густыя расніцы...» 8 9
«Архив села Карабихи» (рэц.) 7 9
Асенняй ночай («Чарнеецца сажая вечар...») 7 8 9 10 11 12 13 («Асенняй ноччу») 14 15
Асення песня («Як раньш, пые...»), з П. Верлена 7 8 9 10 11 13 14 15
Астры («У поўначы астры ў саду расцвілі...»), з А. Алеся (сапр.: А. І. Кандыба) 1 7 8 9 10 12 13 14 15
«Ат, не дурыце галавы!..» (Гутарка) 7 8 9 10 11 12
Афанасьев А. Н. Народные русские легенды (рэц.) 7 9
«Ах, как умеете Вы, Анна...» (Четверной акrostих) 7 8 9 10 12
«Ах, как уютно, чисто, мило...» 7 (у камент.); гл. таксама: «О, как уютно...»
«Ах, Лявоніха мая!..» (Лявоніха) 7 8 9 10 11 12 13 14 15
«Ах, як спявае...» (Японскія) 7 8 9 10 11 12 14
«А чаго ж там на вуліцы так сабакі брэшуць...» (Украінскія) 7 8 9 12 14
«А як родную згадаю старану...» (Мае песні, II) 7 8 9 10 12 13 14 15
Безнадзейнасць («Скарына, доктар лекарскіх навук...») 1 7 8 9 11 12 13 14 15
«Без сіл, уся ў пату, як белы снег, блядна...» 1 7 8 9 10 11 12 14
Безумец (Памяти Галилея), артыкул 7 9 11 12
Беларусь («Беларусь, Беларусь!..») 9

- «Беларусь, твой народ дачакаецца...» 7 8 9 10 12 13 14 15
- Белорусский беженский приют (артыкул) 7 9
- Белорусское возрождение (артыкул) 5 7 9
- Белорусы (артыкул) 7 9
- «Белы крыж, пліта, пад ёй — магіла...» 1 7 8 9 10 11 14
- «Белым кветам адзета каліна...» 9
- «Белым снегам укрылася вуліца...» (Хаўтуры) 7 8 9 10 11 12 14
- «Белым цветом одета калина...» 7 8 9
- Білоруське відродженнэ (брашура) 6
- «Бледны, хілы, ўсё ж люблю я...» 1 7 8 9 10 11 12 13 14
- «Бледный, хилый, всё ж люблю я» 7 8 9
- «Блізка горнай рэчкі Сарыярві...» (Паво) з І. Рунеберга 7 8 9 10 11 12 13 14 15
- «Блізка рэчкі Самацечкі камары таўкуцца...» (Мушка-зелянушка і камарык-насацы тварык) 7 8 9 10 11 12 13 15
- «Блішчыць у небе зор пасеў...» 1 7 8 9 10 11 12 13 15
- «Бог Апалон з галавы зняў карону і кінуў у неба...» (Грамада зорак «Карона») 1 7 8 9 11 12
- «Больш за ўсё на свеце жадаю я...» 7 8 9 10 12 14
- «Бор шумеў, навяваў зводны сон...» (Хрэсьбіны лесуна) 7 8 9 10 11 12
- Братья-чехи (брашура) 4 9
- «Буду сніць і днямі, і начамаі...» 7 8 9 10 12 14
- Булгарин в белорусской шуточной поэме (артыкул) 7 9
- Бура («Панурая, вялізная жывёла») 1 7 8 9 10 11 12 13 15
- «Бывае, вада перапоўніць...» 7 8 9 10 12 14
- «Была Інгеборг, як сасонка, страйна...» (Скандынаўская) 7 8 9 10 11 12 14
- «Была калісь пара: гучэла завіруха...» 1 7 8 9 10 11 12 13 14 15
- «Быць можа пуціна жыцця...» (Д. Д. Дзябольскаму) 7 8 9 10 11 12 14
- Бяседная («А чалом, чалом, мае госцейкі...») 7 8 9 10 11 12 14
- Вадзянік («Сівавусы, згорблены, я залёг між цінай...») 1 7 8 9 10 11 12 14
- «Вакол мяне кветкі прыгожа красуюць...» (На чужыне) 7 8 9 11 12 13 14 15
- Валерий Брюсов. Семь цветов радуги (рэц.) 7 9
- Варажба («Усё знікла — шум дажджу, і ветру вой сярдзіты...») 7 8 9 10 11 12 13
- Варона і чыж («Прыгода гэтая не так даўно была...») 7 8 9 10 11 12 13 15
- «Вас днём нараджэння газеты віншую!» (Ліст у рэдакцыю «Нашай нівы») 7 8 9
- «Вашай цётцы, здаецца, вельмі прыемна...» 7 8 9 10 14
- В. Винниченко. Собрание сочинений, т. I—VIII (рэц.) 7
- «В горячем споре, возражая беспрестанно...» 8 9
- «Ведай, брат малады, што ў грудзях у людзей...» (Песняру) 1 7 8 9 10 11 12 13 14 15
- Вераніка («Я на душы ўражлівай маю...») 1 7 8 9 10 11 12 13 15
- Вершы беларускага складу («Бяседная», «У Максіма на кашулі», «На Лявонавай кашулі», «Як прыйшла я на ток малаціць», «Хоць і зорачка — ды не вячэрняя») 7 8 9 10 11
- Весеннее («Ручку?.. Только одну...») Верш прыпісваецца М. Багдановічу 9
- «Ветер гонит желтых листьев стаю...» (Осенью) 7 8 9 10 12
- Вечар («Месяц круглы ўстаў на небе...») 1 7 8 9 10 11 12 13 14 15
- «Вечар на захадзе ў попеле тушыць...» 1 7 8 9 10 11 12 13 15
- Вечар («На небе месяц ўстаў зялёны...») 7 8 9 10 11 12 13 14 15
- «Вечар ціхі, вечар просты...» (Цяжарная) 8 9 14
- «Віншую ад душы, панове...» («Нашай ніве») 7 8 9
- В неволе («В Украине ли, в Сибири ль будут»), з Т. Шаўчэнкі 7 • 8 9 10
- «В неволе тяжело.. Хоть и воли...» (з Т. Шаўчэнкі) 7 8 9
- Вобразнасць апісанняў у вершах В. Марцінкевіча (урывак з артыкула) 9
- Возера («Стаяў калісь тут бор стары...») 1 7 8 9 10 11 12 13 14 15
- Возера («У чарцы цёмнай і глы-

бокай...») 1 7 8 9 10 11 12 13 14 15
 Вольныя думы. (Цыкл вершаў) 1 7 8 9 10 12
 «Вось і ноч. Нада мной заліліся слязамі нябёсы...» 7 8 9 10 13 14 15
 В. Самийленко (артыкул) 7 9
 В старом саду («Изящный сад — такой, как у Ватто...») 7 8 9
 «В Украине ли, в Сибири ль будут...» (В неволе), з Т. Шаўчэнкі 7 8 9 10 12
 «Вуліца — ў руху кракоў...» (Паўстанне), з Э. Верхарна 8 9 11 12 13 14 15
 «Вулкі Вільні зіяюць і гулка грымяць!..» 1 7 8 9 10 11 12 13 14 15
 «Вы кажаце мне, што душа ў паэта...» 1 7 8 9 10 11 12 13 14 15
 «Вы, панове, пазіраеце далёка...» 1 7 8 9 10 11 12 13 14 15
 «Вы так часта пазіралі ў люстру...» 7 8 9 10 12 14
 «Вы, хто любіце натрапіць...» 1 7 8 9 10 11 12 13 15
 «Выйшаў з хаты. Ціха спіць надворак» 7 8 9 10 11 12 13 14 15
 Вясной (апавяданне) 7 8 9 10 11 12
 Галіцкая Русь (артыкул) 7 9
 Гарадок (апавяданне) 7 8 9 10 11 12
 Г. В. Плеханов. Дневник социал-демократа (рэц.) 7 9
 Генрых («У Каносе, перад замкам...»), з Г. Гейнэ 8 9 10 11 12 13 14 15
 Глыбы і слаі. Агляд беларускай краснай пісьменнасці 1910 г. (артыкул) 7 9
 «Глянь: месяц бледны...» (з П. Верлена) 7 8 9 10 11 12 13 14 15
 «Глянь, як зорка у цемні ляціць...» (С. Е. Палуяну) 1 7 8 9 10 11 12 13 15
 «Гнусь, працую, пакуль не парвецца...» («З песняў беларускага мужыка») 7 8 9 10 11 12 13 14 15
 Голос из Белоруссии. К вопросу о белорусской и великорусской речи в местной школе (артыкул) 7 9
 Городская любовь («Мы под навесом лип...») 8 9
 «Готово! Парус распустили...» (з Т. Шаўчэнкі) 7 8 9

Грамада зорак «Карона» («Бог-Апалон з галавы зняў карону й кінуў у неба...») 1 7 8 9 11 12
 Грицько Чупринка (артыкул) 7
 «Гул вулічных шынкоў; панельны бруд; каштаны...» (з П. Верлена) 7 8 9 10 11 12 14
 Гутарка («Ат, не дурыце галавы!..») 7 8 9 10 11 12
 Гутарка з паненкамі («Пабачце! Ластаўка малая...») 1 7 8 9 10 11 12 14
 «Гэй, варушыцеся, коні панурья...» (Досі ўжо працы) 1 7 8 9 10 11 12 13 14 15
 «Гэй, пайдзі ж я па вуліцы...» (Максім і Магдалена) 7 8 9 10 11 12 13 15
 «Гэты мілы, белы пальчык...» (Ласун) 7 8 9 10 12

Да вагітнай («Ціха ідзеш ты, у нетрах дзіцёнка хадюю калышаш...»; «Дзіцё, што ў коласе зярно...») 1 7 8 9 10 11 12 14
 «Давно всё это было...» (А. О. Козачковскому), з Т. Шаўчэнкі 7 8 9
 «Давно завянули цветы...» 7 8 9
 Да дзяўчыны («Змоўклі вершы мае прад табой: іх красу зацямяюць...») — У кн.: Шлях паэта. Мн., 1975, с. 299 (№ 85)
 «Дарэмна ловіце вы ў сетку матылька...» (Крытыку) 8 9 14
 «Даўно ўжо цела я хварэю...» 1 7 8 9 10 11 12 13 14 15
 Двайняткі («Нясмела я цяпер стаўлю...») 7 8 9 10 12 14
 Два заметки о стихотворениях Пушкина (артыкул) 7 9
 Д. Д. Дзявольскаму («Быць можа, пуціна жыцця...») 7 8 9 10 11 12 14
 Дед («Сегодня было так тепло...») 7 8 9
 Деятельность Минского белорусского комитета (артыкул) 7 9
 Дзве песні («Я палямі іду на чужой старане...»), з Ю. Святагора 7 8 9 10 12 13 14 15
 Дзве смерці («Калі патрыцый смерць з прыветам спатыкаў...») 1 7 8 9 10 11 12
 Дзе вы, лясоў, палёў цвяты?...» 1 7 8 9 10 11 12 13 15
 Дзед («Так цёпла цэлы дзень было...») 7 8 9 10 11 12 13 14 15
 «Дзедал пачаў чарадой прыладж-

- ваць пер'я...» (Ікар і Дзедал), з
Авідзія 7 8 9 10 11 12 14
- «Дзень гэты,— так пісаў Катул...»
(Успамін) 7 8 9 10 11 12 13 14
15
- «Дзень добры, пане!..» (Пану... на
спамін ад аўтара) 7 8 9
- «Дзераўлянае яечка» (Трыялет) 1
7 8 9 10 11 12
- «Дзесь у хмарах жывуць паву-
кі...» 1 7 8 9 10 11 12 13 15
- «Дзіўна кволяя...» (Японскія) 7 8
9 10 11 14
- «Дзіцё, што ў коласе зярно...» (Да
вагітнай) 1 7 8 9 10 11 12 14
- «Дзякуй, пане, бо пазнаў ад вас і
я...» (Пан і мужык) 7 8 9 10 11
12 14
- «Дзядзюк шчыра любіць дзяўчы-
ну...» (з Г. Гейнэ) 8 9 10 11 12
14
- «Для тебя, отчизна предков мо-
их...» (з Я. Купалы) 8 9
- «Добрай ночы, зара-зараніца!..» 1
7 8 9 10 11 12 13 14 15
- «Дождж у полі і холад... Імгла...»
7 8 9 10 11 12 13 14 15
- Доля мужыка («Ты скажы мне,
мужык...») 7 8 9 10 12 14
- «Донна Клара твар закрыла...»
(Іспанскія) 8 9 12 14
- «Досі ўжо, браты, чужынцам мы
служылі...» 7 8 9 14
- Досі ўжо працы («Гэй, варушыце-
ся, коні панурыя...») 1 7 8 9 10
11 12 13 14 15
- «Дробны дождж сячэ, ліецца...»
(Разрытая магіла) 1 7 8 9 10
11 12 13 14 15
- «Душа твая — малюнак артысты-
чны...» (Зіянне месяца), з
П. Верлена 7 8 10 11 12
- «Душой стаміўшыся ў жыццёвых
цяжкіх бурах...» (Летапісец) 1
7 8 9 10 11 12 13 14 15
- «Ежемесячный журнал» 1914 г.
№ 1 (рэц.) 7
- «Ёсць адна толькі мудрасць жыц-
ця...» (Credo) 7 (т. 2) 9
- «Ёсць гэтка японакая забаўка»
7 8 9 10
- «Ёсць на свеце такія бадзягі...»
(Эміграцкая песня) 7 8 9 10 11
12 13 14 15
- «Ёсць чары ў забытым, старадаў-
ным...» (Тэрцыны) 1 7 8 9 10
11 12 13 14 15
- Жатва (рэц.) 7 9
- «Жду я... Порхают снежинки пу-
шистые...» (верш прыпісваецца
М. Багдановічу) 9
- Желтые цветы (рэц. на часоп.
«Мікроскоп») 7 9
- Жниво («Созревших хлебов золо-
тые посевы...»), з Я. Купалы 7
10; без загал.: 8 9
- «Жывая лялечка! Не душу і не
сэрца...» 8 9
- «Жывеш не вечна, чалавек...» 1 7
8 9 10 11 12 13 14
- «Забудется многое, Клава...» 7 8
9 10 11 12
- Забутый шлях (артыкул на укр.
мове) 7 9
- Забыты шлях (артыкул) 7 9 12
- Завіруха («У бубны дахаў вецер
б'е...») 1 7 8 9 10 11 12 13 14 15
- За газетай («Ты доўга сядзела за
сталом...») 7 10 12; без загал.:
8 9 11
- «Загарэлісь кроўю вочы...» (Пу-
гач) 7 8 9 10 11 12 13 14 15
- «За дахамі места памеркла нябёс
пазалота...» 1 7 8 9 10 11 12 13
14 15
- З А. Алеся («Пекла было тут у
тую часіну...»; Астры) 1 8 9 10
- «Залілось, слязьмі быццам, зорка-
мі...» 7 8 9 10 12 14
- «Замёрзла ноччу шпаркая крыні-
ца...» (Санет) 7 8 9 10 11 12 13
14
- За сто лет (артыкул) 7 9
- За тры гады. Агляд беларускай
краснай пісьменнасці 1911—
1913 гг. 7 9
- Захад («Слабне золак, згарае...»),
з П. Верлена 7 8 9 10 11 12 13
14 15
- «Зачем грустна она была...» 7 8
9 10 12
- «Звярнуў калісь Пегас на вулкі...»
(Уступ) 1 7 8 9 10 11 12 13 15
- З Гейнэ («У паўночным краю на
кургане...»; Азра; «Дзядзюк
шчыра любіць дзяўчыну...» «Калі
любоў ізмучыць...» «Калі ма-
еш шмат чаго...»; Генрых) 7 8 9
10 11 12
- Згукі бацькаўшчыны (цыкл вер-
шаў) 1 7 8 9 10 12
- «Здароў, марозны, звонкі вечар!..»
(Зімой) 1 7 8 9 12 13 14 15
- Зеленая любовь («По улице, сме-
ясь, шалая...») 7 8 9 10, у чарна-

- вым аўтографэ пад назв. «Молодятник». (Гл. «Творы», т. 2, 1928, с. 391)
- «З енкам дзіце ты раджаеш...»
1 7 8 9 11 12 14
- Зімовая дарога («Шпарка коні імчацца ў полі...») 1 7 8 9 10 11 12 13 15
- Зімой («Здароў. марозны, звонкі вечар!...») 1 7 8 9 10 11 12 13 14 15
- «Зірнуў, як між валос...» (верш з цыкла «Эрас») 7 8 9 14
- Зіянне месяца («Душа твая — малюнак артыстычны...») 7 8 9 10 11 12
- З Крымскага («Кажуць людзі, быцам, творачы мужчыну...») 1 7 8 9 10 11 12
- «Змоўк пясняр, затаіў свае песні...» (Каганцу) 1 7 8 9 11 12 13 15
- «Змоўклі вершы мае прад табой: іх красу зацяняюць...» (Да дзяўчыны). — У кн.: Шлях паэта. Мн., 1957, с. 299 (№ 85).
- З М. Розенгейма («Цяжкая дарога...») 7 8 9 10 11
- Змяіны цар («У цёмным небе — хараводы...») 1 7 8 9 10 11 12 13 14 15
- Змяіны цар («Цемень. Сосны. Елкі. Мох. Кара...») 7 8 9 11 12 13 15
- «З нізкага берагу дно акіяна вачам недаступна...» (Пентаметры) 1 7 8 9 10 11 12 14
- «Золата, золата падае з неба!...»
З А. Майкава 7 8 9 10 12 13 14 15
- «Зорка Венера ўзышла над зямлёю...» (Раманс) 1 7 8 9 10 11 12 13 14 15
- З П. Верлена («Рыцар Няшчасце, што зкрозь ездзіць пад маскай маўчком...»; «Трэ нам, бачыш, усё між сабой дараваць...»; «Ціхі і сіні блішча над хатай...»; «О, сум, усні ў душы маёй...». «Сон цёмны, усё мацнее...»; Асенняя песня; «Плач сэрца майго...»; Захад; «Глянь: месяц бледны...»; «Покуль, зорка уранці твой...», «Раяль цалуе тонкая рука...»; «У полі мрок...»; Малюнак мора; Сентыментальная бяседа; Ракаўкі; Зіянне месяца; «Рака срэдзь вулкі. Як мана...»; Шынок; «Гул вулічных шынокоў...»; «Трэск дроў...»; «Ноч.
- Дождж. Нябёс імгла...»; Млоснасць) 7 8 9 10 11 12
- З песняў беларускага мужыка («Гнусь, працую, пакуль не парвецца...»; «Я хлеба ў багатых прасіў і маліў...») 7 8 9 10 11 12 13 14 15
- «Зразаюць галіны таполі адну за адной...» 1 7 8 9 10 11 12 13 14 15
- З цыкла «Усмешкі» (Пан і мужык; «Чытаю я журнал сучасны...»; Гутарка) 7 8 9 10 11 12
- З цыкла «Эрас» («У космах схаваліся кветы чырвоныя...»; «Зірнуў, як між валос...») 7 8 9 14
- З Чарняўскага («Ужо зноў не спаткаюцца тыя шляхі...») 1 7 8 9 10 12
- З Шылера («Хочаш сябе ты пазнаць...») 7 8 9 10 11 12
- З Э. Верхарна (Паўстанне) 7 8 9 10 11 12 13 14 15
- З Ю. Святагора (Дзве песні) 7 8 9 10 12 13 14 15
- Иван Морозов. Красный звон (рэц.) 7 9
- Иван Франко (артыкул) 9
- Из В. Стефаника (1. «Кленовые листочки»; 2. «Смерть») 7 9
- Из Ив. Франко (кароткі уступ. артыкул М. Багдановіча пра І. Франко і пер. з укр. мовы на рус. апавядання «Каменщик») 7 9
- Из Испанских мотивов («О, мой маленький мучитель...») Верш прыпісваецца М. Багдановічу 9
- Из летних впечатлений (1. Феодосия. 2. Старый Крым. 3. Поездка в Коктебель), нарыс 7 9
- «Изноў пабачыў я сялібы...» (Эпілог паэмы «Вераніка», у выданнях змяшчаўся як асобны верш) 7 8 9 10 11 12 13 14 15
- Из рассказа «Кленовые листочки» (В. Стефаніка, пер.) 9
- «Ізяслаў, сын Васількоў...» (Песня пра князя Ізяслава Полацкага) 7 8 9 10 11 12 13 14 15
- «Ізящный сад — такой, как у Ватто...» (В старом саду) 7 8 9
- Ікар і Дзедал («Дзедал пачаў чарадой прыладжваць пер'я...»), 3 Авідзія 7 8 9 10 11 12 14
- Икра («На масленице слышал я от друга...») 7 8 9 10 12
- «Ім не пабачыць роднай хаты...»

- (Слуцкія ткачыхі, 2-я рэд.) 7 8
9 10 11 12 13 15
- I. Неслухоўскі (артыкул) 7 9
- «И серое небо, и сонные воды» (з
Т. Шаўчэнкі) 7 8 9
- Іспанскія («Яснавокая Аніта...»;
«Донна Клара твар закрыла...»,
«Найяснейшая сінёра...» 7 8 9
10 11 12
- «Истужку сінюю ўплятаю...» 7 8
9 10 12
- Каганцу («Змоўк пясняр, затаіў
свае песні...») 1 7 8 9 11 12 13
14 15
- «Кажуць людзі, быццам, творачы
мужчыну...» (з А. Крымскага)
1 7 8 9 10 11 12 14
- «Калі зваліў дужы Геракл у пыл
Антэя...» 1 7 8 9 10 11 12 13 14
15
- «Калі любоў ізмучыць...» (з Г. Гей-
нэ) 7 8 9 10 11 12
- «Калі маеш шмат чаго...» (з
Г. Гейнэ) 7 8 9 10 11 12 13 14 15
- «Калі паласу агнявую...» 7 8 9 11
12 14
- «Калі патрыцый смерць з прыве-
там спатыкаў...» (Дзве смерці)
1 8 9 10 11 12
- «Калі смутак моцна дзьме душу
маю...» (Мае песні) 7 8 9 10 11
12 13 14 15
- «Калі ў ракавіну цёмную жамчуж-
ніцы...» 1 7 8 9 10 11 12 13 14 15
- «Калісь глядзеў на сонца я ...»
(Трылет) 1 7 8 9 10 11 12 13
14 15
- «Каля шляху ў чыстым полі...»
(Над магілай) 7 8 9 10 11 12
13 14 15
- Каменщик (з Франка, апавяданне)
9
- Кароткая гісторыя беларускай
пісьменнасці да XVI стагоддзя
(артыкул) 7 9
- Катыш (апавяданне) 7 9 10 11
- Каханне і смерць. (Цыкл вершаў)
1 7 8 9 10 11 12
- К генеалогии одного стихотворе-
ния [А. Толстого] (артыкул) 7 9
- «Кінь вечны плач свой аб старон-
цы!..» 1 7 8 9 10 11 12 13 14 15
- «Кінь вокам на ўвесь абшар зям-
лі...» (Мяжы) 7 8 9 10 11 12 13
15
- Кніга («Псалтыр, пакрытую ня-
жорсткай бурай кожей...») 1 7
8 9 11 12 13 14 15
- Книга («Псалтырь, покрытую не-
жесткой бурой кожей...») 7 8 9
- «Кожны вечар ля крыніцы» (Аз-
ра), з Г. Гейнэ 7 8 9 10 11 12
14
- Костел святой Анны в Вильне
(«Чтоб заживить на сердце ра-
ны...») 7 8 9
- Краса и сила. Опыт исследования
стиха Т. Г. Шевченко 7 9
- Краю мой родны! Як выкляты бо-
гам... 1 7 8 9 10 11 12 13 14 15
- Сredo («Ёсць адна толькі муд-
расць жыцця...») 7 (т. 2, ка-
мент.) 9
- Крестьянин-поэт С. Д. Дрожжин
(артыкул) 9
- Крым (рэц.) 9
- Крытыку («Дарэмна ловіце вы ў
сетку матылька...») 8 9 14
- Крытыку («Чэліні статуі не ра-
біў...») 8 9 14
- «К твайму аконцу каля ганка...»
(Пракляце вагітнай) 1 7 8 9
10 11 12 14
- Купідон («Ад спомінаў дзіцячых
лет...») 7 8 9 10 11 12
- Ласун («Гэты мілы, белы паль-
чык...») 7 8 9 10 12
- Лепшы медзі сабе памятник спра-
віў я...» (Памятник), з Гарацыя
7 8 9 10 11 12 13 14 15
- Летапісец («Душой стаміўшыся ў
жыццёвых цяжкіх бурах...») 1 7
8 9 10 11 12 13 14 15
- «Ліецца па бары шырокі, поўны
шум...» 7 8 9 10 12
- Ліст... («Хоць значыць гэтае несць
у Афіны совы...») 7 8 9 11 12
13 14 15
- Ліст у рэдакцыю «Нашай нівы»
(«Вас днём нараджэння газеты
віншую!..») 7 8 9
- «Ліхтарняў свет у сіняй вышы-
не...» (У Вільні) 1 7 8 9 10 11
12 13 14 15
- «Лучи веселье играли...»
(Н. И. Костомарову), з Т. Шаў-
чэнкі 7 8 10 12
- Львов (артыкул) 9
- Лявоніха («Ах, Лявоніха, Ляво-
ніха мая!..») 7 8 9 10 11 12 13
14 15
- Лясун («Прывольная, цёмная
пушча...») 7 8 9 10 11 12
- Лясун («Сосны, елі, хвоя, хвош-
чы...») 7 8 9 12
- Лясун («Я спакойна драмлю пад
гарой між кустоў...») 7 8 9 10
11 12

- Мадонна (Эцюд) 9 10
 Мадонны (1. У вёсцы. 2. Верані-
 ка). Цыкл паэм 1 7 8 9 10 11 12
 Мае песні (1. «Калі смутак моцна
 дзьме душу маю...»; 2. «А як род-
 ную згадаю старану...») 7 8 9
 10 11 12 13 14 15
 Максім і Магдалена («Гэй, пайду
 ж я па вуліцы...») 7 8 9 10 11
 12 13 15
 «Маладыя гады...» 7 8 9 10 11 12
 13 14 15
 Малюнак мора («Акіян дры-
 жыць...»), з П. Верлена 7 8 9
 10 11 13 15
 «Маркотна я чакаю. Для чаго
 ты...» 7 8 9 10 11 12 13 14 15
 Марына (апавяданне) 7 9 10 11 12
 «Маць-Беларусь! Цяжка твайму
 сыну...» 8 9
 «Мая гаспадыня...» 7 8 9 10 12 14
 Мая душа («Мая душа, як ястраб
 дзікі...») 7 8 9 10 11 12 13 14
 15
 «Мая душа, як лук, нацягнутаі
 была...» (Эпіграф да верша).—
 У кн.: Шлях паэта. Мн., 1975,
 с. 299 (№ 85).
 Места (цыкл вершаў) 1 7 8 9 10
 12
 «Месяц выплыў над змрочнай, за-
 снуўшай зямлёй...» (Самнам-
 бул) 1 7 8 9 10 11 12 13 14 15
 «Месяц круглы ўстаў на небе...»
 (Вечар) 1 7 8 9 10 11 12 13 14
 15
 «Мілая, згадай...» (Японскія) 7 8
 9 10 11 14
 Michał Orzęcki. Storzcyki (рэц.)
 7 9
 Млоснасць («Я — падупаўшы Рым,
 каторы пазірае...»), з П. Верле-
 на 7 8 9
 М. М. Путеводитель по Галліцы
 и ее курортам (рэц.) 7 9
 «Мне долгое забвеньё Вами...»
 (Триолет XVIII века) 7 8 9 12
 «Мне доўгае расстанне з Вамі...»
 (Трыялет) 7 8 9 10 11 12 13 14
 15
 Мне снілася («Усё вышэй і вышэй
 я на гору ўзбіраўся...») 1 7 8 9
 10 11 12 13 14 15
 Мне снілось... («Я все выше и вы-
 ше на гору подымался...») 7 8 9
- Молодытнік («По улице смеясь,
 шалая...», верш друкаваўся так-
 сама пад назв. «Зелёная лю-
 бовь»)¹
 «Муар...» 7 8 9 10 14
 «Мудрай прамовы...» 1 7 8 9 10
 11 12 13 14 15
 Музыка (апавяданне) 7 9 10 11 12
 «Музыкальнны савременнік»
 № 1—6 (рэц.) 7 9
 Мушка-зелянушка і камарык-на-
 саты тварык («Блізка рэчкі Са-
 мацечкі камары таўкуцца...») 7
 8 9 10 11 12 13 15 16—20
 «Мы гаворым удвух пры агні ў ці-
 шыне...» 7 8 9 10 11 12
 «Мы доўга плылі ў бурным мо-
 ры...» 1 7 8 9 10 11 12 13 14 15
 «Мы под навесом лип...» (Город-
 ская любовь) 8 9
 Мяжы («Кинь вокам на ўвесь аб-
 шар зямлі...») 7 8 9 10 11 12 13
 14 15
 На беларусскіх тэмах (артыкул)
 7 9
 «Набягае яно...» 7 8 9 10 11 12 14
 «На глухіх вулках — ноч глухая...»
 1 7 8 9 10 11 12 13 14 15
 Над возерам («Сонца ціха скаці-
 лася з горкі...») 1 7 8 9 10 11
 12 13 14 15
 Над магілай («Каля шляху ў чыс-
 тым полі...») 7 8 9 10 11 12 13
 14 15
 Над магілай мужыка («Спі, бя-
 дак!..») 7 8 9 10 11 12 13 14 15
 «Найяснейшая сіньёра...» (Іспан-
 скія) 8 9 10 11 12 14
 «На кожаном лісце пред узень-
 ким окном...» (Переписчик) 7 8
 9
 «На Лявонавай кашулі вышыты
 галубкі...» 7 8 9 11 12
 «На масленіце слышал я от дру-
 га...» (Ікра) 7 8 9 10 12
 На могілках («Амур і сумны і
 прыгожы...») 7 8 9 10 11 12 14
 «На нас томительно, угрюмо на-
 плывае...» 7 8 9
 «На небе месяц ўстаў зялёны...»
 (Вечар) 7 8 9 10 11 12 13 14
 15
 «Напілося сонца са крыніц сцю-
 дзёных...» 1 7 8 9 10 11 12 13
 14 15

¹ Ва ўсіх выданнях верш друкуецца пад назв. «Зелёная любовь». Пад назв. «Молодытнік» быў аўтограф, што захоўваўся ў Інбелкульце. (Гл. «Творы», т. II, 1928, с. 391).

- На реке вавилонской («На реке вавилонской — и я там сидел...»). з І. Франко 7 8 9
- «Народ, Беларускі Народ!..» 7 8 9 10 11 12 13 14 15
- Н. А. Рубакин. Среди книг (рэц.) 7 9
- «На солнце загляделся я...» (Триолет) 7 8 9
- «На цёмнай гладзі сонных луж балота...» (Санет) 1 7 8 9 11 12 13 14 15
- «Национальные проблемы» (рэц.) 7 9
- На чужыне («Вакол мяне кветкі прыгожа красуюць...») 7 8 9 11 12 13 14 15
- «На чыстым аркушы, прад вузенькім акном...» (Перапісчык) 1 7 8 9 10 11 12 13 14 15
- «Нашай ніве» («Віншую ад душы, панове...») 7 8 9
- «Нашых дзедаў душылі абшары лясоў...» 1 7 8 9 10 11 12 13 14 15
- «Не анёл у трубу ўструбіў...» (Страцім-лебедзь) 7 8 9 10 11 12 13 14 15
- «Не блішчыць у час змяркання і ў глыбокай цемні ночы...» 1 7 8 9 10 11 12 13 14 15
- «Не бядуў, што хмары...» 8 9 13 14 15
- Не жаласці, а праўды! (Артыкул прыпісваецца М. Багдановічу) 9
- «Не знайсці мне спакою ні цёмнаю ноччу, ні днём...» (Раманс) 7 8 9 10 11 12 14
- «Не кувай ты, шэрая зязюля...» 1 7 8 9 10 11 12 13 14 15
- Непагодаю маёвай («Падаюць вішняў цвяты, і разносіць іх вецер халодны...») 1 7 8 9 10 11 12 13 14 15
- «Непагодны вечар. Сумна, дружа, мусі?..» 7 8 9 10 11 12 13 14 15
- «Не сердись на меня, тихий друг...» (Верш прыпісваецца М. Багдановічу) 9
- Несчастный случай. (Апавяданне прыпісваецца М. Багдановічу) 9
- Николай Дмитриевич Ножин. (К пятидесятилетию со дня смерти...), артыкул 7 9
- «Николай Иванович! Вы ли?» (Триолет) 8 9
- Н. И. Костомарову («Лучи веселые играли...»). з Т. Шаўчэнкі 7 8 9 10 12
- Н. К. Михайловский. (К 10-летию со дня кончины), артыкул 7 9
- Н. М. Никольский. Древний Вавилон (рэц.) 9
- Новая интеллигенция (артыкул) 9
- Новый период в истории белорусской литературы (артыкул) 7 9
- Ноч. («Ціха ўсё была на небе, зямлі і на сэрцы...») 7 8 9 10 11 12 13 14 15
- «Ноч. Газніца гарыць, чырванее...» 1 7 8 9 10 11 12 13 15
- «Ноч. Дождж. Нябёс імгла. Абрысам цёмным рэжа...» (з П. Верлена) 7 8 9 10 11 12 14
- «Ноч імглою сізай зямлю аблівае» 7 8 9 10 12
- Н. Снесарев. Мираж «Нового времени» (рэц.) 7 9
- «Нясмела я цяпер стаўлю...» (Двайняткі) 8 9 10 12 14
- «Няяркая, маленькая вясёлка...» (Просценькі вершык) 7 8 9 10 11 12 13 14 15
- Об интересном мнении г. Глебова [Сапр.: Б. У. Асафьева, музыкантаў і кампазітара] (рэц.) 7 9
- Образы Галиции в художественной литературе (артыкул) 7 9
- О гуманизме и неосмотрительности (артыкул) 7 9
- Одинокий (К столетию со дня рождения М. Ю. Лермонтова), артыкул 7 9
- Озеро («Тут рос густой, суровый бор...») 7 8 9
- «Ой, грыві, грыві, труба, уранку рана...» 7 8 9 10 12 14
- «Ой, лясы-бары ды дугі-разлогі!..» 7 8 9 11 12 14
- «Ой, пайшла сабе Скірпуся на кірмаш...» (Скірпуся) 7 8 9 10 11 12 14
- «Ой, скацілася зорачка, скацілася...» 7 8 9 10 12
- «Ой, чаму я стаў паэтам...» 1 7 8 9 10 11 12 13 14 15
- «О, как уютно, чисто, мило...» 8 9; гл. таксама: «Ах, как уютно...»
- Осенью («Ветер гонит желтых листьев стаю...») 7 8 9 10 12
- «О, сям, усні ў душы маёй...» (з П. Верлена) 7 8 9 10 11 12
- «От впечатлений детских лет...» (Скерцо) 7 8 9
- «Отечество» (рэц.) 9

- «Пабачце! Ластаўка малая...» (Гутарка з паненкамі). 1 7 8 9 10 11 12 14
- Паво («Влізка горнай рэчкі Сарыярві...») Пер. верша фінск. паэта І. Рунеберга 7 8 9 10 11 12 13 14 15
- Пагоня («Толькі ў сэрцы трывожным пачую...») 7 8 9 11
- «Падаюць вшн्याў цвяты...» (Непагодаю маёвай) 1 7 8 9 10 11 12 13 14 15
- Падвей («Разгулялася вясёлая мяцель...») 7 8 9 10 11 12 13 14 15
- «Пад ценню цёмных ліп, схваўшых нашу пару...» 7 8 9 11 12 13 14 15
- «Падымі ўгару сваё вока...» 1 7 8 9 10 11 12 13 15
- «Палаюць асіны, каліны...» (Старасць) 7 8 9 10 11 12 14
- «Пальмы гордыя і лавры...» (з А. Крымскага) 7 8 9
- «Па ляду, у глухім бары...» 1 7 8 9 10 11 12 13 14 15
- «Паміж пяскоў Егіпецкай зямлі...» (Санет) 1 7 8 9 10 11 12 13 14 15
- Памяти Т. Г. Шевченко (1814—25 февр.—1914). [Да стагоддзя з дня нараджэння], артыкул 7 9 12
- Памятнік («Лепшы медзі сабе памятнік справіў я...»), з Гарацыя 7 8 9 10 11 12 13 14 15
- «Па-над белым пухам вшн्याў...» 1 7 8 9 10 11 12 13 14 15
- Пан і мужык («Дзякуй, пане, бо пазнаў ад вас і я ...») 7 8 9 10 11 12 14
- Пану... на спамін ад аўтара («Дзень добры, пане!...») 7 8 9
- «Панурая, вялізная жывёла...» (Бура) 1 7 8 9 10 11 12 13 15
- «Пасля радзін ты ўсё штодня марнеш...» 1 7 8 9 10 11 12 14
- Паўстанне («Вуліца — ў руху кракоў...»), з П. Верлена 7 8 9 10 11 12 13 14 15
- Пачуццю цёмнаму падлеглая («Ты ўжо рассталася з уборам...») 1 7 8 9 11 14
- «Пекла было тут у тую часіну...», (пер. верша А. Алеса (А. І. Кандыба) 1 8 9 10 12
- Пентаметры («Чыстыя слёзы з вачэй пакаціліся нізкай парванай...», «Хіліцца к вечару дзень, і даўжэйшымі робяцца цені...», «З нізкага берагу дно акіяна вачам недаступна...») 1 7 8 9 10 11 12 14
- Перад паводкай («Праясняецца пагода...») 1 7 8 9 10 11 12 13 14 15
- Перапісчык («На чыстым аркушы прад вузенькім акном...») 1 7 8 9 10 11 12 13 14 15
- Первый женский календарь на 1915 год (рэц. прыпісваецца М. Багдановічу) 9
- Переписчик («На кожаном листе перед узенькім акном...») 7 8 9
- Персідскія («Я ўсё забыў на свеце...»; «Празрыстым пакрыва-лам...») 7 8 9 10 11 12
- Першая любоў («Ужо позна...») 7 8 9 10 11 12 13 14 15
- Песня пра князя Ізяслава Полацкага («Ізяслаў, сын Васількоў...») 7 8 9 10 11 12 13 14 15
- Песняру («Ведай, брат малады, што ў прудзях у людзей...») 1 7 8 9 10 11 12 13 14 15
- Пісьма А. П. Чехова (рэц.) 7 9
- «Пілакала лета, зямлю пакідаючы...» 1 7 8 9 10 11 12 13 15
- «Плач сэрца майго...» (з П. Верлена) 7 8 9 10 11 13 15
- «Подыми к небесам свои взоры...» 7 8 9
- «Покуль, зорка, уранці твой...» (з П. Верлена) 7 8 9 10 11 12
- Полное собрание Е. А. Баратынскаго; Собрание сочинений Е. Баратынского и Д. В. Веневитинова (рэц.) 7 9
- «Помню — йшла я да ратушы хутка...» (Агата) 7 8 9 10 11 12 14
- После концерта Яна Кубеліка (Апавяданне прыпісваецца М. Багдановічу) 9
- «По улице, смеясь, шалая...» (Зеленая любовь) 7 8 9 10
- Поэзия гениального ученого [артыкул пра М. Ламаносава] 7 9
- «Праз радасны заліты светам бор...» (Споўненае абяцанне) 7 8 9 10 11 12 13 14 15
- «Празрыстым пакрываলাম ты агарнула твар...» (Персідскія) 7 8 9 10 11 12 14
- Пракляцце вагітнай («К твайму аконцу каля ганка...») 1 7 8 9 10 11 12 14
- «Пралятайце вы, дні...» 7 8 9 11 12 14

- «Праясняецца пагода...» (Перад паводкай) 1 7 8 9 10 11 12 13 14 15
- Прытча о васільках (у арыгінале «Апокрыф») 9
- Просценькі вершык («Няяркая, маленькая вясёлка...») 7 8 9 10 11 12 13 14 15
- «Прочтите с участием правдивую эту...») 7 8 9
- «Прывет табе, жыццё, на волі!...» 1 7 8 9 10 11 12 13 15
- «Прывольная, цёмная пушча...» (Лясун) 7 8 9 10 11 12
- «Прыгода гэтая не так даўно была...» (Варона і чыж) 7 8 9 10 11 12 13 15
- «Прыгожы сад, які любіў Вато...» (У старым садзе) 7 8 9 10 11 12 14
- Прыйдзе вясна («Холадна. Вецер па полі гуляе...») 7 8 9 10 11 12 13 14 15
- «Прыйдзецца, бачу, пазайздрыць бяздольнаму Марку...» 7 8 9 10 11 12 14
- «Прынадна вочы ззяюць да мяне...» (Санет) 8 9 10 12 14
- «Прычасціўся целу мацеры...» 7 8 9
- «Псалтыр, пакрытую няжорсткай бурай кожей...» (Кніга) 1 7 8 9 11 12 13 15
- «Псалтырь, пакрытую нежесткой бурой кожей...» (Кніга) 7 8 9 14
- Пугач («Загарэлісь кроўю вочы...») 7 8 9 10 11 12 13 14 15
- Пэўна любіце вы, пане...» 7 8 9 10 11 12 13 15
- Рабиндранат Тагор. Гитанджали. (Жертвопесни), рэц. 7 9
- «Разгарайся хутчэй, мой агонь, між імглы...» 7 8 9 10 11 12 14
- «Разгулялася вясёлая мяцель...» (Падвей) 7 8 9 10 11 12 13 14 15
- Разрытая магіла («Дробны дождж сячэ, ліецца...») 1 7 8 9 10 11 12 13 14 15
- «Рака орэзь вулкі! Як мана...» (з П. Верлена) 7 8 9 10 11 12 13 14 15
- Ракаўкі («У кожнай з ракавак, пакарасіўшых сабой...») 8 9
- Раманс («Зорка Венера ўзышла над зямлёю...») 1 7 8 9 10 11 12 13 14 15
- Раманс («Не знайсці мне спакою ні цёмнай ноччу, ні днём...») 7 8 10 11 12 14
- Рандо («Узор прыгожы лекных зор...») 1 7 8 9 10 11 12 13 14 15
- «Раяль цалуе тонкая рука...» (з П. Верлена) 7 8 9 10 11 12 13 14 15
- Роман Тристана и Изольды в изложении Ж. Бедье (рэц.) 7 9
- Русалка («Скучна мне ў глыбіне, у цішыне...») 7 8 9 14
- Руская («Сёння дзень у нас светлы, радасны...») 7 8 9 10 11 12
- «Русский экскурсант» (рэц.) 9
- «Ручку?.. Только одну...» (Весеннее). Верш прыпісваецца М. Багдановічу 9
- «Рушымся, брацця, хутчэй...» 1 7 8 9 10 11 12 13 14 15
- «Рыцар Няшчасце, што скрозь ездзіць пад маскай маўчкэм...» (з П. Верлена) 7 8 9 10 11 12
- Самнамбул («Месяц выплыў над змрочнай зямлёй...») 1 7 8 9 10 11 12 13 14 15
- Санет. Тэарэтычна-гістарычны нарыс 7 9 12
- Санет («Замёрзла ноччу шпаркая крыніца...») 7 8 9 10 11 12 13 14 15
- Санет («На цёмнай гладзі сонных луж балота...») 1 7 8 10 11 12 13 14 15
- Санет («Паміж пяскоў Егіпецкай зямлі...») 1 7 8 9 10 11 12 13 14 15
- Санет («Прынадна вочы ззяюць да мяне...») 7 8 9 10 12 14
- Санет («Я тайну ў глыбіні душы хаваю...»), з А. Ф. Арвера 7 8 9 10 11 12
- «Свяча бліскучая зіе...» 1 7 8 9 10 11 12 13 14 15
- С. Д. Дрожжин (Юбилейная памятка) 7 9
- «Сегодня было так тепло...» (Дед) 7 8 9
- Сентыментальная бяседа («У полі дзікім і апусцелым...»), з П. Верлена 7 8 9 10 11 12 14
- С. Е. Палуяну («Глянь, як зорка ў цемні ляціць...») 1 7 8 9 10 11 12 13 15
- Сербская (Смерць шэршня) 7 8 9 10 11 12 14
- «Сеў хлопчык з шклянкай ля ву-

- лічнага ганку...» 1 7 8 9 10 11
12 13 15
- «Сёння дзень у нас светлы, радасны...» (Руская) 7 8 9 10 12 14
- «Сівавусы, згорблены, я залёг між цінай...» (Вадзянік) 1 7 8 9 10 12 14
- Скандынаўская («Была Інгёборг, як сасонка, страйна...») 7 8 9 10 11 12
- «Скарына, доктар лекарскіх навук...» (Безнадзейнасць) 1 7 8 9 11 12 13 14 15
- Скерцо («От впечатлений детских лет...») 7 8 9
- Скірпуся («Ой, пайшла сабе Скірпуся на кірмаш...») 7 8 9 10 11 12 14
- «Скоро вечер в прошедшее канет...» 7 8 9
- «Скрылась кветамі ў полі магіла...» 7 8 9 10 11 12 13 14 15
- «Скучна мне ў глыбіне, у цішыне...» (Русалка) 8 9 14
- «Слабне золак, згарае...» (Захад), пер. верша П. Верлена 7 8 9 10 12 13 14 15
- «Слічна Галя Васілёва, слічна ды прыгожа...» (Украінская) 7 8 9 11 12 14
- Слуцкія ткачыхі («Ад родных ніў, ад роднай хаты...») 1 7 8 9 10 11 12 13 14 15
- Слуцкія ткачыхі («Ім не пабачыць роднай хаты...») 7 8 9 10 11 12 13 15
- «Слушай, Рона, эту сказку про «гагу...» 7 8 9 10
- «Слышишь гул? Это дико-печальный лесун...» 7 8 9
- С. М. Чевкин. Шестая держава (рэц.) 7 9
- Смерть (з В. Стэфаніка), апавяданне 9
- «Смертью смерть поправ ...» 1 7 8 9 11 12
- Смерць шэршня («Хто там едзе па Касову полю...»), сербская песня 7 8 9 10 11 12 14
- «Смех и говор. В пестрой юбке обезьянка...» 7 8 9
- Собрание сочинений К. Рылеева и Одоевского (рэц.) 7 9
- «Созревших хлебов золотые посевы...» (пер. верша Я. Купалы «Жніво» на рус. мову) 7 8 9 10
- Сонет («Что из того, что стих в душе кипит?») 7 8 9 10 12
- Сон-трава (Как повелись сказочники на Руси), апавяданне 7 8 9 10 11 12
- «Сонца ціха скацілася з горкі...» (Над возерам) 1 7 8 9 10 12 13 14
- «Сон цёмны ўсё мацнее...» (з П. Верлена) 7 8 9 10 11 13 15
- «Сосны, елі, хвоя, хвошчы...» (Лясун) 7 8 9 12
- С. Палуяну («Ты быў, як месяц, адзінокі...») 7 8 9 10 11 12 13
- «Спеў залунаў — і сама адгукнулася чула на ліры...» 10
- «Спі, бядак!...» (Над магілай мужыка) 7 8 9 10 11 12 13 14 15
- Споўненае абяцанне («Праз радасны заліты светам бор...») 7 8 9 10 11 12 13 14 15
- «Срэбнымі рожкамі мгліцца...» (Срэбныя змеі) 7 8 9 10 11 12 13 14
- Срэбныя змеі («Срэбнымі рожкамі мгліцца...») 7 8 9 10 11 12 13 14 15
- Сталецце руху беларускага народа (артыкул) 7 9
- Старасць («Палаюць асіны, каліны...») 7 8 9 10 11 12 14
- Старая Беларусь (цыкл вершаў) 1 7 8 9 10 12
- Старая спадчына (цыкл вершаў) 1 7 8 9 10 12
- «Стаў хлапчына ля дзяўчыны, каламыйку грае...» (Украінскія) 7 8 9 11 12 14
- «Стаяў калісь тут бор стары...» (Возера) 1 7 8 9 10 11 12 13 14 15
- Страцім-лебедзь («Не анёл у трубу уструбіў...») 7 8 9 10 11 12 13 14 15
- Страшное (Миниатюра), апавяданне 7 9
- Стремление найти метод научной критики... (урывак з артыкула) 9
- Сумна мне, а ў сэрцы смутак ціха запявае...» 1 7 8 9 10 11 12 13 15
- «Сцюжа, змрок...Я ізноў хваравіты...» 7 8 9 10 11 12 13 14 15
- «Счастье, ты вчера блеснуло мне несмело...» 8 9
- «Сэрца ные, сэрца кроіцца ад болю...» 1 7 8 9 10 11 12 13 14 15
- «Сягоння ноччу я ў царстве казкі...» 7 8 9 10 12
- «Сяджу я ў турме за рашоткай гады...» (пер. верша А. С. Пуш-

кіна «Узник») 7 8 9 10 12 13 14
15
«Сярод вуліцы у нас карагод...»
7 8 9 11 12 13 14 15
Сярод глухой пушчы... (апавадан-
не) 7 9 11

«Так цёпла цэлы дзень было...»
(Дзед) 7 8 9 10 11 12 13 14 15
«Тая крыніца, што раньш к акія-
ну нясла свае хвалі...» 7 8 9
10 12 14
Теофиль Готье. Эмали и камни
(рэц.) 9
«Теплый вечер, тихий ветер, мяг-
кий стог...» 7 8 9
«Теплый гром. Цветя, черешня...»
8 9
«Те, что в холодных сердцах люб-
ви ни к кому не имеют...» (з
В. Самійлінкі) 7 8 9
«Толькі ў сэрцы трывожным па-
чую...» (Пагоня) 7 8 9 11
«Толькі чаму ж гэта ў ночы глы-
бокія...» 7 8 9 10 14
Триолет XVIII века («Мне долгое
забвенье Вами...») 7 8 9
Триолет («На солнце загляделся
я...») 7 8 9
Триолет («Николай Иванович! Вы
ли?...») 8 9
Трыялет («Дзераўлянае яечка...») 1
7 8 9 10 11 12
Трыялет («Калісь глядзеў на сон-
ца я...») 1 7 8 9 10 11 12 13
14 15
Трыялет («Мне доўгае расстанне
з Вамі...») 7 8 9 10 11 12 13 14
15
Трыялет («Як птушка ў гібкіх
трасніках...») 1 7 8 9 10 11 12
13 15
«Трэ нам, бачыш, усё між сабой
дараваць...» (з П. Верлена) 7
8 9 10 11 12
«Трэск дроў; газніцы блеск няяр-
кі...» (з П. Верлена) 7 8 9 10
11 12
«Тут рос густой, суровый бор...»
(Озеро) 7 8 9
«Ты быў, як месяц, адзінокі...»
(С. Палуяну) 7 8 9 10 11 12 13
14
«Ты вечером крещенским ворожи-
ла...» 7 8 9
«Ты доўга сядзела за сталом...»
7 8 9 10 11 12 14
«Тым вянкi суворай славы...» 1 7
8 9 10 11 12 14

«Ты не згаснеш, ясная заранач-
ка...» 7 8 9 10 12 13 14 15
«Ты ночкаю каляднай варажы-
ла...» 7 (у камент.) 8 9 14
«Ты скажы мне, мужык...» (Доля
мужыка) 7 8 9 10 12 14
«Ты стамілася, змарнела, слёз пра-
ліла рэчку...» (Ян і маці) 1 7 8
9 10 11 12 13 14 15
«Ты ўжо рассталася з уборам...»
(Пачуццю цёмнаму падлеглая)
1 7 8 9 11
Тэрцыны («Ёсць чары у забытым,
старадаўным...») 1 7 8 9 10 11
12 13 14 15

«У бубны дахаў вецер б'е...» (За-
віруха) 1 8 9 10 11 12 13 14 15
У вёсцы («Хвалююць сэрца нам
дзявочыя пастаці...») 1 7 8 9
10 12 13 14 15
У Вільні («Ліхтарняў свет у сі-
няй вышыне...») 1 7 8 9 10 11
12 13 14 15
Угорская Русь (артыкул) 3 7 9
«Ужо зноў не спаткаюцца тыя
шляхі...» (з М. Чарняўскага) 1 7
8 9 10 12
«Ужо кроўю ногі пыл шасы га-
рачай росяць...» (Шынок), з
П. Верлена 7 8 9 11 12 14
«Ужо пара мне дадому збіра-
ца...» 7 8 9 11 12 13 15
«Ужо позна мрок вясенняй ночы...»
(Першая любоў) 7 8 9 10 11 13
14 15
«Уж синее небо темнеет...» 7 8 9
У зачараваным царстве. (Цыкл
вершаў) 1 7 8 9 10 11 12
«Узор прыгожы пекных зор...»
(Рандо) 1 7 8 9 10 12 13 14
15
«Уймiтесь, волнения страсти...» 7
8 9 10 12
«У каго ты, дзяўчынанька, тварам
удалася?...» (Украінская) 7 8 9
11 12 14
«У Каносе, перад замкам...» (Ген-
рых), з Г. Гейнэ 7 8 9 10 11
12 13 14 15
«У кожнай з ракавак, пакрасіў-
шых сабой...» (Ракаўкі), з
П. Верлена 8 9
«У космах схаваліся кветы чырво-
ныя...» (верш з цыкла «Эрас»)
7 8 9 14
«У краіне светлай, дзе я ўміраю...»
7 8 9 10 11 12 13 14 15
Украінскія («У каго ты, дзяўчы-

- нанька, тварам удалася?; «Стаў хлапчына ля дзяўчыны..»; «Слічна Галя Васілёва...»; «А чаго ж там на вуліцы...») 7 8 9 10 11 12
Украинское казачество (артыкул) 7 9
- «У Максіма на кашулі вышыты галубкі...» 8 9 14
- «У мясцечку Церасцечку не званы гудзяць...» 7 8 9 11 12 14
- «У небе — ля хмары грывотнай — празрыстая, лёгкая хмара...» 1 7 8 9 10 11 12 14
- Упалі з грудзей пана бога... 1 7 8 9 11 12 14
- «У паўночным краю на кургане...» з Г. Гейнэ) 7 8 9 10 11 12 13 14 15
- «У полі дзікім і апусцелым...» (Сентыментальная бяседа), з П. Верлена 7 8 9 11 12 14
- «У полі мрок...» (з П. Верлена) 7 8 9 10 11 12 13 15
- «У поўначы астры ў саду расцвілі...» (Астры), з А. Алеся (А. І. Кандыба) 1 7 8 9 10 12 13 14 15
- Урывак з невядомага крытычнага артыкула [з артыкула «Глыбы і слаі», гл. с. 190] 9
- «Усё адна цяпер мне думка сэрца сушыць...» 7 8 9 10 12 14
- «Усё вышэй і вышэй я на гору ўзбіраўся» (Мне снілася) 1 7 8 9 10 11 12 13 14 15
- «Усё знікае...» (Японскія) 7 8 9 10 11 14
- «Усё знікла — шум дажджу, і ветру вой сярдзіты...» (Варажба) 7 8 9 10 11 12 13 14 15
- «Усё праходзе — і радасць, і мукі...» 7 8 9 11 12 13 15
- «Усё ў жыцці мне даўно ўжо абрыдла...» 7 8 9
- Успамін («Дзень гэты, — так пісаў Катул...») 7 8 9 10 11 12 13 14 15
- «Успывае грамада сіфонафора...» 7 8 9 10
- «Устань, навальніца, мкні нава...» 1 7 8 9 10 11 12 13 14 15
- У старым садзе («Прыгожы сад, які любіў Вато...») 7 8 9 10 11 12 14
- Уступ («Звярнуў калісь Пегас на вулкі...») 1 7 8 9 10 11 12 13 15
- Уступ («Я думы, путамі не скутыя...») 1 7 8 9 10 11 12 13 15
- «Уся ў слязах, дзяўчына...» 1 7 8 9 10 11 12 13 15
- «У цёмным небе — хараводы» (Змяіны цар) 1 8 9 10 12 13 14 15
- «У чарцы цёмнай і глыбокай...» (Возера) 1 7 8 9 10 11 12 13 15
- «Учора йшчэ буры раскаты грывелі...» (Над морам) 7 8 9 10 11 12
- «Учора шчасце толькі глянула нясмела...» 7 8 9 10 11 12 13 14 15
- «Халоднай ноччу я ў шырокім, цёмным полі...» 1 7 8 9 10 11 12 13 14 15
- «Халодная, ясная ноч...» 7 8 9 10 14
- Хаўтуры («Белым снегам укрылася вуліца...») 7 8 9 10 11 12 14
- «Хвалююць сэрца нам дзявочыя пастаці...» (У вёсцы) 1 7 8 9 10 12 13 14 15
- «Хіліцца к вечару дзень, і даўжэйшымі робяцца цені...» (Пентаметры) 1 7 8 9 10 11 12 14
- «Хмурый, цёмны гудзяць і шэпчуць елі...» 7 (у камент.) 8 9
- «Холадна. Вецер на полі гуляе...» (Прыдзе вясна) 7 8 9 10 13 14 15
- «Хорошо прозрачной тёплой ночью мая...» 7 8 9 10 12
- «Хоць значыць гэтае несць у Афіны совы...» (Ліст...) 7 8 9 11 12 13 14 15
- «Хоць і зорачка — ды не вячэрняя...» (з цыкла «Вершы беларускага складу») 7 8 9 10 11 12 14
- «Хоць мы былі адны ў той час...» 1 7 8 9 10 11 12
- «Хочаш сябе ты пазнаць...» (з Ф. Шылера) 7 8 9 10 11 12 13 14 15
- Хрэсьбіны лесуна («Бор шумеў, навываў зводны сон...») 7 8 9 10 11 12
- Хто мы такія? Ліст да простых людзей (артыкул) 7 9
- «Хто там едзе па Касову полю?...» (Смерць шэршня), сербская 8 9 10 11 12 14
- Цемень («Я сяджу без агню...») 7 8 9 11
- «Цемень. Сосны. Елкі. Мох. Ка-

ра...» (Змяіны цар) 7 8 9 11 12
13
«Цёмнавокая пані, канец!..» 7 8 9
10 12
«Цёмнай ноччу лучына дагара-
ла...» 7 8 9 11 12 13 14 15
«Цёмна неба начное...» 1 7 8 9 10
11 12
Цензурные мытарства Н. А. Не-
красова (рэц., прыпісваецца
М. Багдановічу) 9
«Цёплы вечар, ціхі вецер, свежы
стог...» 1 7 8 9 10 11 12 13 14 15
«Ці ведаеце Вы, цёмнавокая па-
ні...» 7 8 9 10 14
«Ціха ідзеш ты, у нетрах дзіцён-
ка хадюю калышаш...» (Да ва-
гітнай) 1 7 8 9 11 12 14
«Ціха па мяккай траве...» 1 7 8
9 10 11 12 13 15
«Ціха ўсё была на небе, зямлі і на
сэрцы...» (Ноч) 7 8 9 10 11 12
13 14 15
«Ціхі вечар; знікнула спякота...»
1 7 8 9 10 11 12 13 14 15
«Ціхі і сіні блішча над хатай...» (з
П. Верлена) 7 8 9 11 12 13 14
15
«Ціхія мае ўсе песні, цёмныя, як
вугаль чорны...» 7 8 9 11 12 13
14
Цяжарная («Вечар ціхі, вечар про-
сты...») 8 9 14
«Цяжкая дарога...» (з М. Розен-
гейма) 7 8 9 10 11

«Чаму у нас акамянеласці...» (з
цыкла «Усмешкі») 7 8 9 10 11 12
«Чарнееца сажваю вечар...» (Асен-
няй ночай) 7 8 9 10 11 12 13 14
15
Частушка (урывак з артыкула) 9
Червоная Русь. Аўстралійскія
Украінцы (артыкул) 2 7 9
Черновой незаконченный набро-
сок... 9
Четверной акростих («Ах, как уме-
ете Вы, Анна...») 7 8 9 10 12
«Чтоб заживит на сердце раны...»
(Костел святой Анны в Вильне)
8 9
«Что из того, что стих в душе ки-
пит?...» (Сонет) 7 8 9 10
«Чуеш гул?— Гэта сумны, маркот-
ны лясун...» 1 7 8 9 10 11 12 13
14 15
«Чыстыя слёзы з вачэй пакаціліся
нізкай парванай» (Пентаметры)
1 7 8 9 10 11 12 14

«Чытаю я журнал сучасны...» (з
цыкла «Усмешкі») 7 8 9 10 11 12
«Чэліні статуі не рабіў...» (Кры-
тыку) 8 9 14

Шаман (апавяданне) 7 9 10 11 12
Шмат у нашым жыцці ёсць дарог...
1 7 8 9 10 11 12 13 15

«Шнарка коні імчацца у полі...»
(Зімовая дарога) 1 7 8 9 11 12
13 15

«Шчасцем яма аж да краю...» 7 8
9

Шынок («Ужо кроўю ногі пыл ша-
сы гарачай росяць...»), з П. Вер-
лена 7 8 9 10 11 12 14

Эміграцкая песня («Ёсць на свеце
такія бадзягі...») 7 8 9 10 11 12
13 14 15

Эпіграф да верша («Мая душа, як
лук, нацягнута была...») — У
кн.: Шлях паэта. Мн., 1975,
с. 299. (№ 85)

Юдава поле (пер. апавядання Свє-
тазара Гурбана Ваянскага, пры-
пісваецца М. Багдановічу) 9

Ю. Энгель. Музыкальный словарь
(рэц.) 7 9

«Я, бальны, безкрылаты паэт...»
7 8 9 10 11 12

«Я всё выше и выше на гору по-
дымался...» (Мне снилось) 7 8 9

«Я вспоминаю Вас такой прекрас-
ной, стройной...» 7 8 9 10 12

«Я вспоминаю дом старинный...»
7 8 9

«Я думы, путамі не скутыя...» (Ус-
туп.) 1 7 8 9 10 11 12 13 15

«Як Базыль у паходзе канаў...» 7
8 9 11 12 13 14 15

«Як моцны рэактыў, каторы вы-
клікае...» (Актава) 1 7 8 9 10 11
12 14 15

«Як прыйшла я на ток малаціць...»
(з цыкла «Вершы беларускага
складу», II) 7 8 9 10 11 12 14

«Як птушка ў гібкіх трасніках...»
(Трыялет) 1 7 8 9 10 11 12 13 15

«Як раньш, пье...» (Асенняя пес-
ня), з П. Верлена 7 8 9 10 11 12
13 14 15

«Як толькі закрою я вочы...» 7 8
9 10 11 12 14

«Я. Купала — не малое, ды благое
наравістае дзіця...» (Эпіграма па
сцвярджанню К. Буйлы належыць
М. Багдановічу. — «Беларусь»,
Мн., 1962, с. 21—22. № 7)

«Як хораша, калі дзіце...» 1 7 8 9
10 11 12 14
Ян і маці («Ты стамілася, змарне-
ла, слёз праліла рэчку...») 1 7
8 9 10 11 12 13 14 15
«Я на душы ўражлівай маю...»
(Вераніка) 1 7 8 9 10 11 12 13 15
«Я — непрыкметны, шэры чала-
век...» 7 8 9 10 12 14
«Я падупаўшы Рым, каторы пазі-
рае...» (Млоснасць) 7 8 9
«Я палямі іду на чужой стара-
не...» (Дзве песні), з Ю. Свята-
гора 7 8 9 10 11 12 13 14 15
Японскія («Ах, як спявае...»; «Мі-
лая, згадай...»; «Дзіўна кво-
лыя...»; «Усё знікае...») 7 8 9 10
11 12

«Яснавокая Аніта...» (Іспанскія)
8 9 10 11 12 14
«Я спакойна драмлю пад гарою
між кустоў...» (Лясун) 8 9 10
11 12
«Я сяджу без агню...» (Цемень)
7 8 9
«Я тайну ў глыбіні душы хаваю...»
(Санет) 7 8 9 10 11 12
«Я ўсё забыў на свеце і ведаю ад-
но...» (Персідская) 7 8 9 10 11
12 14
«Я хацеў бы спаткацца з Вам
на вуліцы...» 7 8 9 10 11 12 14
«Я хлеба ў багатых прасіў і ма-
ліў...» (3 песняў беларускага
мужыка) 7 8 9 10 11 12 13 14 15

ТЭМАТЫЧНЫ ПАКАЗАЛЬНІК БІАГРАФІЧНАЙ І КРЫТЫЧНАЙ ЛІТАРАТУРЫ ПРА М. БАГДАНОВІЧА'

*Лічбы адсылаюць да парадкавых нумароў бібліяграфічных
апісанняў кніг і артыкулаў*

- Антычныя матывы 164 463 464
 Асобныя творы і цыклы вершаў
   «Мадонны» (цыкл) 553
   «Слуцкія ткачыхі» (верш) 403
   404 554 561 564 571
   «Старая Беларусь» (цыкл) 195
 «Страцім-лебедзь» 562 566
 Артыкулы аб жыцці і творчасці
   93—576
 Аўтарэфераты дысертацый 86—92
 Афарызмы 443
 Бібліяграфічныя паказальнікі і спісы
   — выданняў і публікацый 577
   579 580 581 582
   — крытычнай літаратуры аб
   М. Багдановічу 578 580 581
   582
   — вершаў, прысвечаных М. Багдановічу 578—581
 Біяграфічныя матэрыялы 80 81 83
   85 98 104 122 125 138 173 192
   206 238 282 298 302 329 341 345
   354 365 383 400 401 405 418 458
   472 476 482 483 486 501 502 553
   554 565 571
 Гістарызм у творчасці 576б 576ж
 Грамадзянскія матывы 71 144 205
 228 366 406
 Жыццё і творчасць 73 74 76 77
   79—82 84 96 110 112 115 127 128
   130 131 135 142 143 152—154
   156—160 162 163 165 166 169 174
   179—184 199—204 207 211 216—
   223 225 226 231 239—241 245—
   254 260 262 269 278 279 283 286
   288—291 294—297 299 300 303—
   307 310—313 326 576в—576д
 Кнігі аб жыцці і творчасці 70—84
 М. Багдановіч
   — апявадальнік 93 258
   — байкапісца 229
   — гісторык 116 576б
   — крытык і літаратуразнаўца
   75 78 79 89 116 177 190 213
   276 327 335 342 352 359 361
   374 393 423 425 436 440 495
   528 576ж
   — перакладчык 75 89 266 271
   319 320 335 337 339 342 347
   390 467 490 554 575
   — пясняр яднання народаў 384
   567
   — у крытычных ацэнках 137 227
   233 277 469 573
   — у перакладах 175 176 387 403
   459 473—475 477—479 507 554
   555 563
 М. Багдановіч і
   — антычная літаратура 164 463
   464
   — выяўленчае мастацтва 562
   — дзіцячая літаратура 442
   — замежная літаратура 171 327
   338 390 429б 430
   персідская 190 399 456 569
   (М. Саадзі)
   польская 403 507 555 563 567
   фінская 347 (І. Рунеберг)
   чэшская 323 429б 567
   — Крым 418 462

- культура славянскіх народаў 215 489
- музыка 308 394 411 426 427 498 503 541 561
- нацыянальнае і інтэрнацыянальнае ў літаратуры. Нацыянальная спецыфіка літаратуры 177 543 554
- «Наша ніва» 469
- руская літаратура 235 237 273 388 460 461 506 547 552 576ж
  - Баратынскі 488
  - Блок А.
  - Брусаў 487 493 569 576ж
  - Горкі 243 264 281 344 345 390 476 483
  - Лермантаў 396 566 567 576ж
  - Някрасаў 528 576ж
  - Пушкін 285 379 399 567 570
  - Фет А. А.
- «Слова аб палку Ігаравым» 242 390 490
- стыль беларускай літаратуры 469 576ж
- сусветная літаратура 430
- «Узвышша» 573
- украінская літаратура 243 268 320 342 371 376 395 407 422 423 424 437 445 449—452 454 459 466 471 473—475 477—479 484 489 503 519 527 531 533 550 556 567 575
  - Стэфанік 546 575
  - Франко 266 575
  - Шаўчэнка 232 244 255—256 270 272 280 350—352 377 378 392 393 497
- фальклор 78 90 197 209 293 333 342 343 349 382 385 448 496 577
- школа 73 77 84 494 549
- Мова твораў 571
- Паэтыка 70 82 86 132 133 190 391 492 499 545 557 574 576ж
- Прапаганда твораў 420
- Пошукі спадчыны М. Багдановіча, публікацыі невядомых твораў 11 119 121 170 224 234 236 261 271 292 321 329 332 358 387 400 401 504 535 553 560 565 569 576е
- Рэцэнзіі на
  - кінафільм «Максім Багдановіч» 548
  - помнік М. Багдановічу 315—317 521
  - прыжыццёвыя кнігі М. Багдановіча
    - «Братья-чехи» (1914) 102 103 105
    - «Вянок» (1913) 101 136 386 510
    - «Червонная Русь» (1914) 102 103 105—107
  - пасмяротныя выданні твораў М. Багдановіча 145 161 167 168 172 175 176 185—188 193 194 208 267 301 338 471 473—475 477—479 500 502 506 507 563
  - пераклады твораў М. Багдановіча 453 459
  - крытычную літаратуру, прысвечаную М. Багдановічу 137 141 146 233 453
- Увекавечванне памяці 111 113 114 117 118 124 125 149 150 155 157—158 159 160а 274 287 315—318 331 334 381 444
- Успаміны 108 109 111 113 120 189 196 325 328 348 380 431 433 447 457 504 505 572
- Эстэтычныя погляды 78 79 82 86 87 90 91 92 210 228 230 258 284 340 349 391 434 491 492 499 543 544 545 547 557 559 550 567 568 576б 576ж

ІМЯННЫ ПАКАЗАЛЬНІК ДА БІБЛІЯГРАФІЧНАГА РАЗДЗЕЛА КНІГІ¹

*(Лічбы паказваюць парадкавыя нумары бібліяграфічных
апісанняў кніг і артыкулаў. Нумары запісаў, якія адносяцца
да прозвішчаў асоб, паказаных па прызнаку персаналіі,
даюцца ў круглых дужках)*

Абеліёвіч Л. 37 (муз.)² 45 (муз.) 50 (муз.) 53 (муз.) 66—67 (муз.) Абола М. 529 Агіевіч У. 11 (рэц.) 208 (рэц.) 216 Агурцоў М. 85 189 Адамовіч А. 82 (рэц.) 340 Адамовіч Я. 80 (рэц.) Айзенштат Г. 410 Акуліч А. Л. 88 Аладаў М. 31 (муз.) 56 (муз.) 65 (муз.) 69 (муз.) Александровіч С. 22 (рэц.) 85 267 277 290 341 354 Алесь А. І. 7 27 Аляхновіч М. 7 (рэц.) 167 (рэц.) Аляшкоўскі А. 418 Андрыенка В. К. 460 461 Анчыкаў Г. 40 (склад.) Асечкін Я. 25 (пер.) Аўгусціновіч М. 579 (рэц.) Ахрыменка В. 430 Ахрыменка П. 25 (рэц.) 243 244 256 257 265 275 342 350 371 382 450 451 463—464 474 497 512 556 Б-ка А. 125 Бабарэка А. 137 Багатыроў А. 39 (муз.) 43 (муз.) 48—49 (муз.) 52 (муз.) 58 (муз.) 61 (муз.) 411 (561) Багдановіч А. В. 130 Багдановіч А. Я. 85 348	Багдановіч М. А. 1—69 85 Багдановіч П. А. 85 504 Базарэвіч М. 79 (рэц.) 80 (рэц.) 369 392 517 531 Баннікаў М. 22—23 (пер.) Баравой В. 25 (пер.) Барадулін Р. 291 441 Баратынскі П. 428 Баратынскі Я. (488) Бараховіч А. 446 (453) Барсток М. 77 84 245 258 261 286 355 516 564 580 582 Баршчэўскі А. 432 558 Барысенка В. В. 8—9 (рэд.) 199 201 228 231 388 Барычэўскі А. І. 7 , (рэц.) 132 133 156 161 168 578 Бас І. 387 Баўдзей Л. 194 (рэц.) Бачыла А. 83 85 482 501 541 548 Бежык І. 246 Блок А. (576ж) Бойка У. 313 370 518 Борт А. 519 Брандабоўскі Ул. 494 513 Браун М. 22—23 (пер.) Брусаў В. Я. (9) 85 (85 487 493 569 576ж) Брыль Я. 79 (рэц.) 455 461 Буйла К. 380 Булат С. 113 Бурая К. (Гоцка) 394

¹ Паказальнік імёнаў, што сустракаюцца ў тэкставой частцы кнігі, змешчаны асобна на с. 154.

² Скарачэнне «муз» адсылае да музычных твораў, напісаных на словы М. Багдановіча.

Бур'ян Б. 79 (рѣц.) 247 353 372
408 520
Бываеўскі Н. (Язэп Дыла) (83)
85 119 121
Бэндэ Л. 177 292
Бядуля З. 85 111 120 196 447 (562)
Бялоў А. 346
Бярозкін Р. 81 (рѣц.) 82 357 453
456 492 547 552 569 5766 576ж

Валасовіч-Гразнова Г. 85 431
Валашук М. 25 (пер.)
Вараб'ёва Т. А. 565
Варановіч С. 320
Варашыльскі В. 25
Васіленка М. 25 (пер.)
Васілеўскі І. 28 (пер.)
Васілёнак С. 214 217 223
Васільеў Б. 362
Ватацы Н. 80 (80) 85 321—323 332
358 400 401 412 444 478 493
(504) 535 552 569 579 581
Верас Зоська (Л. Войцікава) 85
457 505
Вінаградаў В. У. 190
Войцікава Л. (Зоська Верас) 85
457 505
Волкаў А. 17—18 (іл.)
Вольмар М. 146
Вольскі В. 224 234
Вольскі Ф. 149

Г. Б. 101 (рѣц.)
Гаеўскі С. 24 (рѣц.)
Гайдук М. 530
Галантэр Б. 21 (рѣц.) 187 (рѣц.)
Ганчароў У. 363
Ганчарык М. 117 129
Гардзецкая В. 22—23 (пер.)
Гарачун А. 562
Гарачун В. Д. 40 (склад.) 549
Гарбацэвіч В. 85 325
Гардзіцкі А. 26 (рѣц.) 555
Гартны Ц. (Зм. Жылуновіч) 110
127 162
Гарэцкі І. І. 9 (склад.) 352
Гарэцкі М. 85 128
Гілевіч Н. 9 (рѣц.) 13 15 373 413
432 465 500
Глазкоў М. 22 23 (пер.)
Глебка П. (258)
Гнацюк І. 25 (пер.)
Гніламёдаў У. В. 79 (рѣц.) 457
Годнеў Ц. 85 433
Горкі М. (Пешкаў А. М.) (281
476)
Горская Н. 23 (пер.)
Гоцка К. (Бурая) (394)
Грамыка М. 123

Гранат А. і І., бр. 98
Грашчанка М. 146
Грушэцкая І. 22 (пер.) 30 (пер.)
Грынчык М. М. 76 (рѣц.) 78 90
293 333 343 356 491 496 534 557
Гурло М. 19 (іл.)
Гур'янава Н. 294
Гурэвіч Э. С. 9 (склад.) 330
Гусева Л. М. 9 (склад.)
Гутараў І. В. 231
Гуціеў М. Ц. 13 (іл.) 15 (іл.)
Гушча Ян 26 (пер.) (507 555 563)

Дабранскі А. 452
Дварчанін І. 142
Дзенісюк І. 25 445 466
Дзябольскі Д. Д. (8) 85 328
Дзяржавін У. 22—23 (пер.)
Доўгі О. 25 (пер.)
Драй-Хмара М. 7 (рѣц.) 24
24 (пер.) 165 174
Дрозд С. 295 296 521
Друк С. 135 160
Дрэйзін Ю. 164
Дубоўка У. 138 160
Дыла Я. (Назар Бываеўскі) (83)
85 119 121

Ермаловіч М. 85 (рѣц.) 297
Жалязняк Р. 86 184 186 (рѣц.) 434
Журба Я. (І. Івашын) 116
Жыгоцкі М. 83 (рѣц.) 520 576в
Жыдовіч І. 298
Жылдак О. 66 (пер.)
Жылуновіч З. (Цішка Гартны)
110 127 162
Залатароў А. 85
Залеская Л. 349
Залескі Т. 159
Замбржыцкі С. 141
Замерфельд Я. 470
Замоцін І. І. 7 (рѣд.) 85 134 139
143 152 156 169
Заяц Л. 85
Звонак А. 522
Зленко Г. 555
Злены Г. 83 (рѣц.)
Зоська Верас (Л. Войцікава) 85
457 505
Зысман Г. 246

Іваноў В. 21 (рѣц.) 188 (рѣц.)
Іваноў М. 227
Івашын В. У. 8 9 (рѣд.) 268 271
272 281 388 391
Івашын І. (Янка Журба) 118
Ільенка І. 25 (рѣц.) 479
Імшэнік Хв. 85

Грынін Б. 21 23 (пер.)
Ісакоўскі М. 21—23 (пер.) (554)

Қ. І. 146
Қабзарэўскі П. 346 (пер.)
Қабко І. 66 (пер.)
Қабржыцкая Т. 25 (рэц.) 477 575
Каваленка В. А. 574
Кавалёў Н. 248 299
Қазбярук У. 78 (рэц.) 568
Қазека Я. 221 229
Қазмічова Т. 22 23 (пер.)
Қалеснік У. 289
Қалынец І. 25 (пер.)
Қамінскі М. 384
Қамісарава М. 22 23 (пер.)
Қандрусевіч А. 576а
Қапроўскі Я. 26 (пер.)
Қапцілаў В. В. 25 (рэц.) 475
Қарабан С. 276
Қараткевіч У. 435
Қарпаў У. 212
Қарскі Я. Ф. 115 131
Қарчагін У. 22 23 (пер.)
Қаспяровіч М. 71 144
Қаструлёў У. Д. 42 (склад.)
Қаханоўскі Г. 405 532
Қачаткоў А. 22 (пер.)
Қачура Г. 25 (пер.)
Қіркевіч А. 249 364
Қісліцына А. К. 92 272 559
Қле 387
Қлейнборт Л. М. 166
Қлімковіч М. 10 (рэд.) 235 253
264 273
Қлышка А. 83 (рэц.) 300 404 559
Қолас В. 533
Қолас Я. (К. М. Міцкевіч) 178 213
378 (397 398 402)
Қонан В. М. 544
Қопасаў А. 41 (муз.)
Қорман Б. О. 87 240
Қорш Ф. Я. (9 85)
Қочатаў В. 22 23 (пер.)
Қрапіва К. 198
Қрасноў Г. 33 46 (муз.)
Қрымскі А. 8
Қрышталь В. 8 (рэц.) 301 (рэц.)
Қудраўцаў І. 82 (рэц.) 518
Қулік Я. 14 (іл.) 20 (іл.)
Қупала Я. 8 (9 271 272 380 402
547 552 576ж)
Қучар А. 73

Л. А. 7
Л. П. 172
Лазарук В. 25 (пер.)
Лапідус Н. І. 7 8 (рэц.) 75 89 274

280 302 327 335 337—339 344 347
351 359 379 467 476 483 502а
523 528

Ларчанка М. 10 74 179 182 218
242 243 250 377 384 390 393 514
568
Леанёнак Ю. 312
Лермантаў М. Ю. (566 576ж)
Ліс А. 394
Літвін С. 25 (пер.)
Лойка А. 9 14 25 (рэц.) 78 (рэц.)
79 80 91 303 385 408 415 (457)
471 484—486 502 536 537 551
576 581
Лубкіўскі Р. 25 (пер.) 437
Лужанін М. 386 397 398 509
Лукашэвіч В. 260
Лучук В. 24 (пер.)
Лынькоў М. 8 9 (рэд.)
Любін В. 22 23 (пер.)
Ляцкі Я. 171
Ляшук В. 416

М. К. 160а
Магульскі М. 85 108
Мажэйка А. 429б
Мазалькоў Я. 21 22 180 183 396
565
Майсейчык А. 525
Майхровіч С. 11 12 76 203 205
207 210 211 222 225 251 259 262
278 288 304 319 375 429а 438
490 515 538
Макарэвіч А. 77 79 (рэц.) 279 417
436
Малінкін А. 21 (рэц.) 191 (рэц.)
Манасзон М. (509 562)
Мардань В. 30 (пер.)
Мацісон М. 62 (муз.)
Мацяш Н. 576г
Мачульскі В. Ф. 7 24 (рэц.) 72 85
170 175
Машынскі С. 266
Машыстаў А. 41 (пер.)
Міхайлаў М. Р. 442
Міхайлік І. 345
Міхалап Я. 252 305
Міцютэ О. 306
Мішчанчук М. І. 78 488 538 553
Мсціславец Г. 114
Мурнеў А. 406
Мухарынская Л. 503 561
Мушынскі М. І. 573

Наваселец А. 241
Назарэнка Ю. 269
Некляпаеў І. Я. 153
Несцяровіч В. 307
Нісневіч І. 426 427 498 507 508

- Нісневіч С. 308
 Нольман М. 399
 Някрасаў К. Ф. (выдавец) 2—4
 (102 103 105—107)
 Някрасаў М. А. (539 576ж)
- Пагодзін А. 96
 Падкавыраў П. П. 42 (рэд.) •
 Паламарчук Д. 25 (пер.)
 Палонскі С. 40 (муз.)
 Палухін Ю. 57
 Палуян С. (С. Ясяновіч) 94 95
 Панізнік С. 429 550
 Панчанка П. (462)
 Паступальскі І. С. 23 23 (пер.) 487
 (493) 542
 Пасяўцова М. 419
 Паўлаў Ул. 360
 Паўловіч А. (584)
 Паўловіч-Кліменка Т. 572
 Перкін Н. 8 (рэд.) 215 219 220
 230 233 283 309 310 326 543
 Пігуляк М. Д. 395 439
 Піскун У. Ц. 571
 Пічэта У. І. 116
 Пятуховіч М. 7 126 140 (141 146)
 157 163 577
 Плашчынскі Я. (Язэп Пушча) 136
 Пракоф'еў А. 22 23 (пер.)
 Проварава З. 265
 Пушкін А. С. (190 285 379 399
 570 582 576ж)
 Пушча Я. (Я. Плашчынскі) 132
 Пшыркоў Ю. 9 (рэд.) 79 403
 П'янаў В. 25 (рэц.) 473
- Рагойша В. 25 (рэц.) 83 (рэц.) 478
 506 560 575 576е
 Рагоўскі В. 100
 Разумаў Г. 420
 Райд І. 24 (рэц.)
 Рак-Міхайлоўскі С. 394
 Ралько І. Д. 499
 Ранін Б. 366
 Родчанка Р. В. (564)
 Рос А. 193 (рэц.)
 Рубакін М. А. 104
 Рудчык В. 26 (рэц.) 575
 Рыльскі М. 376
 Рымша М. 425
- Саадзі Мусліхідзін 399
 Савановіч Д. 195 197
 Сагараў Л. 209
 Садоўская М. К. 396 566
 Садоўскі Я. 185 (рэц.) 192 274 282
 367 562
 Саламевіч І. 85 (рэц.) 403
 Саўчанка Н. 77
- Саянаў В. 22 (пер.)
 Святлова Н. 526
 Святыцкі Ул. 93
 Свяцкі М. 16 (іл.)
 Семяжонаў Я. 554
 Семяноўская Л. 368
 Семяняка Ю. (541)
 Сенатовіч О. 25 (пер.)
 Сіманенка П. 459
 Сіпакоў Я. 510
 Сіўкоў К. 102
 Січаўлюк Я. 25 (пер.)
 Славінскі М. 105
 Смолкін М. 285 329 440
 Сніцарава Н. 421
 Старасцін А. 22 23 (пер.)
 Стасаў І. 25 (пер.)
 Стральцоў М. 79 81 85 346 402 458
 469 481 495 548
 Ступак Ю. 232 255
 Сцепанюк Б. 25 (пер.)
 Сцяфанік В. І. (546)
 Сямынін П. 21—23 (пер.)
 Сярэдзін Ф. 24 (рэц.) 176 (рэц.)
- Талаў М. 22 23 (пер.)
 Тракоўская Л. 38 (склад.) 62
 (склад.)
 Трэсман Г. 82
 Туранкоў А. 27—29 35 42 44 47
 51 54 55 57 59 60 63 64 68 (муз.)
 Тырманд Э. 30 (муз.) 32—34
 36 (муз.) 46 (муз.)
- Узнясенскі А. М. 70
- Файнберг Р. І. 389
 Фактаровіч Д. 437
 Фет А. А. (576ж)
 Фралова Н. 330
 Франко І. (9) (275)
 Фрэнкель І. 37 (пер.) 50 (пер.)
- Хадзееў К. 82 (рэц.)
 Харкевіч А. Ф. 9 (склад.)
 Хрусцялеўскі Т. 26 (507 577)
- Царанкоў Л. 79 (рэц.) 239 404
 Цвярской А. 22 23 (пер.)
 Цімафеева В. 337
 Цітовіч Г. 38 (склад.) 62 (склад.)
 Цітоў А. 85 109
 Цыганкоў М. 173
 Цярноўскі А. 22—23 (пер.)
- Чабаненка В. 25 (пер.) 407 422—
 424 449 454 (459) 489 508 527
 546
 Чайкоўскі Б. І. 270

Чарнецкі М. 334
Чарнецкі Я. 154
Чорны Адольф 97
Чорны Кузьма 200
Чэраваценка Л. 25 (пер.)
Чэраднічэнка Д. 24 (пер.)

Шамардзіна З. 147 151
Шарахоўскі Я. 226
Шаўчэнка Д. 425
Шаўчэнка Т. (255 256 257 270 377
378 392 497)
Шкаленка М. 22 (пер.)
Шкраба Р. 254 336
Шудра М. 25 (пер.)
Шумаковіч С. 236 237

Шчарбакова Т. 541
Шырма Р. 30 (склад.) 38 (муз.) 39
(склад.) 41 (муз.) 66 (склад.)
Шэхтэр М. 22 23 (пер.)

Юрэвіч У. 79 576

Янкоўскі Ф. М. 443
Яновіч С. 26 (рэц.) 563
Янчук М. А. 99 112
Ярош М. 511 545
Яскевіч А. 448 468 480 486
Ясяновіч С. (С. Палуян) 94 95
Яфімава М. 311
Яфімаў С. 324

ПАКАЗАЛЬНІК ІМЁН, ШТО СУСТРАКАЮЦА У ТЭКСТАВАЙ ЧАСТЦЫ КНІГІ

*(Да прадмовы, «Дат жыцця і творчасці М. Багдановіча»,
раздзела «Па архівах і бібліятэках», «Алфавітнага
паказальніка твораў» і «Тэматычнага паказальніка
біяграфічнай і крытычнай літаратуры пра М. Багдановіча».
Лічбы адсылаюць да адпаведных старонак кнігі).*

Аверчанка А. 113	Багдановіч Марыя Ягораўна ¹ (у замужжы — Галаван) 12 102 109
Авідзій Публій Назон 7	Багдановіч Магдаліна Ягораўна (у замужжы — Гапановіч) 109
Агурцоў М. Г. 12 19 20 101 102	Багдановіч Ніна 12
Александровіч А. 103	Багушэвіч Ф. 18
Алесь А. (А. І. Кандыба) 132 135 140 144	Баратынскі Е. А. 114 140 148
Антон Б. 126	Бармаш І. У. 118
Аня (Ганна Рафаілаўна Какуева, у замужжы — Лілеева) 15 19 110	Барсток М. М. 8 115
Арвер Ф. 92 141	Баханко І. 102
Асаф'еў Б. У. (Глебаў) 139	Баханко У. Ф. 116
Астрамовіч А. (А. Зязуля) 126	Бацюкоў 103
Афанасьеў А. Н. 132	Бачыла А. 115
Ашукін 102	Бед'е Ж. 141
	Белавусаў Е. Е. 102
Багацкі М. 18	Брусаў В. Я. 17 23 113 114 117 118 133 148
Багдановіч Адам Ягоравіч ¹ 7 11 12 13 14 16 17 25 85 86 97 99 100 101 102 103 116	Булгарын Ф. В. 22 88
Багдановіч Аляксандр Адамавіч (Шурык) 12	Бурбіс А. Л. 97
Багдановіч Аляксандра Паўлаўна (Дзявочае прозвішча: Волжы- на А. П.) 12	Бываеўскі Назар (Язэп Дыла) 85 100 101 115
Багдановіч Вадзім Адамавіч 11 12 13 14 102 103	Бядуля Зм. (С. Я. Плаўнік) 8 18 24 101
Багдановіч Леў Адамавіч 11 12 102	Вараб'ёва Т. А. 24
Багдановіч Марыя Апанасаўна (дзявочае прозвішча: Мякота) 8 11 102 103	Васілеўскі Л. 22
	Ватацы Н. Б. 15 103 110 118
	Вато А. 95 134 136 144
	Вдавічэнка М. 91
	Венявіценаў Д. В. 140

¹ У тэксце сустракаецца: Багдановіч Адам Юравіч.

¹ У тэксце сустракаецца: Багдановіч Марыя Юраўна.

Верлен П. 18 90 91 92 93 120 122
127 135 136 138 139 140 141 142
143 144 145
Верхарн Э. 93 134 136
Вінічэнка В. 133
Волжына А. П. (у замужжы: Баг-
дановіч А. П.) 12
Волжына К. П. (у замужжы: Пеш-
кава К. П.) 12
Вольны А. 103
Вольскі В. 8 114
Вяжынскі Ю. 21

Галаван Андрэй Трыфанавіч¹ 101
Галілей Галілео 22 132
Гапановіч Вера Іванаўна (у за-
мужжы: Кунцэвіч В. І.) 108
109
Гапановіч Ганна Іванаўна (у за-
мужжы: Селіваноўская Г. І.) 21
101
Гапановіч Пётр Іванавіч 24 96 97
Гарацый (Квінт Гарацый Флак)
7 90 137 140
Гарбацэвіч В. С. 23
Гацье Т. 143
Гейнэ Г. 7 95 96 132 134 135 137
143
Глебаў (Асаф'еў Б. У.) 139
Горкі М. (Пешкаў А. М.) 11 12
114 148
Горнфельд 114
Грыневіч А. І. 102
Гульман Р. 119
Гушча Т. (Колас Я., Міцкевіч
М. М.) 8 18 94 123

Дантэ А. 104
Дапкюнас Ж. 8 116
Дзябольскі Д. Д. 14 15 95 102 133
134
Д'ор О. Л. 113
Доўнар-Запольскі М. 16
Дрожжын С. Д. 21 112 137 141
Дубоўка У. 103
Дунаеў 22
Дунін-Марцінкевіч В. 133
Дыла Я. Л. (Бываеўскі Назар) 85
100 101 115

Елісееў А. 12

Жабацінскі 113
Жалязняк Р. 20 26
Журба Я. 18

Залатароў А. А. 97 101

Залатніцкі У. М. 12
Зенчанка С. 124
Зязюля А. (Астрамовіч А.) 126
Зямкевіч Р. 102

Іваніцкі П. І. 116
Імшэнік Хв. 101

Каганец К. 137
Казачкоўскі А. О. 94 132
Какуева Варвара Рафаілаўна 15
Какуева Ганна Рафаілаўна (Аня,
у замужжы: Лілеева Г. Р.) 15
19 110

Какуеў Мікалай Рафаілавіч 15
110 111

Какуеў Рафаіл Рафаілавіч 15 110
Каныгін С. 101

Караленка У. Г. 22

Карскі Е. Ф. 16

Каспяровіч М. 100

Кастамараў Н. І. 94 137 139

Катулл Гай Валерый 113 114

Кіціцына М. А. 14 116

Клава 115

Кле 15

Колас Я. (Тарас Гушча, Міцкевіч
К. М.) 8 18 94 123

Корш Ф. Я. 119 120

Крымскі А. 96 119 137 140

Кузьмін М. 112 113

Кунцэвіч Вера Іванаўна (дзявочае
прозвішча: Гапановіч В. І.) 21
108 109

Кунцэвіч Наталля Глебаўна 103
108 109

Купала Янка (Луцэвіч І. Д.) 14
15 94 96 97 102 116 117 118
119 135

Курнатоўскі Г. В. 87

Кухта Марцін 19

Ламаносаў М. В. 17 88 140

Лапацін Г. В. 13

Лермантаў М. Ю. 22 139 148

Лілеева Ганна Рафаілаўна (дзя-
вочае прозвішча: Какуева
Г. Р.) 15 19 110

Лілееў Мікалай Іванавіч 103 110
111

Луцэвіч Іван Дамінікавіч (Янка
Купала) 14 15 94 96 97 102 116
117 118 119

Лучына Янка (Неслухоўскі І. Л.)
94 97

Лявіцкая Ванда 96

Ляшковіч Н. А. 8 120 129

¹ У гэтым тэксце памылкова сустракаецца А. П. Галаван.

- Майкаў А. 95 136
 Манькоўскі 102
 Маркс К. 13
 Масленікаў М. І. 115
 Мачульскі В. 85—103
 Маша (Марыя Ягораўна Багдановіч-Галаван) 12 102 109
 Маякоўскі У. У. 113
 Міхайлоўскі М. К. 22 114
 Мякота Марыя Апанасаўна (у замужжы: Багдановіч М. А.) 8 11 102 103

 Насовіч І. І. 16
 Некляпаеў І. Я. 101
 Некрашэвіч С. М. 99
 Неслухоўскі І. Л. (Янка Лучына) 15 137
 Нікольскі М. М. 139
 Ножын М. Д. 23 139
 Нюта (Ганна Іванаўна Гапановіч, у замужжы: Селіваноўская) 21 101
 Някрасаў М. А. 148
 Някрасаў К. Ф. 22

 Оглін 113

 Пагодзін А. 17 87 91 92 132
 Палуян Сяргей (Ясеновіч С.) 15 18 26 102 116 134 141 143
 Паўловіч Альберт 14
 Пашкевіч Алаіза (Цётка) 102
 Пешахонаў 114
 Пешкава К. П. (дзявочае прозвішча: Волжына К. П.) 12
 Пешкаў А. М. (Максім Горкі) 12
 Плаўнік С. Я. (Змітрок Бядуля) 8 18 24 101
 Пляханаў Г. В. 23
 Пушкін А. С. 4 88 95 118 131 142 148

 Рагойша В. 8 131
 Рагоўскі В. 22
 Радчанка З. 16
 Разенгейм М. 136
 Раманаў Е. Р. 16
 Рубакін М. А. 139
 Рунеберг І. 133 140 147
 Рылееў К. 142

 Саадзі М. 118 147
 Сабалеўскі 16
 Садоўскі Б. 112
 Саламевіч І. 8 21 120
 Самійленка В. 23 91 96 134 143
 Святагор Ю. 14 95 134 136 146
 Святыцкі І. 14
 Севяранін І. 113
 Сёмава В. Е. 13
 Скарына Ф. 88 132
 Смолкін М. 121 123 124 125 126
 Снесараў Н. 139
 Стэфаньк В. 88 136 148
 Сямакін І. К. 13

 Тагор Р. 141
 Талстой А. 88 137

 Уальд О. 114

 Фафанаў К. 104
 Франко І. 22 96 136 137 139 148

 Халімон з-пад лушчы (Аўген Хлябцэвіч) 102
 Хлебнікаў В. 113
 Хлябцэвіч А. (Халімон з-пад лушчы) 18 102

 Цётка (А. С. Пашкевіч) 102
 Цітоў А. Д. 101 115

 Чарняўскі М. 143
 Чорны Адольф 17 91
 Чупрынка В. 134
 Чырыкаў Я. М. 12
 Чэлліні Бенвенута 137
 Чэхаў А. П. 14 22 140

 Шапавал М. 15 91
 Шаўчэнка Т. 22 91 94 96 99 130 131 132 133 134 137 139 140 148
 Шахматаў А. А. 16
 Шылер Ф. 7 136 144
 Шэйн П. В. 11 16

 Энгель Ю. 145
 Эпімах-Шыпіла Б. І. 96 97 102

 Юхневіч 126
 Ядвігін Ш. 14

З М Е С Т

Прадмова	5
I. Жыццё і творчасць. Паэт і крытыка	7
Даты жыцця і творчасці М. Багдановіча	9
Кнігі М. Багдановіча	24
1. Прыжыццёвыя выданні	24
2. Пасмяротныя выданні	25
3. Каляровыя выданні для дзяцей	28
4. Кнігі М. Багдановіча, выдадзеныя ў перакладзе на іншыя мовы	29
На рускую мову	29
На ўкраінскую мову	29
На польскую мову	30
Творы М. Багдановіча, пакладзеныя на музыку	30
Літаратура аб жыцці і творчасці М. Багдановіча. 1908—1976 гг.	35
1. Кнігі	35
2. Аўтарэфераты дысертацый	37
3. Артыкулы з перыёдыкі і зборнікаў, раздзелы кніг	38
4. Бібліяграфічныя публікацыі	78
II. Па архівах, музеях і бібліятэках	81
Вопіс аўтографаў Максіма Багдановіча, выяўленых у архівах і бібліятэках СССР	83
У архіве Інбелкульта (В. Мачульскі)	83
У Дзяржаўнай бібліятэцы БССР імя У. І. Леніна	101
У рукапісным фондзе Інстытута літаратуры імя Янкі Купалы АН БССР	109
У рукапісным фондзе Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору АН БССР	113
У фондзе Літаратурнага музея Янкі Купалы	114
У Цэнтральным дзяржаўным архіве літаратуры і мастацтва СССР (Масква)	115
У Адзеле рукапісаў Дзяржаўнай бібліятэкі СССР імя У. І. Леніна	117
У Цэнтральнай бібліятэцы АН Літоўскай ССР (Н. А. Ляшковіч)	118
У рукапісным адзеле Навуковай бібліятэкі АН УССР	128
Алфавітны паказальнік твораў	130
Тэматычны паказальнік біяграфічнай і крытычнай літаратуры пра М. Багдановіча	145
Імяны паказальнік да бібліяграфічнага раздзела кнігі	147
Паказальнік імён, што сустракаюцца ў тэкставай частцы кнігі	152

Максим Богданович

На белорусском языке

Составитель Ватацц Нина Борисовна.
Технический редактор Тумас М. К.
Обложка Курганович М. К.

Здадзена ў набор 19.11.76 г. Падпісана да друку 21.1.77 г. Фармат 6
X90¹/₁₆. Друк. арк. 9,75. Ул.-выд. арк. 8,66. Заказ 2877. Тыраж 4 500
Цана 37 к.

Друкарня БДУ. Мінск, Кірава, 24.

**НАЦЫЯНАЛЬНАЯ
БІБЛІЯТЭКА
БЕЛАРУСЬ**

4.000

37 к.

8000000055052 1

30A

3